UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Eva Bláhová

Loutkář 1912–2012: 100 let nejstaršího odborného časopisu o loutkářství na světě

Rigorózní práce

Praha 2012

Autor práce: **Mgr. Eva Bláhová**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

BLÁHOVÁ, Eva. *Loutkář 1912–2012: 100 let nejstaršího odborného časopisu o loutkářství na světě.* Praha, 2012. 176 s. Rigorózní práce (PhDr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí rigorózní práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Abstrakt

Rigorózní práce popisuje vývoj časopisu *Český loutkář*, nejstaršího kontinuálně vydávaného odborného periodika se zaměřením na loutkářství na světě. V prvních třech kapitolách popisuje jeho proměny v letech 1912–1950 (tituly *Český loutkář*, *Loutkář*, *Loutková scéna*), v dalších dvou kapitolách rozpracovává jeho vývoj v období 1951–2012 (tituly *Československý loutkář*, *Loutkář*). Na podkladovém materiálu zahrnujícím veškeré vydané ročníky časopisu z let 1912–2012 sleduje jeho vývoj metodou historické analýzy, zasazuje jej do kontextu dění v loutkářství a odkazuje k relevantní odborné literatuře. Časopis založil v roce 1912 Jindřich Veselý v Praze. V této době byl světovým unikátem. V letech 1914–1916 nevycházel, jeho nástupníkem se v roce 1917 stal *Loutkář*, jenž se nadále věnoval teorii i praxi loutkářství. Až v roce 1940 jej nahradila *Loutková scéna*, záhy přerušená a znovu vydávaná až po válce (1945–1950). Tehdy se musela přizpůsobit novým ideologickým požadavkům, důraz byl kladen na funkci loutkového divadla jako výchovného prvku. Nástupnický *Československý loutkář* (1951–1992) se již plně soustředil na otázky ideologické, nicméně si přesto zachoval svou odbornou úroveň. Od roku 1993 se časopis opět jmenuje *Loutkář*. V roce 2012 vychází 6krát ročně, stále se soustředí na propagaci kvalit loutkového divadla mezi odbornou i laickou veřejností a je živou kronikou českého loutkářství.

Abstract

The thesis focuses on the history of *Czech Puppeteer (Český loutkář)*, the world's oldest continuously published periodical about puppetry. The first three chapters deal with its transformations between 1912 and 1950, the two following chapters describe in detail its existence from 1951 until 2012. The resource material consisting primarily of all volumes of the magazine served as the basis for historical analysis. The text also puts the history of the magazine into context with the development of Czech puppetry and it includes references to relevant literature. The magazine was founded by Jindřich Veselý in 1912 in Prague. After a short break between 1914 and 1916, it continued as *Puppeteer (Loutkář)*, publishing articles about all aspects of puppetry. In 1940, it was replaced by *Puppet Theatre (Loutková scéna)*. But *Puppet Theatre* was soon cancelled as well. After the war, the renewed *Puppet Theatre* (1945–1950*)* had to adapt to the new ideological demands and so it emphasized the role of puppets in education. From 1951 on, *Czechoslovak Puppeteer (Československý loutkář,* 1951–1992) focused fully on ideological issues, but it managed to maintain its professional qualities. Since 1993, the magazine has been coming out as *Puppeteer (Loutkář)*. In 2012*,* it is published every two months, still promoting puppetry and its qualities among theatrical professionals and amateurs. It has become a credible chronicle of Czech puppetry.

Klíčová slova

Český loutkář, historie loutkářství, Jindřich Veselý, Loutkář, divadelní periodika, Jan Malík, UNIMA, Československý loutkář, české divadlo, Nina Malíková

Keywords

Czech Puppeteer (Český loutkář), history of puppetry, Jindřich Veselý, Puppeteer (Loutkář), theatrical periodicals, Jan Malík, UNIMA, Czechoslovak Puppeteer (Československý loutkář), Czech theatre, Nina Malíková

Rozsah práce: 207 537 znaků s mezerami (bez abstraktu a příloh)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 9. 2012 Eva Bláhová

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Barbaře Köpplové, CSc., za neutuchající vstřícnost v průběhu realizace této práce, za všechna doporučení, usměrňování a připomínky.
Děkuji Marku Bláhovi za pochopení a toleranci.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze RIGORÓZNÍ práce

Tyto teze tvoří přílohu „Přihlášky ke státní rigorózní zkoušce“

TUTO ČÁST VYPLŇUJE ŽADATEL:

Informace o žadateli:	**Razítko podatelny:**
Příjmení a jméno: *Bláhová, Eva*	
E-mail: *Eva.Pivodova@seznam.cz*	
Telefon (nejlépe mobilní)**:** *+420 604 652 694*	katedra: k rukám:

Předpokládaný název rigorózní práce v češtině:
Loutkář 1912–2012: 100 let nejstaršího odborného časopisu o loutkářství na světě

Předpokládaný název rigorózní práce v angličtině:
Puppeteer 1912–2012:100 years of world's oldest periodical focused on puppetry

Předpokládaný termín předložení práce:
říjen 2012

Pedagog, s nímž byly teze konzultovány :
Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc., KMS IKSŽ UK FSV v Praze

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování žadatelem (rozsah do 1000 znaků)**:**

Téma spočívá v historické analýze vývoje časopisu Loutkář od jeho založení v roce 1912 do roku 2012. Ve své diplomové práci jsem se soustředila na vývoj časopisu Český loutkář, resp. Loutkář v letech 1912–1950. Jedná se o důležité a ojedinělé periodikum, které bylo a dosud je cennou a stále živou kronikou českého loutkářství, a proto je zájem o něj opodstatněný. V rámci své rigorózní práce mám v úmyslu prohloubit a rozšířit původní diplomovou práci a dovést vývoj časopisu až do současnosti. Etapu vývoje časopisu 1951–2012 budu analyzovat v úzkém sepjetí s dějinami loutkářství, zaměřím se na obsah časopisu, jeho řízení i autory.

Předpokládaný cíl rigorózní práce, původní přínos autora ke zpracování tématu, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (rozsah do 1200 znaků)**:**

Předpokládaným cílem rigorózní práce je strukturovaně a uceleně analyzovat téměř stoletý historický vývoj časopisu Loutkář jako jediného odborného periodika o loutkářství svého druhu u nás. Přínos autorky bude spočívat v systematickém shromáždění podkladových materiálů, v rešerši a historické analýze, v uvedení získaných poznatků do souvislostí a zarámování vývoje periodika do kontextu dějin českého divadla i působnosti českých i mezinárodních loutkářských institucí.

Práce, jež se také bude zabývat kulturně-společenskými podmínkami vzniku periodika a jeho formálními a obsahovými proměnami v průběhu stovky let, ověří hypotézu, že časopis Loutkář je i v roce 2012 významným zdrojem informací a podstatnou oborovou platformou pro české loutkáře. Autorka bude dále zkoumat, jaká je pozice tak specificky orientovaného titulu ve třetím tisíciletí, kdy loutkové divadlo musí stále intenzivněji bojovat o pozornost publika.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu)**:**

ÚVOD

1. ČASOPIS ČESKÝ LOUTKÁŘ 1912–1950
1.1 ČASOPIS ČESKÝ LOUTKÁŘ 1912–1913
1.1.1 České loutkářství na počátku 20. století
1.1.2 Loutkářská periodika tohoto období
1.1.3 První období existence Českého loutkáře
1.1.4 Zastavení časopisu Český loutkář v roce 1913

1.2. ČASOPIS LOUTKÁŘ 1917–1939
1.2.1 České loutkářství ve 20. a 30. letech
1.2.2 Loutkářská periodika tohoto období
1.2.3 Časopis Loutkář v letech 1917–1939

1.3. ČASOPIS LOUTKÁŘ/LOUTKOVÁ SCÉNA 1939–1950
1.3.1 České loutkářství ve 40. letech 20. století
1.3.2 Loutkářská periodika tohoto období
1.3.3 Časopis Loutkář/Loutková scéna 1939–1950

2. ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÝ LOUTKÁŘ 1951–1992
2.1 České loutkářství v 50. letech 20. století
2.1.1 Pokračování UNIMA
2.2 České loutkářství v 60.–80. letech 20. století
2.3 Loutkářská periodika tohoto období
2.4 Časopis Československý loutkář v letech 1951–1979
2.4.1 Programové zaměření periodika
2.4.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři
2.4.3 Zpracovávaná témata, formální podoba
2.5 Časopis Československý loutkář v letech 1980–1992
2.5.1 Programové zaměření periodika
2.5.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři
2.5.3 Zpracovávaná témata, formální podoba

3. ČASOPIS LOUTKÁŘ 1993–2012
3.1 České loutkářství v 90. letech 20. století a po roce 2000
3.2 Loutkářská periodika tohoto období
3.3 Časopis Loutkář v letech 1993–2012
3.3.1 Programové zaměření periodika
3.3.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři
3.3.3 Osobnost Niny Malíkové
3.3.4 Zpracovávaná témata, formální podoba
3.4 Loutkář v roce 2012

ZÁVĚR

Vymezení podkladového materiálu (např. analyzované tituly a období, za které budou analyzovány) **a metody (techniky) jeho zpracování:**
Metodou zpracování podkladového materiálu bude historická analýza. Historickými prameny budou jednotlivá čísla časopisu, to znamená všechna čísla časopisu Loutkář v jeho různých podobách vydaná ve sledovaných sto letech 1912–2012, konkrétně:

- Český loutkář: roč. I (1912), roč. II. (1913)

- Loutkář: roč. (I)III–XXV (1917–1939)

- Zprávy loutkářského soustředění: roč. I–VII (1939–1945)

- Loutková scéna: roč. I–VI (1940–1950)

- Československý loutkář: roč. I–XLII (1951–1992)

- Loutkář: roč. XLIII–LXII (1993–2012)

Historická analýza se dále bude soustředit na související a konkurenční periodika se zaměřením na loutkářství a další divadelní periodika dostupná v knihovnách v České republice (Národní knihovna, knihovna Divadelního ústavu, knihovna DAMU, Divadelní oddělení Národního muzea).

Základní literatura (nejméně 10 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků)**:**

Výběr z nejdůležitějších titulů s řazením dle abecedy:

- Beránková, Milena, Křivánková Alena, Ruttkay, Fraňo. *Dějiny československé žurnalistiky. III. díl. Český a slovenský tisk v letech 1918–1944.* Praha : Novinář, 1984. Publikace přehledně zpracovává dějiny českého a slovenského periodického tisku od konce první světové války do roku 1944.
- Cífka, Stanislav. *Jindřich Veselý, tvůrce moderního českého loutkářství.* České Budějovice : Jihočeské nakladatelství, 1986. Publikace z edice Postavy jihočeské kulturní minulosti se věnuje osobnosti Jindřicha Veselého od dob jeho studií až po léta jeho vyzrálé tvůrčí činnosti.
- Černý, František (ed). *Dějiny českého divadla IV. Činoherní divadlo v Československé republice a za nacistické okupace.* Praha : Academia, 1983. Autorský tým se v publikaci zaměřené na historii českého divadla věnuje samostatně také dějinám loutkového divadla jako svébytného žánru.
- Česal, Miloslav. *Kapitoly z historie českého loutkového divadla a české školy herectví s loutkou.* Praha : AMU, 1992. Vysokoškolská skripta pojednávají o historii českého loutkářství a především o českých kočovných marionetářích.
- Dubská, Alice. *Dvě století českého loutkářství. Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945.* Praha : AMU, 2004. Publikace mapuje historii českého loutkového divadla ve vymezeném období, sleduje jeho proměny a celkový charakter, zmiňuje nejvýznamnější osobnosti a význačné inscenace dané doby.
- Jurkowski, Henryk. *A History of European Puppetry. Vol. 2: The Twentieth Century.* New York : The Edwin Mellen Press, 1998. Kniha polského autora, který se dlouhodobě zabývá výzkumem historie loutkového divadla, popisuje jeho evropské dějiny v průběhu celého dvacátého století.
- Just, Vladimír (ed.) a kol. *Česká divadelní kultura 1945–1989 v datech a souvislostech.* Praha : Divadelní ústav, 1995. Systematicky, přehledně a v souvislostech popsané formování české divadelní scény, zasazené do kontextu celkového kulturního a společenského vývoje u nás.
- Kaplan, Karel. *Kronika komunistického Československa. Doba tání 1953–1956.* Brno : Barrister & Principal, 2005. Práce předního českého historika, který se specializuje na období po druhé světové válce až po dění Pražského jara.
- Kaplan, Karel. *Kronika komunistického Československa. Kořeny reformy 1956–1968, Společnost a moc.* Brno : Barrister & Principal, 2008. Další, návazný díl Kaplanovy práce zpracovává téma vztahu společnosti a moci a také předpoklady, z nichž vyplynula reforma roku 1968.
- Kárník, Zdeněk. *České země v éře první republiky, I. díl (1918–1929). České země v éře první republiky, II. díl (1930–1935). České země v éře První republiky, III. díl (1936–1938).* Praha : Libri, 2003. Podrobné historické publikace se věnují politickým a hospodářským dějinám daných období, popisují i běžný život lidí. Zvláště 3. díl kromě dějinných událostí meziválečného Československa rozebírá soudobé kulturní dění – od divadla přes hudbu a výtvarné umění po literaturu i film.
- Knapík, Jiří. *Únor a kultura. Sovětizace české kultury 1948–1950.* Praha : Libri, 2004. Publikace se zabývá poúnorovou sovětizací české kulturní scény, způsoby, jakými tehdy byla volná tvůrčí činnost omezována, včetně čistek proti režimu nepohodlným osobám.

- Knížák, Milan. *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích a na Slovensku.* Hradec Králové : Nucleus HK, 2005. První díl obsáhlé Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích a na Slovensku se zaměřuje na osobnosti datované do období „od vystopovatelné minulosti do roku 1950". Zahrnuje medailony tvůrců stejně jako bohatý obrazový materiál.
- Křivánková, Alena, Vatrál, Jozef. *Dějiny československé žurnalistiky. IV. díl. Český a slovenský tisk v letech 1944–1987.* Praha : Novinář, 1989. Publikace se věnuje dějinnému vývoji českého a slovenského tisku ve vymezeném období od konce druhé světové války po rok 1987.
- Kubíček, Jaromír. *Brněnské noviny a časopisy od doby nejstarší až do roku 1975 (1976).* Brno : Universitní knihovna, Archiv města Brna – Musejní spolek, 1976. Souborná práce významného českého bibliografa je rozsáhlým přehledem novin a časopisů vycházejících v oblasti Brna.
- Laiske, Miroslav. *Divadelní periodika v Čechách a na Moravě 1772–1963.* Praha : Divadelní ústav, 1963. Bibliografická publikace Miroslava Laiskeho, literárního historika, editora a někdejšího pracovníka Ústavu pro českou literaturu Československé akademie věd spočívá v soupisu divadelních časopisů a programů.
- Malík, Jan. *Loutkářství v Československu.* Praha : Orbis, 1948. a Malík, Jan. *České a slovenské loutkové divadelníctví: vývojový přehled I. od nejstarších dob do května r. 1945.* Praha : SPN, 1968. Dvě práce pojednávající o dějinách československého loutkářství od význačného autora, vůdčí osobnosti českého loutkářského hnutí, jehož role ve formování časopisu Loutkář stejně jako celkový podíl na vývoji československého loutkářství jsou nezastupitelné.
- Richter, Luděk. *50 loutkářských Chrudimí.* Praha : IPOS - ARTAMA, 2001. Sborník se věnuje vývoji českého loutkového divadla v zrcadle celostátní přehlídky loutkářských souborů Loutkářská Chrudim, s níž také byl a je časopis Loutkář spjat.
- Srba, Bořivoj. *České loutkářství v tzv. Protektorátu Čechy a Morava 1939–1945. In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity Studia minora facultatis philosophicae Universitatis brunensis r. 48, Řada teatrologická a filmologická č. Q2, Otázky divadla a filmu.* Brno : Masarykova univerzita v Brně, 1999. Sborník je tematicky zaměřen na období českého loutkářství za druhé světové války 1939–1945. Odhaluje vývoj českého loutkářství na pozadí válečného dění a okupace.
- Vavruška, Eduard. *UNIMA [Union Internationale de la Marionnette] Praha 1929.* Praha : Divadelní ústav, 1979. Sborník k výročí založení Mezinárodní unie loutkářů se věnuje padesátileté existenci této mezinárodní nevládní organizace přidružené k UNESCO, která se zabývá podporou vývoje a propagace loutkářství.
- Veselý, Jindřich. *Třicet let s loutkami: loutkářství před válkou, za války a v budoucnu.* Choceň : Loutkář, 1939. Historická studie jedné z nedůležitějších osobností českého loutkového divadla Jindřicha Veselého, který se zasadil o vydávání časopisu Český loutkář a stál u založení Mezinárodní unie loutkářů v Praze roce 1929.
- Zach, Aleš. *Knihy o divadle. Soupis českých publikací 1971–1980. Bibliografické soupisy knihovny DÚ, sv. 11.* Praha : Divadelní ústav, 1986. Bibliografii publikací, které u nás vyšly mezi lety 1971 a 1980, sestavil český badatel Aleš Zach, jenž se zaměřuje se na dějiny nakladatelství 19. a 20. století.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Časopisu Loutkář v období 1912–1950 se věnovala žadatelka ve své diplomové práci obhájené v lednu 2012 na KMS IKSŽ FSV UK v Praze. V dostupných databázích FSV UK, FF UK, FSS MU a DAMU v Praze nebyla nalezena jiná vysokoškolská kvalifikační práce k předkládanému tématu rigorózní práce, obhájená v posledních pěti letech.

Datum / Podpis studenta

29. 6. 2012 v Praze Eva Bláhová

Obsah

MOTTO **3**

ÚVOD **4**

1. ČASOPIS ČESKÝ LOUTKÁŘ 1912–1913 ..... **7**

1.1 ČESKÉ LOUTKÁŘSTVÍ NA POČÁTKU 20. STOLETÍ 7

1.2 LOUTKÁŘSKÁ PERIODIKA TOHOTO OBDOBÍ 14

1.3 PRVNÍ OBDOBÍ EXISTENCE ČESKÉHO LOUTKÁŘE 1912–1913 15

1.3.1 Programové zaměření periodika *16*

1.3.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři *18*

1.3.3 Osobnost Jindřicha Veselého *19*

1.3.4 Zpracovávaná témata, formální podoba *21*

1.4 ZASTAVENÍ ČASOPISU ČESKÝ LOUTKÁŘ V ROCE 1913 23

2. ČASOPIS LOUTKÁŘ 1917–1938 ..... **25**

2.1 ČESKÉ LOUTKÁŘSTVÍ VE 20. LETECH 25

2.1.1 Založení mezinárodní organizace UNIMA *29*

2.2 ČESKÉ LOUTKÁŘSTVÍ VE 30. LETECH 32

2.3 LOUTKÁŘSKÁ PERIODIKA TOHOTO OBDOBÍ 35

2.3.1 Naše loutky *36*

2.4 ČASOPIS LOUTKÁŘ V LETECH 1917–1939 38

2.4.1 Programové zaměření periodika *39*

2.4.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři *41*

2.4.3 Osobnost Jan Malíka *42*

2.4.4 Zpracovávaná témata, formální podoba *43*

3. ČASOPIS LOUTKÁŘ/LOUTKOVÁ SCÉNA 1939–1950 ..... **52**

3.1 ČESKÉ LOUTKÁŘSTVÍ VE 40. LETECH 20. STOLETÍ 53

3.1.1 České loutkové divadlo v době okupace *53*

3.1.2 České loutkové divadlo 1945–1950 ..... *57*

3.2 LOUTKÁŘSKÁ PERIODIKA TOHOTO OBDOBÍ 61

3.2.1 Zprávy Loutkářského soustředění *62*

3.3 ČASOPIS LOUTKÁŘ/LOUTKOVÁ SCÉNA 1939–1950 65

3.3.1 Programové zaměření periodika *67*

3.3.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři *68*

3.3.3 Zpracovávaná témata, formální podoba *69*

4. ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÝ LOUTKÁŘ 1951–1992 71
4.1 ČESKÉ LOUTKÁŘSTVÍ V 50. LETECH 20. STOLETÍ 71
4.1.1 Obnovení činnosti UNIMA 74
4.2 ČESKÉ LOUTKÁŘSTVÍ V 60–70. LETECH 20. STOLETÍ 75
4.3 LOUTKÁŘSKÁ PERIODIKA TOHOTO OBDOBÍ 80
4.4 ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÝ LOUTKÁŘ V LETECH 1951–1979 82
4.4.1 Programové zaměření periodika 84
4.4.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři 87
4.4.3 Zpracovávaná témata, formální podoba 89
4.5 ČESKÉ LOUTKÁŘSTVÍ V 80. LETECH 20. STOLETÍ 94
4.6 LOUTKÁŘSKÁ PERIODIKA TOHOTO OBDOBÍ 96
4.7 ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÝ LOUTKÁŘ V LETECH 1980–1992 97
4.7.1 Programové zaměření periodika 99
4.7.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři 100
4.7.3 Zpracovávaná témata, formální podoba 102
5. ČASOPIS LOUTKÁŘ 1993–2012 104
5.1 ČESKÉ LOUTKÁŘSTVÍ V 90. LETECH 20 STOLETÍ A PO ROCE 2000 104
5.2 LOUTKÁŘSKÁ PERIODIKA TOHOTO OBDOBÍ 108
5.3 ČASOPIS LOUTKÁŘ V LETECH 1993–2012 109
5.3.1 Programové zaměření periodika 110
5.3.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři 111
5.3.3 Osobnosti Pavla Vašíčka a Niny Malíkové 114
5.3.4 Zpracovávaná témata, formální podoba 117
5.4 LOUTKÁŘ V ROCE 2012 120
ZÁVĚR 123
POUŽITÁ LITERATURA 129
TIŠTĚNÉ PUBLIKACE MONOGRAFICKÉ ÚROVNĚ 129
TIŠTĚNÉ SERIÁLOVÉ PUBLIKACE 131
ČLÁNKY V TIŠTĚNÝCH SERIÁLOVÝCH PUBLIKACÍCH 139
ELEKTRONICKÉ ZDROJE 141
DOKUMENTY ARCHIVNÍ POVAHY 143
ÚSTNÍ SDĚLENÍ 145
SEZNAM PŘÍLOH 146
PŘÍLOHY 147

Motto

„Naše divadelní časopisy jsou svědectvím veliké práce našich předchůdců – i současníků – pro naši kulturu“ (Černý in Laiske, 1967, s. 9).

Úvod

Tématem rigorózní práce je pokus o zpracování historického vývoje specializovaného periodika o loutkářství a loutkovém divadle *Český loutkář*. Časopis v průběhu svého vycházení několikrát změnil titul (*Loutkář*, *Loutková scéna*, *Československý loutkář)*. Dnešní *Loutkář* je jeho nástupnickým titulem a navazuje na jeho tradici. Cílem práce je souvisle popsat proměny časopisu v průběhu sta let, charakterizovat programové zaměření, redakční kruh, formální vzhled a obsah v jednotlivých historických obdobích, a to vždy v kontextu aktuálního dění v českém loutkářství. Rigorózní práce dokáže, že *Český loutkář*, první a nejstarší odborný časopis na světě se zaměřením výhradně na loutky, byl od svého vzniku v roce 1912 důležitým prvkem v procesu formování moderní české loutkářské scény.

Divadelní historička Alice Dubská v této souvislosti upozorňuje, že „význam, který pro české loutkářství měl Český loutkář, by nebyl o nic menší, i kdyby ve světě již vycházely jiné loutkářské časopisy“ (Dubská, 2002, s. 57). O potřebnosti časopisu i pro současnost vypovídá také to, že přes veškeré finanční složitosti stále vychází.

Česká republika je zemí s bohatou loutkářskou tradicí a náleží jí řada prvenství v celosvětovém kontextu. Vznikly u nás jedny z prvních národních loutkářských organizací – Český svaz přátel loutkového divadla v roce 1911 a Loutkářské soustředění v roce 1923. V roce 1929 byla na našem území ustavena mezinárodní loutkářská organizace UNIMA.[1] V roce 1951 se u nás konal první ročník nejstaršího loutkářského festivalu na světě Loutkářská Chrudim, jenž je pořádán dodnes, a v roce 1952 zahájila v Československu výuku první loutkářská vysokoškolská katedra na světě, dnešní Katedra alternativního a loutkového divadla na Divadelní fakultě AMU v Praze (Richter, 2001, s. 3). Sledovaný časopis, unikát v mezinárodním měřítku, byl platformou i součástí všech těchto zásadních počinů.

V průběhu přípravy práce autorka zjistila, že zatímco loutkářství první poloviny dvacátého století – období posledních kočovných loutkářů, rozmachu rodinných a spolkových loutkových divadel a zahájení profesionalizace loutkářů u nás – je

[1] Zkratka francouzského názvu Union Internationale de la Marionnette. Viz dále – kapitoly 2 až 5.

v dostupné sekundární literatuře relativně hojně popisováno, literatury se zaměřením na loutkářství od druhé poloviny dvacátého století je výrazně méně. Lze konstatovat, že tím jen vzrůstá význam analyzovaného časopisu; stává se podstatným zdrojem informací o vývoji moderního loutkářství u nás.

Vše výše uvedené dokládá, proč je zájem o periodikum *Český loutkář* a jeho proměny opodstatněný. Autorka jej nejprve zvolila jako téma své diplomové práce, obhájené v lednu 2012 na IKSŽ FSV UK v Praze, z důvodu vlastní dlouhodobé aktivity v divadle pro děti a profesních zkušeností z kulturního časopisu. Zatímco diplomová práce se soustředila na ucelené období vývoje periodika v letech 1912 až 1950, rigorózní práce se zabývá rozborem proměn časopisu od roku 1951 do roku 2012. Zahrnuje kapitoly diplomové práce a přímo na ně navazuje, tak aby vznikl ucelený příspěvek k dějinám významného českého odborného periodika. Autorka cítila jistý osobní dluh vůči tomuto velmi zajímavému tématu, navíc byla k dopracování vyzvána oponentem diplomové práce, a proto se rozhodla dovést historii časopisu v rámci rigorózní práce do současnosti. Žádný jiný odborný text zabývající se v tomto rozsahu časopisem *Český loutkář* a jeho proměnami nebyl u nás dosud zpracován.

Na podkladovém materiálu sestávajícím z veškerých vydaných čísel časopisů *Český loutkář*, *Loutková scéna, Československý loutkář* a *Loutkář* v období 1912–2012, všech čísel oběžníku *Zprávy Loutkářského soustředění* z let 1939–1945 a dalších periodik nastiňuje práce proměny *Českého loutkáře* metodou historické analýzy; historickými prameny jsou jednotlivá čísla časopisů. Dále byly cenným zdrojem informací o periodiku archiválie z Národního archivu, především z fondu Policejní ředitelství Praha a z fondu Ministerstva kultury ČSR/ČR, z oddělení periodického tisku; nepodařilo se bohužel dohledat údaje o nákladech časopisu pro všechna období. Z Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze byla přínosným pramenem osobní korespondence Jindřicha Veselého. Rozborem periodik a odkazy k relevantní literatuře se práce snaží vystihnout hlavní linie vývoje titulu. Práce zachovává v citacích pravopisné normy původních dokumentů.

O časopise a jeho významu pro loutkářství se okrajově zmiňuje řada publikací o dějinách i teorii českého divadelnictví, dostupných ve fondech Národní knihovny ČR a v Knihovně Divadelního ústavu v Praze. Jde o publikace zaměřené jak na divadlo

obecně (např. třetí (1977) a čtvrtý (1983) díl *Dějin českého divadla* kolektivu autorů pod vedením redaktora Františka Černého), tak na divadlo loutkové (např. publikace Jana Malíka *České a slovenské loutkové divadelnictví – Vývojový přehled* (1968) a *Loutkářství v Československu* z roku 1948 anebo *Kapitoly z historie českého loutkového divadla* (1984, 1987) Miroslava Česala). Práce dále čerpá ze současných publikací určených pro studium loutkářského oboru (například *Dvě století českého loutkářství* (2004) pedagožky DAMU Alice Dubské).

Rigorózní práce respektuje strukturu navrženou v tezi, pro lepší orientaci v rozsáhlém textu ale byly přečíslovány kapitoly a ze stejných důvodů došlo ke změně ve struktuře kapitoly zaměřené na období 1951–1992, tak aby byla pro čtenáře přehlednější. Práce je členěna do pěti kapitol, jež se dále dělí do podkapitol. Všechny kapitoly jsou uvedeny analýzou stavu českého loutkářství; slovenská scéna není předmětem výkladu, neboť zásadní milníky spadaly vždy na české území. Práce se podrobně nevěnuje všem osobnostem spjatým s časopisem v průběhu sta let.[1]

První kapitola popisuje české loutkářství v prvních dvou desetiletích dvacátého století, uvádí situaci na poli divadelních periodik se zaměřením na loutky, věnuje se časopisu *Český loutkář*, jeho zakladateli Jindřichu Veselému, složení redakce, programovému zaměření a obsahu. Druhá kapitola charakterizuje české loutkářství mezi válkami a její další podkapitoly se analogicky s první kapitolou soustředí na časopis *Loutkář*. Zvláštní pozornost je věnována založení mezinárodní loutkářské organizace UNIMA v Praze a další výrazné osobnosti spjaté s *Loutkářem* – Janu Malíkovi. Třetí kapitola nejprve pojednává o vývoji českého loutkářství ve čtyřicátých letech a následně opět o podobě časopisu *Loutkář*, resp. o jeho nástupnickém titulu *Loutková scéna*.

Čtvrtá, rozsáhlá kapitola je zaměřena na období padesátých až osmdesátých let, kdy časopis vycházel pod názvem *Československý loutkář* a kdy byla také obnovena činnosti UNIMA. Pátá, závěrečná kapitola popisuje české loutkářství v devadesátých letech a v prvním desetiletí nového tisíciletí. Charakterizuje časopis, přibližuje jeho šéfredaktory a věnuje se také stoletému jubileu *Loutkáře* v roce 2012.

[1] Samostatné podkapitoly jsou věnovány pouze šéfredaktorům, kteří se významně zasloužili o vycházení časopisu, o jeho obsahové zaměření a dobrou odbornou kvalitu.

1. Časopis Český loutkář 1912–1913

Začátek dvacátého století v rakousko-uherském Království českém znamenal v oblasti politické především stále komplikovanější soužití Čechů a Němců, postupující demokratizaci a také úvahy o možné samostatnosti českého státu. Souběžně v této době u nás vedle sebe koexistovaly český a německý kulturně-jazykový proud (Bednařík et al., 2011, s. 135). Také do vývoje loutkářství na začátku dvacátého století se promítala národní hrdost a napětí mezi českým a německým jazykem v kulturní tvorbě; specifický charakter českého loutkářství vyplýval ze zkušenosti národního obrození, které zdůrazňovalo požadavek na vznik česky hrajícího divadla. Neboli „u žádného národa nemělo loutkové divadlo takové poslání jako u nás, kde bylo činitelem v záslužné práci našich buditelů“ (Veselý, 1921, s. 8).[1]

Pokud jde o média, až do první světové války mělo u nás hlavní význam psané slovo – noviny, časopisy, brožury a další psané formy hrály vedoucí úlohu v diferenciaci české společnosti do skupin s rozličným zájmovým a politickým zaměřením (Bednařík et al., 2011, s. 136). Česká loutkářská obec ale až do roku 1912 neměla své vlastní tištěné periodikum, které by loutkáře v jejich zájmu sjednocovalo.

1.1 České loutkářství na počátku 20. století

Loutka provází lidskou kulturu již od prvotních společenství, kde se uplatňovala v nejrůznějších rituálech. Ve smyslu divadelně-hereckém, tak jak ji chápeme dnes, na ni v Evropě začíná být nahlíženo až v sedmnáctém století (Jurkowski, 1977, s. 12). První a významný příspěvek k lepšímu povědomí o loutkovém divadle a také charakteristiku jeho postavení v kontextu divadla jako celku přinesl Francouz Charles Magnin v díle *Histoire des Marionnettes en Europe* z roku 1852. „Svou prací legalizoval loutkové divadlo jako svébytnou oblast divadelního umění a pozvedl je do ranku tvorby, kterou stojí za to provozovat i odborně zpracovávat“ (ibid., s. 26).

[1] Citace z periodik a odborné literatury o délce do 40 slov bez jednoznakových předložek a spojek jsou ponechány v toku textu a opatřeny uvozovkami, delší citace jsou v souladu s citační normou odsazeny do samostatného odstavce bez uvozovek.

V českém prostředí se loutky objevovaly již v době renesance, intenzivnější zájem o loutkové divadlo se rozvinul v době baroka v sedmnáctém století – tehdy se na našem území objevovali loutkáři z Itálie a Německa. V druhé polovině osmnáctého století zde již působili i loutkáři českého původu. Loutkářská aktivita byla pak v průběhu devatenáctého století stále intenzivnější (Černý, 2000, s. 289).

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století hrály na českém území divadlo stovky ochotnických souborů – včetně uskupení loutkářských. „Během devatenáctého století se Čechy a Morava změnily v pozoruhodný loutkářský terén. (...) Kočovní lidoví marionetáři, celé loutkářské rody, kočovali od města k městu, někdy i po vesnicích, a svými produkcemi bavili obyvatelstvo, případně na ně působili v národním duchu“ (ibid.). Do venkovských sídel se divadelní kultura šířila právě prostřednictvím loutkového divadla, protože kočovní loutkáři se na rozdíl od činoherců mohli snadněji dostávat přímo k lidem, navíc síť stálých činoherních scén se u nás teprve formovala. Také pořizovací náklady na loutkové divadélko byly nesrovnatelně nižší než na zázemí potřebné pro činoherní scénu (Císař, 1998, s. 97). Už v roce 1903 se v Praze konal z podnětu dramatika Aloise Rady první národní loutkářský sjezd (Vavruška, 1979, s. 4).

V prvním desetiletí dvacátého století se masově rozvíjelo rodinné divadlo v českých domácnostech,[1] přibývalo i školních a spolkových loutkových divadel. Právě z rodinných produkcí se následně vyvinula veřejná loutková představení amatérů, sem spadaly základy pro českou loutkářskou modernu (Černý, 1977, s. 524). Rostoucí popularitě rodinných loutkových divadel neuškodilo ani právě se rozvíjející kino – v roce 1907 otevřel Viktor Ponrepo v Karlově ulici v Praze v domě U Modré štiky první stálý biograf u nás a následovala jej řada dalších provozovatelů (Bartošek, 1985, s. 17).[2]

[1] Nejvýraznějším zástupcem rodinných divadel bylo v letech 1906–1914 divadlo pražského továrníka a astronoma Josefa Jana Friče, kde výtvarnou stránku zajišťoval malíř a karikaturista Hugo Boettinger (Malík, 1968, s. 10). Trend obliby rodinných loutkových divadel pokračoval i po skončení první světové války a v průběhu dvacátých let.

[2] V roce 1918 se také vypořádávání s fenoménem kina objevovalo na stránkách časopisu *Loutkář*, přičemž jeho přispěvatelé považovali loutkové divadlo ve srovnání s kinem za zábavu pro náročnější publikum a negativního vlivu kina se neobávali. Jako příklad lze uvést: „(…) Avšak vyvstal kinu soupeř na pohled nepatrný, ale přece nepodceňovatelný: Loutkové divadlo. (...) Válkou získal duch lidský přece částečně schopnosti rozeznávací; skvělé, drahocenné výpravy přestávaly uváděti v úžas, a kinematografie vynaložila na velkolepost a skvělost výpravy už tolik, že stěží může již stupňovati tyto výkony. (...) Kino

Zvýšenou loutkářskou aktivitu a popularitu loutek v prvním desetiletí lze označit jako renesanci loutkového divadelnictví, toto „znovuzrození“ loutkářství ovšem nebylo jen záležitostí českou. V prvních desetiletích dvacátého století probíhalo souběžně ve všech evropských loutkářských kulturách, po roce 1920 zasáhlo i Severní Ameriku a Japonsko (Dubská, 2004, s. 155). Termín renesance toto období dobře vystihuje, protože po letech, kdy na loutkářské scéně nedošlo k výraznějšímu posunu kupředu, teď díky loutkářům-amatérům začínaly přicházet nové impulzy. Zatím se ale nemohly tyto podněty pravidelně šířit mezi odborníky a laiky – jak za hranicemi, tak na našem území chyběl loutkářům společný prostor v podobě loutkářského periodika, kde by mohlo docházet ke sdílení a výměně nových informací, názorů a zkušeností z teorie a z praxe.

V rámci renesance české loutkové scény se střetávaly dva vývojové proudy. Jednak to byla zavedená tradiční linie, upřednostňující loutky-marionety, která nehledě na specifika loutek stále používala v inscenacích činoherní postupy a pro loutky nevhodný repertoár složený z realistických dramat (Malík, 1968, s. 10). Nový, moderní neboli reformní proud naopak experimentoval s inscenačními postupy a jeho zastánci byli odhodláni využít skutečný potenciál loutek. V rámci reformního proudu prožívali například restituci maňásci, doteď přehlížení na úkor marionet a používaní jen v mateřských školách, experimentovalo se také se stínohrou (ibid, s. 11).[1]

---

není mrtvo, a také mrtvo nebude, ale duše doby volá po jiných hodnotách, než jaké může poskytnouti film i ve svém nejvyšším rozpětí a dokonalosti. A že renaissance loutkového divadla vyrůstá z hlubokých potřeb duše nynějšího člověka, je mimo spor, cítíme, že nejde jen o vzkříšení starého divadla, ale také o hlubší chápání jeho vývojových možností a vnitřní krásy. (...) A hlavní, čím vítězí nad kinem, toť slovo, krása slova“ (Šárecká in *Loutkář*, 1918, roč. 2, č. 1, s. 2–3). Analogicky Emanuel Šiblík v článku Kinematograf, loutky a tanec srovnává tyto obory a konstatuje, že loutkové divadlo vítězí v uměleckých kvalitách: „Kinematograf podávaje věrný odlitek skutečnosti, realitu absolutní, nežádá po diváku zvláštní duševní spolupráce, zatím co divadlo svými zkratkami a nápovědmi udržuje jej ve stálém vnitřním napětí. (...) Možno se dokonce domýšleti, že čím bude kinematograf dokonalejší, tím méně bude požadovat po divákovi. (...) Nebude s podivem, že samo dospělé obecenstvo počíná nyní chápati pravou velikost a vlastní význam loutkového divadla, jehož svět je úplně diametrálně vzdálen od světa kinematografu“ (Šiblík in *Loutkář*, 1918, roč. 3, č. 1, s. 2).

[1] Marionety jsou loutky z pevného materiálu zavěšené na loutkové pódium shora na nitích, tenkých provázcích nebo na drátkách (Tománek, 2001, s. 36 a 38), látkoví maňásci se navlékají na ruku loutkoherce a vodí se zespodu (ibid., s. 10).

Představitelé reformní linie volali po původních českých loutkových hrách namísto překladů a přebírání her z hereckého divadla, po tom, aby se loutkové divadlo obracelo vedle dětí také na dospělé publikum – a tedy po pojetí loutkového divadla jako svébytného divadelního a uměleckého jevištního žánru (Dubská, 2006, s. 13).[1] Se zvyšováním úrovně činoherního divadla bylo totiž loutkové divadlo stále chápáno jako odvětví určené výhradně dětskému divákovi, možná také proto, že těžištěm tradičního repertoáru loutkových divadel byly pohádky, jak bude vzápětí zřejmé i z obsahu nového loutkářského periorika.[2] Scházely potřebné teoretické rámce a standardy pro obor, repertoár využívající jedinečné vlastnosti loutek stejně jako autoři a tvůrci, kteří by skutečně znali práci s loutkami. Loutkové divadlo bylo proto zatím ve srovnání s činohrou vnímáno jako méněcenné (ibid.).

Jak se na přelomu prvního a druhého desetiletí zvyšovalo povědomí o loutkovém divadle, rostla poptávka lidí po vybavení rodinných loutkových divadel a po hrách vhodných pro ztvárnění na loutkové scéně, ze strany divadelníků se celkově zintenzivňoval zájem o zprávy loutkářského charakteru (Richter, 2001, s. 4). Konečně v roce 1912 v Praze založil Jindřich Veselý první odborný loutkářský časopis *Český loutkář* (podrobně viz dále), určený pro loutkáře i všeobecnou veřejnost. A hned vyšel vstříc aktuálním požadavkům a zájmu o rodinné divadlo[3]: od prvního čísla druhého ročníku 1913 byly ústředním programovým tématem periodika nové české loutky vhodné pro rodinná a školní divadla, vytvořené v roce 1912 – tzv. alšovky. Byly to „vkusné, technicky dobře řešené marionety, určené pro větší rodinná a školní divadélka“ (Malík, 1948, s. 13). Podle návrhů Mikoláše Alše je v dílně Antonína

[1] Od roku 1887 vycházela ve Štorchově nakladatelství v Praze první česká edice loutkových her s názvem *Divadlo s loutkami*; hry, které přinášela, ale odpovídaly soudobému malému zájmu o specifickou tvorbu pro loutkové divadlo a jejich úroveň tedy nebyla příliš vysoká (Malík, 1968, s. 9).

[2] Jako příklady lze uvést články z časopisu *Český loutkář* k problematice repertoáru: E. Frynta: Pohádka na loutkovém divadle (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 1, s. 13), J Fořt: K repertoiru herců na drátkách (ibid., s. 16), K. V. Prokop: Loutkové divadlo a děti (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 8–10, s. 15–16).

[3] Jako příklady lze uvést články z časopisu *Český loutkář* k problematice školního a rodinného divadla: J. F. Čečetka: Loutkové divadlo na venkově (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 2, s. 13–14), F. Homolka: O dětském divadle s loutkami ve škole (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 3–4, s. 16–17), M. Juránková: Domácí představení (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 2, s. 7–9), L. Tesařová: Loutkové divadlo ve škole mateřské (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 4–7, s. 13–14).

Münzberga v Praze vyrobil Karel Koberle.[1] Aleš poprvé vytvořil návrhy loutek v osmdesátých letech devatenáctého století pro své děti (Svoboda in *Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 4, s. 12). Od roku 1887 ilustroval loutkové hry z edice *Divadlo s loutkami*, kde vytvořil celou galerii svých loutek. „Aleš kreslil a oslavoval české loutkáře v době, kdy nebylo pro ně pravého pochopení a zájmu, kdy činnost na poli loutkářském ležela úhorem a byla přezírána“ (ibid.).

Sériová výroba alšovek ale kvůli vysokým nákladům nepřipadala zatím v úvahu, na rozdíl od tištěných souborů *Dekorací českých umělců*, dalšího příspěvku k rozvoji vskutku českých loutkových divadélek. Sériově se u Münzberga začaly tisknout v roce 1913 a byly opět hojně nabízeny a chváleny *Českým loutkářem*. Ve spojení s alšovkami představovaly úplnou výbavu pro loutkové divadélko amatérského loutkáře. *Dekorace českých umělců* navrhla z podnětu Jindřicha Veselého řada významných výtvarníků[2], například František Kysela, Adolf Kašpar, Rudolf Livora, Jaroslav Panuška, Josef Wenig, Ota Bubeníček, Stanislav Lolek, Ladislav Sutnar (*Český loutkář*, 1933, roč. 2, č. 2, s. 15). Formátem 72x45 cm byly tyto dekorace v předstihu oproti menším dekoracím vydávaným v zahraničí (Malík, 1968, s. 18). *Dekorace českých umělců* byly dokonce oceněny na Světové výstavě grafického průmyslu v Lipsku roku 1913 zlatou medailí (Vavruška, 1979, s. 4).

Bez intenzivní propagace a doporučujících článků *Českého loutkáře* by *Dekorace českých umělců* ani nové loutky neměly takový přístup do všeobecného povědomí loutkářů. *Český loutkář* například v rubrice „Z Českého svazu přátel loutkového divadla v Praze“ napsal:

> Jako vše, cokoli Aleš vytvořil, nese známky prostého, ale poctivého češství, tak i jeho loutky. (…) Aby dítě české vyhrálo si s nimi co nejvíce, jsou uzpůsobeny tak, že je možno je svlékati a oblékati, tak jest dána příležitost, by dívenky v rodině šily šatečky… Nad to jsou loutky z pevné massy (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 2, s. 11–12).

[1] Podrobněji viz například VOLAVKOVÁ, Hana. *Mikoláš Aleš.* Praha : Odeon, 1982*, nebo* MÁDL, Karel B. *Mikoláš Aleš.* Praha : Spolek výtvarných umělců Mánes, 1912.

[2] Také v mezinárodním měřítku se na návrzích loutek a loutkových dekorací podílely přední osobnosti výtvarné scény: například Klee, Exter, Picasso, Miró, Léger (Jurkowski, 1997, s. 40).

A dále k požadavkům na tato nová loutková divadélka časopis uvedl:

> Svaz přátel loutkového divadla uvádí na trh hračkářský první skutečně česká rodinná divadélka s loutkami Alešovými. (…) Hlavní podmínkou jest, aby [divadélko] bylo ‚skladné' a přec nebylo titěrné, dále jest nutno, aby se dalo postavit na stůl a dalo se snadno ovládat, bylo jednoduché a konečně též snad laciné. Naše divadélko liší se podstatně od obvyklých dosud formátů" (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 2, s. 13).[1]

Jestliže chybějící vybavení pro loutková divadla bylo již k dispozici, zbýval ještě jeden úkol pro loutkářství – vyrovnat se s výše zmíněnou méněcenností vůči činohře a získat sebevědomí jako plnohodnotná a samostatná divadelní disciplína. K tomu Čechům pomohly úspěšné vzory ze zahraničí a opět i zde byl zásadní platformou pro jejich zprostředkování časopis *Český loutkář*. Veselý otiskl například článek o aktivitách souboru Marionetten-Theater Münchener Künstler v Baden Badenu[2], který ustavil v roce 1911 grafik Ivo Puhonny, o loutkovém divadle knihaře Josefa Schmida založeném v roce 1900 v Mnichově[3] a řadu dalších. Tyto příklady hned zaujaly další výtvarníky – kromě autorů *Dekorací českých umělců* také jiné tvůrce z okruhu pražské Umělecko-průmyslové školy, jako byli Vojtěch Sucharda, Štěpán Zálešák, Anna Suchardová Brichová, Karel Svolinský, Josef Skupa, Bohuslav Metelka či Josef Šejnost (Dubská, 2004, s. 160). Díky inspirativním článkům *Českého loutkáře* si umělci začínali uvědomovat, že loutkové divadlo má vlastní estetické kvality, že skutečně není jen souborem didaktických hříček pro děti a že nabízí široký a dosud dostatečně neprobádaný prostor pro tvůrčí realizaci.

---

[1] Jako další příklad lze uvést článek z časopisu *Český loutkář* s názvem O loutkách Alešových, kde se opět píše: „Přátelé mládeže dlouho těžce nesli, že české dítě, chce-li si pohráti s loutkami, má buď loutky bezcenné tuctové výroby nebo – výrobky cizí, zvláště německé. Loutek umělcem zhotovených a zároveň českých nebylo. Teprve v rok Alešova jubilea objevily se na hračkářském trhu výrobky umělecké a zároveň české" (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 4–7, s. 28–30).

[2] Konkrétně jde o článek K. Maška: Loutkové divadlo mnichovských umělců (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 1, s. 11).

[3] Konkrétně jde o článek J. Veselého: Papa Schmid a jeho loutkové divadlo v Mnichově (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 2, s. 7–11).

Na druhou stranu bylo jasné, že malá rodinná, školní a spolková divadélka nemohla poskytnout dostatečné organizační ani technické podmínky pro nové scénografické a loutkoherecké pokusy a že je tedy bylo nutné realizovat v rámci „pevných“ loutkových divadel (Dubská, 2004, s. 160). O této nové potřebě stejně jako o nutnosti spolupráce s kvalitními autory a loutkoherci psal v *Českém loutkáři* například architekt Vladimír Zákrejs: „(...) Dosažení toho všeho značí vyplnění zatím odvážného snu, totiž zřízení stálého loutkového divadla, vším potřebným opatřeného, nejlépe ve vlastní budově“ (Zákrejs in *Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 8–10, s. 13).

Jako příklad loutkové scény, která v průběhu druhé dekády dvacátého století dala svou prací cenné impulzy pro další vývoj loutkářství, lze uvést Loutkové divadlo Feriálních osad, založené v roce 1913 v Plzni. V jeho čele stál lidový loutkář Karel Novák, mezi spolupracovníky patřili například řezbáři Karel a Gustav Noskovi a malíř Antonín Doležal, od roku 1917 zde začal působit Josef Skupa, jeden z nejvýznamnějších českých loutkářů vůbec (Dubská, 2004, s. 165). Další výraznou scénou bylo Loutkové divadlo Umělecké výchovy, založené v roce 1914 při spolku učitelů v Praze na Vinohradech.[1] Také jeho členové cíleně oslovovali pro spolupráci s loutkovým divadlem renomované umělce různého zaměření, což znamenalo velký pokrok, například to byli spisovatelé Karel Mašek a Marie Gebauerová, hudebníci Karel Nedbal a Otakar Odstrčil a další (ibid., s. 161).

Lze shrnout, že v období od začátku dvacátého století do začátku první světové války u nás přibývalo tvůrců s plnohodnotným zájmem o loutkové divadlo. Formovaly se základy pro vznik nového původního repertoáru a svébytné moderní podoby loutkářství (Černý, 1977, s. 513). Časopis *Český loutkář* byl zároveň svědkem i hybatelem tohoto pozitivního vývoje, jak dále ukáže také podkapitola věnovaná jeho programovému zaměření v tomto prvním období. První světová válka slibný vývoj českého loutkářství úplně nezastavila, ale zbrzdila jej. Řada loutkářů musela odejít

[1] První premiérou v Loutkovém divadle Umělecké výchovy byl *Dráteník* Františka Škroupa, odehrála se 8. ledna 1914 (Malík, 1968, s. 12). Tvůrci se v celkovém vyznění loutkového představení snažili o přirozenost, na rozdíl od mnohdy přehnané stylizace lidových loutkářů v jejich inscenování. Ohlas na *Dráteníka* mezi lidmi sice nebyl příliš pozitivní, ale jednalo se o první krok na cestě k estetičtějšímu a profesionálnějšímu loutkovému divadelnictví (Dubská, 2004, s. 162).

na frontu, ubylo finančních prostředků k provozování loutkových divadel. Po skončení první světové války loutkáři ve svých aktivitách hned pokračovali (ibid., s. 524).

1.2 Loutkářská periodika tohoto období

Periodik s všeobecně divadelní tematikou u nás od konce devatenáctého století každým rokem přibývalo: zatímco v roce 1890 vycházelo pouze pět takto zaměřených periodik, o dvě dekády později – v roce 1910 – jich bylo už patnáct, tedy třikrát tolik (Laiske, 1967, s. 264). Ve válečných letech 1914–1918 se počet titulů snižoval, některé byly zastaveny. Po skončení první světové války se ale množství divadelních periodik opět zvyšovalo.[1]

V roce 1912, tedy přesně v době, kdy na scénu divadelních časopisů vstoupil Jindřich Veselý s *Českým loutkářem*, u nás vycházelo 25 divadelních periodik[2], z nichž žádné se nespecializovalo v celém svém rozsahu výhradně na loutkářství a loutkové divadlo (ibid.). Tyto tituly měly spíše charakter aktuálních programových souhrnů, věstníků divadel nebo spolků – tak například *Divadelní svět*, měsíčník věnovaný otázkám divadelním a sloužící zájmům Organizace českého herectva[3], se zaměřoval výhradně na dění v této herecké organizaci a v činoherních kruzích, neměl přesah

[1] K nejvýznamnějším periodikům vycházejícím u nás v prvním desetiletí dvacátého století patřily měsíčník *Český artista*, čtrnáctideníky *Divadelní list máje* a *Divadlo – Rozhledy po světě divadelním* a také německy psaný deník *Brünner Theaterblatt nebst Kunst-, Concert-, Vergnügungs und Fremdenverkehrs-Anzeiger* (Laiske, 1967, s. 264).

[2] Šlo o následující tituly: *Český artista, Divadelní svět, Brünner Theaterblatt nebst Kunst-, Concert-, Vergnügungs und Fremdenverkehrs-Anzeiger, Divadlo, Divadlo umění, Illustrierte Theater-Revue mit täglichem Progamm, Kabaret Lucerna, Kabaretní listy, Lidová scéna, Meziaktí, Meziaktí zábavních podniků, Meziakt zpěvní síně Karla Samce „U Rozvařilů“, Divadelní věstník, České ochotnictvo, Oznamovatel Ústřední matice divadelního ochotnictva československého v Praze, Program a věstník kabaretu Labuť, Illustrierte Zwischenaktzeitung, Theater- , Kunst- und Musikblätter der Schürfer, Program Umělecké družiny dvorního pivovaru ve Štěpánské ulici, Meziaktí smíchovských divadel, Théâtre Variété, Umění všem, Věstník dělnického pěvectva a ochotnictva, Operetní repertoir smíchovských divadel* – a *Český Loutkář*.

[3] Vydavatelem a odborným redaktorem *Divadelního světa* byl herec, režisér a významný rozhlasový hlasatel a tvůrce Adolf Dobrovolný, redakce sídlila na Královských Vinohradech, periodikum v rozsahu 16 stran tiskla knihtiskárna Zdeněk Binko (*Divadelní svět,* 1912, roč. 2, č. 1, s. 1).

do jiných divadelních disciplín. Časopis *Divadlo* jako revue pro otázky divadelní byl zase orgánem Ústřední matice divadelního ochotnictva československého, také se věnoval výhradně činohře, jen v rubrice „Varia“ byly tištěny krátké zprávy z jiných divadelních oborů.[1] Články o loutkovém divadle a navíc v takové hloubce a rozsahu, jako je přinášel *Český loutkář*, žádné z těchto periodik neobsahovalo. *Český loutkář* vstoupil v roce 1912 na tehdejší mediální scénu bez konkurence.

1.3 První období existence Českého loutkáře 1912–1913

Početní nárůst ochotnických loutkových souborů vyústil v požadavek založení oficiální loutkářské organizace. Hlavním iniciátorem vzniku Českého svazu přátel loutkového divadla v Praze v roce 1911 byl Jindřich Veselý, ve výboru svazu dále zasedli malíři Josef Váchal a Adolf Kašpar, spisovatel Karel Mašek a další, předsedou výboru se stal Václav Durdík.[2] Stanovy spolku byly schváleny výnosem č. 2988 ministerstva vnitra ve Vídni dne 19. března 1912.[3] Členství ve svazu bylo podmíněno složením příspěvku ve výši 2 koruny ročně, za splnění tohoto požadavku se členem mohl stát kdokoli (*Český loutář*, 1912, roč. 1, č. 2, s. 20).

Jak vyplývá z výše uvedeného, založení časopisu *Český loutkář*, spadajícího přímo pod Český svaz přátel loutkového divadla jako jeho tiskový orgán, navazovalo přirozeně na vzrůstající zájem o loutkové divadlo. Ačkoli se loutkářská tematika v této etapě okrajově a nepravidelně objevovala i v osvětových časopisech, do roku 1912 chyběla jednotná odborná platforma zaměřená výhradně na loutkářský obor.

Dne 6. ledna 1912 byl na c. k. Policejní ředitelství v Praze odeslán jménem Českého svazu přátel loutkového divadla dopis oznamující záměr vydávat revue *Český*

[1] *Divadlo* vycházelo každého 5. a 20. v měsíci, v červenci až říjnu 1x měsíčně, vydavatelem a odpovědným redaktorem byl Bohuslav Kafka, redakce sídlila v Praze 2 a časopis tiskla knihtiskárna Melantrich (*Divadlo*, 1912, roč. 10, č. 1, s. 1).

[2] Dalšími členy výboru Českého svazu přátel loutkového divadla v době jeho vzniku byli Jaroslav Král, Jaroslav Procházka, Bohumil Schweigstill, Josef Šejnost, Emanuel Veil, Jan Vlček, Zdeněk Weidner, Jan Auerhan (*Český loutkář*, 1913, č. 8–10, s. 38).

[3] Tento výnos se nepodařilo dohledat ve fondech Národního archivu v Praze.

loutkář, jejímž měl být svaz majitelem, vydavatelem a nakladatelem. Jindřich Veselý v něm popisoval, jak by měl nový časopis po stránce obsahové vypadat:

> Časopis přinášeti bude články z oboru loutkového divadla a loutkářství vůbec, básně, stati historické a kulturní, feuilletony, zprávy spolkové, různé zprávy, hry loutkové, obrázky, inseráty, zaslána, články o literatuře a jiné obvyklé rubriky časopisecké, pokud ve vymezený rámec a poučnou tendenci výše udanou se hodí.[1]

Vydávání časopisu bylo financováno přímo z prostředků loutkářského svazu. *Český loutkář* byl distribuován k čtenářům formou ročního předplatného zasíláním poštou na adresu předplatitelů, samostatná čísla bylo možné zakoupit přímo v sídle redakce časopisu a Českého svazu přátel loutkového divadla v Kinského sadech v Praze.

Časopis *Český loutkář* v době založení odrážel ve svém obsahu jak linii tradičního loutkového divadla, tak reagoval na moderní, reformní proud. Tyto dva přístupy ve svém pohledu na loutkové divadlo spojoval také jeho zakladatel Jindřich Veselý (Malík, 1968, s. 11).

1.3.1 Programové zaměření periodika

Zdrojem pro podkapitoly 1.3.2., 1.3.3 a 1.3.4 byla rešerše ve všech číslech prvních dvou ročníků *Českého loutkáře z let* 1912 a 1913.[2]

Hlavním programovým cílem *Českého loutkáře* jako orgánu Českého svazu přátel loutkového divadla bylo v tomto prvním období jeho existence přispívat k rozvoji ryze českého moderního loutkového divadla.[3] Texty vyzývaly k zakládání nových

---

[1] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II* – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní. Oznámení (6. ledna 1912).

[2] Titulní strana *Českého loutkáře* – viz přílohy.

[3] Jako příklad lze uvést článek: V. Koubek: Poslání moderního loutkového divadla (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 1, s. 12–13).

loutkových divadel[1], k opravdu kvalitnímu výběru her[2], přinášely informace o aktuálním dění na loutkářské scéně[3] a ohlédnutí do historie[4], příspěvky o inspiraci ze zahraničí[5], úryvky doporučených loutkových divadelních her[6] stejně jako texty o možnostech zapojení loutek v rámci výchovy dětí[7]. Vedle teoretických článků byly uveřejňovány i texty orientované čistě prakticky – například o vzhledu a ideálních vlastnostech loutek.[8] *Český loutkář* také pravidelně přinášel novinky a zprávy z dění v Českém svazu přátel loutkového divadla.[1]

Programové směřování periodika lze dobře ilustrovat manifestem Českého svazu přátel loutkového divadla „Co chceme“ uveřejněným v prvním čísle *Českého loutkáře.* Protože byl *Český loutkář* tiskovým orgánem svazu, shodovala se náplň časopisu s posláním organizace. V prohlášení stálo:

> 1. Chceme umělecké loutkové divadlo pro mládež ve vlastní budově po vzoru mnichovském, chceme organisovati zakládání uměleckých loutkových divadel. 2. Chceme dáti loutkám moderní repertoár, chceme vydávati vzorné loutkové hry původní i přeložené ze všech jazyků kulturních, chceme v časopise všímati si všech problémů dětské literatury, chceme kritisovati pražská loutková divadla po stránce obsahové i podle přednesu, chceme otiskovati posudky o venkovských loutkových divadlech (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 1, s. 3).

---

[1] Jako příklad lze uvést článek: J. Sendlerová: Zřizujme loutková divadla na Brněnsku a Ostravsku! (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 2, s. 10–11).

[2] Jako příklad lze uvést: J. Fořt: K repertoiru herců na drátkách (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 1, s. 16).

[3] Jako příklad lze uvést článek: J. Mráček: Loutkové divadlo odboru Ú.M.Š. v Lipníku (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 3, s. 9–11).

[4] Jako příklad lze uvést článek: F. A. Jirkovský: Pražská loutková divadla r. 1871–1885 (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 2, s. 13–14).

[5] Jako příklad lze uvést článek: J. Veselý: Papa Schmid a jeho loutkové divadlo v Mnichově (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 2, s. 7–11).

[6] Jako příklad lze uvést článek: J. Veselý: Doktor Faust od loutkáře Laštovky (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 3–4, s. 52–57).

[7] Jako příklad lze uvést článek: F. Pražák: Umělecká výchova loutkami (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 3–4, s. 14–16).

[8] Jako příklad lze uvést článek: E. Kučera: Nový systém loutek a jejich oblékání (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 3–4, s. 21–22).

Časopis se snažil vést čtenáře k aktivní účasti na rozvoji loutkářství u nás různými redakčními apely a výzvami, jako například v čísle 5 prvního ročníku:

> K nastávající saisoně loutkových her prosíme všechny přátele: 1. Aby nám zasílali zprávy z míst, kde se hraje s loutkami, a fotografie celých scén nebo aspoň hlav loutek (jsou-li dobré řezby) s označením, kdo a kdy je řezal – a aby se přičiňovali o uvedení našich her na scénu! 2. Aby nám zasílali zprávy o potulných loutkářích, zejména zvlášnosti jejich řeči ap., 3. Poněvadž zamýšlíme nový ročník revue vydávati desetkrát za rok za stejnou cenu, prosíme o sdělení adres všech těch, kteří se zajímají o výchovu mládeže loutkami (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 5, s. 36)!

1.3.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři

První dva ročníky *Českého loutkáře* s podtitulem „Revue Českého svazu přátel loutkového divadla“ v Praze v letech 1912 a 1913 vydával Český svaz přátel loutkového divadla v Praze, tiskla je knihtiskárna Aloise Lapáčka v Praze 5. Od druhého čísla prvního ročníku časopis vydával Český svaz přátel loutkového divadla nákladem Českého lidového knihkupectví Josefa Springra v Praze – v téže úpravě a za stejných podmínek.[2] Roční předplatné stálo tři koruny.

Tiráž v prvních dvou ročnících uváděla pouze odpovědného redaktora Jindřicha Veselého, stálá redakce tedy nebyla zatím ustavena. Z rešerše prvních dvou ročníků lze vyvodit, že k hlavním autorům vedle Jindřicha Veselého patřili Arnold Racek a Karel Mašek, další autoři přispívali nepravidelně. Uveřejňována byla také básnická, literární a dramatická díla umělců, mezi nimiž byli například Antonín Sova, Adolf Heyduk, Jaroslav Vrchlický, Jiří Karásek ze Lvovic, Jaroslav Dlouhý.

---

[1] V pravidelné rubrice Z Českého svazu přátel loutkového divadla.

[2] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II* – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní. Oznámení Josefa Springera c. k. policejnímu ředitelství (18. března 1912).

1.3.3 Osobnost Jindřicha Veselého

Jindřich Veselý (15. 7. 1885, Bavorov – 19. 9. 1939, České Budějovice) po studiu gymnázia absolvoval obor češtiny a němčiny na filozofické fakultě v Praze. Již v průběhu studentských let Veselý přispíval verši a fejetony do časopisů Písecké listy a Jihočeské listy. Loutkářství a loutkové divadlo ho zprvu zaujalo především z pohledu národopisného a sběratelského, studia absolvoval prací s názvem *Faust v české literatuře* roku 1908 (Dubská, 2004, s. 158).

Tuto práci dále rozpracoval a na filozofické fakultě roku 1909 obdržel doktorát na základě disertační práce *Johan Doktor Faust starých českých loutkářů* (Cífka, 1986, s. 31). Bezprostředním podnětem pro zvolené téma byla Veselému práce literárního historika Arnošta Krause s názvem *Das böhmische Puppenspiel vom Doktor Faust*, jež byla vydána v roce 1891. Kraus zde srovnával několik textů starých českých loutkových her o Faustovi s texty německými (Kraus, 1891).

Veselý ve své studii (1909, vyd. 1911) navazoval na Krause, upozorňoval na málo známé rukopisy Goethova *Fausta* od českých loutkářů a zdůrazňoval specifický český přínos v inscenačním pojetí hry – „hlavně ve scéně s krucifixem“ (Veselý, 1911, s. 1). Analyzoval, porovnával a opatřoval odbornými poznámkami tzv. rukopis Lagronův, Maiznerův, Kočkův a Pekův. Veselý poukazoval

> … na souvislost s románkem českým, jehož bezděčné snad rýmy shodují se leckde s hrami, lidovými písněmi českými, souvislost s německým románkem (první tisk 1587), s německými písněmi a německými hrami, vztah k anglickému dramatu od Marlowa, poměr k polským a ruským hrám (Veselý, 1911, s. 7).

Tímto počinem na sebe poprvé výrazně upozornil jako badatel v oblasti historie loutkového divadla. Zaměstnáním byl Jindřich Veselý středoškolský profesor, učil mezi lety 1909–1936 v Praze, od roku 1936 vedl gymnázium v Českých Budějovicích (Cífka, 1986, s. 71).

Loutkářství bylo vždy hlavním zájmem Veselého, zprvu tedy především historiografická činnost a retrospektivní dokumentace v oblasti loutkového divadla u nás (Malík, 1968, s. 12). V roce 1911 zorganizoval rozsáhlou retrospektivní

loutkářskou výstavu, první svého druhu u nás. Expozice se setkala se značným ohlasem a navštívilo ji 25 862 lidí (*Národopisný věstník československý*, 1911, roč. 6, č. 7–8, s. 189). Konala se v prostorách Národopisného musea československého v Kinského sadech v Praze,

> ... kde podán retrospektivní přehled, vývoj loutek u všech národů a kde shromážděno na 300 lidových loutek českých, řada rukopisů her lidových loutkářů i rekvisit (...), abych tak veřejnosti předvedl loutkářství se stanoviska lidopisného a vzbudil o ně zájem, a abych zachytil pro budoucnost to, co je hodno paměti, neboť loutkové divadlo bylo pro náš venkov součástkou nerozlučnou, že byl bez něho nemyslitelný (Veselý, 1921, s. 3).

V letech 1912 a 1913 organizoval Veselý jako živou retrospektivu pražské pohostinské hry pravnučky Matěje Kopeckého Arnoštky Kopecké-Kriegerové (1842–1914), které se staly přínosným setkáním literátů, vědců a výtvarníků (Malík, 1948, s. 13). Podílel se také na organizaci dalších loutkářských výstav ve dvacátých letech.

V roce 1917 Veselý obnovil přerušené vydávání *Českého loutkáře* a nový titul s názvem *Loutkář* pak vedl až do roku 1935 (viz další kapitola). I po první světové válce se snažil zprostředkovávat Čechům informace o vývoji loutkářství za hranicemi – například sestavil reprezentativní sbírku monografií *Vynikající loutková divadla celého světa*, jež vyšla v roce 1929 (Černý, 1977, s. 514).

Od roku 1920 vydával Jindřich Veselý jako spolumajitel choceňské tiskárny[1] publikace s loutkářskou tematikou – například edici loutkových her s názvem *Knihovna českých loutkářů* (Malík, 1968, s. 17). V roce 1923 se stal prvním předsedou Loutkářského soustředění, organizace přebírající úkoly již nefungujícího Českého svazu přátel loutkového divadla. A v roce 1929 byl zvolen prvním předsedou mezinárodní loutkářské organizace UNIMA[1], založené v Praze (viz dále). Jindřich Veselý byl důležitým organizátorem dění v českém loutkářství a jako takový byl přítomen u všech nejpodstatnějších mezníků ve vývoji českého loutkového divadla, které přinesla první

[1] Jindřich Veselý se v roce 1919 oženil s Blaženou Mojžíšovou, vdovou po majiteli tiskárny v Chocni Čeňku Mojžíšovi (*Praha, Literární archiv PNP, fond Jindřich Veselý.* Korespondence Jindřicha Veselého Blaženě Mojžíšové, 1919.)

desetiletí dvacátého století. Zemřel na srdeční mrtvici v roce 1939 v Českých Budějovicích (Cífka, 1986, s. 79).

Jindřich Veselý byl ve dvacátých a třicátých letech neúnavným organizátorem loutkářských záležitostí u nás stejně jako dění okolo časopisu – udával směřování listu, obepisoval autory s prosbou o texty a spolupráci, sháněl obrázky, redigoval články, zanášel autorské korektury (Cífka, 1986, s. 53).

1.3.4 Zpracovávaná témata, formální podoba

Jednotlivá čísla *Českého loutkáře* nezahrnovala v prvním ročníku přesné údaje o dni, kdy byla vydána, v číslech ročníku druhého již tyto údaje doplněny byly. V prvním ročníku vyšlo v roce 1912 celkem 6 samostatných čísel revue, v druhém ročníku v období od konce roku 1912 až do června roku 1913 vyšlo celkem 10 čísel[2], některá čísla byla vícenásobná, jako například čtverčíslo 4–7 z 26. února 1913 (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 4–7) nebo trojčíslo 8–10 z 27. června 1913 (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 8–10). Formát odpovídal rozměrům přibližně 18x26 centimetrů.

V šestém, posledním čísle prvního ročníku se v závěru uvádí rekapitulace prvního ročníku a zároveň redakce vyzývá, aby zájemci inzerovali v *Českém loutkáři*:[3]

> Doufáme, že přátelé dosavadní zůstanou nám věrni i pro druhý ročník, jenž za stejnou cenu a ve stejné velikosti bude vycházeti měsíčně (za 3 K ročně!). (…) Nezvyšujeme předplatného, jsouce přesvědčeni, že přátelé naši ocení naše snahy, že totiž dostojí sami svým povinnostem platebním (…) a že sdělí nám adresy všech interesentů, by se jim mohlo první číslo poslati na ukázku. Inserujte též v našem časopise (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 6, s. 36)!

První číslo prvního ročníku *Českého loutkáře* vyšlo na 36 stranách, tento počet stran v dalších vydáních zůstal stejný, několikanásobná čísla druhého ročníku měla více

---

[1] UNIMA je zkratkou pro Union Internationale de la Marionnette – Mezinárodní loutkářská unie.

[2] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II* – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní. Oznámení Josefa Springera c. k. policejnímu ředitelství (14. listopadu 1912).

[3] Reklamy inzerentů se ale ani v druhém ročníku časopisu v roce 1913 nevyskytovaly.

stránek přiměřeně tomu, kolik jednotlivých čísel zahrnovala. Grafická úprava byla jednoduchá, ale přehledná. Časopis obsahoval černobílé ilustrace, nákresy a plány, reprodukce fotografií například loutkových scén, loutek a uměleckých děl, jež byly sice uveřejňovány v poměrně malém množství vzhledem k textové části periodika, ale umístěny byly vždy funkčně – doprovázely dané téma, pomáhaly k pochopení výkladu. Pokud byly zcela výjimečně ilustrace barevné, tiskly se na samostatné stránce, na níž zezadu nebyl žádný tisk. Barevných ilustrací bylo ale v poměru k černobílým naprosté minimum – zpravidla jedna na jedno číslo. Do časopisu v tomto prvním období svými dřevoryty na osobní žádost Jindřicha Veselého[1] přispíval také výtvarník Josef Váchal.[2]

Každé číslo zpravidla uvádělo na titulní straně literární – básnické dílo[3], pak následovaly v jednotlivých rubrikách další články – odborné texty a stati o dějinách, současnosti a výhledech českého loutkářství, překlady zahraničních textů o nejrůznějších aspektech loutkářství, články o pojetí loutkového divadla na vybraných evropských scénách, vzpomínky z historie českého loutkářství, doporučení na loutkové hry z repertoáru pro děti, pro dospělé, stati o konkétních loutkových divadlech po celém českém území, úryvky loutkových her ad.

V časopise se v prvním i druhém ročníku pravidelně objevovaly následující rubriky: „Loutky literární a umělecké“ – rubrika zahrnovala teoretické a metodologické texty s širokým tematickým rozsahem i praktické návody a ukázky z divadelních her, „Loutky pro mládež“ – rubrika zahrnovala články o vývoji a podobách loutkového divadla pro děti a mládež, „Z Českého svazu přátel loutkového divadla“ – rubrika přinášela informace a výzvy ze svazu, „Národopisný koutek“ – rubrika obsahovala texty z historie českého loutkářství, „Loutky cizí“ – rubrika přinášela stati o loutkářství z evropských zemí, „Literatura“ – zahrnovala recenze. Ke konci každého čísla se nacházela rubrika „Drobnosti“ s informacemi o konaných loutkářských výstavách, o nových dostupných loutkách a hračkách pro děti a s vtipnými či zajímavými postřehy

[1] Z rozhovoru autorky s Ninou Malíkovou, šéfredaktorkou *Loutkáře*, únor 2010, Praha.

[2] Jako příklady lze uvést dřevoryt Král a poustevník (*Český loutkář,* 1912, roč. 1, č. 1, s. 24) nebo dřevoryt Král a mořský loupežník (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 3–4, s. 51).

[3] Například v prvním čísle prvního ročníku to byl Prolog loutek od Maryši Šárecké (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 1, s. 1), v druhém čísle prvního ročníku báseň Adolfa Heyduka (*Český loutkář*, 1912, roč. 1, č. 2, s. 1).

z prostředí loutkových divadel z pera Jindřicha Veselého, dále rubrika „Rozmanitosti“ s krátkými zprávami nezařaditelnými přímo do předchozích jmenovaných rubrik, a rubrika „Aforismy“.[12]

Český loutkář také pravidelně zveřejňoval stati s faustovskou tematikou od Jindřicha Veselého a dalších autorů, čímž se stal dobrým zdrojem pro zájemce o studium této literárně-dramatické oblasti. Čtverčíslo 4–7 druhého ročníku bylo navíc doplněno rozsáhlým přehledem loutkových her, jež se daly hrát s Alešovými loutkami v domácích divadlech, se stručnou charakteristikou děje, obsazení a s výčtem formálních požadavků na realizaci hry, tak aby si čtenář mohl zvolit loutkovou hru pro domácí hraní podle svého vkusu (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 4–7, s. 36).

1.4 Zastavení časopisu Český loutkář v roce 1913

„Končíme druhý ročník Českého loutkáře, vydávaného jen proto, by propagoval v nejširší veřejnosti myšlenky za povznesením českého loutkářství (…). Zbývá úkol

---

[1] Vybrané texty a studie z prvního ročníku: A. Racek: Literární loutky Neuvilleovy („Pupazzi“) a Napoleon III., M. Záhoř: Pražské osobnosti jako, E. Frynta: Pohádka na loutkovém divadle – o národních pohádkách na divadle a fantasii, J. Hloušek: Z mých zkušeností – o založení a zániku loutkového divadla na Kr. Vinohradech pro děti, J. Fořt: K repertoiru herců na drátkách – které hry nejépe hrát pro děti, K. Mašek: O Mikulášském trhu, Dr. J. Auerhan: Loutkové divadlo pro české osady na Rusi, A. Žipek: Moje vzpomínky na Fausta, A. Racek: Loutky George Sandové, F. J. Čečetka: Loutkové divadlo na venkově – hrst vzpomínek a úvah, A. Racek: Loutky v Anglii, F. Pražák: Umělecká výchova loutkami, J. Veselý: Doktor Faust od loutkáře Laštovky, F. Pacák: Několik slov o významu českého divadla loutkového v cizině a další (*Český loutkář: Revue českého Svazu přátel loutkového divadla v Praze.* 1912, roč. 1, č. 1–6. Praha : Český svaz přátel loutkového divadla, 1912. 6x ročně).

[2] Vybrané texty a studie z druhého ročníku: A. Symons: Apologie loutek (překlad M. Bosáčková), J. Hořovský: Desatero pro přátele loutek, M. Hájek: Kašpárek a Turek – scéna ze hry Kníže Alexandr aneb Vévoda z Pavie, J. Veselý: Z historie loutek cizích – Loutky turecké, L. G. Oršanskij: Loutky s hlediska národopisného, psychologického a paedagogického (překlad V. Makovec), F. A. Jirkovský: Pražská loutková divadla r. 1871–1885, V. Makovec: Historie ruské loutky, J. Smutek: Hračky u národů méně kulturních, A. Racek: Rozmanitosti o loutkách, J. Hořovský: Honza nad advokáta (lze se změnami hráti na domácím divadle), F. Vysoký: Škrhola před rytířem vypravuje o lupičích (*Český loutkář: Revue českého Svazu přátel loutkového divadla v Praze.* 1913, roč. 2, č. 1–10. Praha : Český svaz přátel loutkového divadla, 1913. 10x ročně).

největší: zřídit v Praze stálé české loutkové divadlo“ (*Český loutkář*, 1913, roč. 2, č. 10, s. 35). Tímto konstatováním a také přáním vydat v brzké době speciální almanach, který by pohromadě obsahoval teoretické studie již vydané v *Českém loutkáři*, končil v červnu roku 1913 druhý ročník revue. Následně byla ale na následujícího tři a půl roku zastavena.

Důvody pro přerušení vydávání časopisu byly v první řadě ekonomické, navíc se právě tímto způsobem projevily interní neshody v rámci Českého svazu přátel loutkového divadla (Dubská, 2002, s. 57). První dva ročníky *Českého loutkáře* byly nicméně nezpochybnitelným přínosem pro české loutkářství v období, kdy se formovala jeho nová, moderní podoba, kdy lidové loutkáře s jejich tradičním repertoárem vycházejícím z repertoáru činoherního začínal zastiňovat masivní nárůst rodinných a spolkových divadélek, která si hledala nový repertoár určený výhradně pro loutky, a kdy loutkářství jako svébytná divadelní disciplína poutalo pozornost stále více umělců. Na straně odborné loutkářské obce pomohl časopis *Český loutkář* propojit okruh tvůrců, kteří se soustavně zabývali loutkovým divadlem v teorii a praxi, na straně čtenářů přispíval k formování prvního stálého publika se zájmem o loutky a o loutkářskou problematiku (ibid.).

2. Časopis Loutkář 1917–1938

Po čtyřleté odmlce začal v lednu roku 1917 vycházet časopis *Loutkář* jako náhrada a nástupce *Českého loutkáře*. Časopis z vlastní iniciativy opět sestavoval Jindřich Veselý. Odborné loutkářské periodikum na české mediální scéně scházelo, žádná jiná osobnost nebo společnost se do vydávání podobně zaměřeného časopisu v období přerušení *Českého loutkáře* nepustila. Konec první světové války a vznik samostatné Československé republiky znamenaly kromě společenských změn také znovunabytou tvůrčí svobodu. České loutkářství mohlo navázat na svůj intenzivní předválečný rozvoj.

2.1 České loutkářství ve 20. letech

Pokud jde o loutkářské prostředí, do kterého znovuobnovený časopis vstupoval, na našem území v této době stále působily desítky tradičních lidových loutkářů (Dubská, 2004, s. 167). Příkladem loutkářů velmi aktivních hned po válce byli bratři Kopečtí, potomci významného loutkáře Matěje Kopeckého. Už během války na sebe upozornili Antonín, Matěj a Jindřich, když hráli loutkové hry, především vlastenecké, přímo na italské frontě a poté v československých legiích (Zemek, 1929, s. 46).[1]

Také časopis *Loutkář* hned po válce informoval o loutkovém divadle na frontě – jako příklad lze uvést rubriku „Kašpárek ve frontě a za frontou“ ve druhém ročníku[2], kde se například psalo o loutkách alšovkách: „Když poprvé se objevily Alešovy loutky na české trhu hračkářském, jistě nikdo netušil, že se zúčastní též světové války a že budou důležitou složkou života českého vojáčka v poli“ (Cimrmann in *Loutkář*, 1918, roč. 2, č. 3–4, s. 18).

[1] Například Antonín Kopecký vzpomínal po válce, jak v táboře na úpatí hory Altissimo jejich nadřízený poručík Angelo Zeyer navrhl, aby zahráli loutkové divadlo pro osvěžení mysli vojáků v italském odboji. Sami si vyrobili vše potřebné a v září 1918 zde sehráli hru Posvícení v Hudlicích a v Praze, a to s velmi pozitivním ohlasem (Zemek, 1929, s. 46).

[2] Jako příklady v této rubrice lze uvést články: V. Cimrmann: Kašpárek mezi vojáky (*Loutkář*, 1918, roč. 2, č. 3–4, s. 18–19), V. Cimrmann: Vojenské zátiší a loutky (*Loutkář*, 1918, roč. 2, č. 8, s. 8–9), J. A. Širůček: Kašpárek mezi vojíny (*Loutkář*, 1918, roč. 2, č. 9, s. 9–11).

Dvacátá léta dvacátého století lze především charakterizovat jako zlatý věk rodinných loutkových divadel (Dubská, 2004, s. 168). Již před válkou vyráběné loutky podle návrhů Mikoláše Alše, série *Dekorace českých umělců* a další podobné soubory byly mezi lidmi stále populární – výrobci proto rozšiřovali nabídku a vydávali další série loutek a dekorací, jak informoval také časopis *Loutkář*. Výbavě rodinných divadélek se věnoval v řadě praktických článků.[1]

Vedle lidových loutkářů a rodinných divadélek se u nás hojně rozvíjely amatérské scény s pravidelně uváděným repertoárem pro děti. Jako příklad z této doby lze uvést Uměleckou loutkovou scénu v dívčí škole ve Vojtěšské ulici, kterou založila v roce 1918 herečka Národního divadla Liběna Odstrčilová (1890–1962) spolu s překladatelem, básníkem a novinářem Zdeňkem Schmoranzem (1896–1942) a dalšími spolupracovníky z Národního divadla v Praze (Malík, 1968, s. 12).[2]

K nejsledovanějším pražským loutkovým scénám v této době patřily Umělecká scéna Říše loutek na Praze 7 spolu s Loutkovým divadlem Umělecké výchovy v Praze na Vinohradech. Upozorňovaly na sebe nevídaným důrazem na vizuální stránku

[1] Jaké mají být vlastnosti kvalitní loutkové dekorace, popisuje Karel Fišer na stránkách *Loutkáře* následovně: „1. Především musí býti jednoduché, nepřeplněné zbytečnými drobnostmi (...), 2. Druhá podmínka: výraznost. (...) 3. Nepřeháněti počtu kulis. Raději jich méně, ale za to širší. Té podmínce plně vyhovují dekorace Alšova divadla (...)“ (Fišer in *Loutkář*, 1918, roč. 2, č. 5–6, s. 4). Podle Fišera mají dále dekorace působit plasticky, nemá se užívat sufit a nemá se jako kulisa vymalovávat podlaha I s nábytkem – ten má být pro vytvoření co nejpřesvědčivějšího dojmu vždy skutečný (ibid.). Jako další příklady lze uvést články: V. Kraus: Doplňky pro dekorace českých umělců a zařízení loutkových divadel (*Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 2, s. 7–9), V. Kraus: O stavbě a výbavě loutkových divadel (*Loutkář*, 1918, roč. 2, č. 1, s. 9), L. Borek: Střihy pro loutky (ibid., s. 10), K. Fišer: Naše nové a novější dekorace (*Loutkář*, 1919, roč. 3, č. 10, s. 8–9), V. Šebor: Rodinné divadélko ze zjednodušených dekorací (*Loutkář*, 1921, roč. 5, č. 6–7, s. 12–13), J. Štolovský: Jak si počínati při malbě dekorací? (*Loutkář*, 1922, roč. 7(9), č. 1, s. 10–12).

[2] Odstrčilová ve svých inscenačních pokusech čerpala hlavně z psychologického herectví. Jako cíl si Umělecká loutková scéna vytkla nalezení společného směru v dalším vývoji československého loutkářství. Chtěla mimo jiné provozovat školicí centrum pro loutkáře, podařilo se ale zorganizovat jen několik loutkářských kurzů v roce 1919. Divadelní činnost byla ukončena v roce 1921, spolková činnost byla zastavena až v roce 1938 (Císař, 1998, s. 103–4). S Uměleckou loutkovou scénou se spojil prostřednictvím osobnosti Jindřicha Veselého, přítele Liběny Odstrčilové, také časopis *Loutkář*, který měl její název v poditulu v ročnících 4–6.

inscenací.[1] Loutkové divadlo Umělecké výchovy již v této době těžilo z kvalitního dramatugického vedení dramatika Karla Maška (Dubská, 2004, s. 178), právě zde byla v roce 1936 poprvé uvedena úspěšná inscenace Jana Malíka *Míček Flíček* (*Loutkář*, 1936, roč. 23, č. 4, s. 16). V této tzv. éře uměleckých loutkových scén dvacátých let upevňovala tato divadla svou pozici a zaváděla pravidelný provoz, kromě dvou jmenovaných to bylo také Loutkové divadlo Feriálních osad, založené roku 1913 v Plzni, a ještě několik divadel v menších českých městech (Dubská, 2004, s. 179).

Moderní proud loutkového divadla formující se v předchozím období teď v průběhu dvacátých let začal pomyslně vítězit nad tradiční linií.[2] Repertoár sice stále stavěl na pohádkových hrách[3], tvůrci se nicméně zaměřovali na nové postupy ve scénografii – na efektivnější upořádání loutkového jeviště, tak aby větší prostor pro své nápady dostali jevištní výtvarníci. V této souvislosti Dubská hovoří o „období výtvarnické hegemonie“ (ibid., s. 176), také Malík (1968, s. 7) napsal:

> Nápadná hegemonie výtvarníků, poměrná krotkost repertoárních přírůstků a zejména nedostatek osobitých režisérů, proto vývoj loutkářství v prvním popřevratovém desítiletí projevoval se spíše vnějškově než vnitřním uměleckým kvasem, a shledáváme-li, že i jeho výtvarná stránka nebyla nijak bohatá na výboje, můžeme si tuto celkovou krotkost či konzervativnost vysvětlit tím, že tón určovala převážně generace čtyřicátníků až padesátníků (Malík, 1968, s. 7).

Nápady výtvarníků bylo těžké dovádět k úspěšné realizaci, když zatím v divadlech scházel organizátor-režisér, který by s nimi správně pracoval. Nad tímto

---

[1] Právě Říše loutek, působící od roku 1920 v bývalé kapli na Praze 7, se koncem dvacátých let jako první scéna dočkala vlastního stálého divadelního prostor v Praze – s divadlem se počítalo v právě budované Knihovně hlavního města Prahy na Mariánském náměstí. Díky velkorysé finanční podpoře Městské spořitelny zde vznikla divadelní scéna, jejíž vybavení představovalo unikát v mezinárodním měřítku. Divákům se otevřela v roce 1928 (Malík, 1968, s. 13).

[2] Nicméně i v rámci tohoto modernho proudu zůstávaly samotné loutky technicky a vzhledově podobné jako před válkou, ačkoli byla nově patrná snaha o jejich anatomickou vyváženost po vzoru proporcí lidského těla. Jeden soubor marionet používalo vždy divadlo pro všechny své inscenace. K prvním tvůrcům, kteří se podobu loutky snažili inovovat, patřili například Jiří Kroha, Bohuslav Metelka nebo Anna Suchardová (Dubská, 2004, s. 174–175).

[3] Pro loutky psali například Karel Mašek, Bohumil Schweigstill, Ludmila Tesařová, Eugen Stoklas, Karel Driml, Josef Kopenec, Jaroslav Průcha (Malík, 1968, s. 17).

problémem se v časopise *Loutkář* zamýšlel například Václav Fryček v článku „Problémy loutkového divadelnictví“ (*Loutkář*, 1925, roč. 11, č. 6, s. 7–13). Zde připustil, že loutkářská režie se již v divadlech sice uplatňuje, ale že se mylně inspiruje u činohry, místo aby hledala vlastní cesty:

> (...) psychologické zvláštnosti a z nich plynoucí řežijní problémy uměleckého loutkového divadelnictví nedají se zatím ani vytknouti, natož vyčísti ve všech odrůdách, neboť loutkové divadelnictví je na počátku svého vývoje. Moderní svět je loutkově dosud zcela nezpracován a nelze předpokládati, že toto zpracování poskytne (*Loutkář*, 1925, roč. 11, č. 6, s. 12).

Vzhledem k tomu, že časopis Loutkář vždy odážel aktuální dění na loutkářské scéně, je patrné, že se ve dvacátých letech stejně jako loutkáři samotní zatím tématům loutkářské režie tak intenzivně nevěnoval a zabýval se více výtvarnou stránkou.

Pokud jde o formální organizaci loutkářů, poté, co Jindřich Veselý kvůli neshodám s vedením opustil Český svaz přátel loutkového divadla, činnost organizace upadala, ačkoli se spolek pravidelně scházel až do svého dobrovolného rozchodu v roce 1948.[1] Jeho povinnosti a kompetence převzal v roce 1923 Odbor loutkářský při Osvětovém svazu v Praze, odštěpený z jeho umělecko-výtvarného odboru. Podřízenost loutkářství právě Osvětovému svazu byla ideální, protože na jeho neutrální půdě „mohly se nejúčelněji sdružiti všechny snahy loutkářské, (...) hlavně však též proto, že jeho stanovy poskytují nejvolnější práce v každé sdružené jednotce“ (Veselý in *Loutkář*, 1923, roč. 10, č. 4, s. 4).

Mezi loutkáři se pro odbor záhy vžilo pojmenování Loutkářské soustředění. Předsedou byl na první schůzi dne 21. října 1923 zvolen Jindřich Veselý.[2] Tiskovým orgánem se stal časopis *Loutkář*. Loutkářské soustředění bylo odteď jedinou oficiální organizací zaštiťující zájmy českých loutkářů, mimo jiné organizovalo loutkářské sjezdy, kde si loutkáři mohli vyměňovat poznatky a informace a které pomáhaly k posunu oboru kupředu. Jako hlavní úkoly Loutkářského soustředění byly stanoveny

---

[1] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II* – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní. Oznámení o dobrovolném rozchodu (19. dubna 1948).

[2] V čele organizace stál Veselý až do smrti v roce 1939, v roce 1940 tuto funkci převzal Jan Malík.

následující: podporovat zakládání nových loutkových divadel, ujasnit stávající právní poměry loutkových divadel, uplatnit svůj vliv při sestavování divadelní legislativy, pořádat loutkářské výstavy, pěstovat styky loutkářů v rámci republiky a se zahraničím, zřídit půjčovnu rukopisů loutkových her a pořádat kurzy pro učitele a osvětové pracovníky (*Loutkář*, 1923, roč. 10, č. 4, s. 3–11). O šest let později přibyla k prospěchu loutkářů další důležitá organizace, tentokrát nadnárodního charakteru – v Praze byla založena první mezinárodní loutkářská unie na světě.

2.1.1 Založení mezinárodní organizace UNIMA

Ve dvacátých letech 20. století existovaly pouze čtyři loutkářské organizace národního měřítka – vedle československého Loutkářského soustředění v rámci Masarykova lidovýchovného ústavu v Praze ještě francouzská organizace Nos Marionnettes, založená Gastonem Conym, dále od roku 1921 německá skupina Marionettentheater při tamější Asociaci divadel a od roku 1925 anglické uskupení The Puppet and Model Theatre Guild. Žádná mezinárodní organizace, která by spojovala tvůrce z různých zemí a umožňovala jim předávat si poznatky a obohacovat se vzájemně, na světě neexistovala.[1] Vznik mezinárodní loutkářské unie UNIMA byl vyústěním živého dění na české loutkářské scéně od počátku století a také výsledkem všestranných informačních a propagátorských aktivit Jindřicha Veselého, který prostřednictvím *Loutkáře* informoval o loutkářském dění v zahraničí a snažil se navazovat osobní kontakty se zahraničními tvůrci.[2]

---

[1] Zdroj: *České středisko UNIMA. Historie UNIMA 1929–1999.* [online] [cit. 15. 10. 2011] Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/hist.asp>.

[2] Jako příklady lze uvést články: V. Skála: Zázraky amerického loutkáře (*Loutkář*, 1924, roč. 11, č. 2, s. 3–5), J. Veselý: Loutky Sophie H. Taeuberové v Curychu (*Loutkář*, 1925, roč. 12, č. 1, s. 3–4), J. Veselý: Švýcarské loutkové divadlo (*Loutkář*, 1923, roč. 10, č. 1, s. 2–7), zde Veselý píše: „… v prvních dvou ročnících Českého loutkáře byly obrázky scén i loutek z divadla v Mnichově, a to z divadla Schmidova i z divadla mnichovských umělců, také ukázky loutek italských, francouzských, anglických a tureckých, v sedmi ročnících Loutkáře byly obrázky divadla i loutek profesora Babiče v Záhřebě, články o divadle profesora Aichera v Solnohradě, o loutkářství Slovinců, (…), o loutkářství u Poláků, u Rusů, (…) dále také články o loutkách v Americe a Japonsku. Bude zajisté vítáno, seznámíme-li české loutkomily v desátém ročníku prvního odborného listu, věnovaného povznesení českého loutkářství, s loutkovým divadlem švýcarským, a to slovem i obrazem“ (ibid.).

V září roku 1928 na loutkářské výstavě v Baden-Badenu byli přítomní loutkáři a příznivci loutek pozváni českým Loutkářským soustředěním do Prahy na V. sjezd československých loutkářů ve dnech 18.–20. května 1929 a také na souběžně probíhající expozici na Nové veletržní výstaviště v Holešovicích (*Loutkář*, 1928, roč. 15, č. 2, s. 4–11).[1] Ta zahrnovala průřez historií a současnou loutkářskou tvorbou u nás a také ukázky ze zahraničí. Protože na základě počtu pozvaných zájemců se předpokládala účast okolo 200 lidí, připravili pro ně organizátoři také doprovodný program sestávající z prohlídek pražských divadel – vinohradského Loutkového divadla Umělecké výchovy a nyní již staroměstské Říše loutek (Malík in Vavruška, 1979, s. 5).

„Dne 20. května 1929 v klubovně Říše loutek v Praze vznikla za souhlasu zástupců loutkářů z Bulharska, Československa, Francie, Německa, Rakouska, Ruska a Rumunska L'union internationale des marionnettes" (*Měsíčník Loutkář*, 1929, roč. 16, č. 1, s. 36).[2] Francouzský básník a nadšený loutkář Paul Jeanne tak svůj prosadil návrh, s kterým oslovil Loutkářské soustředění dopisem už před sjezdem – že když už se na jednom místě setkávají tvůrci z osmi zemí, mohli by při této příležitosti založit dosud scházející mezinárodní loutkářskou organizaci. Přítomní loutkáři jeho návrh jednomyslně přijali (ibid.).

Za centrum tohoto prvního mezinárodního spolku byla zvolena Praha, tajemníkem pražského sekretariátu se stal Karel Stránský. Čestným prezidentem UNIMA byl jmenován francouzský senátor Justin Godart. Jindřich Veselý byl jako jediný navržený kandidát zvolen prezidentem. Zástupci z Prahy měli do příštího mezinárodního setkání v Paříži v říjnu 1929 připravit znění Statutu UNIMA k hromadnému projednání (ibid.). Role oficiálního orgánu UNIMA byla přisouzena časopisu *Loutkář*, s platností od prvního čísla patnáctého ročníku 1929/1930. Všem loutkářům bylo na stránce věnované UNIMA dáno na vědomí, že „adresa

[1] „(…) Dále stanoveno svolati příští sjezd na jaře 1929 do Bochumu (Poruří), a to v době před chystanou mezinárodní loutkářskou výstavou v Paříži, aby účastníci z Bochumu mohli odejet přímo do Paříže. Československý delegát upozorňuje, že i Praha chystá na rok 1929 mezinárodní loutkářskou výstavu, a zve k účasti. Německý svaz pozvání přijímá, žádá však, aby Československo ihned navázalo jednání s ním a s Paříží, aby se tyto tři podniky nestřetly" (*Loutkář*, 1928, roč. 15, č. 2, s. 10).

[2] Tento název byl po druhé světové válce v rámci sestavování nového statutu mezinárodní organizace pozměněn na Union Internationale de la Marionnette.

redakce Loutkáře, jenž se stal oficiálním orgánem UNIMY, jest Loutkář, Praha XII, Švihanka 4 (ibid.).

Na říjnovém kongresu UNIMA v Paříži[1] byl statut vytvořený Čechy schválen a celá existence a funkce UNIMA tak byla oficiálně potvrzena (*Měsíčník Loutkář*, 1929, roč. 16, č. 4, s. 5)[2]. Jindřich Veselý byl znovu potvrzen ve funkci prezidenta spolku, dále byl zvolen generální sekretář UNIMA – Václav Sojka-Sokolov (ibid.). Na kongresu v Lutychu v roce 1930 byli již přítomni také zástupci ze Spojených států amerických a úředním jazykem byla vedle francouzštiny stanovena také němčina. „Rozsahem nevyrovnala se výstava v Lutychu výstavě, kterou r. 1929 pořádal Masarykův lidovýchovný ústav v Praze. Ale vycházela též od samých kořenů, od loutkářství lidového, které bylo zastoupeno jednak loutkami náboženskými, jednak světskými“ (Veselý in *Revue des marionnettes Loutkář*, 1930, roč. 17, č. 3, s. 3). Na kongresu v Lublani v roce 1933 byl generálním sekretářem zvolen Jan Malík, zakládající člen UNIMA, novým prezidentem se stal Josef Skupa, Jindřicha Veselého účastníci kongesu zvolili doživotním čestným předsedou a čeština se stala třetím oficiálním jednacím jazykem. „... Byl to první loutkářský kongres pod patronací vlády jugoslávské a v zasedací síni městské rady lublaňské. Československenština musila samozřejmě rozmnožiti oficielní jazyky, aby zastupovala slovanské jazyky, když francouzština je pro národy latinské a němčina pro národy německé“ (*Loutkář*, roč. 1933, roč. 20, č. 1, s. 8). Toto mezinárodní setkání bylo posledním do vypuknutí druhé světové války v roce 1939 a celkově až do roku 1957. Ale ani válka nedokázala zcela zničit komunikaci a vztahy ústředí UNIMA v Praze se světem:

> (...) Musely být různě kamuflované, někdy se uskutečňovaly doslova dobrodružnými cestami a bylo nutno je neustále obnovovat. Nakonec však právě tahle válečná zkouška ohněm byla prověrkou nezdolné mravní síly a solidarity, která tak charakterizovala onu desítiletou předválečnou tradici UNIMA (Malík in Vavruška, 1979, s. 7).

[1] Přehledný výčet kongresů UNIMA – viz přílohy.

[2] „Dne 28. října zasedala komise Unimy, skládající se ze zástupců z různých národů. Probírány byly stanovy, vypracované v Masarykově lidovýchovném ústavu, doplňovány, pozměňovány a schvalovány“ (*Měsíčník Loutkář*, 1929, roč. 16, č. 4, s. 5).

2.2 České loutkářství ve 30. letech

Koncem dvacátých let již na našem území fungovala síť spolkových loutkových divadélek s kvalitním vybavením. Kolem roku 1930 na území Československa působilo asi 3000 amatérských loutkových divadel (Černý, 2000, s. 289). Nejvýraznějším tvůrcem, jehož práce měla vliv na další směřování loutkového divadla u nás, byl absolvent Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze Josef Skupa (Dubská, 2004, s. 207). Pokud jde o časopis *Loutkář*, Skupu s nabídkou stabilní redakční spolupráce oslovovali Veselý a následně Malík opakovaně. Skupa byl ale vytížen svým divadlem a musel odmítat.[1] Skupa si uvědomoval, že české loutkářství se muselo posunout od zaměření na výtvarnou stránku ke stránce režijní, aby mohlo oslovovat dospělého diváka. Na tuto dramaturgii dával důraz v Divadle Spejbla a Hurvínka, založeném v roce 1930 v Plzni.[2][3]

Ve třicátých letech se také znovu objevovaly pokusy o inscenování klasických činoherních her pro dospělé, například Sofoklova Krále Oidipa zinscenovalo v roce 1933 pod vedením Jana Malíka libeňské loutkové divadlo:

> (...) [V] této osudové tragedii je loutka opravdu symbolem v plném smyslu slova: ztělesňuje tragickou nevědomost, bolestnou křehkost a zoufalou bezmocnost člověka, který v řetězu zdánlivých náhod bezděky splňuje hrůznou

[1] Jako příklad lze uvést dopis ze dne 22. 7. 1936, který psal Skupa z Plzně Jindřichu Veselému do Nového léčebného ústavu v Poděbradech: „Drahý příteli, děkuji za vzpomínku a sděluji s Tebou, že teď jsem v plné práci na přípravách dvou nových her, jejich vypravení a zkoušení a že opravdu nemám času zajeti za Tebou a napsati kloudné povídání o své cestě do Pobaltí. Dr. Malík mi také psal a má pravdu on i já v tvrzení, že jsem 4x odmítl redakční spolupráci po vypsání všech důvodů. Jen kdybys to chtěl pochopit a uznat. Znovu opakuji, že bych Ti rád prokázal přátelskou službu, ale technicky to není možno. (...) Přeji Ti plného uzdravení a zdravím Tě srdečně, Tvůj oddaný Skupa.“ Zdroj: *Praha, Literární archiv PNP, fond Jindřich Veselý.* Korespondence Josefa Skupy Jindřichu Veselému (22. července 1936).

[2] Loutka Spejbla podle Skupova návrhu, vyřezaná Karlem Noskem, se poprvé objevila na jevišti Loutkového divadla Feriálních osad v roce 1919. Až o sedm let později, v roce 1926, k ní přibyla loutka Hurvínka, vyřezaná Gustavem Noskem. Poté, co Josef Skupa obdržel v roce 1930 koncesi pro vlastní profesionální činnost, slavil se svými loutkami úspěchy také v zahraniční, jako například při pohostinských hrách ve Vídni v letech 1932 a 1936 a při turné po Litvě, Estonsku a Lotyšsku v roce 1935 (Malík, 1968, s. 14).

[3] Další divadla se pak snažila řídit jeho vzorem – například Loutkové divadlo Sokola v Liberci, Karel Novák a jeho rodinný soubor v Plzni, loutkové Divadlo Radost v Brně (Dubská, 2004, s 208.)

> věštbu, před níž prchá. Režijně bylo nutno vypořádati se s dvěma požadavky: historičností a dramatičností. K prvnímu postavil jsem se kladně jen potud, pokud mohl podepřít druhou složku (Malík in *Loutkář*, 1933, roč. 19, č. 10, s. 5–8) .

Ve druhé polovině třicátých letech loutkáře také ovlivnila linie českého avantgardního divadla. Nově se na loutkářské scéně objevoval formát revue, populární díky pestrosti žánru – jako příklad lze uvést premiéru Skupovy hry v jeho novém divadle ve Stýblově pasáži 6. ledna 1935; šlo o revui s názvem *Je Spejbl Spejblovič vinen*? (*Loutkář* 1935, roč. 21, č. 6, s. 11–13). Revue byla na repertoáru také v Říši loutek v Praze, v Loutkovém divadle Feriálních osad v Plzni[1] a v Loutkovém divadle Sokola v Praze-Libni (Dubská, 2004, s. 212).

Vedle marionet byli v loutkových divadlech i nadále populární maňásci, navrhovali je například malíř Emanuel Famíra nebo grafik Richard Lander (Malík, 1968, s. 16) a časopis *Loutkář* jim v tomto období třicátých let věnoval značný prostor.[2]

V druhé polovině třicátých letech byla na našem území provozována také cizojazyčná loutková divadla, například v Karlových Varech působila německá Hölzerne Truppe pod vedením advokáta Dr. Pavla Löwyho „V dosavadním repertoáru karlovarské scény jsou malé opery, skeče, grotesky i kabarety. (...) Přitažlivost scény Dra. Löwyho podporuje typická dvojice Ogreiner & Anreiner, která satirickými šlehy glosuje místní události“ (*Loutkář*, 1935, roč. 22, č. 1, s. 19). Raritou byla dvě československá divadélka hrající hebrejsky: první byla gymnaziální scénka Olam Habulat Buboth, založená r. 1933 v Mukačevě a vedená prof. Eugenem Morvayem (*Loutkář*, 1934, roč. 20, č. 8, s. 15), druhou bylo divadélko Makkabi Hacair, založené v Brně r. 1937 zásluhou Waltera Freuda (*Loutkář*, 1938, roč. 24, č. 7, s. 10).

---

[1] Sérii groteskních revue v Plzni nastudovali žáci Josefa Skupy – výtvarník Jiří Trnka a loutkoherec Jaroslav Kuncmann, kteří od doby, kdy se Skupa začal plně věnovat svému profesionálnímu divadlu, vlastně neformálně převzali vedení Loutkového divadla Feriálních osad (Dubská, 2004, s 214).

[2] Jako příklady lze uvést články: J. Hostáň: Maňáskové němohry (*Loutkář*, 1935, roč. 21, č. 10), J. Malík: Od jara do jeseně, konstrukce maňáskového divadla (*Loutkář*, 1936, roč. 22, č. 8), Viktor Dyk: Dva vstupy k maňáskovým hrám (*Loutkář*, 1935, roč. 22, č. 2), Vít Skála: Vertep, lidový typ maňáskového divadla ukrajinského (*Loutkář*, 1937, roč. 23, č. 10).

Tato dekáda znamenala pro české loutkářství především přechod k celistvějšímu pohledu na loutkovou inscenaci a k zdůraznění samostatné role loutkového režiséra, jak je vidět také v časopise *Loutkář*, který nově ve svém obsahu zvlášť vyčlenil oddíl s názvem „Režie, recitace, hudba aj.“[1] Šerák k otázkám režie v loutovém divadle napsal v *Loutkáři*:

> Hrát loutkové divadlo neznamená jen postavit dekoraci, osvětlit ji, vodit loutky a mluvit za ně. Taková hra by se podobala tvorbě malíře, který by zásadně používal jen některých barev a nesnažil se při tom je kombinovat. (...) Loutkář musí znát celou škálu loutkářských tónů a musí vědět, jak jich použít. (...) Režisér si proto musí uvědomit, že to, co je psáno v knize, není hotová hra, ale pouze předloha nebo – chcete-li – kostra či náčrtek, z něhož se teprve na jevišti má stát dokonalá hra. (...) Umět rozlousknout skořápku znamená být dobrým režisérem. Text nutno prostudovat velmi pečlivě, aby se našla místa, kde je nutno rozehrát kompletní divadelní mašinerii. (...) Jen souhrou všech výrazových prostředků vzniká dobré divadlo (*Loutkář*, 1937, roč. 23, č. 10, s. 12).

Namísto vedoucí úlohy výtvarníků v loutkových souborech tedy nyní vznikaly efektivní inscenační spolupráce v tandemech režisér-výtvarník, příkladem byla dua Vladimír Matoušek a František Mikeš, Vladimír Šmejkal a manželé Suchardovi anebo Erik Kolár a Bohumil Buděšínský (Dubská, 2004, s. 236).

Formální požadavky na české loutkové divadlo formulovalo Loutkářské soustředění při Masarykově lidovýchovném ústavu v prohlášení přijatém několik měsíců před válkou – dne 13. ledna 1939: v bodě I. Kritický pohled nazpět se uvádí, že loutky už si vydobyly svébytnou pozici a definitivně nejsou vnímány jako pouhé náhražky, ale v celkovém měřítku se vyskytuje v loutkových divadlech zbytečná spousta Kašpárků, kteří postrádají opravdovou uměleckou zodpovědnost. Loutkáři mají hrát, ne hrát si na loutkové divadlo, a má se zabraňovat poklesu konjunktury loutkového divadla. V bodě II. Bilanční závěry stojí, že 1. Loutkové divadlo nesmí být výdělečné, 2. Představení musí být ucelená, nelze uvádět jen jednotlivé nápady, 3. Musí se

[1] Jako příklady článků v této rubrice lze uvést: L. Polák: Čechova hra Fištron a co se kolem ní sběhne (poznámky více méně režisérské) (*Loutkář*, 1938, roč. 22, č. 6), J. Racek: Které hry sehrajeme s týmiž

zachovat vkusnost, výkonní loutkáři musí udržovat dobrou morálku, 4. Má se zakročit proti všem, kdo by poškozovali dobré jméno českého loutkářství. V bodě III. Poslání se píše, že poslání loutkového divadla se nemění – má stále vhodně a kvalitně působit na školní děti a mládež, navíc se mají uvádět také představení pro dospělé, aby bylo jasné, že loutkové divadlo je plnohodnotným oborem, a loutkáři se vždy mají držet vytříbeného jazykového citu. V bodě IV. Závěr je shrnuto, že za dvacet let poválečného vývoje „si naše loutkové divadlo svou úrovní zajistilo jedno z vedoucích míst v loutkářském světě vůbec“ (Malík in *Loutkář*, 1939, roč. 25, č. 4, s. 4).

2.3 Loutkářská periodika tohoto období

V roce 1917, kdy se časopis *Loutkář* vrátil na mediální scénu, vycházelo u nás celkem 21 periodik s divadelní tematikou (Laiske, 1967, s. 264). Tento počet se v následujících letech nejprve rychle zvyšoval, *Bibliografický katalog časopisectva republiky československé* za rok 1920 uvádí celkem 25 titulů s divadelní tematikou[1] (1920, s. 224), přičemž celkem bylo u nás v tomto roce registrováno 2423 časopisů (*Bibliografický katalog časopisectva republiky československé*, 1920, s. V). V roce 1925 u nás podle Laiskeho (1967, s. 265) vycházelo 46 titulů s divadelní tematikou, v roce 1930 79, následoval mírný pokles v roce 1935 na 61 titulů, v roce 1938 těsně před druhou světovou válkou pak u nás bylo vydáváno celkem 53 divadelních periodik.

Specializované loutkářské časopisy existovaly v tomto období pouze u nás a v Německu. V Československu to byl vedle *Loutkáře* od roku 1923 také časopis *Naše*

---

12 a 20 loutkami? (*Loutkář*, 1934, roč. 21, č. 2), J. Skupa: Všeobecné podmínky zdaru loutkových představení (Loutkář, 1934, roč. 20, č. 8).

[1] Šlo o tituly: Dělnické divadlo, Divadélko Rokoko, Divadelní letáčky, Divadelní revue, Divadelní svět, Divadelní šepty, Divadlo, Divadlo budoucnosti, Divadlo mor.-slezské, Jeviště, A Kassai szinhazi ujság, Die Lichtspielbühne, Loutkář, Magyarszinhás, die Maske, Meziaktí (Chicago, Praha), Naše scéna, Program meziaktí Vinohradské zpěvohry, die Rampe, Szinház, Szinházi hét, Theaterzeitung, Theaterwoche, Umění všem, Věstníček Červené sedmy (*Bibliografický katalog časopisectva republiky československé*, 1920, s. 224).

loutky, v Německu vycházel od roku 1923 časopis *Das Puppentheater,* jehož šéfredaktorem byl Alfred Lehmann.[1]

Časopis *Naše loutky*, který u nás nově začal vycházet v roce 1923, lze považovat i přes mírné odlišnosti za první konkurenci pro *Loutkáře*.[2] Proto je *Našim loutkám* věnována následující samostatná podkapitola.

2.3.1 Naše loutky

Časopis *Naše loutky*[3] byl vydán celkem ve třinácti ročnících nákladem Antonína Münzberga, výrobce loutek se sídlem v Praze. První ročník 1923/1924 redigovali K. Kobrle a E. F. Míšek, ten byl zároveň odpovědným redaktorem (*Naše loutky*, 1923, roč. 1, č. 1, s. 12). Do roku 1930 vycházel časopis *Naše loutky* 6krát za rok[4], od ročníku 1930/1931 8krát ročně.[5]

Programové směřování listu vyjádřila redakce na titulní straně úplně prvního čísla následovně[6]:

> Je-li možno dnes hrdě říci, že loutkové divadlo se u nás stalo velmi oblíbenou a všeobecně rozšířenou pomůckou umělecké výchovy v rodině, ve škole i ve spolcích, není možno nepřiznati, že jako téměř vždy, tak i v tomto případě rozvinutí šíře mělo v zápětí mělčení, čili že i tu třeba pracovati do hloubky a utužovati základy, na nichž by mohl býti budován zdravý vývoj další.

---

[1] Zdroj: *České středisko UNIMA. Historie UNIMA 1929–1999.* [online] [cit. 15. 10. 2011] Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/hist.asp>.

[2] Redakce *Loutkáře* nový časopis o loutkářství neignorovala, na svých stránkách naopak příležitostně upozorňovala na zajímavé články z jeho obsahu.

[3] Celý název na titulní straně časopisu vždy zní: *Naše loutky. S rubrikou Praktický loutkář.* Podtitul zní „Časopis loutkářů".

[4] Jak se píše v prvním čísle časopisu, vychází od září do února, v měsících nejvhodnějších k tomu, aby se loutkáři mohli zabývat praktickým studiem loutek a vylepšováním svých divadélek (*Naše loutky*, 1923, roč. 1, č. 1, s. 12).

[5] Zdroj: *České loutkářské časopisy abecedně. Databáze českého amatérského divadla.* [online] [cit. 18. 10. 2011] Dostupné z www: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php? data=txt&id=327>.

[6] Titulní strana časopisu *Naše loutky* – viz přílohy.

> Nechcem vrhati do světa oslnivá hesla o povznášení, o vytyčování nových cílů a směrnic, chcemce se pokusiti poctivou prací a upřímným zájmem přispěti k tomu, aby názor na loutky nebyl pokřivován a nezaváděl na scestí titěrkářství a nevkusu, jakož aby se loutkovému divadlu věnovalo více zájmu se stanoviště divadelního. Bude tedy náš časopis přinášeti články jak kritické, tak i praktické, aby naši loutkáři našli oporu i ve zvláštních potřebách svých scén, ať jde o loutky na drátě nebo na prsty (*Naše loutky*, 1923, roč. 1, č. 1, s. 1).

Předplatné celého ročníku stálo 27 korun, ke každému číslu vycházela navíc příloha v podobě loutkové hry doplněné režisérskými pokyny a poznámkami.[1] Předplatitelé časopisu ještě obdrželi s každým číslem hudební doprovod ke hrám zdarma jako dárek od redakce (*Naše loutky*, 1923, roč. 1, č. 1, s. 12).

Oproti *Loutkáři* se *Naše loutky* vymezovaly praktičtěji – jako podrobný rádce pro loutkáře – hlavně díky rubrice „Praktický loutkář“, kam také mohli čtenáři zasílat své konkrétní dotazy. „Otevíráme rubriku pro rady a návody, týkající se oněch technických praktik, v nichž velká většina našich loutkářů je málo zběhlá, ba často docela bezradná“ (*Naše loutky*, 1923, roč. 1, č. 1, s. 9). Také mimo tuto rubriku byly publikované články především praktického rázu – k nejčastějím tématům patřila výbava divadel, technické otázky, výroba dekorací a loutek.[2] Časopis se příliš nezabýval obecnější teorií či budoucností a dalším rozvojem loutkářského oboru – na rozdíl od *Loutkáře*.

Po formální stránce byl časopis formátu mírně většího než A5, počet stránek v jednotlivých číslech kolísal kolem deseti bez přílohy s loutkovou hrou. Časopis byl

---

[1] Například v prvním ročníku to byly postupně hry: V. Podivín: *Smlouva s ďáblem*, *Čarostřelec* podle Matěj Kopeckého a Kindova libreta opery Webrovy, E. F. Míšek: *Kouzelné zrcadlo*, J. K. Vršovický: *Dlouhý, široký a bystrozraký*, Jaroslav Průcha: *Kašpárek v pekle*, E. F. Míšek: *Čert a Káča (Naše loutky. S rubrikou Praktický loutkář.* 1923/1924, roč. 1, č. 1–6. Praha : Antonín Münzberg, 1923/1924. 6x ročně).

[2] Jako příklady článků z 1. ročníku časopisu *Naše loutky* lze uvést: V. Podivín: Zasmějte se! – proslov pro Kašpárka, E. F. Míšek: Několik poznámek praktického loutkáře, K. Kobrle: Naše loutkové divadlo, K. Engelmüller: Nad Stapferovými novými dekoracemi pro loutková divadla, K. Kobrle: Loutky na prsty, E. Kadlec: Konstrukce rodinného a menšího spolkového loutkového divadla (*Naše loutky. S rubrikou Praktický loutkář.* 1923/1924, roč. 1, č. 1–6. Praha : Antonín Münzberg, 1923/1924. 6x ročně).

hodně textový, obrázků a nákresů bylo vždy v celém ročníku jen několik. V čem se časopis *Naše loutky* podobal *Loutkáři*, bylo časté uveřejňování básní na titulní straně. Ročníky desátý a třináctý *Našich loutek*, zvolené pro srovnání v rámci rešerše, byly s prvním ročníkem periodika formálně i obsahově shodné.

2.4 Časopis Loutkář v letech 1917–1939

Bez přerušení vycházel *Loutkář* od roku 1917 až do roku 1939, kdy se jeho nevýnosnost stala už neúnosnou. Finanční situace *Loutkáře* se totiž zhoršovala delší dobu. Již v lednu roku 1939 oběžník *Zprávy Loutkářského soustředění* upozorňoval čtenáře-loutkáře:

> Měsíčník Loutkář, ročník XXV., místo aby oslavil své jubileum, byl nucen se omezit na šest sešitů ročně a snížit úměrně své předplatné na K 18. (…) Je povinností každého loutkového divadla, aby odbíralo náš jediný odborný list, který nám záviděla a závidí celá loutkářská cizina. Říkáme zcela upřímně: situace Loutkáře je kritická, a nestoupne-li počet jeho odběratelů, časopis zanikne, poněvadž nakladatelství J. R. Vilímek nehodlá už dále doplácet na jeho schodky. Zánik Loutkáře by byl ovšem nejen ostudou, nýbrž i těžkou ranou pro naše loutkářství (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1939, roč. 1, č. 1, s. 1).

Navzdory opakovaným apelům na členy loutkářské veřejnosti, aby si časopis *Loutkář* předpláceli a doporučovali jej také svým dalším kolegům a známým, nebylo dosaženo potřebného zvýšení výnosů. Podle redakce k odběratelům listu patřila sotva šestina z 2500 loutkových divadélek na našem území v roce 1937, a tak byl časopis *Loutkář* roku 1939 skutečně ukončen, jen „rok po zániku Našich loutek a po pětadvacetileté blahodárné a dosud plně nedoceněné práci pro povznesení českého loutkářství“ (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1939, roč. 1, č. 10, s. 1). Poslední šesté číslo pětadvacátého ročníku *Loutkáře* vyšlo 15. června 1939 – již za okupace (*Loutkář*, 1939, roč. 25, č. 6, s. 12).

Jan Malík vzpomíná na konec *Loutkáře* v květnu roku 1941 na stránkách *Loutkové scény*:

> Když jsme před prázdninami roku 1939 ukládali do příručních knihoven pětadvacátý ročník Loutkáře, zbývala ještě jiskřička naděje, že na podzim se setkáme s dalšími sešity této revue. Ale už na sklonku léta bylo jisto, že osud Loutkáře je definitivně zpečetěn. Připravovali jsme se sice na tenhle konec už od ledna 1939, kdy jsme začali vydávat Zprávy Loutkářského soustředění, abychom nezůstali trčet bez tiskového orgánu – a přece nás to rozloučení s tradičním časopisem nakonec bolestně překvapilo a dojalo i ty nejzasvěcenější (*Loutková scéna*, 1941, roč. 1, č. 6, s. 2).

Podrobněji se o zániku *Loutkáře* Malík rozepsal až po válce a jako příčinu jeho konce přímo označil špatný přístup Vilímkova nakladatelství:

> Loutkář začal očividně chřadnout už tím okamžikem, když na podzim r. 1930 přešel z rukou apoštolsky obětavého vydavatele do velkého nakladatelského koncernu, jehož obchodní politika si nepotrpěla na sentimentální ohledy. Vilímkovo nakladatelství ujalo se vydavatelského úkolu prostě jen proto, že v rostoucím loutkářském ruchu tušilo ziskové možnosti a že vydávání zavedeného časopisu se jevilo jako žádoucí doplněk k vznikajícímu loutkářskému oddělení Vilímkovy firmy. (...) Zkrátka – časopis se slavnou minulostí zhasl velmi neslavně a nakladatelova ryze obchodnická úvaha měla zase jednou vrch nad všemi ostatními argumenty. (...) Že tehdy věru nebylo třeba časopis likvidovat, dokázala hned rok nato Loutková scéna, která si záhy získala poměrně značně početnou odběratelskou obec, a dnes je onen okupační ročník hledanou aukční vzácností (Malík in *Loutková scéna*, 1949, roč. 5, č. 9–10, s. 2–3).

2.4.1 Programové zaměření periodika

Programové zaměření obnoveného *Loutkáře* se shodovalo s programovým zaměřením původního *Českého loutkáře*. Jeho cílem byla všeobecná podpora loutkářů a loutkového divadla, poskytování prostoru k výměně názorů, propagace loutkářství v kontextu ostatních divadelních disciplín, informování o dění v loutkových divadlech u nás i v zahraničí. Programové zaměření také odpovídalo tomu, že se *Loutkář* v roce 1923 stal oficiálním orgánem loutkářské organizace Loutkářské soustředění při

Osvětovém svazu v Praze a posléze orgánem mezinárodní organizace UNIMA. Časopis proto také informoval o dění v těchto organizacích a podílel se na plnění jejich programových cílů. Tak například páté číslo šestnáctého ročníku přináší apel na čtenáře-loutkáře od Jindřicha Veselého a jeho kolegů zastupujících Masarykův lidovýchovný ústav v Praze, kde vyzývají, aby všech 3200 loutkových divadel u nás bylo bez výjimek soustředěno v Loutkářském soustředění s tím, že právě tato jejich organizace a soustavná a důsledná práce v ní vzbudí ještě větší úctu k loutkářství mezi divadelníky i publikem (*Loutkář*, 1930, roč. 16, č. 5, s. 2).

Programové zaměření časopisu *Loutkář* popsal doslovně sám Jindřich Veselý v červnu roku 1930 při příležitosti oznámení o změně nakladatele periodika. Veselý informoval o tom, že mu přibývají jiné povinnosti, protože organizace UNIMA se pod jeho prezidentstvím rozrůstá – je v ní již soustředěno 18 států:

> (...) Vzdal jsem se svého soukromého nakladatelství a vydavatelství Loutkáře i Knihovny českých loutkářů, aby obé za mé redakce vydávalo odborné nakladatelství z povolání Jos. R. Vilímek. Revue des Marionnettes Loutkář, jak je název sedmnáctého ročníku – slibuje věrnost dosavadním směrnicím Loutkáře: 1. Uchovávati památky na staré dynastie loutkářů lidových, pokud se ještě vyskytne něco cenného, 2. Podávati hojně praktických návodů a obrázků pro naše loutková divadla rodinná, školní i spolková, 3. Seznamovati s uměleckými scénami našimi i zahraničními. 4. V organisačním věstníku otiskovati zprávy z loutkářského odboru Masarykova lidovýchovného ústavu, Loutkářského soustředění, z loutkových divadel Sokola, Dělnických tělocvičných jednot, Orla, z divadel soustředěných v Československém ústavu zahraničním atd. (Veselý in *Loutkář*, 1930, roč. 17, č. 1, s. 12).

A konečně programové zaměření periodika ilustroval také nadějný slib redakce v úvodu prvního čísla jednadvacátého ročníku: „Loutkář vás spojí s celým vůkolním loutkářským světem a položí na dlaň vše, čeho se měsíc od měsíce dosáhlo nebo objevilo u nás i za hranicemi“ (*Loutkář*, 1934, roč. 21, č. 1, s. 1).

2.4.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři

Zdrojem pro podkapitoly 2.4.2., 2.4.3 a 2.4.4 byla rešerše ve všech vydaných číslech časopisu *Loutkář* od roku 1917 do roku 1939. První ročník *Loutkáře* v roce 1917 vycházel nákladem Antonína Münzberga, výrobce Alešových loutek z pražského Žižkova. Od dalšího ročníku jej už ale vydával sám Jindřich Veselý vlastním nákladem, tiskl jej v tiskárně Čeňka Mojžíše v Chocni.[1]

Loutkář vycházel v celém období 1917–1938 každý měsíc v roce mimo letní prázdniny, tedy desetkrát ročně, v roce 1939 bylo kvůli finanční tísni vydáno pouze šest čísel. V roce 1917 činilo předplatné na celý ročník 6 korun, jednotlivá čísla stála 70 haléřů, lze to považovat za jakousi sníženou, zaváděcí cenu. Papír po válce velmi zdražil, jak informovalo první číslo nového *Loutkáře* – „Vagon novinářského papíru, který byl před válkou za 2000 K, je nyní za 11 000 K (po případě ani není), takže zvýšení cen novin o 10–15 % je v poměru ke zdražení papíru nepatrné“ (*Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 1, s. 16). Už od třetího ročníku se cena zvyšovala, celoroční předplatné stálo 11 korun, jednotlivá čísla po koruně a 10 halířích. Meziroční růst ceny předplatného byl i nadále značný: například ve čtvrtém ročníku už stálo roční předplatné 14 korun, v pátém 25 korun, v šestém ročníku do konce listopadu 1921 40 korun a po listopadu 1921 již 50 korun za rok.

Myšleno bylo v *Loutkáři* i na nespokojeného čtenáře – redakce přijímala případné reklamace nejdéle 14 dní po vydání každého čísla (Loutkář, 1917, roč. 1, č. 1, s. 12). Opakovaně byly v časopise tištěny výzvy k interakci čtenářů – aby posílali své vlastní postřehy z dění v loutkářství, aby psali své praktické dotazy k loutkám. Počet stránek kolísal mezi 12 až 24 stranami, nepravidelně byly k číslům přidávány přílohy s loutkovými hrami, a to pouze pro předplatitele, ty pak byly zpravidla osmistránkové.

Redakce nebyla zprvu jakkoli organizována stejně jako v případě *Českého loutkáře* a spočívala v síti více či méně pravidelných přispěvatelů, až později získaly některé rubriky stálé vedoucí redaktory. Mezi autory, jejichž texty se v časopise objevovaly nejčastěji, se vedle Jindřicha Veselého v tomto období řadili Jaroslav

[1] Zdroj: *Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství.* 1917/1918, roč. 2, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1917/1918. 10x ročně.

Průcha, Liběna Odstrčilová, Eugen Stoklas, Vladimír Zákrejs, Ota Bubeníček a další.[1] Proměny redakce budou zmíněny v chronologickém popisu jednotlivých ročníků časopisu v následující podkapitole.

2.4.3 Osobnost Jan Malíka

Do dvacátých let dvacátého století spadá počátek loutkářských aktivit Jana Malíka (15. 2. 1904 Příbram – 24. 7. 1980 Praha), významného loutkáře, autora loutkových her, režiséra, historika a publicisty, dlouholetého přispěvatele *Loutkáře*, který také svými organizačními aktivitami v mnohém navázal na Jindřicha Veselého. Jan Malík vystudoval klasickou filologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Paze, kde posléze v roce 1930 získal doktorát. Loutkové divadlo ho zaujalo už během studií, na počátku dvacátých let působil jako loutkoherec v sokolském loutkovém divadle v Praze – Libni. Loutkářství se ale brzy začal věnovat také v teoretické rovině, jako by ve všech ohledech přebíral pomyslnou štafetu po Jindřichu Veselém (Dubská in Malíková et al., 2004, s. 22).

Plně svůj tvůrčí a organizační potenciál rozvinul ve třicátých letech. Jednak hojně přispíval svými teoretickými články do *Loutkáře*, dále byl v roce 1933 zvolen na mezinárodním sjezdu loutkářů v Lublani generálním sekretářem UNIMA[2], působil také jako autor a režisér v Loutkovém divadle Umělecké výchovy v Praze v letech 1934–1936 (ibid.). Jan Malík byl autorem řady loutkových inscenací, například v letech 1927–1931 napsal hry *Sandvich revue*, *Radio revue* a *Journal revue*, ovlivněné poetikou Osvobozeného divadla, pro libeňské loutkové divadlo sokolské. V roce 1936 měla premiéru jeho dodnes populární hra *Míček Flíček* (*Loutkář*, 1936, roč. 23, č. 4, s. 16). A v letech bezprostředně před začátkem války napsal tři úspěšné politicky angažované hry pro divadlo Josefa Skupy v Plzni (Dubská, s. 230–57).

[1] Dále také Emanuel Svoboda, Ferdinand Tomek, Josef Skupa, Karel Fišer, Karel Doležal, Ludmila Tesařová, Emil Linhart, František Čech, A. B. Šavrdová či Vojtěch Schück.

[2] V této funkci působil až do roku 1972 a poté byl jmenován čestným prezidentem UNIMA. Zdroj: *UNIMA v datech. UNion Internationale de la Marionnette.* [online] [cit. 26. 8. 2011]. Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/kongresy.asp>.

Od roku 1939 – po smrti Jindřicha Veselého a zrušení *Loutkáře* – byl Jan Malík hlavním redaktorem oběžníku *Zprávy Loutkářského soustředění* a od roku 1940 také vedoucím nástupnického titulu *Loutkáře* s názvem *Loutková scéna* (viz dále). Po skončení války byl Malík opět velmi aktivní v organizování loutkářské obce, jak bude popsáno v další kapitole.

2.4.4 Zpracovávaná témata, formální podoba

Časopis už od prvního čísla v roce 1917 vycházel ve stejné kvalitě a pečlivém provedení jako v prvním období. Na titulní straně se od prvního ročníku opět střídaly básně anebo ilustrace, následovaly články řazené buď volně, anebo v rubrikách, které stejně jako dříve nebyly pevně zařazeny v úplně každém čísle. Formát časopisu měl rozměry 28.4x20.2 cm, tisk byl černobílý, včetně obrázků. Obrazová stránka zahrnovala reprodukce fotografií přímo z divadélek, praktické obrázky, plány a nákresy, dekorace z knih, návrhy a kresby umělců i podobizny loutkářů. Grafické zpracování bylo přehledné, decentní, dobře čitelné, v textech se nevyskytovaly gramatické ani typografické chyby.

Články prvního ročníku *Loutkáře* s podtitulem „Měsíčník pro povznesení českého loutkářství“ se dělily to rubrik „Básně“, „Články teoretické“[1], „Články praktické“[2], „Hry“[3], „Národopisný koutek“[4], „Literatura“[5], „Čertoviny a drobnosti“ –

[1] Příklady teoretických článků z prvního ročníku: L. Odstrčilová: Ve službách Thalie, Karel Hádek: Loutková hra Artura Schnitzlera (*Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství.* 1917, roč. 1, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1917. 10x ročně.).

[2] Příklady praktických článků z prvního ročníku: Václav Kraus – Doplňky pro dekorace českých umělců a zařízení loutkových divadel, E. Stoklas: Hra školou, J. Skupa: Něco o jevišti k divadlu s maňásky v místnosti i v přírodě, J. Kopenec: Několik světelných efektů na loutkovém divadle, V. Černovický: O vděku malého publika (*Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství.* 1917, roč. 1, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1917. 10x ročně.).

[3] Například hra Eugena Stoklase s názvem *Malířovo štěstí* (*Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 3, s. 12).

[4] Například Jindřich Veselý: Z korespondence s lidovými loutkáři, Příspěvky k Faustu čských loutkářů (*Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 2, s. 10).

[5] Například Doktor Faust – podle nejstaších tradic českých sestavil, úvodem a poznámkami opatřil Jindřich Veselý (*Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 2, s. 10).

tato rubrika zahrnovala různé drobné zprávy a informace, psané často s nadsázkou, jako například:

> Mefisto ztratil nohu i s koňským kopytem při představení Doktora Fausta v Sobotce. Když se mu publikum smálo, vrátil se ihned a zahodil i druhou končetinu a řekl, že zahodí ještě obě ruce a třeba i hlavu a že bude ještě živ. Smích utichl. Tak jsme si zachránili reputaci. MUDr. Jos. Sedmidubský (*Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 1, s. 15).

Dále se objevovala rubrika „Hovorna“, kde redakce zodpovídala různé dotazy, a rubrika „Zrnka“, která zahrnovala citáty s divadelní i nedivadelní tematikou.

Tak jako v prvním období *Českého loutkáře* byly jedním ze stálých témat periodika Alšovy loutky, v prvním ročníku *Loutkáře* představovala takové průběžné téma osobnost a dílo německého hraběte Franze von Pocciho, zakladatele mnichovského loutkového divadla, o němž byla otištěna řada článků.[1]

V druhém ročníku 1917/1918 přibyly k výše jmenovaným další rubriky s názvy „Kašpárek ve frontě a za frontou“ (viz výše) a „Kašpárek hádankářem“, kde byly uveřejňovány drobné hádanky a říkanky s loutkářskou tematikou. V číslech druhého ročníku je citelné o něco menší zaměření na aktuální dění v konkrétních loutkových divadlech a naopak intenzivnější zaměření na loutkářský obor jako takový.[2]

Od třetího ročníku 1918/1919 výrazně přibylo nákresů – například plánů konstrukcí divadla či osvětlovacích zařízení. Jinak nebyly v časopise v tomto ročníku znatelné žádné významné proměny, stejně tak ani v následujícím čtvrtém a pátém

[1] Například Jindřich Veselý: Klasik loutkových her František hrabě Pocci (*Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 1, s. 3), Jaroslav Hloušek: Klasik loutkových her – K chystaným překladům her hraběte Františka Pocciho (*Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 6, s. 7), J. Bartoš: František hrabě Pocci, klasik loutkových her (*Loutkář*, 1917, roč. 1, č. 9, s. 4).

[2] Příklady článků z 2. ročníku: J. Bartoš: Zvířata v loutkových hrách, L. Mašínová: Úsudek dětí o loutkovém divadle, J. Urban: České loutky v Sofii, M. Rejsková: Loutkové divadlo u dětí nejmenších, J. Veselý: Odpovědnost velkých divadel, V. Kraus: O stavbě a výbavě loutkových divadel, L. Odrstrčilová: Z loutkové scény (*Loutkář: Měsíčník propovznesení českého loutkářství.* 1917/1918, roč. 2, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1917/1918. 10x ročně.).

ročníku. Ve čtvrtém ročníku přibyl časopisu nový podtitul „Časopis Umělecké loutkové scény“, který měl ještě v pátém a šestém ročníku.

V úvodu šestého ročníku 1921/1922 doprovázely název *Loutkář* nové cizojazyčné podtituly – v angličtině „The Only Special Review in the Republique of Czechoslovakia and in All the World“ a ve francouzštině „L'Unique revue spéciale dans la République Tchécoslovaque et dans le Monde entier“, tedy v překladu „Jediný specializovaný časopis v Československé republice a na celém světě“.[1] Přibyly další nové rubriky „Zprávy a poznámky“ a „Kašpárkova Besídečka“ – hned v prvním čísle Kašpárek například vzkazoval čtenáři: „Tak si jednou provždy pamatuj, že Loutkář jest jediný časopis český, pojednávající o všem, co s loutkami souvisí, a jehož číslo vám na ukázku zašle každý řádný knihkupec, obzvláště však tiskárna Loutkáře v Chocni. Nazdáááár!“ (*Loutkář*, 1921, roč. 6, č. 1, s. 11).

Sedmý, respektive devátý ročník 1922/1923 se formálně ani obsahově od předchozího nelišil. Od tohoto ročníku se změnilo číslování již vyšlých ročníků – nově se připočítávaly k *Loutkáři* také první dva ročníky *Českého loutkáře*, takže tento sedmý ročník byl vlastně devátý. V září 1922 zemřel Karel Mašek, dramatik, spisovatel, novinář a stálý přispěvatel *Loutkáře*. Bylo mu věnováno čtvrté číslo tohoto ročníku, kde na něj vzpomínali ve svých textech Vladimír Zákrejs, Liběna Odstrčilová, Jindřich Veselý, Marie Gebauerová a Jan Gotthard.[2]

Podtitul jubilejního desátého ročníku 1923/1924 *Loutkáře* zněl nově „Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství“. Šéfredaktorem byl stále Jindřich Veselý, praktickou část nově řídil akademický malíř Vít Skála z Prahy a rubriku „Kašpárkova besídečka“ řídil odborný učitel Jaroslav Průcha z Blatné. Nově přibyla rubrika

[1] Příklady článků z 6. ročníku: V. Sojka: Čertův doslov, E. Linhart: O Významu loutkového divadla, K. Oliva: Teatar marioneta v Záhřebě, J. Kopenec: Osvětlování loutkového divadla acetylenem, J. Veselý: Příprava k provedení Jiráskovy hry Pan Johannes (*Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství.* 1921/1922, roč. 6, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1921/1922. 10x ročně.).

[2] Příklady článků z 9. ročníku: O. Hanuš: Kmotr Škrhola na tátrumu, K. Fišer: Loutkářství v Německu, M. Gebauerová: Za Karlem Maškem, J. Gothard: Vzpomínka na Karla Maška, Jindřich Veselý: Loutková divadla polských umělců, O. Plívka: Blesk na loutkovém jevišti (*Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství.* 1922/1923, roč. 7(9), č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1922/1923. 10x ročně.).

„Literární oznamovatel“, která se věnovala publikacím jiným než přímo divadelním, pro něž byla určena již zavedená rubrika „Literatura“.[1] V tomto ročníku výrazně přibylo obrázků, šlo o portréty osobností loutkářů, fotografie scén, kresby a návrhy loutek, nákresy a další.[2] Na konci časopisu přibyla další nová rubrika „Insertní oznamovatel“, kde se uveřejňovaly inzeráty čtenářů – poptávka a nabídka loutek, divadélek, vybavení apod., dále se objevila nová rubrika „Pražská loutková divadla“, která informovala o dění v divadlech, a také „Organizační věstník“ se zprávami z Loutkářského soustředění.

Jedenáctý ročník 1924/1925 se opět od svého předchůdce složením redakce, formálně ani tematicky nelišil.[3] Přibyla navíc rubrika „Příhody z loutkových divadel“. Dvě čísla v tomto ročníku byla speciálně zaměřená: číslo 6 bylo z většiny věnováno loutkové scéně DRAK, číslo 10 zase Loutkovému divadlu Feriálních osad při příležitosti loutkářského sjezdu v Plzni dne 30. května 1925.

Také dvanáctý ročník 1925/1926 plynule navázal na předchozí ročník beze změn, objevily se navíc rubriky „Z domova, z ciziny, z tisku“, „Spejblovinky ze z Plzně“ a „Kašpárek a radio“.[4] Číslo 10 bylo věnováno poctě J. K. Tyla, jenž zemřel

---

[1] Příklady článků z 10. ročníku: J. Veselý: Švýcarské loutkové divadlo, P. F. Kratochvíl: Loutky v Podkarpatské Rusi, V. Skála: Několik slov o dekoraci, F. Wenig: Loutková literatura, L. Tesařová: Svatý Mikuláš v loutkovém divadle (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství.* 1923/1924, roč. 10, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1923/1924. 10x ročně.).

[2] Jako příklady lze uvést: V.. Sokolov v Moskvě se svými loutkami – portrétní fotografie (*Loutkář*, 1923, roč. 10, č. 1, s. 19), Tony Sarg’s Marionettes – reprodukce divadelního plakátu (*Loutkář*, 1923, roč. 10, č. 2, s. 4), Scény provedené Ant. Kopeckým – fotografie loutkové scény (ibid., s. 9), ak. malíř J. Čejka: Galerie hlav k loutkám, řada II – nákresy (*Loutkář*, 1924, roč. 10, č. 5, s. 10), J. Kopenec: Výroba loutek v domácí dílně – nákresy (ibid., s. 5), Loutka švýcarského divadla v Curychu ke hře *La machine volante* – fotografie loutky (*Loutkář*, 1924, roč. 10, č. 6–7, s. 9), ak. malíř Petr Dillinger: Prodavač loutek – dřevoryt (*Loutkář*, 1924, roč. 10, č. 10, s. 6).

[3] Příklady článků z 11. ročníku: Karel Driml: Byli jsme a zase budem, J. Veselý: Průběh sjezdu loutkářských pracovníků v Praze ve dnech 7.–9. června 1924, J. Skupa: Pohyblivá mračna na loutkové scéně, V. Hanke: Tvoření dýmu na jevišti (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství.* 1924/1925, roč. 11, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1924/1925. 10x ročně.).

[4] Příklady článků z 12. ročníku: F. Zeman: Kašpárkův doslov, A. Hudec: Loutkové divadlo Tony Sarga v Americe, F. Wenig: Loutky a veřejnost, J. Skupa: Zvukové efekty na loutkovém divadle, V. Skála:

před 70 lety, a zároveň také oslavě Aloise Jiráska, jenž se právě dožil 75 let (*Loutkář*, 1926, roč. 12, č. 10).

V ročníku třináctém 1926/1927 přibyla rubrika „Spejblova zahrádka“; hned v prvním čísle ročníku přinesla zprávu o tom, že Spejbl má od nynějška syna jménem Hurvínek (*Loutkář*, 1926, roč. 13, č. 1, s. 18–20).[1]

V ročníku čtrnáctém 1927/1928 přibyla rubrika „Literární novinky neloutkářské“. Osmé číslo bylo vybaveno speciální přílohou s názvem „Loutkářská dynastie Matěje Kopeckého“ při příležitosti osmdesátého výročí úmrtí významného českého loutkáře.[2]

Ročník patnáctý 1928/1929 přinesl nově rubriky „Premiéry!“ a „Rozmanitosti“. Dvojčíslo 3–4 bylo věnováno loutkářství na Slovensku v posledních deseti letech.[3]

První číslo šestnáctého ročníku s pozměněným názvem *Měsíčník Loutkář* z přelomu let 1929/1930 zahrnovalo kromě jiného reflexi květnového loutkářského sjezdu v roce 1929, z něhož vzešlo založení mezinárodní loutkářské organizace UNIMA. V „Rezoluci sjezdu loutkářských československých pracovníků“ loutkáři opět apelovali na to, aby loutkové divadlo bylo rovnocennou složkou lidovýchovy ve všech typech škol a dalších výchovných organizacích (*Loutkář*, 1929, roč. 16, č. 1, s. 4).

Nejnovější archy českých dekorací (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství.* 1925/1926, roč. 12, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1925/1926. 10x ročně.).

[1] Příklady článků z 13. ročníku: V. Čejchan: Loutkové divadlo v sovětském Rusku, J. Skupa: Výchovné cíle koutkového divadla u dětského publika, L. Zelinková: Citový poměr dětí k situaci loutek ve hře, J. Leden: Něco o dekoracích tištěných (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství.* 1926/1927, roč. 13, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1926/1927. 10x ročně.).

[2] Příklady článků z 14. ročníku: L. Sutnar: Loutky v Magdeburku a v Mnichově, K. Čepelák: Skříňové divadlo rodinné, V. Sokolov: Kašpárek a rozhlas, F. Ptáček: Autor o režii Princezny Nafty, J. Veselý: Život, dílo a rod Matěje Kopeckého (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství.* 1927/1928, roč. 14, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1927/1928. 10x ročně.).

[3] Výběr článků z 15. ročníku: F. Roith: Loutkové divadlo v ústřední knihovně hl. města Prahy, K. Koval: Hans Christian Andersen a loutky, K. Vlachý: Držení loutek, J. Skupa: Administrativa scénování na loutkovém divadle, L. Görner: Systém osvětlovací (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství.* 1928/1929, roč. 15, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1928/1929. 10x ročně.).

Do čísla přispěly také zahraniční osobnosti, které se sešly u založení UNIMA, například Paul Jeanne napsal báseň ve francouzštině „A Spejbl, Casperl et Polichinelle“ a v překladu byl uveřejněn jeho článek „Francouzské loutky v Praze“, v překladu byl také otištěn článek Otta Brömma z Hamburku s názvem „Jak jsem dospěl ke své loutkové scéně“ (ibid.).

Zvláštním mezititulkem byly nově v druhé části časopisu odděleny články do „Části praktické“, tématy této části byly stále praktické aspekty výroby dekorací, loutek, rekvizit, osvětlení, efektů. Rubriky byly jinak shodné s předchozími ročníky, nové drobné rubriky se věnovaly dění v různých spolcích – „Hlídka sokolských loutkářů“, „Hlídka loutkářů dělnických tělocvičných jednot“, „Hlídka loutkářů Československého orla“. Poslední strana Loutkáře byla od tohoto ročníku vyhrazena zprávám z mezinárodní organizace UNIMA. Vlevo na této straně byl text psaný ve francouzštině, v pravém sloupci byl stejný text v českém jazyce.[1]

Do ročníku sedmnáctého 1930/1931 vstoupilo periodikum jako *Revue des marionnettes Loutkář*, „Orgán Loutkářského soustředění při MLÚ v Československé republice“ a „Organe officiel de l’UNIMA“. Podle tiráže byli vedle odpovědného redaktora Jindřicha Veselého stálými spolupracovníky František Čech, Vít Skála, Josef Skupa a Vojtěch Sucharda. Nová rubrika „Divadelní historky“ obsahovala zábavné příhody z dění v divadlech.[2]

[1] Příklady článků z 16. ročníku: K. Vlachý: Jednoduché osvětlení rodinného divadla, F. Jirásek: Několik poznámek o malbě dekorací, F. Čech: Přeměňování hlav u velkých loutek, J. Veselý: Z mezinárodního loutkářského sjezdu v Paříži, V. Jiřina: Vittorio Podrecca, E. Pospíšil: Jak scénujeme (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství.* 1929/1930, roč. 16, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1929/1930. 10x ročně.).

[2] Příklady článků ze 17. ročníku: K. Sesanová: Loutkové divadlo v Rumunsku, J. Veselý: Harro Siegel, loutkář-umělec, E. A. Hruška: Scénická výprava výpravné hry, F. Prešovský: Představení pro dospělé (*Revue des marionnettes Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1930/1931, roč. 17, č. 1–10, Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1930/1931. 10x ročně.).

Ročník osmnáctý 1931/1932 se od předchozího nelišil.[1] Mezi autory se nově objevilo jméno Jan Malík, do ročníku přispěl řadou článků orientovaných spíše prakticky.[2]

V devatenáctém ročníku 1932/1933 byly nově ke každému číslu připojovány vždy tři přílohy s loutkovými hrami. Odběratelé – předplatitelé – si mohli vybrat, zda chtějí číslo i s přílohami, kus za 4 koruny, anebo bez příloh, kus za 3 koruny, a tedy také levnější celoroční předplatné za 30, resp. 33 korun. V tomto ročníku velmi výrazně převládala praktická část, tvořila více padesát procent každého čísla.[3]

V jubilejním dvacátém ročníku 1933/1934 se vrátil samostatný název *Loutkář*. Stále převládaly praktické články a tentokrát také zaměření na výchovu – přibyly rubriky „Pro tatíky, pro mámy, hrající dětem loutkami“, „Mateřských škol koutek maňáskových loutek“, „Školní rádce ruční práce“.[4] Novým hlavním spolupracovníkem se podle tiráže stal Jan Malík.

V jednadvacátém ročníku 1934/1935 se rozrostl kruh spolupracovníků hlavně o ženy-autorky, byly to: Slávka Kautmannová-Skálová, Květa Jarská, Helena Athéna

---

[1] Příklady článků z 18. ročníku: O. Bubeníček: Dr. Josef Scheiner, loutkář a loutkomil, A. Skála: Naši loutkoherci a výchova ochotnického dorostu, J. Veselý: K české a německé písni o Faustovi, B. Koštyal: Stínohra při loutkovém divadle (*Revue des marionnettes Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1931/1932, roč. 18, č. 1–10, Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1931/1932. 10x ročně.).

[2] Jako příklady lze uvést články: J. Malík: Pohádka se vrací, Něco o zrcadlech, Repertoár pro dospělé, Dekorace k první pětce Loutkových her Malého čtenáře, Otázka dekorací a dekorace z nalepovaných papírů (*Revue des marionnettes Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1931/1932, roč. 18, č. 1–10, Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1931/1932. 10x ročně.).

[3] Příklady článků z 19. ročníku: J. Malík: Kruhový horizont v konstruktivním vývoji naší scény, J. Malík, Anatomie naší loutky, J. Bartoš: Cizí loutky na českém loutkovém divadle, J. Veselý: Antické hry na českých loutkových divadlech, J. John: Maňáskové divadlo a němohra k němu, J. Tesař: Nábytek snadno a rychle (*Revue des marionnettes Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1932/1933, roč. 19, č. 1–10, Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1932/1933. 10x ročně.).

[4] Příklady článků z 20. ročníku: E. Stoklas: Kašpárkův úsměv, J. Průcha: Chvála zvětšeného rodinného divadla, O. Nezbeda: Upevňování postranních kulis, L. Polák: Nápady nemoudré i moudré, J. Skupa: Všeobecné podmínky zdaru loutkových představení (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1933/1934, roč. 20, č. 1–10, Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1933/1934. 10x ročně.).

Homolová, Karla Jedličková. Nová samostatná rubrika „Náš žalov“ odteď přinášela zprávy o úmrtích v řadách loutkářských pracovníků.[1]

Od dvaadvacátého ročníku 1935/1936 zlevnilo předplatné, jedno číslo stálo nyní 3 koruny, předplatné na celý rok 30 korun, resp. 32 korun při zasílání poštou, a to proto, že redakce chtěla především snížením ceny přilákat nové odběratele. „Nová cena nedovoluje připojovat už ale celé loutkové hry jako přílohy zdarma ke každému číslu. Předplatitelé zato mají 10 procent slevu na nově vydané hry Knihovny českých loutkářů“ (*Loutkář*, 1935, roč. 22, č. 1, s. 16). Složení redakce ani rubrik se nezměnilo.[2]

Od třiadvacátého ročníku 1936/1937 stál v čele redakce akademický malíř Vít Skála. Veselý jako ředitel střední školy v Českých Budějovicích zůstal sice v redakci a redigoval ještě první číslo, ale vedení přenechal Vítu Skálovi, který sídlil v centru dění v Praze (Cífka, 1986, s. 71). Podle tiráže vypadal nyní rozšířený stálý redakční kruh následovně: „Jan Malík, Fr. Čech (za zemi Moravskoslezskou), Jos. Kopenec, Jos. Machoň, Václav Sojka-Sokolov, G. Stíbalová (za zemi Slovenskou a Podkarpatoruskou), Jindřich Veselý“ (*Loutkář*, 1936, roč. 23., č. 1). V tomto ročníku opět vzrostl podíl teoretických článků, v celém ročníku byly na druhou stranu otištěny pouze dvě básně.[3]

[1] Příklady článků z 21. ročníku: V. Burian: Příteli J. Veselému k padesátce, I. Jarníková: Z mých maňáskových vzpomínek, J. Veselý: Snahy a cíle loutkového divadelnictví v minulosti a přítomnosti, M. Lederer: Školy, otevřete nám dveře! (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1934/1935, roč. 21, č. 1–10, Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1934/1935. 10x ročně.).

[2] Příklady článků z 22. ročníku: V. Dyk: Dva vstupy k maňáskovým hrám, J. Machoň: Několik podrobností z loutkářské výstavy ve Stuttgartě, J. Veselý: Nakladatelství Vilímkovo – průkopníkem loutkářství v minulosti a přítomnosti, J. Malík: Jevištní podlaha, nový zvukový přístroj, K. Jedličková: Návod na čápa pro maňásky (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1935/1936, roč. 22, č. 1–10, Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1935/1936. 10x ročně.).

[3] Příklady článků z 23. ročníku: J. Machoň: O zpěvohrách pro loutkové divadlo, J. Malík: Skupa – nebo Kopecký?, V. Skála: Verterp, lidový typ maňáskového divadla ukrajinského, G. Stíbalová: Slovenské lútkarstvo (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1936/1937, roč. 23, č. 1–10, Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1936/1937. 10x ročně.).

Ročník čtyřiadvacátý 1937/1938 se od předchozího neodlišoval. Zmizely rodinně zaměřené podrubriky, nepravidelně se vyskytovala nová rubrika „Ze zákulisí“.[1]

Předplatné pětadvacátého ročníku *Loutkáře* 1938/39 stálo pouze 18 korun – vyšlo jen pět čísel, než došlo k výše popsanému zastavení listu. V čísle 5 v rubrice „Z domova i z ciziny“ přinesl *Loutkář* zajímavou organizační zprávu: ve Stuttgartu byl založen Říšskoněmecký loutkářský ústav (Reichsinstitut für Puppenspiel), aby upevňoval pozice loutkářství jako důležité součásti německé kultury (*Loutkář*, 1939, roč. 25, č. 5, s. 10).[2]

[1] Příklady článků z 24. ročníku: Z. Vyskočil: Z pohádek loutkového dědečka, V. Skála: Český loutkářský pracovník v Amsterodamu, E. Kolár: Loutky stavějí mosty, J. Malík: O konstrukci loutky, V. Skála: Přístoj k výrobě dýmu pro draka (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1937/1938, roč. 24, č. 1–10, Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1937/1938. 10x ročně.).

[2] Příklady článků z 25. ročníku: F. Jirásek: Fügner a loutky, V. Skála: Umíte si udělat sádrovou formu?, J. Malík: Zvuky na deskách, F. Čech: Světlo píše a kreslí, V. Sojka-Sokolov: Co hráti?, J. K. Vršovický: O napodobení některých zvuků na divadle (*Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství.* 1938/1939, roč. 25, č. 1–6. Praha : nakl. Jos. R. Vilímek, 1938/1939. 6x ročně.).

3. Časopis Loutkář/Loutková scéna 1939–1950

Už v předvečer druhé světové války, kdy napětí v Evropě sílilo a fašistické Německo postupně přebíralo moc ve středoevropských demokraciích, apelovali českoslovenští loutkáři na národnostní samostatnost a identitu a snažili se podpořit demokratické smýšlení. Tyto tendence lze sledovat ze stránek časopisu *Loutkář* v druhé polovině třicátých let, zejména z rubriky „Zprávy z loutkových divadel" – tak například Říše loutek v Praze uvedla v roce 1935 inscenaci z pera Františka Ptáčka s názvem *Napoleon*, kde se autor kriticky vyjadřoval k Napoleonovu dobyvatelskému tažení do Ruska a hodnotil jeho historické selhání z pohledu obyčejných lidí (*Loutkář*, 1935, roč. 22, č. 3, s. 14). Tvůrci z Loutkového divadla Umělecké výchovy zase v roce 1937 nastudovali společně se souborem Zwirn-Zupf-Truppe – s Němci, kteří od roku 1935 působili v Praze, Malíkova *Míčka Flíčka*, a tak se snažili poukázat na to, že oba národy mohou spolu existovat i v míru. Původní provedení hry bylo pozměněno tak, že některé role převzali němečtí recitátoři (*Loutkář*, 1937, roč. 24, č. 4, s. 10–11).

Jako další příklad dramaturgie společensko-politické angažovanosti v tomto kritickém období lze uvést Divadlo Spejbla a Hurvínka Josefa Skupy. V únoru 1939 uvedl ve spolupráci s kolegou Frankem Wenigem premiéru hry *Kolotoč o třech poschodích* (*Loutkář*, 1939, roč. 25, č. 4, s. 12).

> [Hra] svou útočnou politickou satirou překonala skoro všechny podobné pokusy tohoto období. Zápletka hry se točila kolem záměru chamtivé domácí paní Drbálkové (...), která chtěla zvětšit svůj ‚životní prostor' na úkor svých nájemníků, především Spejblova a Hurvínkova bytu, jejich spižírny a pokojů s vyhlídkou na východ (Dubská, 2004, s. 240).

Přišel však 15. březen 1939 a zřízení Protektorátu Čechy a Morava. *Kolotoč o třech poschodích* se hrál ještě v podvečer tohoto milníku v rámci hostování plzeňského souboru v Národním domě na Smíchově v Praze. Další reprízy byly odvolány, nicméně Skupa nebojácně rozhodl o tom, že bude hru nadále uvádět v rámci svých zájezdových představení. Naposledy ji odehráli 21. května, poté už shledal její uvádění jako příliš nebezpečné (ibid.).

Sedm měsíců po obsazení českého území Hitlerem umírá v říjnu 1939 nečekaně na srdeční selhání Jindřich Veselý, otec *Českého loutkáře* a jeden z nejvýznamnějších organizátorů českého loutkářství vůbec. Bylo mu 54 let (*Loutková scéna*, 1940, roč. 1, č. 1, s. 1).

3.1 České loutkářství ve 40. letech 20. století

Okupační režim nepočítal do budoucna s existencí českého národa, a tím pádem ani s jeho uměním, včetně divadla. Nacisté měli v plánu rozrušovat divadelní scénu postupně a stejně jako od jiných kulturních disciplín od divadla očekávali, že bude jedním z pomocných prostředků v procesu začleňování Čechů do germanizačního proudu (Srba in Černý, 1983, s. 439–440). Čeští loutkáři na území protektorátu nezvolili možnou cestu přerušení činnosti, ale ve svých tvůrčích aktivitách pokračovali. Stejně tak tvůrci sledovaného odborného loutkářského časopisu *Loutkář* si i přes zákazy našli vždy cestu, jak své příznivce informovat o dění na loutkářské scéně (viz dále).

3.1.1 České loutkové divadlo v době okupace

Okupace a ustavení Protektorátu Čechy a Morava ublížilo loutkovému divadlu u nás především početně – přibližně čtvrtinu českých loutkohereckých souborů v pohraničních oblastech bylo nutné po přijetí mnichovské dohody zavřít, protože jejich fundusy byly okupanty schválně ničeny. Počty představení klesly následkem toho téměř o polovinu.

Podle Radových statistik mělo Československo koncem roku 1937 celkem 2500 loutkových scén, z nichž asi 10 % nevyvíjelo žádnou činnost. Po územních změnách zůstalo za hranicemi téměř 500 divadel, tedy 20 % z bývalého počtu. Mezi těmito ztracenými scénami jsou však téměř všechna z oněch nečinných divadel, takže jsme chudší vlastně jen o 250 činných divadel. A poněvadž koncem roku 1937 jsme měli skoro 2250 hrajících scén, činí naše ztráty okrouhle 11 % (Malík in *Loutkář*, 1938, roč. 25, č. 2, s. 4).

Nejvíce Malík ve výše citovaném článku s názvem „Začínáme bilancí“ litoval ztráty loutkového divadla sokolské župy Ještědské v Liberci, sokolské scény v Košicích a loutkové scény RADOST v Břeclavi. Své pojednání končil výzvou: „A tak tedy vstupujeme do období opravdové loutkářské mobilisace: nedáme zahynouti“ (ibid.).

Divadelníci, kteří ve své činnosti vytrvali, byli nicméně vystaveni řadě úředních tlaků. V důsledku tzv. nového česko-německého vyrovnání v roce 1939 došlo k dalším záborům budov divadel i ke snižování dotací subvencovaným scénám (Srba in Černý, 1983, s. 442), platily cenzurní zákazy a řada repertoárových omezení.[1] Zasahováno bylo nejenom do scénářů her, ale i přímo do inscenací. Nacisté se také snažili české divadelníky získávat na svou stranu nabídkou různých výhod; v tomto ohledu odolávali velmi pevně právě loutkáři. Zákaz České obce sokolské v roce 1941 znemožnil činnost dalších pěti set loutkových spolkových divadel (Malík, 1968, s. 21). Kvůli nevyhovujícímu původu byla řada loutkářů zatýkána a vězněna (Dubská, 2004, s. 240). I přes velké ztráty ale „české loutkářství vstupovalo do okupačních časů jako vnitřně sice diferencovaný, ale poměrně silný celek“ (Srba in Černý, 1983, s. 545).

Největší část aktivních divadelníků včetně loutkářů se ideově postavila proti okupantům, s cílem pěstovat co nejkvalitnější divadlo a bojovat v rámci možností proti nepříteli – například prostřednictvím skrytých významů a jinotajů v představeních.[2] „V době podivuhodné kulturní exploze v prvních letech okupace jsme byli svědky nejen statečného zápasu s cenzurou, ale i objevů nových možností básnického a jevištního projevu,“ napsal Červinka (2002, s. 49). Opoziční divadelní proud, tzv. divadlo národní rezistence neboli divadlo bojující se stalo předmětem intenzivního zájmu české veřejnosti. Lidé se ukázali být velmi otevření vícevýznamovým textům a schopní rozkódovat i nejjemnější protifašistické narážky (Srba in Černý, s. 443).

V průběhu okupace zůstalo aktivní Loutkářské soustředění při nově přejmenovaném Ústavu pro národní výchovu v Praze, takže nebyla přerušena oborová spolupráce a koordinace. Loutkářské soustředění například pořádalo pro své členy

[1] Zakázány byly hry s marxistickými, demokratickými, protifašistickými tématy, hry židovských autorů, hry autorů ze zemí ve válečném stavu s Německem (Srba in Černý, 1983, s. 442).

[2] Menší dvě skupiny představovaly jednak divadelníky orientované profašisticky, jednak tvůrce volící cestu co nejmenšího odporu, tedy neutrální (Srba in Černý, s. 443).

loutkářské kurzy; jako příklad lze uvést Ústřední školu pro pokročilé loutkáře, organizovanou ve dnech 11–13. května 1940 v Praze – Libni (*Loutková scéna*, 1940, roč. 1, č. 2, s. 11); tyto kurzy kromě role edukativní měly za cíl udržovat síť loutkářů ve spojení a motivovat je k další práci (Dubská, 2004, s. 241).

V roce 1940 se v Praze konal valný sjezd Loutkářského soustředění, kde byl Jan Malík zvolen jeho předsedou (*Loutková scéna*, 1940, roč, 1, č. 2, s. 15). Jak informoval časopis *Loutková scéna*, organizace sama sebe opět definovala jako nepolitické odborné ústředí, sdružující česká loutková divadla i loutkáře-jednotlivce, zaměřené na jejich všestrannou podporu, školení a propagaci (ibid., s. 4). Jan Malík charakterizoval stav českého loutkářsví v článku Účtujeme s rokem 1940 takto:

> (...) Je to bilance opravdu radostná, která je sama o sobě zavazující přípovědí do nového letopočtu. (...) Bohudík, stoupající obliba loutek neprojevila se jen plnými hledišti a vnějším ohlasem, nýbrž i prohloubením vlastní loutkářské práce. Síť loutkových divadel zhoustla (...). Pravda – leckteré scény bez vnějších důvodů zastavily činnost, ale to byla jen zdravá reakce po někdejším překotném zakladatelském ruchu (...). Repertoár našich loutkových divadel vykazuje stále přísnější výběrové měřítko a také reprodukční úroveň je hodně na vzestupu (Malík in *Loutková scéna*, 1941, roč. 1, č. 5, s. 1).[1]

Na území Protektorátu Čechy a Morava v průběhu druhé světové války provozovali svou činnost jednak potomci tradičních lidových loutkářů z devatenáctého století.[2] Ačkoli jejich inscenace neodpovídaly moderním požadavkům na loutkářství, formujícím se v předchozích dvou desetiletích, vzhledem k odkazu k starým českým tradicím a ryze české lidové kultuře byly v době okupace velmi oblíbené (ibid., s. 243).

---

[1] Okupace zcela nezastavila ani úvahy o vybudování sítě profesionálních loutkových divadel. Předpoklady pro budoucí transformaci ve stálou profesionální scénu nejlépe splňoval soubor Pražské umělecké loutkové scény PULS Jana Malíka, založený v roce 1939, který už svůj repertoár sestavoval přímo s myšlenkou budoucí stálé scény. Ta byla v Praze otevřena právě pod vedením Jana Malíka v roce 1949 – viz dále (Srba in Černý, 1983, s. 549).

[2] Z těchto asi patnácti rodů byli největší skupinou Kopečtí šesté a sedmé generace (Dubská, 2004, s. 244). Vojtěch Kopecký hrál na Karlově náměstí v Praze, Matěj Kopecký v roce 1939 Košířích a v roce 1940 v divadélku na Národní třídě v Praze, Antonín Kopecký hrál v roce 1943 ve Smečkách a koncem roku 1944 v prostorách divadla Rokoko v Praze.

Navíc menší loutkářská uskupení obecně nebyla sledována cenzurními orgány do té míry jako velká divadla. Loutkové divadlo mohlo čerpat z výhody, že na ně okupanti shlíželi s despektem a nebrali je vážně na rozdíl od činohry, a tak se ho netýkaly tak intenzivní restrikce. Například jinak zakázané vlastenecké hry mohli lidoví loutkáři uvádět bez omezení – jako například Psohlavce, Lucernu, Krále Jiřího z Poděbrad a další tituly (Srba in Černý, 1983, s. 545–6).

Další skupinou působící v tomto období u nás byly amatérské scény, jichž byly přibližně dva tisíce, šlo především o divadla školní a spolková (Srba in Černý, 1983, s. 545). Z nich největší byly Umělecká scéna Říše loutek v Praze na Starém Městě a Loutkové divadlo Umělecké výchovy v Praze na Vinohradech. Jediným profesionálním loutkovým divadlem v době druhé světové války u nás zůstávalo Skupovo plzeňské divadlo (ibid., s. 546.). Loutkové divadlo se uplatnilo také v koncentračních táborech. Jednoduché hry s maňásky se hrály například v Ravensbrücku a v Terezíně (Dubská, 2004, s. 245–6).

Programově se loutkové divadlo v tomto období ještě intenzivněji zaměřovalo na děti. Za okupace byla pro děti hrána nejčastěji Karafiátova hra *Broučci,* dále Malíkův *Míček Flíček* a *Pohádka z kouzelné obálky* a Kvapilova *Princezna Pampeliška* (Dubská, 2004, s. 246–7). Z her zaměřených na české vlastenectví a vyzdvihujících českou řeč, poezii a historii se uváděly například *Kněžna Libuše* N. Pittharda v Dobříši nebo Malíkovo poetické pásmo *Pomněnky* v Loutkovém divadle Sokola v Libni (ibid., s. 248). Třetí dramaturgickou linku představovaly hry s protifašistickým nádechem, například Sofoklova *Antigona* v Rakovníku, Hirschův *Krysař* v Loutkovém divadle Umělecké výchovy nebo vlastenecká hra *Voničky*, již napsal pod pseudonymem Jiří Kubeš pro divadlo Josefa Skupy Jan Malík (ibid., s. 252).[1]

[1] Dubská doslova píše: „... můžeme registrovat tři výrazné tendence, kterými se téměř všechny skupiny snažily reagovat na skutečnost protektorátu a světové války. Většina scén si dala za úkol hrát s ještě větší energií pro dětské publikum tak, aby děti právě v loutkovém divadle nacházely radost a veselí (...). Druhá dramaturgická linie, určena nejširšímu diváckému okruhu od dětí až k dospělým, se projevovala zvýšeným zájmem o český jazyk, českou literaturu, hlavně poezii a české dějiny. (...) Zatímco na hereckých divadlech cenzura znemožňovala uvádění řady her z české historie, loutkáři využívali přezíravost k loutkovému divadlu a často uváděli hry jinde nepovolené (např. Jiráskova Pana Johannese), které v dané situaci dostávaly novou aktuální náplň a svým vlasteneckým vyzněním burcovaly diváky.

Nacisté uzavřeli všechna divadla 1. září 1944, ovšem v říjnu z tohoto zákazu zpětně vyjmuli loutková divadla hrající výhradně pro děti – zapůsobilo opět výše zmíněné podceňování významu loutkového divadla (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1944, roč. 6, č. 8, s. 2).[1] Souběžně se zprávou o zavření divadel ale tehdy redakce loutkářského oběžníku *Zprávy Loutkářského soustředění* ihned upozorňovala, že loutkové divadlo nesmí začít chátrat, naopak, loutkáři se podle redakce měli udržovat v pohotovosti a měli být schopni okamžitého návratu k aktivní činnosti, jakmile to bude možné. „Loutkáři mají tedy příležitost postupně vykonat drobnější práce, na které jinak při normálním sezonním provozu zpravidla nebylo kdy“ (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1944, roč. 6, č. 8, s. 2). Loutkářům bylo doporučováno například doplňovat kroniky svých divadel, uspořádávat své archivy a fotografie, provádět katalogizaci knihovny anebo zdokonalovat své vybavení.

Jan Malík a další tvůrci si uvědomovali, že po skončení války bude třeba loutková divadla začít profesionalizovat, a s tímto ohledem přemýšleli nad jejich novou organizací. Lze shrnout, že v době okupace došlo navzdory mnohým omezením k podivuhodné konjuktuře loutkářského oboru (Dubská, 2004, s. 245).

3.1.2 České loutkové divadlo 1945–1950

Ještě v druhé polovině června 1945 zaslalo Loutkářské soustředění ministru školství a osvěty Zdeňku Nejedlému a ministru informací Václavu Kopeckému prohlášení, že se české loutkové divadelnictví dává plně do služeb vládního programu a doufá, že v obnovené republice dojde na rozhodujících místech uznání a podpory (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1945, roč. 7, č. 4, s. 1). Také úvodník prvního čísla

---

(...) Třetí dramaturgickou linii tvořily pořady, které téměř nezakrytě prezentovaly vyhraněné protifašistické a protiokupační názory svých tvůrců a za cíl si kladly burcovat diváky z malomyslnosti a letargie, podporovat je v rezistentním postoji k okupačnímu režimu. (...) Do této třetí dramaturgické linie patří i tři repertoárové hry Skupova divadla, které pod pseudonymem Jiří Kubeš napsal pro Skupu Jan Malík. (...) Statečná odvaha Josefa Skupy a jeho souboru (...) neunikla pozornosti gestapa (...)“ (Dubská, 2004, s. 246–254).

[1] V roce 1944 byl zatčen Josef Skupa a jeho Plzeňské loutkové divadlo bylo zrušeno (Dubská, 2004, s. 545).

obnoveného časopisu *Loutková scéna* z 15. října 1945 vyjadřuje podporu vládnímu programu a orientaci na Sovětský svaz (*Loutková scéna*, 1945, roč. 2, č. 1, s. 2).

Loutkářství u nás se po květnu 1945 sice muselo vyrovnávat s personálními ztrátami z války, ale přesto se okamžitě začalo aktivizovat. Po skončení války v důsledku znárodnění divadel a povinného zakládání sítě stálých profesionálních scén nemohli již samostatně fungovat formálně neorganizovaní potomci lidových loutkářů, kteří byli mezi lidmi velmi oblíbení za okupace (Dubská, 2004, s. 244). Někteří amatérští loutkáři se snažili navázat na vývoj před válkou, zároveň se ale loutková scéna začala nově rozrůzňovat, protože řada divadel vědomě směřovala k profesionalizaci.[1] V roce 1946 bylo již v Československu již přes 800 loutkových divadel a v roce 1947 více než 1200 (Malík, 1948, s. 30).

První velké poválečné setkání loutkářů uspořádalo Loutkářské soustředění ve dnech 8.–10. června 1946 v Praze, šlo o spojení loutkářské přehlídky s loutkářským sjezdem. „Loutkářské letnice 1946 (...) zaznamenaly skutečně rekordní účast: Do stanovené lhůty 20. května došlo 479 přihlášek, dodatečně bylo ze závažných důvodů přijato ještě 140 přihlášek (...). Loutkářský sjezd měl 485 účastníků“ (*Loutková scéna*, 1946, roč. 2, č. 9–10, s. 22). Sjezd schválil tzv. „Rezoluci československých loutkářských pracovníků“ (ibid., s. 23–24), kde byla zdůrazněna nutnost urychleného vydání nového divadelního zákona, požadavek zrovnoprávění loutkového divadla s činohrou i odhodlání bojovat proti braku. Podle rezoluce bylo tehdy u nás aktivních nejméně 15 000 loutkářů. V roce 1948 byly ustaveny akční výbory Národní fronty a s nimi začala také ideologická očista v kulturních organizacích (Sokol in Císař, 1998,

[1] Loutkové divadlo Josefa Skupy, kterému se podařilo utéct při bombardování z drážďanského vězení, dostalo od září 1945 stálý prostor v Praze v sále bývalé Malé operety a stalo se prvním porevolučním družstevním divadlem, činnost obnovila Říše loutek i skupina PULS (Malík, 1948, s. 29). Budova Loutkového divadla Umělecké výchovy byla poničena bombardováním, a tak zatím soubor hrál pouze zájezdová představení. Souběžně s obnovou provozu dřívějších scén vznikala síť nových divadélek ve městech i na venkově, například Svět loutek v Douravě, loutkové scény v Liberci, Zlíně, Pardubicích či Kladně (Sokol in Císař, 1998, s. 224).

s. 225). Únorový manifest *Kupředu, zpátky ni krok*, podepsali i představitelé loutkářské obce, například Jan Malík, přihlásilo se k němu také Loutkářské soustředění.[1]

Dne 20. března 1948 schválilo ústavodárné Národní shromáždění nový divadelní zákon, „který přiznává loutkovému divadelnictví rovnoprávnost s ostatními obory jevištní tvorby a vymezuje práva i závazky divadelní práce“ (*Loutková scéna*, 1948, roč. 5, č. 9, s. 4). Z loutkářů se na něm podíleli J. Malík, J. Lorman, K. Vlachý. Zákon vstoupil v platnost 1. dubna 1948 a poskytl mimo jiné do té doby scházející legislativní rámec pro profesionalizaci loutkových divadel. Divadlo mělo mít v souladu s divadelním zákonem z roku 1948 především výchovnou funkci, mělo sloužit komunistické propagandě. Podle tohoto zákona byla také při ministerstvu školství a osvěty zřízena Divadelní a dramaturgická rada, jejímž úkolem bylo „pečovati o všechny dramaturgické otázky divadel a divadelních ochotnických spolků, [nesměla] však tím omezovati svobodu umění, zejména vnucovati divadlům a divadelním ochotnickým spolkům pořad her nebo jednotlivá divadelní díla.“[2]

Podle zákona měli loutkáři zaručeno křeslo v Divadelní a dramaturgické radě při ministerstvu školství a v Divadelní propagační komisi při ministerstvu informací, zákon dále stanovil, že divadlo nesmělo být předmětem soukromého podnikání – stalo se veřejnou institucí.[3] Od 9. dubna 1948 začal při ministerstvu informací a osvěty fungovat VIII. odbor specializovaný na propagaci umění v čele s dramatikem Josefem Tomanem. Jako zástupce sekčního šéfa byl jmenován Jan Malík a vznikl zde samostatný referát určený pro organizaci loutkového divadelnictví (Sokol in Císař, 1998, s. 225).

Na X. loutkářském sjezdu v roce 1948 se sešlo 470 delegátů a 2000 loutkářských souborů (*Loutková scéna*, 1948, roč. 5, č. 1–2, s. 28–32). V rezoluci se loutkáři opět

---

[1] *Praha, Národní archiv, fond ÚV KSČ.* Prohlášení kulturních pracovníků Kupředu, zpátky ni krok (24. února 1948).

[2] Zdroj: *Zákon ze dne 20. 3. 1948, kterým se vydávají základní ustanovení o zřizování divadel a o divadelní činnosti (divadelní zákon). Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna.* [online] [cit. 6. 12. 2011] Dostupné z www: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/ tisky/T1061_01.htm>.

[3] Zdroj: *Zákon ze dne 20. 3. 1948, kterým se vydávají základní ustanovení o zřizování divadel a o divadelní činnosti (divadelní zákon). Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna.* [online] [cit. 6. 12. 2011] Dostupné z www: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/ tisky/T1061_01.htm>.

plně postavili za vládu a její program, za Ústřední akční výbor Národní fronty. „Naše loutkové divadelnictví bude i v budoucnu plnit ze všech svých sil a s bezvýhradným nadšením všechny úkoly, které mu uloží státní a kulturně politický zájem“ (ibid.).

Loutkářské soustředění, oficiální ústředí soustřeďující loutkáře a loutkářské soubory, bylo v roce 1948 sloučeno se slovenským Bábkárským odborem slovenských divadelných ochotníkov, čímž vznikl Ústřední výbor československého loutkového divadelnictví.[1]

Mezinárodní loutkářská unie UNIMA obnovila svoji činnost – v roce 1948 se stala oficiální mezinárodní nepolitickou organizací přidruženou k Organizaci OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO).[2] UNIMA se zavázala k dalšímu plnění svého poslání – podpoře rozvoje loutkářství, navazování kontaktů a spoluprací mezi loutkáři z různých zemí a výměnu jejich zkušeností, názorů a poznatků při pravidelném setkávání. V preambuli jejího statutu stojí:

> UNIMA je mezinárodní nevládní organizace sdružující ty osoby z celého světa, které přispívají k rozvoji loutkářského umění a staví toto umění do služeb humánních hodnot, jako je mír a vzájemné porozumění mezi národy bez ohledu na rozdílnost jejich ras, politického či náboženského přesvědčení a kultury v souladu s uznáním základních práv člověka, tak jak jsou definována ve všeobecné deklaraci lidských práv Spojených národů z 10. 12. 1948 (ibid.).

Na konferenci Divadelní a dramaturgické rady v lednu 1949 v Bratislavě Jan Malík vystoupil s návrhem zřízení velkého profesionálního divadla, který se dočkal velmi pozitivního přijetí, a tak už 27. září 1949 zahájilo svou činnost pod Malíkovým vedením Ústřední loutkové divadlo v Praze s pobočkami v Brně, Liberci, Českých Budějovicích a Kladně (*Loutková scéna*, 1949, roč. 6, č. 2, s. 4).[3] Základ souboru Ústředního loutkového divadla tvořili loutkáři z několika pražských amatérských scén,

---

[1] Zdroj: *Databáze českého amatérského divadla.* [online] [cit. 11. 1. 2012]. Dostupné z www: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=organizace&id=26>.

.[2] Zdroj: *České středisko UNIMA. Historie UNIMA 1929–1999.* [online] [cit. 21. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/hist.asp>.

[3] Dnes Divadlo Minor v Praze.

hlavně z Malíkovy skupiny PULS.[1] Na počátku padesátých let podle jeho vzoru byly zakládány další profesionální scény po celých Čechách a Moravě a mapa českých profesionálních divadel se stále rozrůstala. Od roku 1949 se tedy amatérské a profesionální loutkové divadlo začínaly rozcházet ve svém dalším směřování (Sokol in Císař, 1998, s. 226–7).

3.2 Loutkářská periodika tohoto období

Časopis *Loutková scéna* neměl ve čtyřicátých letech mezi divadelními periodiky vycházejícími na našem území konkurenci. Divadelních periodik v Čechách a na Moravě od roku 1939 do roku 1941 včetně neubývalo, vycházelo jich celkem 52, citelný byl pokles až mezi roky 1942 a 1944 – na postupně 27, 18 a 16 titulů (Laiske, 1967, s. 266). Od roku 1945 divadelně zaměřených periodik opět výrazně přibývalo, a to na úroveň ještě vyšší než před válkou – celkem 60 v roce 1945, v roce 1948 již 75, v roce 1950 celkem 81 divadelních titulů. Bez přerušení v letech 1939 až 1945 vycházela čtyři divadelní periodika: čtrnáctideník *Divadelní svět*, nepravidelně vycházející *Nové divadlo* a *Umělecká scéna Říše loutek* a časopis *Ochotnický repertoir*, vydávaný 8krát ročně Masarykovým lidovýchovným ústavem (ibid.).

Pokud jde o deníky a časopisy zaměřené všeobecně, ty o loutkářství v této době informovaly jen okrajově.[2] „Loutkářské soustředění upozornilo začátkem tohoto roku [1940] redakce vedoucích deníků na význam loutkářství a doporučilo otevření loutkářských hlídek“ (*Loutková scéna*, 1940, roč. 1, č. 3, s. 14). Tento příklad ukazuje, že redakce *Loutkové scény* vyzývala kolegy-novináře k tomu, aby byly i v listech nespecializovaných na divadlo zakládány rubriky věnované loutkářství. Redakce

[1] Jan Malík v Ústředním loutkovém divadle zavedl do používání po vzoru moskevského Ústředního loutkového divadla Sergeje Obrazcova tzv. loutky javajky, které se vodily zespodu – na rozdíl od dosavadních marionet vedených shora, což znamenalo zcela nové technické možnosti pro loutkové divadlo (Šormová in Just, 1995, s. 40).

[2] V protektorátu existovaly tři typy médií, jednak legální média kontrolovaná a řízená okupační správou a jí loajální protektorátní státní administrativou, dále ilegální tiskoviny odbojových skupin a za třetí média působicí v protektorátu z území ovládaných spojeneckými vojsky. Cílem okupantů bylo mít pod kontrolou všechny prostředky ovlivňující veřejné mínění a získávat tak loajalitu obyvatel na okupovaném území (Bednařík et al., 2011, s. 195–6).

konstatovala, že sice přibývá periodik, která uveřejňují příležitostně zprávy o loutkách a loutkářství, ale samostatnou stálou rubriku mají z velkých novin pouze *Národní listy* – jmenovala se „O loutkách a loutkářích“. „Zvláštní péči věnují loutkovému zpravodajství sokolské listy, zejména Sokolský vzdělavatel přináší téměř v každém čísle články věnované loutkovému divadlu“ (ibid.). Situace se ale nezlepšovala, a tak Jan Malík v roce 1941 napsal: „Snaha Loutkářského soustředění, aby alespoň vedoucí deníky otevřely pravidelnou loutkářskou rubriku, nesetkala se s předpokládaným úspěchem“ (*Loutková scéna*, 1941, roč. 1, č. 5, s. 6).

Když byl na přelomu třicátých a čtyřicátých let zastaven časopis *Loutkář* a brzy po něm i *Loutková scéna*, chyběl najednou loutkářům odborný tiskový orgán. Jeho vydávání se rozhodlo převzít Loutkářské soustředění se svými interně rozesílanými cyklostylovanými *Zprávami Loutkářského soustředění*, sestavovanými pod vedením Jana Malíka (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1939, roč. 1, č. 1, s. 1). Díky charakteru neoficiálního vnitroorganizačního tisku se *Zprávy Loutkářského soustředění* vyhnuly zákazu vycházení i cenzurnímu dohledu. Vzhledem k jejich nezastupitelné roli v době okupace jako jediného zdroje dokumentace a informací o loutkářské scéně u nás a také jako jediného tiskového pojítka mezi českými loutkáři po celém území je jim věnována následující samostatná podkapitola.

3.2.1 Zprávy Loutkářského soustředění

Tiskový zpravodajský oběžník *Zprávy Loutkářského soustředění* vydávalo Loutkářské soustředění při Masarykově lidovýchovném ústavu na svůj náklad v letech 1939–1951, přičemž nejpodstatnější funkci z pohledu českého loutkářství plnil za Protektorátu Čechy a Morava v letech 1939, resp. 1941–1945. Na *Loutkovou scénu* vlastně bulletin do značné míry – rozhodně zaměřením a vedením redakce – navazoval a v letech 1941–1945 se tento časopis snažil suplovat. Zdrojem pro podkapitolu 3.2.1 byla rešerše ve všech vydaných číslech oběžníku z let 1939–1945.

Programové zaměření oběžníku a jeho vymezení vůči časopisu *Loutkář* dobře vyjadřoval úvodník, který jménem Jana Malíka obdrželi členové Loutkářského soustředění při Masarykově lidovýchovném ústavu spolu s prvním číslem *Zpráv*

Loutkářského soustředění, neboli *Tiskové služby Loutkářského soustředění*, v lednu roku 1939:

> Dovolujeme si Vám jakožto osvědčenému příteli loutek předložit první číslo Tiskové služby Loutkářského soustředění. Úkolem těchto informačních letáků, které budou vycházet podle potřeby, nejméně však jednou měsíčně, bude prohloubit vzájemný styk veškerého loutkářstva a vyrozuměti je co nejrychleji o všech novinách, které časopis Loutkář nemůže otisknouti buď vůbec pro nedostatek místa, nebo které může zaznamenati teprve dodatečně, poněvadž je vázán redakční uzávěrkou. Nechceme tedy podlamovat existenci a poslání svého oficiálního odborného časopisu, nýbrž chceme Loutkáře touto tiskovou službou doplňovat a propagovat[1] (Malík in *Zprávy Loutkářského soustředění*, 1939, roč. 1, č. 1, s. 1).

Loutkářské soustředění touto cestou také vyzývalo své členy, aby věstník šířili do svého okolí, ve svých divadlech a divadelních souborech, tak aby se čerstvé zprávy z loutkářského dění dostaly k co nejširšímu okruhu čtenářů, na druhou stranu edakce *Zpráv Loutkářského soustředění* vybízela čtenáře k co nejužšímu kontaktu s redakcí, především žádala, aby jí odběratelé posílali zprávy a informace o loutkářském ruchu ze svého působiště, které by pro ni jinak bylo nemožné zjistit (ibid.).

Zprávy Loutkářského soustředění[2] stály pro nečleny Loutkářského soustředění 25 korun ročně, přičemž členům byl věstník zasílán zdarma. Šlo o výhradně tiskový, cyklostylový oběžník formátu A4 bez jakýchkoli obrázků. Periodicita stejně jako rozsah stránek záležely na množství informací, které bylo třeba aktuálně zveřejnit. Nicméně z rešerše vyplynulo jednoznačně, že periodicita odpovídala měsíčníku, přičemž čísla vycházela vždy koncem měsíce. Rozsah kolísal nejčastěji mezi dvěma a čtyřmi stranami. Jeden krátký příspěvek, připomínající svou formou nejvíce zprávu či jednoodstavcový článek, následoval za druhým bez titulků nebo jakéhokoli vertikálního

[1] Tak například první číslo *Zpráv Loutkářského soustředění* roku 1939 končí Dvěma otázkami k loutkářskému svědomí: „Předplatili jste si již za K18 nový ročník *Loutkáře*? Přihlásili jste již své divadlo k Loutkářskému soustředění při Masarykově lidovýchovném ústavu?“ (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1939, roč. 1, č. 1, s. 2).

[2] Ukázka úvodní strany *Zpráv Loutkářského soustředění* – viz přílohy.

odsazení. Jednolitost textu narušovala jen zvýrazněná počáteční slova jednotlivých zpráv. Oběžník neuváděl tiráž ani jména autorů u příspěvků.

V toku krátkých příspěvků měly místo i inzeráty[1], velmi podrobné informace z dění v loutkových divadlech a spolcích po celé zemi stejně jako v Loutkářském soustředění, zprávy o nových hrách, představeních a překladech[2], o pořadech s loutkářskou tematikou, které posluchačům přinesl rozhlas, o regionálních osobnostech, jubileích, úmrtích, vzdělávacích přednáškách a loutkářských školách a kurzech, dále byly součástí výzvy k podpoře českého loutkového divadla[3], v pozdějších ročnících zprávy o formování sítě stálých a profesionálních scén, poměrně v menšině také informace vztahující se k zahraničí[4].

Jen výjimečně se nějaká zpráva na stránkách *Zpráv Loutkářského soustředění* zmínila o omezeních způsobených válkou, jako například v čísle 9 z 30. září 1939, kde redakce informovala o tom, že „kvůli zatemňovacím opatřením loutkáři posouvají počátek svých představení pro mládež tak, aby se končilo před soumrakem, a úbytek nahrazují dopoledními matiné o nedělích a svátcích“ (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1939, roč. 1, č. 9, s. 1). Negativní informace například o úmrtích loutkářů ve válce, o útlaku či o zákazech činnosti ve *Zprávách Loutkářského soustředění* zařazovány nebyly. Desítky zpráv naopak informovaly o vzniku nových divadélek po celém území a o progresivní konjunktuře v oblasti loutkového divadla.

---

[1] Jako příklad lze uvést inzerát: „Prodá se rodinné divadélko za K 1000. Podium 125x70x75 cm, elektr. osvětlení, 70 loutek, dekorace ručně malované, nábytek, garderoba a divadelní hry“ (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1939, roč. 1, č. 2, s. 2).

[2] Jako příklad lze uvést zprávu, že vyjde *Míček Flíček* od Jana Malíka v anglickém překladu Dr. V. Schücka nákladem British Puppet and Model Theatre Guild (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1939, roč. 1, č. 2, s. 2).

[3] Jako příklad lze uvést: „Všem loutkářům dobré vůle: Využijte odpovědně a cílevědomě konjunktury, která znovu kyne loutkám. Zvyšujte úroveň svého divadélka svědomitým výběrem her, pečlivou přípravou a vzorným provedením. Postarejte se ve svém okolí o to, aby nezahálela ani jediná loutková scéna“ (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1939, roč. 1, č. 2, s. 2).

[4] Jako příklad lze uvést příspěvky České loutky v Americe nebo Němečtí loutkáři hostují v Praze (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1943, roč. 5, č. 3, s. 2).

Poprvé až po válce se v záhlaví *Zpráv Loutkářského soustředění* objevilo konkrétní jméno – „list řídí Dr. Jan Malík“ (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1945, roč. 7, č. 4, s. 1). Ten také již v květnu, čerstvě po konci války, vydal na stránkách oběžníku výzvu s titulem „Loutkáři Obnovené Československé republiky!“, která shrnovala situaci českého loutkářství za okupace a vytýkala jeho další úkoly (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1945, roč. 7, č. 3, s. 1). Malík o válečných letech napsal:

> Nenašel se jediný autor, který by se propůjčil aktivistické, natož nacistické tendenci. Nenašlo se jediné loutkové divadlo, které by svůj repertoár zhanobilo hrou propagující ideje tzv. Nové Evropy. Loutkářské ústředí nezúčastnilo se ani jediného aktivistického projevu, nepodepsalo ani jediné kolaborantské prohlášení, ač k tomu bylo několikrát přímo i nepřímo vyzýváno, a tím spíše nepodniklo ani jednou vlastní akci, která by byla v rozporu s jeho tradičním postojem. (...) [S]tali jsme se v tomto období tmářského reakčního útlaku semknutou vyznavačskou obcí (ibid., s. 1–2).

Úkoly pro české loutkáře v tomto období byly podle Malíka především okamžité obnovování činnosti divadélek, zakládání pokud možno dalších loutkových scén, budování nové organizační základny, intenzivní publikační činnost, propagace oboru a opětovné navázání styku se zahraničím. Prohlášení končilo třemi konkrétními výzvami – aby loutkáři zasílali kronikářský přehled o svých aktivitách za války pro ústřední loutkářský archiv, aby nezapomněli na každoroční evidenční přihlášku do Loutkářského soustředění a hlavně aby zahájili již nyní nábor předplatitelů pro chystaný ústřední loutkářský časopis – *Loutkovou scénu* (ibid., s. 4). *Zprávy Loutkářského soustředění* vycházely až do roku 1951, vydávání listu skončilo jen pár měsíců předtím, než bylo ministerstvem informací a osvěty zrušeno samotné Loutkářské soustředění (Richter, 2001, s 38).

3.3 Časopis Loutkář/Loutková scéna 1939–1950

Absence specializovaného loutkářského periodika po zániku *Loutkáře* v červnu 1939 netrvala dlouho – již na leden 1940 se začalo připravovat první číslo nového loutkářského časopisu a oficiálního orgánu Loutkářského soustředění, které se vydavatelsky uvolilo zaštítit nakladatelství Českomoravský kompas. Tvůrci této nové

Loutkové scény pod vedením Jana Malíka navázali „vědomě a úmyslně na čtvrtstoletou tradici prvního českého loutkářského listu“ (*Loutková scéna*, 1941, roč. 1, č. 6, s. 2). Nakladatelství Českomoravský kompas přebralo po *Loutkáři* na 500 odběratelů časopisu a dalo redakci prostor pro vedení časopisu podle jejích požadavků jak po stránce jako obsahové, tak formální.

Kvůli organizačním neshodám začala *Loutková scéna* vycházet až od 1. dubna 1940. Podtituly periodika zněly „List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví“ a „Věstník Loutkářského soustředění“, od druhého ročníku „Věstník Loutkářského soustředění při Masarykově lidovýchovném ústavu“, od pátého ročníku 1948/1949 „Věstník Ústředního výboru československého loutkového divadelnictví“, a ve všech ročnících také „Organe officiel de l’Union internationale des marionnettes“ – *Loutková scéna* byla stejně jako její předchůdce *Loutkář* oficiálním orgánem mezinárodní loutkářské organizace UNIMA.[1]

První číslo prvního ročníku *Loutkové scény* vyšlo s fotografií loutkáře Jindřicha Veselého na titulní straně. Doprovodný popisek připomněl, že „zakladatel a předseda Loutkářského soustředění při Masarykově ústavu pro národní výchovu, spoluzakladatel a čestný prezident UNIMA, zemřel 19. září 1939 ve věku 54 let“ (*Loutková scéna*, 1940, roč. 1, č. 1, s. 1). V této souvislosti pak třetí číslo *Loutkové scény* ve stejném ročníku otisklo oznámení Loutkářského soustředění, že k trvalému uctění památky Jindřicha Veselého zřizuje Fond Dr. Jindřicha Veselého, kde se měly shromažďovat finanční prostředky k všestranné podpoře českého loutkářství (*Loutková scéna*, 1940, roč. 1, č. 3, s. 1).

Časopis *Loutková scéna* se ve svém prvním období dočkal pouze jednoho ročníku. Po vydání jeho posledního čísla v květnu roku 1941 byl zastaven a mohl navázat až druhým ročníkem v roce 1945. Tehdy v srpnu *Zprávy Loutkářského soustředění* nadšeně oznamovaly:

[1] Zdroje: *Loutková scéna,* 1940/1941, roč. 1, č. 1, s. 1, *Loutková scéna,* 1945/1946, roč. 2, č. 1, s. 1, *Loutková scéna,* 1948/1949, roč. 5, č. 1, s. 1.

> Časopis Loutková scéna vyjde již 15. září! Náš jediný odborný měsíčník, věnovaný otázkám loutkového divadelnictví a zastavený úředním zásahem hned na sklonku svého prvního ročníku na jaře 1941, ožije znovu po více než čtyřech letech. (...) Předběžně mají 500 přihlášek předplatitelských, potřebují ještě 3krát tolik (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1945, roč. 7, č. 8, s. 1).

Zpráva dále apelovala na čtenáře, že předplatit si *Loutkovou scénu* je mravní povinnost pro divadla, soubory, jednotlivce, všechny loutkářské pracovníky, národní a střední školy, rodičovská sdružení, osvětové sbory a další – „Každý z nás má možnost ve svém nejbližším okolí získat alespoň 10 předplatitelů" (*Zprávy Loutkářského soustředění*, 1945, roč. 7, č. 8, s. 1).

3.3.1 Programové zaměření periodika

Program a cíle časopisu *Loutková scéna* se shodovaly s jeho předchůdcem, *Loutkářem*. *Loutková scéna* soustavně mapovala dění v loutkových divadlech po celé zemi, a to velmi podrobně a formou přístupnou vedle odborníků i zájemcům o loutkové divadlo z řad laické veřejnosti. Výčty aktuálního dění v divadlech v *Loutkové scéně* ve srovnání s *Loutkářem* výrazně převládaly nad teoretickými články. Prostor se v periodiku dostával divadlům z celé země.

Protože stejně jako *Český loutkář* a *Loutkář* byla také *Loutková scéna* vlastně živou kronikou dění v loutkářství, projevil se v období po konci druhé světové války na jejích stránkách soulad s novými ideologickými požadavky. Ke konci padesátých let byl už o časopis značně zpolitizovaný, zaměřoval se intenzivně na otázky dramaturgické, na doporučení loutkářům, které hry nejlépe uvádět v souladu s politickými nároky.[1] Více než dříve byla v tomto období na stránkách časopisu vyzdvihována důležitá funkce loutek v rámci výchovy dětí.

[1] V této souvislosti lze uvést články z druhého ročníku: J. Malík: Vládní program a loutkové divadelnictví, J. M. Kosán: Co s nejmenšími?, J. Kubeš: Pocta práci (*Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při ÚV*. 1945/1946, roč. 2, č. 1–10. Praha : Československý kompas – Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1945/1946. 10x ročně.).

3.3.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři

Zdrojem pro podkapitoly 3.3.1, 3.3.2 a 3.3.3 byla rešerše ve všech vydaných číslech *Loutkové scény* z let 1940–1950. V čele *Loutkové scény* stál od prvního ročníku v roce 1940 Jan Malík. Periodicita se oproti měsíčníku *Loutkář*[1] nejprve snížila, v prvním ročníku *Loutková scéna* vycházela každé dva měsíce, poté se již vrátila k periodicitě měsíční, s výjimkou měsíců letních prázdnin. Celoroční předplatné včetně poštovného bylo nabízeno za 60 korun, jednotlivá čísla stála čtyři koruny. Redakce sídlila v Praze 8 Libni ve Sladovnické ulici. Stálý redakční kruh byl podle tiráže *Loutkové scény* šestnáctičlenný[2], navíc do časopisu přispívali jako dříve do *Loutkáře* příležitostní spolupracovníci (*Loutková scéna*, 1940, roč. 1, č. 1, s. 16).

Od druhého ročníku 1945/1946 vycházela *Loutková scéna* pod hlavičkou Loutkářského soustředění v nakladatelství a tiskem Československého kompasu. Celoroční předplatné včetně poštovného stálo již 80 korun, jednotlivá čísla po 8 korunách. Vedoucím redaktorem byl opět Jan Malík, odpovědným redaktorem Jiří Lorman. Ani redakce druhého ročníku časopisu *Loutková scéna* se oproti prvnímu ročníku až na několik výjimek nezměnila (*Loutková scéna*, 1945, roč. 1, č. 1, s. 16).[3] V šestém ročníku přešla *Loutková scéna* pod vydavatelské družstvo Umění lidu (*Loutková scéna*, 1949, roč. 6, č. 1, s. 16).

---

[1] S výjimkou posledního ročníku *Loutkáře* 1938/1939, když již z finančních důvodů byla periodicita dvouměsíční.

[2] Stálý redakční kruh *Loutkové scény* v prvním ročníku: Ing. František Čech (Uherské Hradiště), Růžena Česaná (Praha), Prof. Zdeněk Endris (Třeboň), Jan M. Kosán (Praha), Rudolf Krupka (Hradec Králové), Ing. Adolf Lippert (Plzeň), Ing. Josef Machoň (Praha), Vladimír Matoušek (Zlín), Bohumil Rada (Praha), akad. malíř Vít Skála (Praha), Prof. Josef Skupa (Plzeň), Václav Sojka-Sokolov (Praha) – jméno Sokolov bylo původně pseudonymem Václava Sojky, který si posléze přidal k příjmení, Ing. Antonín Srnec (Praha), Marie Štulíková (Praha), Ivan Tůma (Praha), Karel Vlachý (Praha) (*Loutková scéna*, 1940, roč. 1, č. 1, s. 16).

[3] V redakčním kruhu *Loutkové scény* stáli od druhého ročníku odb. učitel a grafik Vojtěch Cinybulk (Praha), Ing. František Čech (Olomouc), Růžena Česaná (Praha), Prof. Zdeněk Endris (Třeboň), Jan M. Kosán (Praha), Ing. Adolf Lippert (Plzeň), Ing. Josef Machoň (Praha), Vladimír Matoušek (Brno), Bohumil Rada (Praha), akad. malíř Vít Skála (Prah), Prof. Josef Skupa (Plzeň), Václav Sojka-Sokolov (Praha), grafik prof. Jaroslav Šváb (Praha), Ivan Tůma (Praha) a Karel Vlachý (Praha) (*Loutková scéna*, 1945, roč. 1, č. 1, s. 16).

3.3.3 Zpracovávaná témata, formální podoba

Šestnáctistránkový časopis *Loutková scéna* zahrnoval stejně jako *Loutkář* obrazovou stránku – tištěny byly obrázky, grafiky, kresby, portrétní fotografie divadelních tvůrců, dokumentární snímky, návrhy loutek a divadelní scény. Celkový dojem oproti *Loutkáři* byl ale více textový, psané články působily vůči obrázkům dominantněji. Například v závěrečném čísle prvního ročníku bylo uvedeno, že přinesl celkem 104 stran a 107 obrázků (*Loutková scéna*, 1941, roč. 1, č. 6, s. 16). Velikost formátu *Loutkové scény* byla přibližně 27x17 centimetrů.[1]

Každé číslo se dělilo na několik rubrik, které se nevyskytovaly zcela pravidelně v každém vydání, ale střídavě napříč celým ročníkem: „Fejeton“, „Theorie“[2], „Prakse“[3], „Zrcadlo“ – tato zpravidla velmi objemná rubrika pojednávala o reperotáru a dění na loutkových scénách po celé republice, dále rubriky „Školy a kursy“, „Exkurse a přednášky“, „Soutěže“, „Výstavy“, „Rozhlas a loutky“, „Film a loutky“, „Gramofonové desky“, „Jubilea a vzpomínky“, „Loučíme se“, „Literatura“, „Loutkářské soustředění“, „Okénko do světa“, „Směska“, „Loutkářská bursa“, „Citáty“. Pod názvem „Osvědčené nákupní prameny“ byl prostor pro inzerci, zahrnoval doporučení a propagaci loutek z různých dílen, dekorací, rekvizit apod. Jako jisté ozvláštnění se mimo rubriky vyskytovaly v jednotlivých číslech všelijaké poučné citáty související tematicky s divadlem, herectvím či loutkami. Jak napsaly *Zprávy Loutkářského soustředění*,

> (...) na stránkách Loutkové scény, jediného loutkářského listu, čtenáře čeká pestrý obsah, bohaté ilustrace, praktické věci, organizace loutkářského ruchu, literární novinky, jevištní výlony v divadlech, jubilejní vzpomínky a nekrology, referáty o výstavách a soutěžích, drobné informace ze zahraničí, loutkářská bursa, loutkové premiéry, školy, kurzy, loutkové motivy ve filmu a v rozhlase (*Zprávy Loutkářského soustředění,* 1940, roč. 2, č. 8, s. 1).

[1] Ukázka titulní strany *Loutkové scény* – viz přílohy.

[2] Jako příklady lze uvést články z prvního ročníku: F. Plátek: Mrakový přístroj snadno a rychle, J. Malík: Pilinování plastických dekorací, R. Česaná: Zkuste to s maňásky (*Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při ÚV*. 1940/1941, roč. 1, č. 1–6. Praha : Českomoravský kompas – Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1940/1941. 6x ročně.).

[3] Například v prvním ročníku se jevištní praxi věnovalo celkem šestnáct rozsáhlých článků.

Obnovený druhý ročník *Loutkové scény* v roce 1945 se svými rubrikami, zaměřením článků ani celkovým vyzněním nelišil od ročníku prvního. Navíc přibyly rubriky „Úvodník“, „Loutkářská teorie a právní otázky“ a pravidelný seriál Jana Malíka „Stavíme si divadlo“. Ve třetím ročníku se objevila rubrika „Básně a krásná próza“. Ve čtvrtém ročníku 1947/1948 přibyla ještě navíc rubrika „Loutkářský průmysl“.[1] *Loutková scéna* zanikla v květnu 1950 sloučením s časopisem *Divadlo* (viz dále).

[1] Výběr z článků čtvrtého ročníku: J. Lorman: Nové předpisy o dávce ze zábav, J. Malík: Vstupujeme do velkého roku, R. Bouček: Výkyvný krční kloub pro loutky na drátě, K. Horák: Složitější ruce k loutkám po domácku, V. Cmíral: K otázce pohybu jevištní plochy, J. Kubeš: Sníh na jevišti (*Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při ÚV*. 1947/1948, roč. 4, č. 1–10. Praha : Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1947/1948. 10x ročně.).

4. Časopis Československý loutkář 1951–1992

Jak je zřejmé z předchozích kapitol, vlastní obsah časopisu již od jeho vzniku v roce 1912 podrobně sledoval vývoj loutkářství u nás. I po roce 1951 zůstal *Československý loutkář* periodikem zaměřeným výhradně na loutkové divadlo. Z jeho stránek jsou nicméně citelné jak posuny v tomto uměleckém žánru, tak proměny politické a společenské.

4.1 České loutkářství v 50. letech 20. století

Zatímco profesionální loutkové divadlo pokračovalo po roce 1948 ve svém rozvoji pod gescí ministerstva informací a osvěty, dosavadní orgán zaštiťující amatérské loutkáře – Ústřední výbor československého loutkového divadelnictví – byl v roce 1952 z popudu stejného ministerstva zrušen.[1] Následující rok jej v oficiální roli odborné kulturně-metodické instituce nahradilo tzv. Ústředí lidové tvořivosti, ustavené již po únoru 1948 jako akční výbor pro otázky lidové umělecké tvořivosti a od roku 1951 činné jako samostatná instituce (*Československý loutkář*, 1961, roč. 11, č. 2, s. 18).

Ústředí lidové tvořivosti se stalo odborným zařízením ministerstva školství a kultury s posláním „poskytovat ideově odbornou pomoc orgánům a zařízením národních výborů a společenských organizací, které rozvoj lidové umělecké tvořivosti organizují a řídí“ (ibid.). Od roku 1954 se ústředí oficiálně přejmenovalo na Ústřední dům lidové tvořivosti (Richter, 2001, s 38).[2]

[1] Podobný zásah do sféry autonomního ochotnického divadla představovala likvidace Ústřední matice divadelních ochotníků československých k 31. prosinci 1950 (Just, 2010, s. 56).

[2] V roce 1961 bylo do názvu ještě přidáno slovo umělecké, aby tak bylo jasně zřetelné, že lidová tvořivost se týká skutečně umění a kultury, šlo tedy o Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti. O deset let později byl pak dům sloučen s tzv. Osvětovým ústavem v Ústav pro kulturně výchovnou činnost. V roce 1991 byl Ústav pro kulturně výchovnou činnost přeměněn na Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, které se od roku 2004 jmenuje Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) – pod jeho kuratelu spadá např. organizace festivalu Loutkářská Chrudim. Jak uvádí zřizovací listina, posláním NIPOS je „podpora rozvoje kultury, především rozvoje kulturněspolečenských a tvůrčích aktivit občanů v místech a regionech, se zřetelem k oblasti neprofesionálních uměleckých aktivit a k veřejnému užití

Dne 31. ledna 1953 bylo zrušeno ministerstvo informací a osvěty a divadlo bylo podřízeno nově utvořenému ministerstvu kultury, které ovšem nepřevzalo Divadelní a dramaturgickou radu (Just, 1995, s. 38). Rokem 1953 začala u nás oficiální cenzura. Divadlo jako umělecký obor se dostalo do rukou úředníků-nedivadelníků a podléhalo kontrole Hlavní správy tiskového dohledu – spolu s filmem na ně dozíralo oddělení umění a osvěty, které mimo jiné schvalovalo dramaturgické plány (Just, 2010, s. 61).

> Poprvé ve své historii se české divadlo jako celek ocitá v postavení hluboké systémové závislosti na režimní politice a ideologii. Tato závislost a sepětí jsou trvalým znakem situace českého divadla v následujících desetiletích. (...) Akceptování a stvrzování tohoto modelu na straně jedné a jeho rozrušování a odmítání na straně druhé vyznačuje rozpětí, v němž se pohybovala česká divadelní kultura v letech 1948–1989 (Šormová in Just, 1995, s. 34).

Navzdory politické atmosféře ale rozvoj loutkového divadla v rámci stanovených mezí pokračoval. V popředí zájmu stanul ideologicky vhodný repertoár pro loutky. „Loutkové divadlo nesmí být únikovým uměním. Musí se po svém, vlastními, dětem srozumitelnými uměleckými prostředky účastnit přestavby světa," napsal Erik Kolár (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 1, s. 27–28). „Ideová základna musí být východiskem kritiky a sebekritiky loutkářské práce a měřítkem jejích výsledků," uvedl náměstek ministra informací a osvěty Miroslav Kouřil na XI. celostátním sjezdu loutkářských pracovníků v Chrudimi 1.–4. července 1950 (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 4, s. 1). Ve svém projevu apeloval na uvádění původních českých a slovenských loutkových her se zaměřením na současný život, které „nevymýšlejí situace, neuchylují se do různých symbolů a záhad, jež by měl rozřešit teprve divák" (ibid.). Volal po zobrazování reálných situací a řešení zápletek, se kterými se tehdejší člověk naživo setkával, dále také po uvádění sovětských klasiků a děl zemí lidové demokracie i po dramaturgické jednotě ochotníků a profesionálů (ibid., s. 2–3).

Do padesátých let, doby sevřené mnoha omezeními, paradoxně spadá několik milníků ve vývoji českého loutkářství. Ve dnech 2.–7. července roku 1951 proběhla poprvé přehlídka Loutkářská Chrudim, organizovaná ministerstvem informací a osvěty

---

autorských děl (…)." Zdroj: *Národní informační a poradenské středisko pro kulturu.* [online] [cit. 10. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.nipos-mk.cz>.

spolu s Ústředím lidové tvořivosti a Maticí slovenskou.[1] „Na první Loutkářské Chrudimi měly převahu soubory mladé, nejen věkem svých členů, ale také dobou své činnosti," zhodnotil Vojtěch Cinybulk (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 3, s. 30). „Představení co představení vyprodáno, obsazený balkon (...), stojící diváci v přízemí a zklamané obličeje odcházejících od vyprodané pokladny," napsal o prvním ročníku Jiří Beneš (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 2, s. 1). Přehlídka, která je pravidelně pořádána dodnes, se záhy let stala nejsledovanější loutkářskou akcí pro děti i dospělé u nás.[2]

Další událostí bylo otevření loutkářské katedry na Divadelní fakultě Akademie múzických umění v Praze v roce 1952 z rozhodnutí ministra školství, věd a umění Zdeňka Nejedlého. *Československý loutkář* přinesl rozhovor s rektorem AMU prof. A. M. Brousilem, který k obsahu nového studijního oboru uvedl, že zahrne herectví s marionetami, vajangy a maňásky, loutkářskou dramaturgii, režii a výtvarnictví, technologii či hudební výchovu (*Československý loutkář*, 1952, roč. 2, č. 5, s. 12). Slavnostní otevření katedry proběhlo 2. října 1952. Děkan DAMU F. Götz ve svém slavnostním projevu mimo jiné řekl, že založení katedry považuje za výsledek působení velké generace českých loutkářů – Jana Malíka, Josefa Skupy, vedoucího profesora nové katedry, a dalších výrazných osobností (*Československý loutkář*, 1952, roč. 2, č. 11, s. 11). První absolventi loutkářské katedry začali pracovat v síti statutárních loutkových divadel již v roce 1956 (Dubská, 2004, s. 256).[3]

---

[1] Za nultý ročník Loutkářské Chrudimi lze považovat první podobnou přehlídku organizovanou v rámci 11. sjezdu československých loutkářů již v roce 1950 (ibid.).

[2] Jen v letech 1951 až 2000 vystoupilo v rámci hlavního programu Loutkářské Chrudimi celkem 195 skupin ze 175 českých amatérských souborů se 541 pořady složenými z 573 titulů (Šormová in Just, 1995, s. 39). V roce 2012 se v režii odborného útvaru NIPOS-ARTAMA, zaštiťujícího „neprofesionální umělecké aktivity dospělých a estetické aktivity dětí a mládeže", konal již 61. ročník. Zdroj: *Artama – Odborný útvar NIPOS.* [online] [cit. 10. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.nipos-mk.cz/?cat2nd=archiv&cat=220>.

[3] Pro zajímavost lze uvést požadavky na uchazeče o studium na loutkářské katedře – museli předvést svůj talent při přijímací zkoušce skládající se z následujících bodů: přednesení dvou kratších básní a dvou úryvků z prózy, předvedení úryvku divadelního textu s loutkou, hra na hudební nástroj, ukázka dosavadních loutkářskách prací (*Československý loutkář*, 1952, roč. 2, č. 7–8, s. 29). Přijímací zkoušky se tedy svým průběhem příliš nelišily od dnešních přijímacích zkoušek na loutkářský obor DAMU.

4.1.1 Obnovení činnosti UNIMA

Do třetice se právě v padesátých letech – v roce 1957 – konal první poválečný kongres mezinárodní loutkářské organizace UNIMA. Byl uspořádán v Praze od 5. do 7. prosince pod vedením prezidenta Maxe Jacoba z Německa a generálního sekretáře Jana Malíka (*Československý loutkář*, 1957, roč. 7, č. 11, s. 1). Kongresu bezprostředně předcházela konference (4.–5. 12. 1957), která projednala a schválila jeho program ve dnech 6.–9. 12. 1957.

V Praze se sešlo celkem 76 zahraničních hostů ze sedmnácti států světa.[1] Byly přijaty nové stanovy UNIMA mimo jiné umožňující zakládání národních středisek a v závěrečné deklaraci se plénum obracelo k loutkářským pracovníkům celého světa s vřelou výzvou, aby pěstovali vzájemné mezinárodní styky a „aby – plně respektujíce osobitost národních tradic – vytvářeli opravdu současné loutkové divadlo, sloužící myšlence humanity, mezinárodní spolupráce a míru“ (*Československý loutkář*, 1958, roč. 8, č. 1, s. 3). Další kongres se konal hned v roce 1958 v rumunské Bukurešti.

Lze shrnout, že prosazování cílů postavených především na uplatňování demokratického přístupu, jež si UNIMA v tomto období vytyčila, nebylo za situace rozdělené Evropy snadné. Mezinárodní loutkářská unie se však dokázala nad politické překážky povznést a do šedesátých let vstupovala jako relativně moderní organizace se stále silnějším odhodláním spojovat a motivovat loutkáře po celém světě a se zvyšujícím se počtem realizovaných aktivit podporujících rozvoj loutkového divadla.[2]

[1] Sjeli se loutkáři z Bulharska, NSR, NDR, Francie, Velké Británie, Itálie, Jugoslávie, Polska, Rumunska, Maďarska, SSSR, Indie, Indonésie, Mongolska, Severní Koreje a Vietnamu.

[2] Zdroj: *České středisko UNIMA. Historie UNIMA 1929–1999.* [online] [cit. 21. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/hist.asp>.

4.2 České loutkářství v 60–70. letech 20. století

Atmosféra začátku šedesátých let přinesla jisté uvolnění politických restrikcí a celkovou změnu společenského a estetického cítění, která se projevila také v loutkářství. V daleko větší míře se nyní začaly prosazovat i „touhy, záliby, vkus a životní názory samotných loutkářů“ (Richter, 2001, s. 171). Ačkoli se v tomto období v loutkařské oblasti neodehrála žádná tak významná událost jako v letech padesátých, loutková scéna se intenzivně rozvíjela. Objevovala se větší diferenciace témat i loutkářských postupů (Pömerl in Just 1995, s. 59), především mladé soubory byly dramaturgicky odvážnější, jako například soubor Družba ze Smiřic, experimentovalo se také s výtvarnou stránkou, jako v případě vojenského souboru Stínohra z Českých Budějovic (Richter, 2001, s. 171).

> Děti, postupně dorůstající do mládežnického věku, a značný počet nových souborů přináší i novou, tvořivou dramaturgii, dramaturgickou průbojnost včetně autorství nových her, nové tvůrčí principy inscenační, současné výrazové prostředky, odpovídající jejich životnímu cítění a s nimi i zlom v charakteru inscenací. Prosazovat se tak začaly soubory, souznějící s vlnou malých divadel. Namísto reprodukce nastupuje tvorba, jejíž podstatou je i touha vyjádřit se k životu, k dnešku (ibid.).

V návaznosti na stanovy UNIMA schválené na prvním poválečném v Praze bylo v Praze 16. ledna 1960 založeno samostatné české středisko UNIMA. Jeho čestným předsedou byl jmenován rektor AMU A. M. Brousil. Úkolem národní sekce bylo plnit poslání UNIMA, především přinášet českým loutkářům informace a inspiraci ze zahraničí a propagovat naopak naše loutkářství navenek (*Československý loutkář*, 1960, roč. 10, č. 2, s. 24).

Ve stejné době se u nás intenzivně dobudovávaly takzvané okresní a krajské poradní sbory pro loutkářství, jejichž úkolem bylo v souladu s oficiálními požadavky „všemožně působit na umělecký růst souborů“ (*Československý loutkář*, 1961, roč. 11, č. 1, s. 1). „Cíl je jasný – zmnožit řady našich souborů (...), zvýšit ideovou a uměleckou úroveň loutkářské tvorby a dosáhnout větší společenské angažovanosti práce souborů. Pracovní plán je pak dán místními podmínkami,“ psalo se dále v *Československém loutkáři* (ibid.).

Jak je vidět také z obsahu *Československého loutkáře*, hlavní problémy loutkového divadla stále spočívaly v dramaturgii. Loutkáři amatéři i profesionálové, resp. zástupci oficiálních míst, stále řešili otázku, co hrát, z jakého repertoáru vybírat a jaká témata volit, hovořilo se dokonce o dramaturgické krizi (*Československý loutkář*, 1963, roč. 13, č. 3, s. 1). Nevhodné se zdály například klasické hry z období první republiky, o kterých uvedl Miroslav Česal, kritik a dlouholetý vedoucí redaktor *Československého loutkáře*, ve svém referátu na dramaturgickém semináři v Gottwaldově na přelomu 50. a 60. let, že „častějším důvodem než ideová omylnost tu bývá špatná literárně dramatická úroveň" (*Československý loutkář*, 1960, roč. 10, č. 1, s. 4). Podle jeho názoru nestály děti o kašpárka, ale o technické náměty jako třeba letadélka.

> (...) Jestliže film a herecké divadlo nastoupily přímou cestu k současnosti a byť se zde nadělalo dost chyb, přesto jsou tu velmi dobré výsledky; my se zatím s ničím takovým pochlubit nemůžeme, I když bereme v potaz, že specifičnost loutkového divadla nám obraz současnosti značně ztěžuje, daleko víc než specifikum filmu a divadla hereckého. Kdybychom například nastoupili cestu obou těchto odvětví a vydali se (…) za psychologií člověka našich dnů, pak tím vlastně jdeme proti samotné podstatě loutky, které je psychologická drobnokresba cizí. Ne, tudy nemůže vést naše cesta, bude snad daleko spíš v moderní pohádce – náznak se objevil už ve Svatoňově Ukradeném míči – bude v alegorii a politickém podobenství – příkladem za všechny je tu stále Velký Ivan, bude v dobrodružných a fantastických námětech, v realistickém příběhu ze života dětí, satiře a agitce, či současností nabitém zpracování klasické pohádky, jak nám to ukázal například Fr. Pavlíček ve svém Slavíku (ibid., s. 4–5).

V průběhu šedesátých let postupně autorů původních her určených pro loutková divadla přece jen přibývalo.[1]

Zatímco se profesionální proud vyrovnával se svými dramaturgickými potížemi a s přetrvávající nápodobou – reprodukcí činoherců, mezi mladými amatéry se naopak

[1] Například v roce 1966 byli nejhranějšími autory podle počtu uvedených her M. Pavlík, J. Skupa, F. Wenig, B. Svatoň, V. Cinybulk, O. Augusta, L. Tittelbachová, J. Pehr, J. Romanovský, J. Středa, J. Kaliba, K. Horák, J. Malík (*Československý loutkář*, 1966, roč. 16, č. 3, s. 6).

rozvíjel inovační přístup k dramaturgii a přibývaly inscenace s lehčím tónem v hravějších žánrech, jako byla například revue. Jak amatéři, tak profesionálové v této době začali ustupovat od technicky poměrně náročných marionet ke snadněji ovladatelným spodovým loutkám – javajkám (Richter, 2001, s. 172).

Kromě dramaturgie se také řešily otázky režie a scénografie a vzhledem k výchovné funkci divadla i nutnost intenzivnějšího a systematického soustředění na zavádění loutkového divadla ve školách a mládežnických oddílech. V *Československém loutkáři* se tomuto úkolu věnovala mimo jiné samostatná rubrika „Divadlo ve škole“, která poukazovala na loutkové divadlo jako důležitou součást moderní pedagogiky (*Československý loutkář*, 1960, roč. 10, č. 3, s. 18).

Pokud jde o dva druhy loutkářů existující stále vedle sebe, začaly se projevovat větší rozdíly mezi úrovní profesionálních scén a amatérských souborů. Jak napsal Malík v *Československém loutkáři*, kořeny úpadku i úbytku amatérů spočívaly ve změně společenských podmínek po válce, navíc vznikající profesionální scény začaly odčerpávat amatérům jejich největší talenty.[1] Udržení další existence amatérů ale bylo zásadní, protože relativně malá síť profesionálních scén[2] a nedostačující počet jejich zájezdových představení nemohly dostatečně pokrýt celé území Československa (Malík in *Československý loutkář*, 1960, roč. 10, č. 8, s. 12).

Aby byli amatéři opravdu rovnocennými partnery profesionálům, objevily se úvahy o založení jejich nové, samostatné zájmové organizace. Výsledkem jednání zástupců amatérských loutkářů s Českomoravskou radou Svazu klubů mládeže byl v roce 1968 vznik Loutkářské sekce Českomoravské rady Svazu klubů mládeže, která jako by vzdáleně navazovala na činnost někdejšího Loutkářského soustředění. Jejím hlavním posláním se stala všestranná podpora amatérského loutkářství (*Československý loutkář*, 1968, roč. 18, č. 12, s. 6).

---

[1] Rozpory mezi dvěma typy loutkářů u nás a jejich rozdílnými problémy a zájmy jsou citelné také ze stránek *Československého loutkáře*, kde se některé články věnují jen jedné či druhé skupině, různě se vůči nim vymezují, zatímco jiné se obracejí na všechny.

[2] V polovině šedesátých let bylo u nás 15 profesionálních scén: Praha, Brno, Liberec, České Budějovice, Kladno, Ostrava, Plzeň, Hradec Králové, na Slovensku kromě Bratislavy Žilina, Banská Bystrica, Košice, Nitra, a dále ještě tři tzv. černá divadla v Praze (*Československý loutkář*, 1965, roč. 15, č. 5, s. 1).

V šedesátých letech se konaly celkem čtyři kongresy mezinárodní loutkářské organizace UNIMA – v letech 1960, 1962, 1966 a 1969.[1] Všechny důležité informace o přípravách, průběhu a výsledcích kongresů se loutkáři pokaždé mohli dočíst právě v *Československém loutkáři*. I mimo termíny konání kongresů byli prostřednictvím časopisu informování o vývoji UNIMA na celkové úrovni, o jejích aktuálních cílech a úkolech pro další období, o zajímavých akcích, například výstavách, které se pořádaly, apod. Zprávy o organizaci UNIMA tak představovaly zajímavý zdroj inspirace pro české a slovenské loutkáře. Od jedenáctého mezinárodního kongresu UNIMA ve francouzském Charleville-Mézieres v roce 1972 se kongresy UNIMA konaly již vždy pravidelně po čtyřech letech.[2]

Loutkářská sekce Českomoravské rady Svazu klubů mládeže z roku 1968 vykrystalizovala postupně ve Svaz amatérských loutkářů, který byl 2. prosince 1972 včleněn do Svazu českých divadelních ochotníků jako jeho autonomní složka s názvem Skupina amatérských loutkářů (SAL). V jejím čele stála jako hlavní orgán Rada SAL (*Československý loutkář*, 1973, roč. 23, č. 1, s. 8). Přes naděje spojené s ustavením organizace sloužící rozvoji loutkářů-amatérů se ale Skupina amatérských loutkářů přikláněla spíše k tradičnímu pojetí loutkového divadla a v době normalizace byla jen další autonomní „převodovou pákou“ (Vašíček, 2000, s. 93).

Sedmdesátá léta byla obdobím dalších střetů klasického a experimentálního proudu loutkového divadla. Již nyní představitelé moderního proudu „dosahovali výsledků, jež – díky své neodvozenosti od profesionálních vzorů – stávaly se umělecky inspirativními pro celé naše loutkářství, ba celé tehdejší divadelnictví“ (ibid.). Mezi tyto představitele patřili například K. Šefrna, J. Brůček, M. Mašatová, J. Ipser, D. Weissová, P. Němeček a další (ibid.).

V roce 1972 došlo ještě k dalšímu významnému loutkářskému počinu: v Chrudimi bylo otevřeno první specializované loutkářské muzeum s názvem Muzeum loutkářských kultur. „Československo (...) dává založením Mezinárodního muzea

[1] Zdroj: *České středisko UNIMA. Historie UNIMA 1929–1999.* [online] [cit. 21. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/hist.asp>.

[2] Zdroj: ibid., čtyřletá periodicita konání kongresů trvá dodnes.

loutkářských kultur další, mimořádně hodnotný příspěvek společnému programu mírové spolupráce a přátelství v jednom nejdůsažnějších tvůrčích úseků“ (*Československý loutkář*, 1972, roč. 22, č. 8–9, s. 18). Jako cenný základní vklad muzeu posloužila soukromá sbírka loutkáře Jana Malíka.

Normalizace se silně dotkla činohry, loutkové divadlo ale opět těžilo z malé pozornosti oficiálních orgánů, takže jej tvrdé zásahy cenzury a personální výměny téměř minuly (Černý, 2008, s. 103).

> Soudobí kulturtrégři a ideologové zřejmě považovali tento divadelní druh za neškodný a nedocenili jeho uměleckou sílu, která vedle pokleslé úrovně činohry mohla působit a také působila povzbudivě, jako projev svobodného tvůrčího ducha (ibid.).

Po celá sedmdesátá léta se tedy české loutkové divadlo jako obor vyznačovalo vysokou autonomií.[1] Loutkářské soubory zažívaly „v nepřímé úměře ke stagnaci převážné části divadelních žánrů (...) svou historickou konjunkturu, doprovázenou dříve nebývalým ohlasem divácké i odborné veřejnosti“ (Just, 1995, s. 81). Velkou událostí pro Prahu se v tomto období například stala zájezdová představení loutkového divadla DRAK z Hradce Králové či Naivního divadla z Liberce, o nichž *Československý loutkář* také pravidelně informoval.[1]

Objevovaly se také další nové tendence, které se plně rozvinuly až v dalších desetiletích – například účast živého herce s loutkou v ruce přímo na jevišti. Ideovým vůdcem tohoto druhu loutkového divadla byl podle Černého (2008, s. 104) Miroslav Česal. Postupně tuto činoherní tendenci převzalo Ústřední loutkové divadlo a po něm další profesionální scény. Naopak zcela proti tomuto přístupu, potírajícímu do určité míry původní specifika loutkového divadla, vystupoval výrazně například loutkář Miloš Kirschner z Divadla Spejbla a Hurvínka, které se drželo linie klasických marionet (ibid., s. 105). Tato jeho kritika ovšem vycházela ze soudobého – tradičního chápání loutkového divadla.

[1] Tato charakteristika platí také pro léta osmdesátá.

Lze shrnout, že normalizace rozvoj loutkového divadla v Československu pozastavila, ale neukončila; naopak jej přinutila k experimentům, novému hledání a k uplatňování projevů, které neměly prostor na činoherní scéně (Just, 1995, s. 75). „Fenomén expanze loutkářského žánru můžeme až s čítankovou názorností sledovat na práci dvou autorsky disponovaných režisérů (...): je to Jan Schmid (postupy jeho Studia Y, 1964–1978 Liberec, od 1978 Praha, jsou spjaty s poetikou libereckého loutkového Naivního divadla) a Josef Krofta (1969–1971 Malé divadlo České Budějovice, od 1971 Drak)“ (ibid., s. 82).

4.3 Loutkářská periodika tohoto období

Periodik s divadelní tematikou vycházelo v roce 1950 celkem 81, loutkářské tiskoviny ale tvořily naprostou menšinu (Laiske, 1966, s. 267). Počínaje padesátými lety vstoupilo postupně na časopiseckou scénu několik nových výhradně loutkářských titulů, žádný z nich ale svou obsahovou ani formální strukturou, pravidelností a šíří témat nekonkuroval *Československému loutkáři*. Jinak vycházely pouze interní bulletiny souborů a loutkářských oddílů nebo občasníky s různě širokým záběrem, vlastní periodikum zaměřené na studijní otázky měla loutkářská katedra – jmenovalo se *Loutka*, mělo podtitul „Studijní scéna Akademie musických umění“ a vycházelo v letech 1955–1956 a 1960–1961.

Královéhradecký časopis *Mladý loutkář* vycházel v letech 1960–1965 péčí Krajského osvětového domu a Krajského domu pionýrů v Hradci Králové pro pomoc vedoucím pionýrských loutkářských souborů. Jeho cílem bylo sjednotit všechny loutkáře východočeského kraje, „propagovat pokrokové a tvořivé pojetí loutkářství a bojovat proti všemu, co zkresluje pohled na společenské poslání loutkového divadla“ (*Mladý loutkář*, 1961, roč. 2, č. 1, s. 1). Časopis, jehož redakční kruh na počátku šedesátých let vedl František Drahoňovský, se zaměřoval na mladé a začínající loutkáře, čemuž odpovídalo úzké spektrum témat. Grafické zpracování bylo velmi jednoduché, časopis neobsahoval fotografie, ale kreslené ilustrace. *Mladý loutkář* tedy nemohl

[1] Jako příklady lze uvést články z ročníku č. 22, 1972: M. Česal: Divadlo s ozvěnou – DRAK Hradec Králové (*Československý loutkář*, 1972, roč. 22, č. 2, s. 3–4), V. Bernášek: Na hradě v zahradě, Naivní divadlo Liberec (*Československý loutkář*, 1972, roč. 22, č. 5, s. 5–6).

konkurovat *Československému loutkáři*. Obsahoval například články o organizaci práce v pionýrském souboru, o vodičském výcviku maňáskářů, rubriku „Kukátko do souboru" či „Dramaturgickou hlídku".[1]

Jeho nástupnickým titulem byla *Mladá scéna* s podtitulem „Metodický list pro dětské divadlo, loutky a recitaci", jež vycházela od roku 1965 až do roku 1989.[2] *Mladá scéna* se nejprve *Mladému loutkáři* velmi podobala, v průběhu šedesátých a sedmdesátých let ale přesunula těžiště svého zájmu na mladší děti a podle toho se také zjednodušil její obsah – například v roce 1979 přinášela snadné písničky včetně notových zápisů, básničky, pohádky, výstupy se zvířátky, pásma, základní loutkářské návody, hodně ilustrací a jen minimálně byly otiskovány delší souvislé texty.[3]

V roce 1976 začal vycházet zpravodaj *Rolnička* vydávaný Skupinou amatérských loutkářů v rámci Svazu českých divadelních ochotníků, který několikrát do roka informoval členy svazu o aktivitách amatérských loutkářů (ibid.).[4] O rok později přibyl v rámci Svazu další občasník pro členy organizace – *Miniinformace SČDO – SAL*.[5]

Redakce *Československého loutkáře* se o ostatních divadelních tiskovinách často zmiňovala a vyzývala čtenáře k jejich sledování, stejně tak věnovala pozornost časopisům takzvaně osvětovým[6] a také své čtenáře informovala – díky svému napojení

---

[1] *Mladý loutkář: Metodický list pro rozvoj loutkového divadelnictví ve východočeském kraji.* 1960, roč. 2, č. 1. Náchod : Krajský poradní spor pro loutkářství při Okresním osvětovém domě, 1960. 6x ročně.

[2] Titulní strany obou listů – viz přílohy. Zdroj: *České loutkářské časopisy abecedně. Databáze českého amatérského divadla.* [online] [cit. 30. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.amaterske-divadlo.cz/main.php? data=txt&id=327>.

[3] Zdroj: *Mladá scéna: Časopis pro dětské divadelní, loutkářské a recitační soubory.* 1979, roč. 21, č. 1. Hradec Králové : Krajské osvětové středisko a Krajský dům dětí a mládeže, 1979. 6x ročně.

[4] *Rolnička. Zpravodaj amatérských loutkářů.* Praha : SAL SČDO, 1976–dosud. 3–4x ročně. Údaje o vedoucích osobnostech občasníku v tomto obodbí se nepodařilo dohledat.

[5] *Miniinformace SAL SČDO. Občasník pro vnitřní potřebu členů SAL a loutkářských souborů.* Praha : SAL SČDO, 1977– dosud. Nepravidelně. Ani u tohoto občasníku se v dostupných zdrojích nepodařilo dohledat údaj o vedoucích osobnostech.

[6] Na kulturní, resp. osvětové časopisy, které byly čtenářům počátkem padesátých let k dispozici, upozorňovala například zpráva „Hledejte nový okruh přátel" z prvního ročníku časopisu, doslova: „Náš

na mezinárodní organizaci UNIMA – o tom, jaká loutkářská periodika aktuálně vycházela v ostatních evropských zemích.[1]

4.4 Časopis Československý loutkář v letech 1951–1979

Žádost o povolení vydávání *Československého loutkáře*, samostatného časopisu pro loutkářské soubory, byla doručena tiskovému odboru ministerstva informací a osvěty 3. května 1951.[2] Podle žádosti neměl mít časopis inzerci a měl být finančně zajištěn v rozpočtu V. odboru ministerstva informací a osvěty a z předplatného. Žádost uváděla předpokládaný náklad časopisu 5000 výtisků.[3] Bylo jí obratem vyhověno a byl stanoven příděl papíru na náklad jednoho čísla.[4]

První číslo měsíčníku *Československý loutkář*, který na rozdíl od svých předchůdců vycházel opravdu 12krát do roka včetně letních měsíců, vyšlo 30. června roku 1951. Opětovné ustavení časopisu se zaměřením výhradně na loutky vzešlo

---

časopis je s touto [*loutkářskou*] prací seznámí po stránce odborné i ideologické, ale jistě přivítají, poznají-li se s problematikou celé kulturně osvětové činnosti vůbec. (…) Je to především Osvětová práce, týdeník, který přináší odborné články o problémech kulturně osvětových (…). Dále vychází měsíčník Lidová tvořivost, který pomáhá divadelním, pěveckým, recitačním a loutkářským souborům lidové tvořivosti. (…). A Čtenář je měsíčník pro práci se čtenářem…“ (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 2, s. 32).

[1] Výčet loutkářských periodik ze zahraničí přinesl například v červencovém čísle roku 1961: Bilten – Jugoslávie, Der Puppenspielet, NSR, Het Poppenspel – Belgie, Mitteilungen – NDR, Perlicko-Perlacko – NSR, Suffloren – Dánsko, Teatr Lalek – Polsko, The Puppet Master – Anglie, the Puppet Post – Anglie, The Puppetry Journal – USA, Wij Poppenspelers – Holandsko (*Československý loutkář*, 1961, roč. 11, č. 7, s. 15).

[2] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Žádost o povolení vydávání samostatně vydávaného časopisu *Československý loutkář* (3. května 1951).

[3] Ovšem hned na druhý rok vydávání 1952 stanovil tiskový odbor ministerstva informací a osvěty náklad časopisu pouze 3000 výtisků. Údaje o nákladu v dalších letech se nepodařilo dohledat, až oznámení z 26. dubna 1966 hovoří o snížení nákladu z 2000 na 1900 výtisků. Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Úprava vydavatelských podmínek časopisů (26. dubna 1966).

[4] Příděl papíru byl stanoven ve výši 513 kilogramů normálního papíru a 75 kilogramů křídového papíru pro obálku. Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Oprávnění k vydávání časopisu *Československý loutkář* (6. května 1951).

z popudu ministerstva informací a osvěty, které je pokládalo za vhodný výchovný prostředek, a také z potřeby věnovat se tomuto divadelnímu žánru do hloubky, což všeobecné divadelní tituly vzhledem k omezenému prostoru a množství papíru neumožňovaly (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 1, s. 3). V redakčním provolání k čtenářům v prvním čísle časopisu se uvádí:

> Je tomu právě rok, co měsíčník Loutková scéna spolu s ostatními dílčími odbornými listy splynul s časopisem Divadlo, který se stal hlavním orgánem československého divadelnictví. Obnovujeme-li dnes tradici samostatného loutkářského měsíčníku vedle časopisu Lidová tvořivost a vycházíme-li tím vstříc spontánnímu přání nejširších loutkářských vrstev, nechceme ani v nejmenším narušovat jednotnou linii divadelnické práce. Jejím výrazem zůstanou i nadále měsíčníky Divadlo a Lidová tvořivost, které jistě v budoucnu budou věnovat pozornost také loutkářské tvorbě všude tam, kde půjde o zásadní otázky a události našeho divadelnictví a lidové umělecké tvořivosti, jejíž součástí je také loutkářský projev (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 1, s. 1).

Až měsíc po zahájení vydávání časopisu se k jeho existenci vyjádřila Divadelní a dramaturgická rada.[1] Jeho vydávání nedoporučila, nicméně tiskový odbor ministerstva na něm navzdory jejímu stanovisku trval s odůvodněním, že „Lidová tvořivost nemůže ve svém rozsahu plně krýti potřeby tisíců loutkářských souborů lidové umělecké tvořivosti“.[2]

Časopis – ačkoli jeho samotná podstata stejně jako řada členů redakčního kruhu byly identické s předcházející *Loutkovou scénou* – se čtenářům prezentoval jako nový titul:

> (…) Nový časopis Československý loutkář má také informativní poslání. Kromě všestranného zpravodajství o domácím loutkářském ruchu bude si všímat i loutkářské výroby a distribuce, bude sledovat loutkářské motivy v literatuře,

[1] Divadelní a dramaturgická rada byl poradní orgán ministerstva informací a osvěty pro otázky divadla – viz kapitola 3.

[2] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. *Československý loutkář,* časopis v oboru divadelnictví – sdělení (12. července 1951).

ve výtvarném umění, v rozhlase a ve filmu, a bude také uveřejňovat zprávy z cizích zemí, především o loutkářské výrobě v SSSR a v zemích lidové demokracie (ibid.).

Na kontinuitu s loutkářskými periodiky minulých desetiletí ale redakce upozornila hned ve třetím čísle prvního ročníku s tím, že *Československý loutkář* „navázal na tradici svých předchůdců jako list pro všechny loutkáře, pro loutkáře lidové umělecké tvořivosti i loutkáře-profesionály (*Československý loutkář*, 1951, roč. 3, č. 9–10, s. 15).

Časopis nejprve vycházel ke konci měsíce, takže červnové číslo vyšlo koncem června, poté byl tento rytmus upraven tak, aby čtenáři například červnové číslo dostali již koncem května.[1] Od třetího čísla ročníku 1952 měl *Československý loutkář* podtitul „Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti“, od ročníku 1955 podtitul „Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky“. Spíše výjimečně bylo vydáno dvojčíslo.[23]

4.4.1 Programové zaměření periodika

Podle znění žádosti o povolení vydávání časopisu byl *Československý loutkář* „instruktážní a methodický časopis pro politicky odbornou i praktickou výchovu loutkářských souborů“. V žádosti dále stálo, že se časopis bude zabývat úkoly zásadně politickými, bude řešit „úkoly a problémy odborné, instrukce a methodiku práce,

[1] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Změna ve vycházení časopisu *Československý loutkář* (2. srpna 1951).

[2] Již v tomto prvním ročníku vznikla pauza mezi pátým číslem, které vyšlo v říjnu, a šestým číslem, které vyšlo v prosinci. Tato i další nepravidelnosti v dalších ročnících byly zpravidla způsobeny nějakou zvláštní událostí, například konáním festivalu Loutkářská Chrudim, která si žádala vydat číslo s více stranami či přímo dvojčíslo. Zdroj: *Československý loutkář. 1951, roč. 1, č. 1–6. Praha: Ministerstvo informací a osvěty – Osvěta, 1951. 12x ročně.*

[3] Jakémukoli rozšíření jednotlivého čísla, vydání přílohy či zvláštního čísla muselo vždy předcházet schválení tiskovým odborem. Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Časopis *Československý loutkář*, změny ve vydávání (12. února 1952).

přípravu plánu a konečně zkušenosti jak národů Sovětského svazu a zemí lidové demokracie, tak loutkářů v ČSR“.[1]

Programové zaměření muselo po roce 1948 odpovídat stanoveným ideologickým požadavkům, z čehož vyplývalo výrazné zaměření na otázky ideově-dramaturgické a potažmo politické, tak jak tomu bylo už u *Loutkové scény* v posledních letech její existence. Právě v padesátých až osmdesátých letech byl tento tón v časopise velmi znát. *Československý loutkář* se nicméně v komunistické éře přesto dokázal udržet na úrovni skutečně odborného periodika, jak potvrdila jeho současná šéfredaktorka Nina Malíková (2010): „... ani v těžkých dobách se nikdy politicky nezpronevěřil, jeho redaktoři nebyli kolaboranty. Ačkoli musel svým způsobem následovat stanovený tón, nikdy se nedostal za hranici vkusu.“[2]

V prvním vydaném čísle časopisu se v programovém prohlášení „Československý loutkář československým loutkářům“ uvádí:

> (...) Denní praxe však ukázala, že kromě oněch základních a zásadních otázek je ještě tolik specifických loutkářských problémů, že by se s nimi nemohl odpovědně vyrovnat žádný časopis, v jehož redakčním programu by loutkářství bylo jen jednou z několik složek. Jsou to především otázky ideové – a z nich na prvním místě otázky dramaturgické, jimiž se musíme zabývat zvlášť zevrubně… (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 1, s. 1).[3]

[1] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Žádost o povolení vydávání samostatně vydávaného časopisu *Československý loutkář* (3. května 1951).

[2] Z rozhovoru autorky s Ninou Malíkovou, šéfredaktorkou *Loutkáře*, únor 2010, Praha.

[3] Programové prohlášení pokračuje: „Vedle zásadních studií v časopise Divadlo, vedle článků v měsíčníku Lidová tvořivost, jehož loutkářská část se zaměří zejména na problémy, jež jsou příbuzné i jiným amatérským souborům, a na články všeobecně informativního charakteru, otiskovaného v Osvětové práci, vedle cyklostylované tiskové korespondence (…) dostává nový měsíčník *Československý loutkář* do vínku zvláštní úkol; být rádcem a pomocníkem všem těm desetitisícům loutkářských pracovníků, od začátečníků, kteří se chtějí vážně specialisovat na loutkové divadlo, až po vyspělá divadla amatérská a profesionální scény“ (ibid.).

V tomto prohlášení redakce dále projevila odhodlání přinášet zprávy ze všech důležitých premiér, především původních nových loutkových her, klást důraz na propojování teorie s praxí a nezapomínat ani na dospělého diváka.

> Je samozřejmé, že časopis, který roste z potřeb dneška, musí být stále co nejaktuálnější a musí pohotově vyhovovat potřebám těch, jimž je určen. Má být tedy nejen pravdivým obrazem soudobého československého loutkářství, nýbrž i spolutvůrcem jeho rozvoje a růstu. Nemá a nemůže být ani příručkou ani učebnicí, chce však a také bude radit i učit. Přitom bude naší snahou mluvit i o nejsložitějších problémech živě, prostě a srozumitelně a vychovávat zejména mezi naší pionýrskou a svazáckou mládeží nové kádry ideově zralých, pracovně obětavých a odborně zkušených loutkářských pracovníků (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 1, s. 1).

Na základě rešerše ze všech vydaných čísel časopisu z tohoto období lze vyvodit, že se svým způsobem součástí programového zaměření časopisu *Československý loutkář* po otevření loutkářské katedry v roce 1952 stala i kontinuální podpora této vzdělávací instituci, a časopis se v tomto kontextu stal cennou názorovou platformou – programově se intenzivněji zaměřil na nové požadavky na loutkářský obor a na jeho kultivaci, a tak jako by místy charakterem publikovaných textů suploval studijní skripta.[1] Novému oboru věnoval pravidelnou rubriku s názvem „Z loutkářské katedry“. I později, když vysokoškolský obor stagnoval a nesplňoval očekávání, řešil tyto problémy *Československý loutkář* ve svých článcích.

Mírnou proměnu programového směřování *Československého loutkáře* naznačila redakce před zahájením patnáctého ročníku 1965. Konstatovala, že vzhledem k vzdalování amatérů a profesionálů a probíhajícímu útlumu mezi amatérskými loutkáři začíná s nadsázkou platit, že loutkáři-amatéři rovná se děti. Že tedy tak výrazně přibývá

[1] V této souvislosti jde například o následující články: Zdeněk Bezděk: O vysokoškolském studiu loutkářství u nás (*Československý loutkář*, 1953, roč. 3, č. 2, s. 11), Zdeněk Bezděk: O dramaturgických úpravách (ibid., s. 22), Vojtěch Cinybulk: Základna loutkářské divadelní vědy (*Československý loutkář*, 1953, roč. 3, č. 3, s. 7), Eva Vodičková: Repertoár Matěje Kopeckého a dnešek (*Československý loutkář*, 1955, roč. 5, č. 2, s. 5), Míla Mellanová: Herec a dětský divák (*Československý loutkář*, 1955, roč. 5, č. 5, s. 3), Josef Kaláb: O práci režiséra (*Československý loutkář*, 1956, roč. 4, č. 6, s. 5), Jindřich Halík: O práci loutkoherce (*Československý loutkář*, 1957, roč. 4, č. 7, Příloha čs. loutkáře, s. 4).

loutkářských souborů provozovaných ve školách a loutkového divadla hraného ve školkách, že tomu časopis nově přizpůsobí svůj obsah a strukturu – zvýrazní rubriky pro děti, zavede nové, bude se samostatně věnovat učitelkám mateřských škol a vedoucím dětských souborů a vrátí se k problematice technických a technologických problémů na loutkovém divadle (*Československý loutkář*, 1965, roč. 15, č. 1, s. 1).

V přihlášce k registraci periodického tisku podané v návaznosti na úpravu zákona č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích, stálo:

> (…) V centru zájmu časopisu je loutkové divadlo a to jak naše, tak i zahraniční, především sovětské. Časopis má za úkol zdravou a prospěšnou spolupráci mezi amatéry a profesionály, stejně jako mezi naším a zahraničním loutkářstvím, která je tradiční, prohlubovat a rozvíjet novými podněty. Z tohoto titulu je Čs. loutkář orgánem československé sekce mezinárodní loutkářské unie UNIMA.[1]

4.4.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři

Časopis *Československý loutkář* vycházel od roku 1951 ve vydavatelství Osvěta. To bylo zřízeno v rámci centrální koncepce osvětové práce a v návaznosti na tzv. Soběslavský plán vyhlášený ministrem informací a osvěty Václavem Kopeckým 30. července 1950.[2] Dne 1. ledna 1953 byla Osvěta sloučena s nakladatelstvím Orbis, čímž jako samostatný subjekt zanikla. *Československý loutkář* od druhého čísla třetího ročníku vycházel v nakladatelství Orbis po ministerstvem školství a kultury[3]. Když bylo nakladatelství Orbis reorganizováno a z jeho nakladatelského a vydavatelského úseku

[1] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Přihláška k registraci periodického tisku / oznámení o změně v per. tisku podle zákona č. 81/1966 Sb. (25. března 1967).

[2] Osvěta měla být původně založena s počátkem nového roku 1951, nakonec byla ale její činnost zahájena až zpětně výnosem ministra informací a osvěty ze dne 30. října 1951, takže oficiálně Vydavatelství Osvěta, národní podnik podřízený přímo ministru Kopeckému, vzniklo k 1. dubnu 1951. Zdroj: *Slovník české literatury po roce 1945.* [online] [cit. 5. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.slovnikceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1874>.

[3] Zdroj: *Československý loutkář*, 1953, roč. 3, č. 2, s. 24.

vzniklo 1. ledna 1978 nakladatelství Panorama, přešel pod něho také *Československý loutkář*[1] a redakce se přestěhovala z Vinohrad do Mrštíkovy ulice.

Jedno číslo časopisu stálo v jeho prvním ročníku 18 Kčs, zvýhodněné předplatné na celý rok 200 Kčs. V druhém ročníku došlo k zdražení na 20 Kčs za číslo a 240 Kčs za předplatné na rok. Po měnové reformě v roce 1953 bylo od ledna 1954 jedno číslo za 4 Kčs a roční předplatné za 48 Kčs. Tato cena se držela stabilně až do začátku sedmdesátých let, kdy cena jednoho čísla vzrostla na 5 Kčs a roční předplatné na 60 Kčs.[2] Časopis v souladu s plánem neměl inzerci, byl financován pouze z předplatného a z rozpočtu nakladatelství, které jej vydávalo – potažmo z rozpočtu ministerstva, pod které nakladatelství spadalo.

Vedoucím redakčního kruhu byl od zahájení vydávání *Československého loutkáře* Jiří Beneš. Od třetího čísla druhého ročníku (1952) jej nahradil vedoucí redaktor Vladimír Kalina. A toho posléze ve funkci nahradil Miroslav Česal – od šestého čísla ročníku 1954.[3] Pouze na několik čísel – č. 11/1970 až č. 4/1972 – byl vedoucím redaktorem Miroslav Langášek, poté se opět do této funkce Česal vrátil.

Tiráž prvního ročníku uváděla téměř třicet členů redakčního kruhu, mezi nimi Jana Malíka, Josefa Skupu a řadu dalších osobností z loutkářského světa.[4] Výčet členů redakčního kruhu se v průběhu let proměňoval.[5]

---

[1] Zdroj: *Československý loutkář*, 1978, roč. 28, č. 1, s. 24.

[2] Zdroj: rešerše ve všech ročnících časopisu *Československý loutkář* z let 1951–1979.

[3] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Oznámení Nakladatelství Orbis Hlavní správě vydavatelství při ministerstvu kultury – časopis *Československý loutkář* mění vedoucího redakce (1. června 1954).

[4] Redakční kruh v prvním ročníku tvořili: J. Becker, V. Cinybulk, Ing. F. Čech, J. Filipi, A. Granát, F. Hába, V. Havel, V. Havlík, M. Janata, Dr. E. Kolár, L. Kondelík, A. Kubát, Dr. R. Kučera, Ing. A. Lippert, Dr. J. Lorman, V. Matoušek, B. Rada, O. Rödl, V. Skála, J. Stehno, A. Suková, M. Štěpán, J. Šváb, L. Tittelbachová, I. Tůma, K. Vlachý, J. Welzl. Zdroj: *Československý loutkář.* 1951, roč. 1, č. 1–6. Praha : Ministerstvo informací a osvěty v nakl. Osvěta, 1951. 12x ročně.

[5] Například v druhém ročníku (1952) do redakčního kolektivu podle tiráže přibyli R. Etlíková, Z. Jelínková, B. Lauda, V. Semrád, A. Vondřich, I. Kraftová, J. Stanislav, E. Kröchlová, J. Ogoun, V. Stupecká, K. Vojkovský a ještě řada dalších autorů. Rozsáhlý výčet členů redakčního kruhu se v jednotlivých ročnících mírně liší, zaznamenávání jeho změn ročník po ročníku by o reálném obsahu

Mezi hlavní a pravidelné autory klíčových teoretických článků a zásadních statí o loutkovém divadle v *Československém loutkáři* v padesátých letech patřili Vojtěch Cinybulk, Erik Kolár, Josef Skupa, Jan Malík, Jiří Beneš, Lidka Rohlenová, Libuše Tittelbachová či Miroslav Česal.[1] V šedesátých letech to byli vedle Malíka a Česala také Miroslav Langášek, Jindřich Halík, Jiří Jaroš, Zdeněk Juřena a Karel Vlachý.[2] V sedmdesátých letech se na přípravě časopisu výrazně autorsky podíleli také Jarmila Majerová, František Tvrdek, Vlado Predmerský nebo Pavel Vašíček.[3]

4.4.3 Zpracovávaná témata, formální podoba

Pokud jde o formální stránku časopisu *Československý loutkář*, od svých předchůdců se zásadně nelišil.[4] Oproti *Loutkové scéně* a *Loutkáři* se mírně zvětšil formát, s výjimkou písmen názvu na obálce provedených červenou barvou zůstal časopis černobílý.[5] Žádost o povolení vydávání z 3. května 1951 uváděla přesné rozměry 230x350mm a rozsah 32 stran textu včetně 4 stran obálky na křídovém papíru. Již na rok 1952 snížil tiskový odbor ministerstva informací a osvěty z důvodu nedostatku papíru rozsah časopisu pouze na 24 stran plus 4 strany obálky.[6] Rozsah stránek 24 stran plus 4 strany obálky byl pak standardem pro *Československého loutkáře* na dalších několik desetiletí.

Černobílé fotografie loutkářských osobností a především scénografie a ukázek z divadelních představení byly zařazovány v průměru zhruba jedné fotografie na stranu časopisu, ale často celé textové dvoustrany nebyly odlehčeny žádnou obrazovou ilustrací. Vzhledem k tomu, že pro sazbu byl zvolen relativně drobný font a zlom nejčastěji do dvou sloupců, působí časopis po celé období sledované v této kapitole

---

časopisu nijak nevypovědělo. Proto sledování podrobného vývoje složení redakčního kruhu není předmětem podkapitoly.

[1] Zdroj: rešerše ročníků *Československý loutkář* z let 1951–1959.

[2] Zdroj: rešerše ročníků *Československý loutkář* z let 1960–1969.

[3] Zdroj: rešerše ročníků *Československý loutkář* z let 1970–1979.

[4] Zdroj: rešerše ve všech číslech časopisu *Československý loutkář* z let 1951–1979.

[5] Titulní strana *Československého loutkáře* – viz přílohy.

[6] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Časopis *Československý loutkář*, změny ve vydávání (12. února 1952).

poněkud hutně, textově přetížen, což ovšem odpovídalo dobové představě o tom, že čtenář má z článku dostat co nejvíce informací. Pokud si to žádalo téma, byly otiskovány technické nákresy, ne však tak často jako fotografie divadelních scén – protože technické záležitosti loutkových divadel se v tomto období řešily méně.

Samostatné rubriky byly v *Československém loutkáři* zavedeny až postupně v průběhu několika ročníků, na počátku jeho vydávání byly velice nepravidelné, či spíše žádné. Vysledovat lze stálé rubriky „Co hrát" – s doporučením repertoáru pro loutková divadélka, a „Drobné zprávy", zahrnující upozornění na výstavy, rozhlasová vysílání o loutkách, informace o zahájení činnosti loutkových divadel v různých oblastech, výzvy z redakce, avíza dalších osvětových časopisů atd. Rubriky i titulky článků navíc začínaly bez zřejmé pravidelnosti – kde skončil jeden text, následoval titulek a text dalšího, k oddělování sloužily jednoduše čáry. Od čtvrtého ročníku přibyla rubrika „Nabídka-výměna", kde mohli čtenáři nabízet a poptávat loutkářské potřeby a vybavení.

Zajímavostí bylo umisťování kratších či delších samostatných citátů různých autorů či úryvků s loutkohereckou tematikou, většinou poučných, do spodní části některých stran, a to bez zřejmé pravidelnosti, víceméně jako grafický prvek vyplňující volné místo. Častým autorem těchto převzatých útržků byl například ruský loutkář a teoretik Sergěj V. Obrazcov.[1]

Obsahově časopis kladl důraz na ideové otázky, na výchovu a roli loutkového divadla při budování socialismu. Uveřejňovány byly kulturně politické úvahy[2], články

[1] Například – Sergěj V. Obrazcov: „Loutkové divadlo je zajímavé i tím, že v něm můžeme přijít na nové a nové objevy a že už sama anatomie loutky se může takřka neomezeně měnit podle požadavků, které klademe na tu kterou loutku, a podle úkolů, které si položíme. Dokonce i v lidském divadle herec, vždy anatomicky stejný, se měnival podle příslušné doby, podle současného vkusu a podle účelu, jemuž sloužil…" (…) (*Československý loutkář*, 1951, roč. 1, č. 1, s. 9).

[2] Jako příklady lze uvést: Anna Suková: Sokolské loutkářské soubory na správné cestě, Ota Rödl: Školení vedoucích pionýrů, Dr. Jan Malík: Hodnocení a výhledy, Jiří Filipi: Učit se, učit se!, Ing. arch. Miroslav Kouřil, náměstek ministra informací a osvěty: Ideová základna východiskem kritiky a sebekritiky loutkářské práce, Josef Becker: Práce loutkoherce dneška (*Československý loutkář.* 1951, roč. 1, č. 1–6. Praha : Ministerstvo informací a osvěty v nakl. Osvěta, 1951. 12x ročně).

věnující se loutkářské dramaturgii[1], texty o zkušenostech loutkového divadla a loutkoherectví ze Sovětského svazu[2] a zemí lidové demokracie[3], články mapující práci loutkářských souborů lidové tvořivosti, tedy loutkářů-amatérů[4], informace ze života profesionálních loutkářských souborů[5], místy i technické články[6], jubilea[7], různorodé kulturní texty o loutkovém divadle a upozornění na zajímavou literaturu[8], směrnice a soutěžní řády[9] a další zprávy z loutkářského dění. Zatím nebyly uveřejňovány loutkové hry nebo jejich úryvky. Pokud jde o teorii jako takovou, ta se velmi často blížila přímo kritice.[10]

---

[1] Jako příklady lze uvést: Dr. Erik Kolár: O loutkářské dramaturgii, Dr. Erik Kolár: Dramaturgie jako projev ideovosti loutkářství, Ján Zuberec: Repertoár loutových divadle na Slovensku, Vladimír Matoušek: Do nové sezony, L. Tittelbachová: Zlatovláska (*Československý loutkář.* 1951, roč. 1, č. 1–6. Praha : Ministerstvo informací a osvěty v nakl. Osvěta, 1951. 12x ročně).

[2] Čtvrté číslo třetího ročníku, které vyšlo po smrti komunistických státníků Lenina a Gottwalda, vyšlo s jejich podobiznami na titulní straně provedené v černošedé smuteční barvě – titulní strana viz přílohy.

[3] Jako příklady lze uvést: Dr. Jan Malík: Čelem k východu, bez autora: I. sjezd loutkářských pracovníků Německé demokratické republiky, dr. Jan Malík: Leningradská konstrukce cestovního marionetového jeviště, Dr. Jan Malík: Divadlo boje, Karel Zwoliński: Groteska si získala přízeň obecenstva (ibid.).

[4] Jako příklady lze uvést: Ludmila Rohlenová: Abychom se plně zapojili do budování socialismu na vesnici, A. Kubát: Loutkářství v ocelovém srdci republiky, Antonín Tůma: Vznik a práce malé loutkové scény, B. Hrnčíř: Práce pionýrského loutkářského kroužku v Krásné Lípě, Vojtěch Havel: Získávat mládež – náš první úkol, Miloš Novotný: Co nám dala diskuse s porotou v Soutěži lidové tvořivosti, Alois Smejkal: Pomoc loutkářů při budování nové vesnice (ibid.).

[5] Jako příklady lze uvést: Josef Welzl: Situace a problémy profesionálního loutkářství v Jihlavském kraji, bez autora: 30 let KSČ v našich loutkových divadlech, Josef Becker: Naše zájezdy do vesnic a zotavoven (ibid.).

[6] Jako příklady lze uvést: Václav Havlík: Vahadla pro hůlkové loutky, Aleš Granát: Kašírujeme na písek, Dr. Jan Malík: Děláme sádrové kartony, Zdeněk Bezděk: Pokus s táhlovými loutkami, Karel Langer: Epikinoprojekce v loutkářství, Jiří Tittelbach: Vázání a vedení auta (ibid.).

[7] Jako příklady lze uvést: Dr. Jan Malík: Akademický malíř Ota Bubeníček osmdesátníkem, Vojtěch Cinybulk: Výročí jen tak mimochodem, Dr. Jan Malík: Umřel nám Ing. František Čech (ibid.).

[8] Jako příklad lze uvést: J. Foltán-L. Rohlenová: Kráva Straka (ibid.).

[9] Jako příklady lze uvést: Řád soutěže souborů lidové umělecké tvořivosti, Resoluce III. konference krajských a okresních loutkářských referentů ad. (ibid.).

[10] Jako příklady lze uvést: Dr. Jan Malík: Nová sovětská hra v divadle Dětského domu, Milan Friedl: Budulínek na Kladně, Vojtěch Cinybulk: Brněnská hra na pražské scéně, Jiří Beneš: Teď tu máme hlídačů habaděj (ibid.).

V prvním ročníku vytvořil významné průběžné téma úvodní ročník loutkářského festivalu Loutkářská Chrudim, z jednotlivých čísel bylo už od toho prvního, kde bylo otištěno vyhlášení festivalu, znát nadšení ze vzniku a příprav festivalu, potom se časopis podrobně věnoval jeho programu a průběhu a konečně zpětně přinášel řadu článků obsahujících jeho zhodnocení.[1] Stejně důležité a hlavně průběžné téma představoval festival Loutkářská Chrudim i ve všech dalších ročnících časopisu. Loutkářské festivaly a přehlídky, včetně přehlídek na malých městech, byly celkově leitmotivem většiny čísel časopisu.

Od šedesátých let byly graficky výrazněji odlišené názvy článků a rubrik a přibývalo fotografií, stránky byly členitější. Nicméně vzhledem k tomu, že sazba a zlom časopisu byly od padesátých do sedmdesátých let dílem jednoho člověka – grafika Františka Skořepy – měla grafická úprava časopisu stejný charakter, který se jen v šedesátých letech mírně proměnil. Velký vliv na stabilitu grafické úpravy také sehrálo zastaralé vybavení tiskáren.

Zhruba od roku 1960 přibývalo – i na opakované výzvy redakce čtenářům, aby zasílali zprávy o své činnosti – příspěvků o dění v loutkových souborech po celém území, vznikla samostatná rubrika s krátkými zprávami „Ze života souborů“[2], dále edukativní rubriky s různými radami a doporučeními „ABC hry s loutkou“ a „ABC malých forem“, informační servis „Loutky v televizi“[3], od roku 1965 vycházelo v *Československém loutkáři* na poslední straně německé a ruské resumé zásadních článků. V druhém čísle ročníku 1965 se v časopise poprvé objevila křížovka. Přibyly rubriky reagující na dotazy čtenářů – „Loutkodotazna“ a „Poradna“. Rubrika „Svět

[1] Jako příklady lze uvést: Karel Vlachý: Loutkářská Chrudim, Josef Skupa: Nad Loutkářskou Chrudimí, Jiří Beneš: Škola diskusí na Loutkářské Chrudimi, J. Kanka: Bol som v Chrudimi, Zdeněk Vavřík: Loutkářská Chrudim, Bedřich Rydlo: Posila z Loutkářské Chrudimi, Vojtěch Cinybulk: Šest chrudimských dnů ad. (*Československý loutkář.* 1951, roč. 1, č. 1–6. Praha: Ministerstvo informací a osvěty – Osvěta, 1951. 12x ročně.)

[2] Jako příklad lze uvést: J. Kalous: Žamberk má opět loutkové divadlo (*Československý loutkář*, 1963, roč. 13, č. 1, s. 19), R. Ďuláková: To v Trnavě ještě nebolo! (*Československý loutkář*, 1966, roč. 16, č. 1, s. 12).

[3] Jako příklad lze uvést: M. Benešová: Loutkový film v Gottwaldově (*Československý loutkář*, 1961, roč. 11, č. 3, s. 10), J. Patková: Televize pro mateřské školky (*Československý loutkář*, 1964, roč. 14, č. 1, s. 15).

v kostce“ přinášela zkratkovité informace o loutkářském dění v zahraničí. Slib, že se časopis více zaměří na děti, plnil časopis mimo jiné rubrikami „Stránka pro mladé“, „Pro učitelky mateřských škol“[1], „Zkušenosti z práce s dětským souborem“, „Tribuna mladých“. Od druhého čísla ročníku 1967 byla součástí každého čísla hříčka pro loutky – stránky formátu A6 byly vytištěny na dvou listech A4 s ilustracemi, aby si je čtenáři mohli poskládat do knížečky.

Na přelomu desetiletí vycházely v časopise také texty loutkových her a objevovaly se teoretické stati J. Císaře, K. Makonje, P. Pavlovského, H. Jurkowského a dalších autorů. V sedmdesátých letech časopis obsahově pokračoval ve stejném duchu, nově bylo resumé čísel také v angličtině. Z rubrik, které se objevovaly pravidelně a měly výraznější grafické odlišení, lze jmenovat „Kritika a recenze“, „Úvahy a názory“, „Profily“, „Z přehlídek, „Pohledy za oponu“, „Ze světa“, „Dítě a loutka“, „Obzor“, zahrnující řadu drobnějších zpráv ze současného života loutkářů, „Průhledy do historie“, „Naši v cizině“ či „Film a televize“ jako nástupce předchozí rubriky „Loutky v televizi“. Na první straně časopisu ve sloupku „Na slovíčko“ promlouvala redakce ke čtenářům o svých plánech anebo se vyjadřovala k aktuálnímu dění v politice, v kultuře a loutkářství.

Z obsahu *Československého loutkáře* není zřejmé, kdo rozhodoval o složení rubrik, o jejich přidávání a rušení. Lze ale předpokládat, že to byla vždy zodpovědnost šéfredaktora listu.

[1] Jako příklad lze uvést: Plán pro nový školní rok (*Československý loutkář*, 1965, roč. 15, č. 2, s. 19), V. Mezerová: Profesionální divadlo jde za dětmi do škol (*Československý loutkář*, 1967, roč. 17, č. 2, s. 15), Pro děti jen to nejlepší (*Československý loutkář*, 1970, roč. 20, č. 1, s. 15).

4.5 České loutkářství v 80. letech 20. století

V roce 1980 došlo v redakci *Československého loutkáře* k personální obměně šéfredaktora, resp. v tehdejším názvosloví vedoucího redaktora. Tuto roli převzala nově Eva Hanžlíková. Stalo se tak – s výjimkou krátkého působení Miroslava Langáška (od čísla 11 ročníku 1970 až do čísla 4 ročníku 1971) – po takřka čtvrtstoletí, co šéfredaktorskou funkci vykonával Miroslav Česal. Proto jsou tomuto úseku existence časopisu věnovány samostatné podkapitoly. Osmdesátá léta navíc znamenala pro loutkářství dobu nových impulsů – především jej plně charakterizovalo mísení a kombinování nejrůznějších žánrových prvků.

Loutkáři stále více experimentovali s využíváním činoherních postupů, prózy, baletu i absurdního dramatu a stali se tak „z české divadelní kultury snad nejtypičtějšími reprezentanty (...) žánrového synkretismu“ (Just, 1992, s. 82). A naopak – loutkářské postupy „projevily vzácnou schopnost expandovat do sousedních žánrů divadla: (...) loutky pronikaly stále více na činoherní, hudební i kabaretní scény a stávaly se trvalou součástí poetiky i stylu řady českých i slovenských režisérů“ (ibid. s. 81).[1] Tento „vzájemný“ trend byl výrazem proměn divadelního jazyka, posiloval oblibu divadel malých forem, přispíval k rozrušování konvencí, k pěstování jevištní práce a pomáhal vytvářet protipól tradičního a oficiálního divadla.

Když na festivalu Loutkářská Chrudim v roce 1981 vystoupil amatérský soubor Paraple s inscenací hry „Balada o Tristanovi a Isoldě“, svým originálním autorským pojetím vyvolal již otevřeně konflikt mezi divadlem reprodukce a autorským divadlem jako svébytným sdělením divákům (Richter, 2001, s. 173). Miroslav Česal tento konflikt nazýval střetem reprodukčního a takzvaného evokačního loutkového divadla. Reprodukční divadlo znamenalo podle něj divadlo tradiční, konvenční, kdy loutky reprodukovaly akce a pohyby po vzoru živých herců a ztvárňovaly dramatický text autora, divadlo evokační naopak volilo intenzivnější komunikaci s divákem, novátorské postupy a především aktivní a viditelné zapojení živého herce, čímž mělo pomáhat loutkářství vřadit se do živého divadelního proudu (*Československý loutkář*, 1986, roč. 36, č. 11, s. 2–5). „A tak se živý herec stává téměř nejrozšířenějším výrazovým

[1] Šlo například o režiséry Jana Schmida, Josefa Bednárika a Evu Tálskou.

prostředkem loutkového divadla, ba možná víc než loutka – i navzdory všemu proklínání (Česal, 1987, s. 65).

„Loutkářství bez loutek“ jako jeden z prvků autorského proudu loutkového divadla v průběhu osmdesátých let značně sílilo – natolik, že někteří autoři pod vlivem převažujícího soudobého uvažování upozorňovali naopak na jeho úskalí. Například podle Františka Černého zaujetí novými postupy až příliš zastínilo základní loutkářská specifika a loutka se podle něj mnohdy stala na jevišti pouhým doplňkem: „... razantní likvidace loutek v loutkovém divadle [*se*] zalekl dokonce dr. Česal a v několika článcích volal po nápravě. Také leckdo v zahraničí poukazoval na úskalí českého loutkářství“ (Černý, 2008, s. 106).

V osmdesátých letech – a především v jejich první polovině – se nicméně v návaznosti na uvědomění si důležitosti vztahu mezi loutkohercem a divákem skutečně vypracovala řada kvalitních loutkářských souborů, které přispěly k významnému posunu ve vývoji loutkového divadla. Vedle souboru Paraple to byly například soubory C, Cis, Nehajanky, Čmukaři, Tatrmani a další. Nové nahlížení na smysl a obsah loutkového divadla ovlivnilo dokonce i soubory, které ve své tvorbě čerpaly z tradičního, reprodukčního pojetí, jako například brněnský soubor Jitřenka (Richter, 2001, s. 173–174).

Pokud jde o dramaturgii, nejvíce se mezi amatéry hrály pohádky, a to především moderní pohádky v autorském pojetí s humorem a hravostí, dále klasické lidové pohádky a také společensko-politická podobenství, která vycházela z historické prózy, světového a českého románu a dramatu, realistické prózy, alegorické bajky i science fiction. Marionety, vajangy a maňásci byli na sestupu, oblibu zaznamenávaly figuríny větších rozměrů, tzv. manekýny (ibid.). Luděk Richter shrnul vývoj v tomto desetiletí následovně:

> 80. léta dík hledání nových vztahů mezi loutkou a hercem a z nich plynoucích významů rozkryla a v mnohém ujasnila funkci herce v LD. Hlavně však zformulovala a prosadila důležitost tématu jako svorníku inscenace, určujícího volbu všech prostředků a klenoucího děj. Začalo tak vyrovnávání loutkového divadla s ostatními divadelními obory, proti nimž vládlo moderní loutkářství navíc nesrovnatelně barvitější škálou postředků a postupů. Právě to, že je

> disponováno pro ohlašující se postmodernismus s jeho míšením či syntézou stylů a prostředků, učinilo loutkářství, či alespoň jeho dílčí prvky, přitažlivým i pro řadu původně neloutkářských tvůrců (Richter, 2001, s. 175).

Dále v tomto období pokračoval dialog mezi profesionály a amatéry, řešily se hranice, které je rozdělují, a momenty, které je spojují. Například Jan Dvořák v rubrice „Lekce metodikům“ v *Československém loutkáři* citoval ruského teoretika a loutkáře Sergeje Obrazcova, který definoval amatéry a profesionály takto:

> Loutkáři „z libosti“ i loutkáři z povolání jsou prostě spojené nádoby. (...) Dobrý amatér nenašel v loutkaření své povolání, ale objevil v něm své poslání. (...) Špatný amatér se také nedal na riskantní řemeslo loutkáře, ale ochotničí s povrchními manýrami špatného profesionála. (...) Špatný profesionál je sice v řádném angažmá, ale odevzdává dílo plné ochotnické povrchnosti a amatérské nezávaznosti. (...) Dobrý profesionál našel v divadle nejenom zaměstnání, ale věří neochvějně i ve své poslání (*Československý loutkář*, 1982, roč. 32, č. 10, s. 18).

Objevovaly se také úvahy o nedostatečném společenském uznání profesionálních loutkářů u nás. Například v jednom z referátů přednesených na festivalu Mateřinka v roce 1987 v Liberci zaznělo, že společenské postavení profesionálních loutkářů nejenže není dobré, že jsou přímo podceňováni a často méně placeni než leckteré dělnické a technické profese v divadlech. Jako řešení doporučil referující[1] úplnou emancipaci oboru, která umožní zvládnutí dospělého diváka, častější zapojení loutkoherců v různých společenských funkcích, neustálé zlepšování vlastních uměleckých kvalit, sledování dění v loutkových divadlech a informovanost – včetně čtení *Československého loutkáře* (*Československý loutkář*, 1987, roč. 17, č. 9, s. 1).

4.6 Loutkářská periodika tohoto období

Také v osmdesátých letech vycházel *Československý loutkář* jako jediný časopis svého druhu, rozsahu a měsíční periodicity v Čechách a na Moravě. Kromě již

[1] Jméno referujícího nebylo v časopise u článku uvedeno.

zmíněných titulů – *Rolničky*, *Mladé scény, Miniinformace SČDO – SAL* – vycházel od roku 1986 ještě občasník *Paraván a paravánek*.[1] Připravoval jej Vojtěch Cinybulk, dlouholetý redaktor *Československého loutkáře*, a vydávala jej Skupina amatérských loutkářů Svazu československých divadelních ochotníků ve spolupráci s divadelní agenturou DILIA.[2]

4.7 Časopis Československý loutkář v letech 1980–1992

Osmdesátá léta přinesla sice personální změny a úpravu grafické podoby *Československého loutkáře*, obsahové zaměření časopisu však pokračovalo ve stejném duchu až do začátku devadesátých let, kam z důvodu zachování celistvosti uceleného období vývoje analyzovaného periodika přesahuje tato podkapitola.[3]

Pokud čtenář očekával, že se na stranách *Československého loutkáře* bezprostředně projeví politické události druhé poloviny roku 1989, mýlil se. Bylo to způsobeno z dnešního pohledu až extrémním předstihem, s jakým redakce odevzdávala tiskové podklady hotového časopisu do tiskárny. Tak například listopadové číslo 1989 bylo odevzdáno tiskárně již 17. srpna a první číslo roku 1990, které vyšlo v lednu, již 20. října 1989!

Od třetího, březnového čísla roku 1990 se začaly v časopise objevovat články reagující na politickou situaci, v poměru k ostatnímu obsahu čísel ale nijak výrazně nepřevažovaly. K politické proměně redakce nezaujala na stranách listu žádné oficiální stanovisko formou úvodníku či jiného redakčního textu. Jako příklad článku reagujícího na nové uspořádání lze uvést výzvu autorského týmu z iniciativní skupiny při Středisku

[1] *Paravan a paravánek* vycházel až do roku 1996.

[2] Zdroj: *České loutkářské časopisy abecedně. Databáze českého amatérského divadla.* [online] [cit. 30. 8. 2012] Dostupné z www: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php? data=txt&id=327>.

[3] Od roku 1982 změnil Československý loutkář tiskárnu ze Státní tiskárny v Praze na národní podnik Tisk Brno. Běžný čtenář tuto změnu ale pravděpodobně nemohl nijak zaregistrovat. Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Časopisy *Amatérská scéna* a *Československý loutkář* – změna polygraf. podniku (2. června 1982).

v Kulturním domě Stodůlky, určenou vedoucím dětských souborů, s názvem „Vystupme z ilegality“, kde se psalo:

> Dramatická výchova, navazující na dětské divadlo minulosti, se u nás rozvíjí systematicky asi čtvrt století. Nastal však čas, abychom si řekli, že jsme při jejím vytváření vycházeli z pramenů anglických, amerických, skandinávských, holandských, rakouských, západoněmeckých. Že její jádro je v naprostém rozporu s ideologií a záměry stagnace, neostalinismu, tzv. normalizace či jak chceme nazývat to nepopsatelné, co máme za sebou (…). Že rozvíjí tvořivost, tolerantnost, komunikaci, vzájemnost – to jest demokracii a demokratičnost... (*Československý loutkář*, 1990, roč. 40, č. 5, s. 1).[1]

V roce 1991, v předposledním roce existence časopisu se stávajícím názvem *Československý loutkář*, se v prostorách Žizkovského divadla v Praze odehrál první ročník loutkářské přehlídky Přelet nad loutkářským hnízdem. Ta byla jako první přehlídka svého druhu určená pro opravdu veškerou loutkářskou obec – pro amatéry, nezávislé skupiny i profesionály, aby si jejím prostřednictvím mohli vyměnit zkušenosti a vzájemně se inspirovat (*Československý loutkář*, 1992, roč. 42, č. 1, s. 19).

Myšlenka zahájit přehlídku s tímto posláním vzešla od dramaturga a režiséra Luďka Richtera, jenž byl v roce 1990 zvolen předsedou České sekce UNIMA. Podporu a platformu pro svou prezentaci získala nová přehlídka – jak jinak – na stránkách *Československého loutkáře*.[2]

---

[1] Jako další příklady lze uvést: přetištění Anatomie Gagu Václava Havla z roku 1963 (*Československý loutkář*, 1990, roč. 40, č. 5, s. 2) nebo článek Karla Martínka Proč z jiskry vyšlehl plamen aneb o náhodném a zákonitém v dějinách – hledání a popisování příčin listopadu (*Československý loutkář*, 1990, roč. 40, č. 8, s. 1) .

[2] Přehlídka se koná až do současnosti, v roce 2012 proběhne 22. ročník. Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář je dnes vedle České sekce UNIMA jejím spolupořadatelem. Zdroj: Přelet nad loutkářským hnízdem. [online] [cit. 7. 7. 2012]. Dostupné z www: <http://www.prelet.cz/historie.html>.

4.7.1 Programové zaměření periodika

Programové zaměření *Československého loutkáře* se v tomto období neměnilo. Dramaturgie už ale jednoznačně nebyla nejdůležitějším námětem článků a úvah. Jak bylo naznačeno výše, klíčový leitmotiv nyní představovaly články, polemiky a diskuse věnované vztahu tradičního neboli reprodukčního a nového neboli autorského či evokačního loutkového divadla,[1] přičemž celkové vyznění textů v *Československém loutkáři* převažovalo více ve prospěch nových vývojových proudů.[2] Dále se časopis intenzivně věnoval vztahům profesionálních loutkářů a amatérů, jejich kvalitám i nedostatkům, historickým kořenům stejně jako specifickým nárokům na jednotlivé skupiny loutkářů.[3]

Proměny divadelní scény po roce 1989, jako například nové způsoby financování loutkových souborů a možnosti a problémy při zakládání nových loutkových divadel, nebyly v obsahu porevolučních ročníků nijak dominantní, nicméně články s touto tematikou se postupně objevovaly hojněji.[4]

---

[1] Jako příklady lze uvést: Miroslav Česal: Základy a utužování pojetí loutkového divadla jako divadla reprodukce (*Československý loutkář*, 1990, roč. 40, č. 6, s. 2), Petr Pavlovský: Loutky na Divadelním mládí aneb Znovu o emancipaci (*Československý loutkář*, 1982, roč. 32, č. 11, s. 8), Petr Pavlovský: Herec skrytý, nebo odkrytý? (*Československý loutkář*, 1986, roč. 36, č. 4, s. 3).

2 Zdroj: Pavel Vašíček: 85 let českého loutkářského tisku (*Československý loutkář*, 1997, roč. 47, č. 1–2, s. 17–20).

[3] Jako příklady lze uvést: seriál J. Císaře Rozhovory o amatérismu publikovaný postupně ve všech ročnících tohoto období, Anketa Co potřebuje amatérské loutkářství (*Československý loutkář*, 1981, roč. 31, č. 10, s. 14), M. Kirschner: K výchově mladých profesionálních umělců (*Československý loutkář*, 1982, roč. 32, č. 8–9), E. Machková: O amatérismu a prťáctví (*Československý loutkář*, 1984, roč. 34, č. 9, s. 1), Česalův seriál publikovaný pravidelně od 5. čísla 35. ročníku: 35. výročí profesionalizace – Kainarova Zlatovláska a její inscenace – svědectví proměn vývoje našeho loutkového divadla (*Československý loutkář*, 1985, roč. 35, č. 5–9), V. Königsmark: Amatérská klubová inspirace (*Československý loutkář*, 1987, roč. 37, č. 7, s. 2).

[4] Jako příklady lze uvést: Nina Malíková: Nejen oslavy, ale především další práce (*Československý loutkář*, 1990, roč. 40, č. 1, s. 1), Nina Malíková: Hledání ztracené kontinuity aneb znovuobnovení či start z nulového bodu (*Československý loutkář*, 1990, roč. 40, č. 9, s. 1), Eva Hanžlíková: Naděje v roce nula (*Československý loutkář*, 1991, roč. 41, č. 11, s. 1), Jan Císař: Ostrovy neekonomické (*Československý loutkář*, 1991, roč. 41, č. 7, s. 1).

4.7.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři

Vedením *Československého loutkáře*, vydávaného nadále v nakladatelství Panorama, byla od prvního čísla třicátého ročníku 1980 pověřena Česalova žákyně, dramaturgyně Eva Hanžlíková (1942–2006), která v časopise publikovala již od roku 1964. V žádosti podnikového ředitele Panoramy Františka Hanzlíka o změnu vedoucího redaktora od 1. 1. 1980, doručené na Český úřad pro tisk a informace (ČÚTI), stálo: „Touto funkcí byl [*doposud*] pověřen (...) Dr. Miroslav Česal, který ji vykonával jako externí spolupracovník redakce. V souvislosti s řešením dosavadní kádrové situace v redakci doporučujeme k schválení nového vedoucího redaktora (...).“[1] Jeho žádost byla schválena, stanovisko ČÚTI znělo, že Hanžlíková vzhledem ke své praxi[2] splňuje požadavky a její jmenování se doporučuje.[3]

Miroslav Česal ale očividně na Československého loutkáře nezanevřel – už od jednatřicátého ročníku byl uveden jako nový předseda redakční rady (*Československý loutkář*, 1981, roč. 31, č. 1, s. 24), jímž zůstal až do počátku devadesátých let.

Vedle šéfredaktorky, resp. vedoucí redaktorky Evy Hanžlíkové byla redaktorkou listu Věra Blažková, tiráž dále uváděla členy devítičlenné redakční rady.[4] V roce 1986 Věru Blažkovou nahradil redaktor Jaroslav Provazník, jehož v roce 1989 vystřídala na pozici redaktorky Eva Keroušová, od roku 1991 byla redaktorkou Věra Zaviačičová. Také redakční rada se v dalších letech postupně proměňovala a rozšiřovala.[5] Sídlo

[1] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Změna vedoucího redaktora časopisu *Československý loutkář* (12. října 1979).

[2] Například v letech 1973–1979 působila v Ústředním loutkovém divadle, od roku 1976 byla odbornou asistentkou DAMU. Již od roku 1968 byla členkou KSČ.

[3] Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Stanovisko předsedy ČÚTI ke změně vedoucího redaktora (31. března 1980).

[4] Redakční kruh v prvním čísle *Československého loutkáře* v ročníku 1980 tvořili Oldřich Augusta, Jan Dvořák, Bořivoj Hrnčíř, Jarmila Majerová, Milada Mašatová, Jan Novák, Ján Ozábal, Vladimír Predmerský a Petr Slunečko.

[5] Například v roce 1990 vypadalo složení redakční rady takto: Jan Císař, Miroslav Česal (předseda), Jan Borna, Josef Brůček, Jan Dvořák, V. Königsmark, Lenka Lázňovská, Eva Machková, Karel Makonj, Nina Malíková, Milada Mašatová, Ivica Ozábalová, Oĺga Panovová, Vlasta Polednová, Vladimír Predmerský,

redakce ani cena ročního předplatného se nezměnily (ibid.). V roce 1990 bylo jedno číslo zdraženo z 5 na 6 korun.

Jako hlavní autory lze v průběhu osmdesátých let vysledovat vedle Česala a ostatních členů redakčního kruhu například Luďka Richtera se zaměřením na texty o dramaturgii a režii, Petra Pavlovského se zaměřením na teoretické otázky stavu soudobého loutkářství, Evu Machkovou se zaměřením na roli loutkového divadla v dramatické výchově, Ivicu Ozábalovou jako autorku příspěvků o dění na Slovensku, Jana Císaře a Karla Makonje, kteří patřili k autorům s nejširším tematickým záběrem napříč problematikou loutkového divadla, Václava Königsmarka jako autora řady kritik a recenzí, ale také teoretických statí o dramaturgii, či Jaroslava Provazníka, který se zaměřoval mimo jiné na oblast tvořivé dramatiky, čímž pomohl *Československého loutkáře* profilovat také jako periodikum určené pro zájemce o tento tvůrčí a výchovný obor.[1] Aktivní loutkáři z nastupující mladší generace, jako byli například bratři Formanové, kteří v roce 1991 založili své Divadlo bratří Formanů, se mezi autory *Československého loutkáře* neobjevovali ani na počátku devadesátých let, šlo spíše o zavedené, „starší“ autory publikující v časopise již déle.

S obdobím 1990–1991 se také váže snaha redakce časopisu – jeho šéfredaktorky Evy Hanžlíkové – o přínosnou organizační změnu v redakci: tehdejšího slovenského ministra kultury Ladislava Chudíka oslovila s prosbou, zda by bylo možné zřídit pozici samostatného redaktora časopisu *Československý loutkář* přímo v Bratislavě, tak aby informace o slovenské loutkové scéně přicházely přímo z místa dění, přičemž Hanžlíková žádala, aby náklady na tuto změnu neslo spravedlivě slovenské ministerstvo financí. Její žádost byla zprvu zamítnuta a následovaly téměř dva roky vyjednávání, než slovenské ministerstvo skutečně přistoupilo na její návrh a souhlasilo, že se bude od roku 1992 na nákladech na místo slovenského redaktora podílet (*Československý loutkář*, 1991, č. 11, s. 1)

Jaroslav Provazník, Ludek Richter, Sylva Šimáčková-Marešová, Alois Tománek (*Československý loutkář*, 1990, roč. 40, č. 1, s. 24).

1 Jako příklady lze uvést články Jiřího Provazníka Dramatická výchova = divadlo + loutky + přednes (*Československý loutkář*, 1987, roč. 37, č. 11, s. 12), Úvahy o trémě a odpovědnosti (*Československý loutkář*, 1986, roč. 36, č. 9, s. 2), Kladení otázek, hledání odpovědí (*Československý loutkář*, 1990, roč. 40, č. 3, s. 2).

Od ročníku 1992 tedy redakce uváděla v tiráži odděleně svou českou část pod vedením redaktorky Evy Zaviačičové a slovenskou část pod vedením redaktorek Olgy Panovové a Sáši Petrovické. V tomto roce se poprvé objevil podtitul „Měsíčník pro loutkářství a dramatickou výchovu“.

4.7.3 Zpracovávaná témata, formální podoba

Se změnou vedení se na rozdíl od programového zaměření proměnila formální podoba časopisu – kvalita grafického zpracování velmi zakolísala. Dosavadní grafičku Jarmilu Majerovou nahradil Karel Čapek a hned o rok později další grafička Jana Šavrdová. V prvním roce, kdy byl mimo jiné časopisu schválen téměř o třetinu vyšší náklad pro další rok,[1] nebyla změna nijak výrazná, jen se objevily nové fonty titulků. Poté ale začalo znatelně ubývat ilustrací a fotografií, kterých přitom v *Československém loutkáři* na konci sedmdesátých let bylo už opravdu hodně, a objevovaly se opět souvislé, hůře čitelné textové dvoustrany bez jediného předělu, mezititulku či obrázku.

Do roku 1983 vstoupil *Československý loutkář* s novou titulní stranou.[2] Nicméně až do poloviny desetiletí připomínal místy spíše textový bulletin než kvalitně zpracovaný kulturní časopis, lze předpokládat, že to byl opět důsledek snahy vměstnat na omezený prostor co nejvíce textu. Od roku 1985 se ale jeho vzhled postupně zlepšoval a články znovu doplňovala plnohodnotná obrazová složka. Do konce éry *Československého loutkáře* došlo ještě k dalším dvěma redesignům titulní strany – v roce 1989 a v roce 1992.[3] V ročnících 1989 a 1990 byly všechny sloupce v časopise od sebe oddělené zřetelnými vertikálními čarami. V roce 1992 došlo k dalšímu redesignu s výrazně menším fontem písma. Období 1980–1992 bylo pro časopis dobou neúnavného grafického hledání.

---

[1] Konkrétně byl náklad zvýšen ze 1400 na 2000 výtisků na číslo. Zdroj: *Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR* – oddělení periodického tisku. Změny vydavatelských podmínek periodického tisku na rok 1981 (5. prosince 1980).

[2] Titulní strana – viz přílohy. Na černobílých fotografiích na titulní straně býval zpravidla vyobrazen buď výjev z loutkového divadla, anebo různě stylizované loutky, člověk v doprovodu loutky a někdy také jen člověk – herec – sám.

[3] Titulní strany – viz přílohy.

Obsahově zahrnoval *Československý loutkář* stálé rubriky i články mimo ně a tematiku už velmi pestrou. Na první straně byl vždy vedle úvodního článku sloupek s názvem „Zamyšlenky“, který přinášel glosy o aktuálním dění od různých autorů. Dále se stejně jako dříve tiskly především kritiky, recenze, rozhovory, reportáže, kratší zprávy, fejetony, polemiky, úryvky her pro loutky doplněné přímo vedle na stránce o komentář dramaturga, resumé v ruštině a angličtině.

Rubriky pokračovaly v naprosté většině ve stejném složení jako v předchozím období, tzn. například rubriky „Obzor“, „Průhledy do historie“, „ABC dramatické výchovy“, „Dramaturgické praktikum“, „Loutkové divadlo a dospělý divák“, „Miniportrét“, „Naši v cizině“, „Aby předmět promlouval“, „Ze života souborů“, „Výročí“, „Animovaný film“, „Školení – dílny“, „UNIMA“, „Orientace amatérské tvorby“, „Profesionální loutkářství“ a další. Stále větší prostor dostávali slovenští loutkáři v rubrice „Zápisník ze Slovenska“, přičemž články slovenských autorů byly publikovány ve slovenštině.

Časopis přinášel zprávy ze zahraničí prostřednictvím zpravodajství z mezinárodních festivalů, uveřejňoval také recenze odborných a metodických publikací a periodik stejně jako recenze dramatických textů a popularizující literatury, pozornost byla příležitostně věnována i hudbě[1] a méně se v tomto období časopis soustředil na praktickou stránku výroby loutek. Bohatě zastoupeným tématem byly festivaly a přehlídky všech úrovní.[2]

[1] Jako příklad lze uvést: Jiří Kolafa: Zvuková složka komponovaného pořadu (*Československý loutkář*, 1986, roč. 36, č. 12, s. 8).

[2] Například festivaly Mateřinka, Skupova Plzeň, Kaplické divadelní léto, Loutkářské Hořovice, Šrámkův písek, Jiráskův Hronov a desítky dalších.

5. Časopis Loutkář 1993–2012

Jak napsal Pavel Vašíček, časopis byl v roce 1993 opět přejmenován jako *Loutkář* v návaznosti na rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky (*Loutkář*, 1997, roč. 47, č. 1–2, s. 20).[1] Pod tímto titulem vychází do současnosti – do roku 2012. Kromě změny názvu došlo v tomto období k další personální obměně, která se tentokrát – na rozdíl od výměny šéfredaktora, resp. vedoucího redaktora na počátku osmdesátých let – projevila v obsahu časopisu.

5.1 České loutkářství v 90. letech 20 století a po roce 2000

Na počátku devadesátých let se amatérské loutkářské soubory musely nejprve vyrovnat s novými podmínkami; v souvislosti s politickou transformací a s ní spojenými ekonomickými a společenskými proměnami mnohé z nich ztratily prostory, ve kterých působily, nedostávalo se jim financí na loutkovou činnost. Do dalších let přetrvaly především ty skupiny, které nebyly primárně závislé na stálém působišti a byly tedy schopné realizovat svá loutková představení takřka kdekoli – ve školách, v otevřených veřejných prostorách, v nejrůznějších nestandardních podmínkách (Malíková, 1997, s. 45). Celkový počet amatérských divadelníků u nás poklesl přibližně o 60 procent. Brzy ale začaly vznikat nové amatérské loutkářské soubory, některé znovuobnovily svou činnost (Vašíček, 2000, s. 93).

> Do jisté míry posílila tradiční větev, např. v řadě sokolských divadélek, ale výdobytky „autorského divadla“ z předchozího období už rovněž zapustily kořeny. Část souborů získalo právní subjektivitu, obnovily se spolky. Loutkám se daří i na ZUŠ. Nejúspěšnějšími soubory devadesátých let byly nesporně svitavské Céčko a – plzeňský Střípek (ibid., s. 93–94).

Také loutkový režisér a dramaturg Luděk Richter potvrdil (2001, s. 175), že stav amatérské loutkářské scény se po prvotním zakolísání stále zlepšoval, což bylo zřetelné i z úrovně loutkových inscenací prezentovaných v té době na festivalu Loutkářská

[1] O téměř dvouletém boji redakce časopisu *Loutkář* za zachování přívlastku *Československý* v názvu na počátku devadesátých let – viz předchozí kapitola.

Chrudim. „Ukázalo se, že pro většinu amatérských loutkářů loutkové divadlo nebylo jen náhražkou, a že i v náročnějších podmínkách jim stojí za to udělat si na ně čas“ (Richter, 2001, s. 175). Koordinačním centrem pro oblast amatérského divadla se po roce 1990 stalo informační a poradenské středisko pro kulturu v rámci organizace ARTAMA, zaštiťující neprofesionální umělecké aktivity u nás.

Dosavadní napětí mezi takzvaným divadlem reprodukce a tvořivým autorským a interpretačním loutkovým divadlem v devadesátých letech víceméně skončilo – protože od teď už jednoznačně převládaly mezi amatéry i profesionály soubory tvořivé a experimentální. Nabytá tvůrčí svoboda umožnila loutkářům tematické i formální rozvolnění. V devadesátých letech u nás probíhala „u špičkových souborů precizace tématu jemně rozpuštěného v uměleckých prostředcích“ (ibid.).

Nově dostupné moderní vyjadřovací prostředky přiměly paradoxně amatérské loutkáře v tomto období k tomu, aby znovu začali dávat větší důraz na specifika loutkového divadla a na jeho autentičnost. Podle Richtera byla devadesátá léta pravděpodobně nejstabilnějším, ale současně nejdynamičtějším obdobím za padesát let trvání loutkářského festivalu Loutkářská Chrudim (ibid., s. 176).

Nezávislé skupiny se staly novým pojmem na úrovni profesionálního či poloprofesionálního loutkového divadla – šlo o samostatné loutkářské skupiny často bez stálého souboru, repertoáru a také bez stálého prostoru, hostující se svými aktuálními projekty u nás i v zahraničí (*Loutkář*, roč. 50, č. 3, s. 1). Na počátku devadesátých let vzniklo šest nezávislých divadelních skupin, které pracovaly s loutkami a jejich představení se těšila oblibě: Buchty a loutky, Studio dell‘arte, Divadlo bratří Formanů, Národní divadlo marionet, Divadlo Continuo a Dejvické divadlo (Dubská, 2006, s. 55). Pouze první čtyři jmenované skupiny ale zůstaly zaměřené na loutky – Dejvické divadlo dalo přednost činohře a Divadlo Continuo výtvarnému a fyzickému divadlu.

Loutkové divadlo na přelomu tisíciletí charakterizovala v roce 2000 v *Loutkáři* tehdejší prezidentka UNIMA Sirpa Sivory-Aspová takto:

> Loutkové divadlo se stává průřezovým uměním, objevuje se zde mnoho rozdílných proudů. Obohacovat naše umění je velmi, velmi důležité, protože mnoho loutkových divadel se stále pohybuje v uzavřených a úzkých cestách

> loutkářství, mám na mysli pouze v rozměrech iluzivní loutkové inscenace. Předmětem tohoto umění není omezovat loutky, ale zobrazovat náš svět (*Loutkář*, 2000, roč. 50, č. 1, s. 7).

V roce 2000 odhadoval Richter počet aktivních amatérských souborů u nás na sto,[1] dále na našem území působilo jedenáct profesionálních loutkových scén[2] a nejméně třicet nezávislých skupin (*Loutkář*, 2000, roč. 50, č. 5, s. 1). Hranice mezi loutkáři-profesionály a neprofesionály se nicméně v dalších letech postupně rozmlžovala.[3] V loutkových představeních se na přelomu milénia zapojovaly různé druhy loutek – marionety, maňásci i javajky neboli loutky vedené zespodu. Ovšem v největší míře se uplatňovaly manekýny vedené na úrovni hercova těla, které se jako prvek osvěžující tradiční loutkové divadlo prosazovaly již v předchozích desetiletích (Richter in *Loutkář*, 2000, roč. 50, č. 3, s. 9).

Pokud jde o dramaturgii, „nejpodstatnější část repertoáru amatérských i profesionálních loutkářů stále tvoří pohádky, pověsti, alegorie, bajky, mýty či látky jim podobné (...) – tedy látky svou povahou blízké vypovídacím možnostem a specifikům loutky“ (ibid., s. 10). Podle Richtera byly třemi nejsilnějšími žánrovými oblastmi devadesátých let silné epické pohádky, lyrizující prózy a poezie a za třetí repertoár pracující s absurditou, nonsensem a paradoxem (Richter, 2001, s. 175).

Britská loutkářka a teoretička Penny Francisová charakterizovala v *Loutkáři* repertoár loutkového divadla kolem roku 2000 obdobně, s tím, že zatímco mladým se podle ní nabízely fantastické, lidové a pohádkové příběhy, repertoár pro dospělé byl

---

[1] Jako příklady z mnoha desítek amatérských loutkových divadel u nás lze uvést amatérské loutkové divadlo Bedruňka v Brně, Loutkové divadlo Třemošná, Loutkové divadlo v Opavě, Divadelní spolek – loutkové divadlo Špalíček v Plzni, loutkové divadélko Radost v Břeclavi.

[2] Naivní divadlo v Liberci, Divadlo loutek v Ostravě, Divadlo Radost v Brně, Divadlo rozmanitostí v Mostě, Divadlo Lampion v Kladně, Divadlo DRAK v Hradci Králové, Divadlo Alfa v Plzni, Malé divadlo v Českých Budějovicích, v Praze Divadlo Spejbla a Hurvínka, Říše loutek a Divadlo Minor. Zdroj: *Přelet nad loutkářským hnízdem. Historie.* [online] [cit. 7. 7. 2012] Dostupné z www: <http://www.prelet.cz/historie.html>.

[3] To také vystihuje stav českého loutkářství v roce 2012 – vzhledem k různorodosti repertoáru, pojetí inscenací, různým zázemím a způsobům zajištění existence jednotlivých souborů lze často těžko určit, zda je ta či ona loutková skupina skutečně profesionální či ještě amatérská.

dobrodružnější, byť vycházel ze stejných pramenů. „Různost forem zahrnuje satiru, divadlo poezie a hudební divadlo, zkoumání duchovních i existencionálních otázek. (...) Stále častěji se loutka na jevišti vyskytuje v doprovodu svého lidského tvůrce či operátora“ (ibid., s. 12).

V prvním desetiletí jednadvacátého století pokračovaly u nás v činnosti všechny druhy loutkářských souborů, počet kvalitních loutkových inscenací se zvyšoval. Na úrovni loutkářů-profesionálů lze vysledovat dva proudy: jednak pokusy o opětovný návrat ke kořenům, vyznačující se volbou tradičního repertoáru a zapojením klasických marionet, na druhé straně využívání moderních loutkářských technik, stínohry, videoprojekcí, bunraku neboli japonského loutkového divadla a dalších novátorských metod. Neotřelé přístupy nezávislých skupin v každém případě obohatily a dodnes obohacují současné české loutkářství, navíc se tyto soubory těší popularitě i v zahraničí (Dubská, 2006, s. 55). Jako příklady lze uvést plzeňské Divadlo DNO, brněnské Divadlo Líšeň nebo Teátr Víti Marčíka, který za diváky vyjíždí z Hluboké nad Vltavou (Dubská, 2006, s. 55). Všechny tyto soubory hrají po celé České republice i na českých a mezinárodních přehlídkách.

Novodobý *Loutkář* na svých stránkách pravidelně informuje o pokračujících aktivitách mezinárodní loutkářské unie UNIMA stejně jako o činnosti Českého střediska UNIMA.[1] V devadesátých letech se konaly dva celosvětové kongresy UNIMA: v roce 1992 ve slovinské Lublani a v roce 1996 v maďarské Budapešti. Následovaly kongresy v roce 2000 v německém Magdeburku, v roce 2004 v chorvatské Rijece a v roce 2008 v australském Perthu.[2]

Nejaktuálnější kongres, v pořadí jednadvacátý, proběhl ve dnech 27. května až 3. června 2012 v čínském městě Chengdu, v jeho čele stáli indický loutkář Dadi

[1] Přináší zprávy z dění v organizacích, důležité závěry a důsledky vyplývající pro loutkáře z jejich jednání, doporučení a tipy na loutkářské akce atp. Jako příklady lze uvést: N. Malíková: Zpráva o činnosti Českého střediska UNIMA v roce 2009 aneb tradičně od Přeletu 2008 do Přeletu 2009 (*Loutkář*, 2009, roč. 59, č. 6, s. 24–25), N. Malíková: Tolosa vlídná a inspirující (*Loutkář*, 2010, roč. 60, č. 1, s. 34–35), L. Richter: Přelet nad loutkářským hnízdem (*Loutkář*, 2010, roč. 60, č. 1, s. 36–37).

[2] Zdroj: *UNIMA v datech. UNion Internationale de la Marionnette.* [online] [cit. 7. 7. 2012]. Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/kongresy.asp>.

Pudumjee, jenž zde obhájil svůj post prezidenta UNIMA, a generální sekretář, Kanaďan Jacques Trudeau.[1] S kongresem se pojila také mezinárodní přehlídka loutkového divadla, kde Českou republiku v konkurenci více než šedesáti zemí reprezentovalo Naivní divadlo Liberec. Za provedení představení „Janek a kouzelná fazole“ v angličtině získal liberecký soubor od poroty jednu z festivalových cen.[2]

5.2 Loutkářská periodika tohoto období

Na počátku devadesátých let časopis *Loutkář* ztratil část své předplatitelské základny poté, co v roce 1990 začal vycházet časopis *Tvořivá dramatika*[3] jako metodologická pomůcka v oblasti divadelní práce se školními dětmi. *Tvořivá dramatika* se profilovala jako „jediný odborný časopis v České republice zaměřený na všechny oblasti dramatické výchovy“.[4] Řada škol se stala jejími odběrateli na úkor *Loutkáře*, kde dramatická výchova dětí byla zastoupena pouze jako jedno z dílčích témat, ale ne jako téma ústřední.[5]

Napříč celými devadesátými lety až do roku 2012 stále vycházejí občasníky loutkářské skupiny v rámci Svazu českých divadelních ochotníků, zmíněné v předchozí kapitole – *Rolnička*[6] a *Miniinformace SČDO SAL*[7]. Od roku 1994 až do současnosti

[1] Zdroj: *UNIMA 2012. The 21st UNIMA Congress & World Puppetry Festival.* [online] [cit. 7. 7. 2012]. Dostupné z www: <http://www.unima2012.org>. Úplný přehled kongresů UNIMA za celou dobu její existence – viz přílohy.

[2] Zdroj: *Liberec – nejlepší adresa.cz.* [online] [cit. 23. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://liberec.nejlepsi-adresa.cz/zpravy/clanky/Naivni-divadlo-sklidilo-v-cinskem-Chengdu-uspech-za-Janka-a-kouzelnou-fazoli-si-privezlo-oceneni-681>.

[3] Vydavatelem *Tvořivé dramatiky* s přílohou *Dětská scéna* je v roce 2012 NIPOS-pracoviště ARTAMA spolu se Sdružením pro tvořivou dramatiku a katedrou výchovné dramatiky DAMU v Praze. Časopis vychází 3x ročně, vedoucím redaktorem je Jaroslav Provazník. Dvě hlavní rubriky periodika se jmenují „Dramatika-umění-divadlo“ a „Dramatika-výchova-škola“. Ukázka titulní strany – viz přílohy.

[4] *Dramatická výchova. Periodika – Tvořivá dramatika.* [online] [cit. 4. 7. 2012]. Dostupné z www: <http://www.drama.cz/periodika/tvoriva_dramatika.html>.

[5] Z rozhovoru autorky s Ninou Malíkovou, šéfredaktorkou *Loutkáře*, únor 2010, Praha.

[6] *Rolnička. Zpravodaj amatérských loutkářů.* Praha : SAL SČDO, 1976–dosud. 3–4x ročně.

[7] *Miniinformace SAL SČDO. Občasník pro vnitřní potřebu členů SAL a loutkářských souborů.* Praha : SAL SČDO, 1977– dosud. Nepravidelně.

vychází také nepravidelně *Loutkářský vykřičník*, který jako svůj informační bulletin vydává NIPOS – ARTAMA.[1]

Další tituly zaměřené na divadlo obecně se loutkářství věnovaly či věnují jenom okrajově – například *Amatérská scéna*, *Svět a divadlo*, *Divadelní revue* či *Divadelní noviny*. Takže i v tomto období pokračuje časopis ve svém výsadním postavení a nemá konkurenci.

5.3 Časopis Loutkář v letech 1993–2012

Devadesátá léta znamenala pro časopis *Loutkář* především opakované existenční problémy, jak bude podrobněji uvedeno dále. Byla také obdobím vyrovnávání se s nedostatky z minulosti, do obsahu přibyla řada tematických seriálů a nových rubrik, z nichž mnohé přetrvaly dodnes, znovu byl navázán užší vztah k loutkářské katedře Divadelní fakulty AMU v Praze. Loutkář vycházel od roku 1993 s podtitulem „Časopis pro loutkářství“, poté od roku 2000 jako „Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře“.

[1] *Loutkářský vykřičník. Informační bulletin NIPOS ARTAMA pro amatérské loutkářství.* Praha : NIPOS ARTAMA, nepravidelně. Jak uvádí výroční zpráva NIPOS za rok 2011, Loutkářský vykřičník vychází s celoroční nabídkou vzdělávacích aktivit v oboru, včetně seminářů Loutkářské Chrudimi. Vychází na jaře a na podzim v elektronické verzi a obsahuje nabídky edukativních programů. Tištěný *Loutkářský vykřičník* vychází v rámci Loutkářské Chrudimi jako programový a informační zpravodaj pro seminaristy festivalu. Zdroj: NIPOS, kol. vedoucích a odborných pracovníků. 1. vyd. *Výroční zpráva NIPOS za rok 2011*. Praha : NIPOS, 2012. 71 s. ISBN 978-80-7068-013-1.

5.3.1 Programové zaměření periodika

V polovině roku 1993 formuloval programové cíle periodika šéfredaktor Pavel Vašíček následovně:

> Chtěli bychom zatím jen poněkud rozšířit autorské zázemí, částečně proměnit strukturu a náplň rubrik, přesunout některé akcenty. Ale především bychom chtěli navrátit Loutkáře loutkářům. Jak těm, kteří ze svého koníčka učinili profesi, tak těm, kteří se mu věnují pouze z libosti. Chceme prostě, aby Loutkář byl vskutku věnován převážně loutkářství (v nejširším smyslu toho slova). (...) Naší snahou je, aby i po letech mohlo toto periodikum posloužit jako co nejplastičtější a relativně nejúplnější souhrn informací o vývoji našeho oboru v daném období (samozřejmě včetně myšlení o něm)… (*Loutkář*, 1993, roč. 43, č. 4, s. 1).

Ani se vstupem do nového tisíciletí se programové zaměření nezměnilo, čtenáři ale dostali příslib většího prostoru věnovaného nejaktuálnějšímu dění v českém i zahraničním loutkářství. Do programového zaměření mělo také přibýt více kritické reflexe věnované práci nezávislých skupin a amatérských souborů, jednotlivá čísla časopisu měla být různě tematizována[1] a více pozornosti se od ročníku 50 dále mělo dostat významným výročím z loutkářské oblasti, mimo jiné formou speciálních příloh (*Loutkář*, 2000, roč. 50, č. 1, s. 1).[2] Všechny tyto sliby redakce splnila.

Redakce se hrdě a opakovaně hlásila k nástupnictví původního *Českého loutkáře*, jeho odkaz a jeho historickou úlohu často připomínala a stále připomíná.[3] Jako příklad lze uvést článek divadelní historičky Alice Dubské „Na počátku byl Český loutkář“ (*Loutkář,* 2002, roč. 52, č. 2, s. 56–57). Konečně celé oslavy stoletého jubilea časopisu v roce 2012 jsou svým způsobem jedním velkým uznáním práce všech předchůdců dnešního *Loutkáře*.

---

[1] V roce 2001 se například jednotlivá čísla *Loutkáře* měla výrazněji zaměřit na amatérské soubory a nezávislé skupiny (*Loutkář*, 2001, roč. 51, č. 1, s. 1).

[2] Například v druhém čísle ročníku 2000 vyšel jako speciální příloha adresář českých profesionálních loutkových divadel, nezávislých skupin a institucí, které měly vazbu k loutkovému divadlu.

[3] Z rozhovoru autorky s Ninou Malíkovou, šéfredaktorkou *Loutkáře*, únor 2010, Praha.

Loutkář se od devadesátých let až do roku 2012 vymezuje jako časopis určený nejen profesionálním loutkářům a loutkářům-amatérům, ale také publiku z řad běžných návštěvníků loutkového divadla, kteří sami aktivně neprovozují loutkové divadlo, a příznivcům divadla obecně.

5.3.2 Vydavatel, složení redakce – hlavní autoři

V roce 1993 bylo nakladatelství Panorama, dosavadní vydavatel *Loutkáře*, zařazeno pod pražský Divadelní ústav, který se stal jeho přímým vydavatelem, takže časopis zůstal v gesci Ministerstva kultury ČR (*Loutkář*, 1993, roč. 43, č. 10, s. 1). Ještě v průběhu roku časopis podle tiráže oficiálně vycházel v Panoramě, od roku 1994 již tiráž uváděla jako vydavatele Divadelní ústav. Sídlo redakce se v průběhu roku 1994 přestěhovalo z dosavadní Mrštíkovy ulice do Celetné ulice v centru Prahy, kde Divadelní ústav sídlí také v roce 2012.

Protože vydávání takto specifického titulu, který nepřinášel potřebné výnosy a naopak potřeboval nejméně 70procentní dotování, bylo z pohledu Divadelního ústavu problematické, byla redakce vyzvána, aby si našla nového vydavatele a především sponzora. A tak v roce 1998 *Loutkář* přešel pod Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, které bylo za účelem zajištění další existence časopisu založeno v roce 1997 a které jej stále vydává.[1]

Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, jež má také působiště v Celetné ulici v Praze, „se zabývá podporou loutkářství a popularizuje tento divadelní druh jako nedílnou součást divadelního umění, mající oporu v české divadelní tradici už od dob

[1] V *Divadelních novinách* ke svému rozhodnutí ředitel Divadelního ústavu v roce 1996 uvedl: „Od poloviny roku počítám i s odříznutím tří divadelních časopisů: Divadelních novin, Loutkáře a Tanečních listů. Znamená to, že redakce těchto časopisů by si měly najít hlavního vydavatele (DÚ jim nabídne služby spoluvydavatele), stát se skutečně svéprávnými a nezávislými. Jejich existence by neměla nadále být dána shůry. (…) Jsem upřímně přesvědčen o tom, že stoprocentní financování těchto periodik státem je nadále neudržitelné. Nemá to precedens ani v zahraničí, ani u nás u jiných uměleckých disciplín. Na druhé straně: prokáží-li tyto časopisy elementární životaschopnost, je třeba udělat vše pro to, aby mohly nadále vycházet. O jejich nezastupitelnosti z hlediska kritické reflexe naší divadelní formy (nemluvě o funkci informační) totiž není pochyb“ (*Divadelní noviny*, 1996, č. 3).

národního obrození“.[1] Přechodem vydavatele na tuto formu bylo nově možné žádat například o granty z rozpočtu Ministerstva kultury ČR, o prostředky z Nadace Český literární fond a o další formy podpory.[2] Jinými slovy, tento přechod pod nově vytvořeného vydavatele byl vlastně jediným řešením umožňujícím další existenci listu, i když s některými ústupky. Například od roku 1998 se kvůli nutnosti minimalizovat náklady na tisk snížila periodicita 24stránkového měsíčníku na dvouměsíčník[3], ovšem s dvojnásobným počtem 48 stran.[4]

Eva Hanžlíková byla z pozice šéfredaktorky odvolána pro nadbytečnost k 30. dubnu 1993.[5] Následně ji nahradil dramaturg a režisér Pavel Vašíček, hlavními redaktorkami se staly Nina Malíková a Věra Zaviačičová.[6] V tomto období časopis neuváděl žádnou redakční radu ani stálé přispěvatele. Nina Malíková vedení časopisu převzala od roku 2000. V roce 2000 měl *Loutkář* v tiráži uvedenu manažerku Kateřinu Čejkovou, redakční radu tvořili vedle Vašíčka Vladimír Hulec, Jan Novák, Pavel Kalfus, Petr Pavlovský a Luděk Richter.

Právě přelom tisíciletí byl pro časopis obzvlášť krizový. Nina Malíková v úvodníku prvního čísla ročníku 50 o situaci *Loutkáře* napsala:

> (...) Loňská kritická situace si vyžádala některé nové změny. Což znamená mimo jiné i to, že se v Loutkáři bude objevovat více reklam (a budeme se snažit, aby to byly reklamy především oborové) a že bude třeba hledat usilovně i další možnosti finančního krytí (...). Někteří z vás si také povšimnou změny složení redakce. Souvisí především s novou organizačně-ekonomickou situací časopisu. Kromě stabilního dvoučlenného redakčního teamu bude práce spočívat i na řadě

[1] *Loutkář. Charakteristika titulu a profil čtenářů.* [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.loutkar.eu/index.php?o>.

[2] Granty a finanční podporu časopis získal – k udržení na trhu mu skutečně pomohly prostředky ministerstva kultury, Nadace Český literární fond a dalších subjektů, například firmy Transgas.

[3] Čísla 10, 11 a 12 ročníku 1994 vyšla s 4 stranami navíc díky jednorázové dotaci 20 000 Kč od Nadace Český literární fond (*Loutkář*, 1994, roč. 44, č. 12, s. 1).

[4] Časopis se tiskne v tiskárně Tobola v Praze 5.

[5] Ke svému odvolání v rozhořčeném rozloučení se čtenáři Eva Hanžlíková napsala: „Nemohu vám vysvětlit kým a proč, protože to nevím. Čtrnáct let jsem Loutkáře řídila, jak nejlépe a hlavně jak nejnezávisleji jsem uměla...“ (*Loutkář*, 1993, roč. 43, č. 4, s. 1).

[6] Od roku 1994 byla redaktorkou už jen Nina Malíková.

> externích spolupracovníků, počítá se s aktivnější spoluprací redakční rady, která se v průběhu roku ještě rozšíří o další členy, i s kontinuální redakční prací Pavla Vašíčka (...) (*Loutkář*, 2000, roč. 50, č. 1, s. 1).

Reklamy se v *Loutkáři* skutečně začaly objevovat, zpravidla ale rozsahem nepřesáhly více než dva listy a skutečně se jednalo především o inzertní vizuály spřátelených institucí, divadel, festivalů a kulturních akcí.[1]

Od roku 1993 do roku 2012 se cena listu postupně zvyšovala – v roce 1993 stálo jedno číslo 7 korun, v roce 1994 již 25 korun, v roce 2000 bylo číslo časopisu za 50 korun a v roce 2012 stojí jedno číslo na stánku 80 korun, roční předplatné pak 400 korun.

Také v roce 2012 je *Loutkář* distribuován z většiny formou předplatného, několik desítek kusů každého čísla se prodá jednotlivě v kamenných prodejnách.[2] Redakce je vedle příspěvku na činnost od Ministerstva kultury České republiky na předplatitelské základně závislá, stávající počet předplatitelů však na výrobu časopisu stačí jen stěží, proto se stále hledají nové formy financování – vedle inzerce také další granty a dary.[3] Redakce opakovaně vyzývá čtenáře, že pokud se chtějí stát sponzory *Loutkáře* a přispět nějakou finanční částkou, jejich jméno uveřejní s poděkováním, navíc je motivuje také tím, že dary v hodnotě nad 1000 Kč jsou pro dárce daňově odečitatelnou položkou (např. *Loutkář*, 2012, roč. 62, č. 3, s. 1).

---

[1] Tematicky nejvzdálenější loutkám byly reklamy na veletrhy s různým zaměřením, jako příklad lze uvést celostránkový vizuál veletrhu Polygraf 2003 (*Loutkář*, 2003, roč. 53, č. 1, s. 44). Jinak převládaly inzertní vizuály upozorňující na kulturní akce a instituce – například v ročníku 2003 to byla dále půlstrana věnovaná 2. Námořnímu festivalu bratří Formanů s podtitulem Dětem loutky, světu mír, Česku moře, celostrana pro festival Pražské Quadriennale 2003 anebo celostrana pro prezentaci knihkupectví Prospero (*Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře*. 2003, roč. 53, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2003. 6x ročně. ISSN 1211-4065).

[2] Jednotlivá aktuální čísla časopisu *Loutkář* lze zakoupit v Institutu umění-Divadelním ústavu a v obchodě Divadla Minor v Praze. Zdroj: *Loutkář. Předplatné.* [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www. loutkar.eu/index.php?s>.

[3] Z rozhovoru autorky s Ninou Malíkovou, šéfredaktorkou *Loutkáře*, únor 2010, Praha.

Čtenáři současného *Loutkáře* pocházejí z řad profesionálních a amatérských loutkářů a pedagogů především uměleckých škol, ale také mateřských a základních škol, jimž se jeho prostřednictvím dostávají nové náměty pro tvůrčí práci s dětmi. Časopis vychází v nákladu kolem 500 kusů.[1] Předplatné *Loutkáře* mají například kulturní a informační střediska v České republice nebo zahraniční střediska mezinárodní organizace UNIMA.[2]

Autorské složení se v tomto období proměňuje v souladu s tím, že neexistuje stálá několikačlenná redakce a s výjimkou vedení listu jsou přispěvatelé externisty. Navíc autoři nejsou zaměřeni výhradně na jednu oblast – kdo píše teoretické úvahy, může stejně tak být autorem recenzí konkrétních inscenací, jako například Jan Císař.

Mezi pravidelnými autory lze nicméně – vedle Niny Malíkové se zaměřením na portréty osobností a dění v UNIMA a vedle Pavla Vašíčka se zaměřením na otázky režijní a dramaturgické – opět vysledovat Luďka Richtera, dále Alici Dubskou se zaměřením na historii loutkového divadla, Radmilu Hrdinovou a Vladimíra Hulce jako autory recenzí, také Jiřího Davídka, Petra Pavlovského či Alenu Exnarovou jako časté recenzenty loutkářských přehlídek a festivalů, Vladimíra Predmerského jako autora příspěvků o loutkářském dění na Slovensku, Kateřinu Leškovou-Dolenskou jako autorku recenzí i teoretičtějších článků či Jaroslava Blechu mimo jiné jako autora výběrů z nové literatury nebo reportáží o zajímavých institucích se zaměřením na loutky na našem území.[3]

5.3.3 Osobnosti Pavla Vašíčka a Niny Malíkové

Než se Pavel Vašíček (*21. 2. 1947, Brno) stal vedoucím redaktorem časopisu *Loutkář*, měl za sebou dvě desetiletí bohaté tvůrčí praxe, a to především loutkářské. O loutkové divadlo se zajímal od dětství, již jako sedmiletý byl členem brněnského

[1] Z rozhovoru autorky s Ninou Malíkovou, šéfredaktorkou *Loutkáře*, září 2012, Praha.

[2] *Loutkář. Charakteristika titulu a profil čtenářů.* [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.loutkar.eu/index.php?o>.

[3] Konkrétní příklady článků – viz dále.

souboru Jitřenka. Po studiu brněnské konzervatoře byl přijat ke studiu na loutkářské katedře Divadelní fakulty AMU v Praze v oborech režie a dramaturgie.[1]

Ještě před ukončením vysoké školy začal působit jako režisér a dramaturg Krajské loutkové scény Radost v Brně, kde setrval deset let (1969–1979), pracoval také jako režisér Československého rozhlasu v Brně (1972–1974). V osmdesátých letech se jeho umělecké aktivity soustředily především do Plzně – v Divadle dětí v Plzni působil jako dramaturg (1982–1986), v Divadle Alfa v Plzni je od roku 1988 dramaturgem a režisérem (Malíková in Vašíček, 2000, s. 112–113). Od druhé poloviny osmdesátých let byl pedagogem pražské loutkářské katedry, dnes katedry alternativního a činoherního divadla, se kterou stále externě spolupracuje.

Časopis *Loutkář* provedl Pavel Vašíček obdobím, které pro periodikum bylo snad ze všech dosavadních částí jeho existence nejsložitější (viz výše), dobou, kdy se *Loutkář* ocitl téměř před zrušením. Dokázal udržet titul na vysoké úrovni, se čtenáři všechny změny komunikoval v krátkých úvodnících a upozorněních, do vedení listu investoval velké osobní úsilí a opakovaně uklidňoval odběratele, že *Loutkář* přetrvá.

Nina Malíková (*18. 10. 1945, Praha) nejprve do *Loutkáře* příležitostně přispívala, od devadesátých let byla stálou členkou redakce a již třináctým rokem stojí v jejím čele. Je dcerou loutkáře Jana Malíka, jemuž se věnovala mj. podkapitola 2.4.3 této práce. Na práci svého otce plně navazuje. Také jí je vlastní velké nasazení při aktivitách podporujících české loutkářství a snaha o udržení časopisu *Loutkáře* navzdory finančním obtížím.[2]

Nina Malíková vystudovala divadelní vědu na katedře Dějin a teorie divadla Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, zakončovala diplomovou prací *Vrcholná léta divadelní práce Gastona Batyho – hlavně dosud nevytěžená kapitola*

[1] Zdroj: *Databáze českého amatérského divadla*. [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=5421>.

[2] Zdroj: *Sdružení profesionálních loutkářů.* [online] [cit. 26. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.profiloutkari.org/?q=node/93>.

divadelní činnosti Gastona Batyho, tj. jeho poměr k loutkové tvorbě (Praha, 1969).[1] Působila nejprve jako lektorka Divadla Vítězného února v Hradci Králové (1970–1973), poté jako dramaturgyně Divadla S. K. Neumanna v Praze (1973–1984), později jako dramaturgyně v Divadle Lampion v Kladně (1998–2006). Již od roku 1970 je odbornou asistentkou katedry loutkářství na DAMU v Praze, dnes katedry alternativního a loutkového divadla, kde přednáší především o dějinách loutkového divadla v zahraničí a u nás po roce 1945. Má za sebou množství zahraničních stáží, rozsáhlou publikační činnost, účast v porotách řady renomovaných zahraničních loutkářských festivalů a je spoluorganizátorkou a dlouholetou dramaturgyní loutkářské přehlídky Přelet nad loutkářským hnízdem. Téměř třicet let je odbornou pracovnicí v oblasti loutkového divadla v Divadelním ústavu v Praze.[2]

Nina Malíková se vždy bohatě angažovala v rámci mezinárodní loutkářské organizace UNIMA: byla členkou výkonné rady (1988–2000), předsedkyní Publikační komise UNIMA (1988–1996), členkou Evropské komise UNIMA (1988–1996) a od roku 1995 předsedkyní Českého střediska UNIMA. Spolupracovala také na rozsáhlé *Světové encyklopedii o loutkářském umění* vydané pod patronátem UNIMA v roce 2009, kde je autorkou většiny hesel o českém loutkářství.[3]

[1] Zdroj: DAMU v Praze. [online] [cit. 26. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-alternativniho-a-loutkoveho-divadla/pedagogove/mgr-nina-malikova>.

[2] Zdroj: DAMU v Praze. [online] [cit. 26. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-alternativniho-a-loutkoveho-divadla/pedagogove/mgr-nina-malikova>.

[3] Zdroj: *Zpráva o činnosti Českého střediska UNIMA v roce 2009. UNion Internationale de la Marionnette. [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/clanek.asp?id=23463>.*

5.3.4 Zpracovávaná témata, formální podoba

V celém období sledovaném v této kapitole *Loutkář* vycházel s barevnou obálkou a černobílými vnitřními stranami ve formátu A4.[1] Grafická podoba se proměňovala jen mírně, především šlo o použití nových fontů pro titulky a mezititulky. Fotografií obsahoval časopis už v devadesátých letech poměrně dost a po roce 2000 už byla obrazová složka v poměru k textům dobře vyvážená.

Tematicky pojednávaly zveřejňované texty o všech aspektech loutkářství a loutek. Informovaly o aktuálním dění na loutkářské scéně v České republice a v zahraničí, obracely se do historie pro inspiraci, kriticky hodnotily přítomnost, nechyběly rozhovory s významnými divadelními osobnostmi, profily souborů a loutkoherců a další publicistické útvary s tematikou loutkářství. Stejné obsahové složení má časopis *Loutkář* v roce 2012.

Po převzetí časopisu Pavlem Vašíčkem se list dělil na rubriky „Hledání souvislostí“ s širokým tematickým rozpětím převážně teoretických a historických článků,[2] „Ostatně soudím“ s recenzemi, kritikami a dalšími hodnotícími texty o loutkových souborech a loutkových inscenacích,[3] „Stránka pro...“ o činnosti profesionálních divadel,[4] „Trocha poezie“, „Postřižiny“ s informacemi o tom, jak o loutkářství psala jiná média, „Po babičce klokočí a...“ s ohlédnutími do historie[5] a „Nová hra“ s textem či úryvkem textu divadelní hry pro loutky s komentářem

[1] Proměny titulní strany v tomto období – viz přílohy.

[2] Jako příklady lze uvést: Alice Dubská: Skupa-fenomén doby (*Loutkář*, 1997, roč. 47, č. 1–2, s. 10–13), Petr Pavlovský: O loutkách z mnoha stran (*Loutkář*, 1998, roč. 47, č. 11–12, s. 20), Kateřina Lešková-Dolanská: Loutkáři bez loutek? (Loutkář, 2011, roč. 61, č. 2, s. 27).

[3] Jako příklady lze uvést: Nina Malíková: Statečný Huon, král skřítků a krásná saracénka (*Loutkář*, 1994, roč. 44, č. 1, s. 8), Z. A. Tichý: Roztomilá ježatost není všechno (*Loutkář*, 1999, roč. 49, č. 1, s. 26), Kateřina Lešková-Dolanská: Velbloud, ryba, slepice (*Loutkář*, 2012, roč. 62, č. 2, s. 28).

[4] Jako příklady lze uvést: Alice Dubská: Vladimír Šmejkal, muž tří talentů (*Loutkář*, 1998, roč. 48, č. 1–2, s. 31–34), Nina Malíková: Nejlepší loutkář je imaginace (*Loutkář*, 2012, roč. 62, č. 2, s. 37).

[5] Jako příklad lze uvést: K. Koval: Jak plzeňský Kašpárek pochovával Rakousko (*Loutkář*, 1998, roč. 48, č. 9–10, s. 39–40).

dramaturga.[1] Postupně přibývaly další rubriky: „UNIMA“, „Divadlo z libosti“ s články zaměřenými na loutkáře-amatéry,[2] seriál „Technologie“ s různými návody na výrobu loutek a tipy pro dobré fungování loutkových scén, rubrika „Různé“, kam spadaly například citáty, fragmenty her, literární žánry atp. Dění ve Skupině amatérských loutkářů v rámci Svazu českých divadelních ochotníků byl věnován „Koutek SAL“.

Už když si Vašíček jménem časopisu dával předsevzetí na ročník 1994 i dále se obracet k profesionálům i amatérům, teoretikům i praktikům, studentům DAMU i „loutkomilům“ (*Loutkář*, 1993, roč. 43, č. 6, s. 1), současně napsal, že se do redakce dostávalo takové množství textů, že jich spoustu musel vyřazovat, a tak se mohly některé rubriky jako například texty her anebo „Knihovnička“ objevovat jen nepravidelně a musely se různě střídat, aby se dostalo místa na více textů.

V ročníku 1995 se rubriky neměnily, přibyla nově rubrika „Setkávání“ věnovaná loutkářským festivalům,[3] „Kurýr“ se stručným zpravodajstvím z domova i ze světa, která je úvodní rubrikou *Loutkáře* až do současnosti. V ročníku 1996 přibyly rubriky „Čo, kde a kedy na Slovensku“, „Premiérový glosář“, v ročníku 1997 „Loutka a terapie“ o využití loutek v léčebném procesu, „Osobnosti“ s portréty českých i zahraničních tvůrců.[4] Do konce devadesátých let už se rubriky dále neproměňovaly.

Ročník 2000 pod vedením nové šéfredaktorky na předchozí ročníky obsahově bezprostředně navazoval. Pouze v rámci rubriky „Kurýr“ přibylo nově „Kalendárium“ s medailonky loutkářů při příležitosti životních jubileí. Na konci čísla byly stránky vyhrazené pro plošnou inzerci, další možností pro potenciální zájemce o inzerování byla také řádková inzerce tamtéž. V ročníku 2001 přibyla rubrika „Zasláno“ s reakcemi na

[1] Jako příklad lze uvést: Jan Bílek: Očarovaný hrad (*Loutkář*, 1993, roč. 43, č. 6, s. 19–21), Jana Mandlová, Rudolf Těsnohlídek, Karel Šefrna: Bystrouška, liška (*Loutkář*, 2002, roč. 52, č. 1, s. 38).

[2] Jako příklad lze uvést: Emil Havlík: Kdybych byl porotcem / Čechova Olomouc 1997 (*Loutkář*, 1998, roč. 48, č. 1, s. 36), Nina Malíková: Genius loci (*Loutkář*, 2001, roč. 51, č. 1, s. 27), Alena Exnarová: Víkendový maratón v jesličkách (*Loutkář*, 2002, roč. 52, č. 3, s. 17).

[3] Tato rubrika mapovala dění na festivalech mezinárodních i zahraničních v různých zemích, na přehlídkách národních a celostátních, krajských, mezikrajových, oblastních i školních.

[4] Příspěvky do této rubriky psala především Nina Malíková. Po roce 2000 už se tato rubrika samostatně neobjevovala. Jako příklady lze uvést: Nina Malíková: Josef Schmid (*Loutkář*, 1998, roč. 48, č. 1–2, s. 45–47), Nina Malíková: Laurent Mourguet (*Loutkář*, 1996, roč 46, č. 10, s. 21–23).

otištěné články a názory a „Loutkářský receptář“ s praktickými radami. Název rubriky věnované dění u našich sousedů zněl nově „Zápisník ze Slovenska“. V roce 2002 při příležitosti 90 let existence časopisu a 30. výročí Muzea loutkářských kultur v Chrudimi vydala redakce speciální kalendář s loutkářskou tematikou.

V roce 2003 byl k jednotlivým číslům připojen také dvoustránkový komiks, ve kterém na současné dění reagovaly stylizované postavičky. Na rok 2004 sliboval *Loutkář* přinášet na pokračování papírové části skládacího loutkového divadélka, tak jako kdysi v éře Jindřicha Veselého, hned v lednovém čísle ale konstatoval, že na realizaci projektu nemá prostředky. Jinak byl ročník věnován výrazněji aktuálnímu dění v loutkářství a méně ohlédnutím do historie, rozšířena byla rubrika „Výročí“. Na vnitřních barevných stranách obálky byly v rámci rubriky „Galerie“ otiskovány práce mladých výtvarníků se zaměřením na loutkové divadlo.

V dalších ročnících se složení jednotlivých čísel ustálilo a lze konstatovat, že ve stejné podobě časopis vychází i v roce 2012. *Loutkář* v roce 2012 tedy zahrnuje všestranné zprávy o dění v profesionálních loutkových divadlech a amatérských souborech, o výročích a úmrtích loutkářů, zprávy ze Slovenska, z jiných zahraničních států a z UNIMA, recenze a hlubší rozbory loutkových představení, rozhovory s významnými osobnostmi, teoretické a kritické úvahy, programy a hodnocení festivalů a přehlídek, články o historii loutkářství, překlady zajímavých textů zahraničních loutkářů, úryvky her s komentáři dramaturga a anglické resumé.[1] Nedílnou součástí je prostor pro inzerci.[2]

[1] Tedy po „Úvodníku“ následují v prvních třech číslech roku 2012 „Kurýr“, „Zasláno,“ „Zápisník ze Slovenska“, „Hledání souvislostí“, „Ostatně soudím“, „Stránky pro…“, „UNIMA“, „Galerie“, „Divadlo z libosti“, „Setkávání“, „Hra“, „Přečetli jsme za vás“, „Festivaly“, nepravidelně rubriky o technologii a dramaturgii, „Resumé“.

[2] Nejdražší je inzerát na barevné křídové dvoustraně uvnitř čísla – stojí 22 000 korun, standardní stránka A4 stojí 5000 korun. Neziskové organizace dostávají při inzerování svých aktivit v *Loutkáři* 30procentní slevu. Zdroj: *Loutkář. Inzerce.* [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.loutkar.eu/index.php?i>.

5.4 Loutkář v roce 2012

Šéfredaktorka Nina Malíková[1] ve svém úvodníku v třetím čísle roku 2012 rekapituluje osudy časopisu v průběhu století a zdůrazňuje, že byl skutečně svědkem a součástí všech významných proměn českého loutkového divadla:

> Díky publikačním možnostem se zde vlastně konstituovala i česká loutkářská kritika, teorie a historie. (...) Stejně tak, jako je s podivem, že už sto let časopis Loutkář provází loutkové divadlo nás i ve světě, je téměř zázrakem, že přežil všechny nepřízně osudu – obě války, ideologický nátlak a konečně ve všech dobách i finanční problémy (*Loutkář*, 2012, roč. 62, č. 3, s. 1).

Sté výročí oslavil v roce 2012 *Loutkář* například speciálně pojatým třetím číslem, do kterého byly zařazeny originální ilustrace významných českých výtvarníků se vztahem k loutkám, jako jsou například Petr Nikl, Jiří Barta, Adolf Born, Jan Schmid, Jan Švankmajer, Jiří Suchý, Marek Zákostelecký a další umělci. Redakce celkem k vytvoření grafického listu k příležitosti výročí vyzvala čtyřiadvacet osobností. Novinkou spojenou s výročím je mimo jiné zvýšení počtu prodejních míst časopisu o pokladny řady divadel po celé České republice.

Dále byly při této příležitosti uspořádány zvláštní akce – 21. června 2012 to byl seminář v rámci 29. ročníku soutěžního bienále českého profesionálního loutkového a alternativního divadla Skupova Plzeň s názvem „Současné prostředky mediální komunikace“, jehož tématem byly perspektivy loutkářských periodik a možnosti mediální komunikace v této oblasti. V rámci Loutkářské Chrudimi zase byla zorganizována výstava věnovaná časopisu, kde se prezentovaly mimo jiné právě výše zmíněné grafické listy, a také speciální přípitek s názvem „100 piv s Loutkářem“ dne

[1] Složení redakčního týmu v roce 2012: redaktorkou a manažerkou je Kateřina Lešková-Dolenská, funkci tajemnice redakce vykonává Tereza Chalupová. Členy redakční rady jsou Jaroslav Blecha, Stanislav Doubrava, Jaroslav Etlík, Vladimír Hulec, Pavel Kalfus, Jan Novák, Petr Pavlovský, Luděk Richter a Pavel Vašíček, stálými spolupracovníky jsou Géza Balogh (HU), Alice Dubská, Ida Hledíková (SK), Henryk Jurkowski (PL), Livija Kroflin (HR), Anke Meyer (DE), Magdalena Pantáková a Vladimír Predmerský (SK) (*Loutkář*, 2012, roč. 62, č. 1, s. 48).

2. července 2012. Výročí zaznamenala média včetně České televize, která *Loutkáři* věnovala reportáž v rámci svého kulturního zpravodajství.[1]

S jubileem se bude pojit zásadní grafická proměna od čtvrtého čísla roku 2012, jež vyjde v září.[2] Redesign má časopis zatraktivnit – na vytvoření nové podoby *Loutkáře* byla vyhlášena veřejná soutěž, ve které zvítězila dvojice grafiků Jan Svoboda a Jana Smetanová. Nina Malíková (2012) uvedla:

> Novým logem a designem chceme posílit vizuální stránku časopisu – zvětší se fotografie, sazba se odlehčí přechodem z dvou sloupců na tři. Loutkář by v této podobě měl být hlavně přehlednější. Zprávy o výročích, úmrtích a jubileích loutkářů a dalších divadelníků a umělců přesuneme z předních stran dozadu, vznikne tak nová rubrika Kronika. Rubrika Kurýr s informacemi z loutkářského dění u nás i v zahraničí ale zůstává, i když značná část jejího obsahu bude spolu s rubrikou Premiéry přístupná pouze na webových stránkách. V tištěném časopise i nadále zůstanou zásadní studie a seriály, nechceme je ale příliš zvědečtit kvůli cílové skupině, která zahrnuje také laiky a širokou veřejnost se zájmem o loutkové divadlo.[3]

Tištěné periodikum se bude soustředit na rozhovory, recenze, ještě více se zaměří na amatérské loutkáře. Výhledově by měly být do obsahu časopisu opět zařazeny technologické seriály, o které je mezi čtenáři zájem. Stránky zůstanou i nadále černobílé, obálka barevná. „Uvědomujeme si, že se dnes už všechen obsah primárně přesouvá na web, ale zatím chceme časopis v tištěné podobě zachovat," tvrdí Nina Malíková. Loutkáři ze zahraničí si jednou za rok budou moci koupit speciální číslo *Loutkáře* v angličtině s překlady nejzásadnějších článků.[4]

---

[1] Lze zhlédnout na webových stránkách České televize na adrese http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/184468-stoleti-ceskeho-loutkarstvi-v-jednom-casopise. Zdroj: *Česká televize.* [online] [cit. 26. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/184468-stoleti-ceskeho-loutkarstvi-v-jednom-casopise>.

[2] Toto číslo s novou grafickou úpravou bylo dokončováno souběžně s touto prací, takže jej autorka neměla možnost osobně prohlédnout a porovnat.

[3] Zdroj: MALÍKOVÁ, Nina. *Rozhovor autorky se současnou šéfredaktorkou časopisu Loutkář.* Redakce Loutkáře, Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář – Celetná 17, Praha 1, září 2012.

[4] Zdroj: Ibid.

Redakce chce dát větší důraz na webové stránky www.loutkar.eu a hodlá z nich udělat plnohodnotný zdroj informací o dění v loutkářství u nás i v zahraničí. Stránky na adrese www.loutkar.eu jsou již před svou proměnou, která má proběhnout koncem září 2012, pravidelně aktualizované, přinášejí zajímavosti s loutkářskou tematikou a tipy na premiéry a festivaly, informace a upoutávky na nová čísla časopisu a postupně je zde rozšiřován archiv starších čísel, přičemž plná znění publikovaných článků jsou přístupná pouze předplatitelům po zadání přístupového hesla.[1]

Nově tedy budou na webové stránky *Loutkáře* zařazovány veškeré aktuality, jež by vzhledem k dvouměsíční periodicitě mohly zastarat, a praktické informace pro loutkáře a příznivce loutkového divadla, dále také ankety, soutěže i čtenářský blog. Nová webová rubrika s názvem „Tržiště“ bude prostorem pro nabídku a poptávku čtenářů po loutkách, dekoracích a dalších artefaktech souvisejících s loutkovým divadlem. Stránky budou mít i anglickou verzi. „Dlouhodobým cílem je vybudovat virtuální loutkářské centrum, místo, kde návštěvník získá základní přehled o oboru včetně důležitých adres institucí, organizací, divadel, muzeí, škol napojených na loutkové divadlo, článků o historii oboru a významných osobnostech atd.“[2]

Zástupci časopisu *Loutkář* se čtenáři aktivně komunikují na sociální síti Facebook, kde na svém přehledném a pravidelně updatovaném profilu informují o časopise a jeho aktivitách, včetně například letošních oslav, vkládají ale také odkazy na nejrůznější loutkářské akce, upozorňují na zajímavé loutkářské počiny a vyzývají k diskusi nad různými tématy.[3]

---

[1] Webové stránky nejsou zajišťovaány externě, provozovatelem webových stránek www.loutkar.eu je přímo Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, které se také stará o jejich náplň a editaci – konkrétně Mgr. Kateřina Lešková Dolenská, Ph.D., jinak zodpovědná také za redakci a za marketing.

[2] Zdroj: *Loutkář slaví 100 let.* [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.loutkar.eu/index.php?id=469>.

[3] Zdroj: *Facebook.com.* [online] [cit. 26. 8. 2012]. Dostupné z www: <https://www.facebook.com/Loutkar >.

Závěr

Cílem rigorózní práce bylo popsat stoletou historii časopisu *Český loutkář*, nejstaršího odborného periodika o loutkářství na světě, od jeho založení v roce 1912 do roku 2012. Autorka navázala na svou diplomovou práci, která se soustředila na charakteristiku časopisu do roku 1950, zahrnula její kapitoly a dovedla vývoj do současnosti. Práce se soustředí na obsahové a formální proměny periodika a snaží se vystihnout jeho podstatné vývojové linie, vždy v kontextu soudobého českého loutkářství. Žádná jiná odborná práce na toto téma nebyla dosud zpracována.

Časopis vychází s výjimkou krátkého přerušení v letech 1914–1916 kontinuálně do roku 2012. Podrobná historická analýza potvrdila předpoklad, že měl a má nezastupitelný význam pro naše loutkářství, ale jeho vliv je podstatný i pro další oblasti divadelního umění. *Český loutkář* a jeho nástupnické tituly v průběhu dvacátého století (*Loutkář*, *Loutková scéna*, *Československý loutkář* a opět *Loutkář*) vždy pečlivě odrážely dění v českém loutkářství a staly se tak cennou součástí našeho kulturního dědictví. Přispívaly k zachování kontinuity loutkářského oboru a celého tohoto kulturně-sociálního odvětví lidské společnosti. Jako platforma s touto charakteristikou se časopis profiluje i v roce 2012, je unikátní živou kronikou českého loutkářství. S výjimkou časopisu *Naše loutky* (1923–1938), který ale kladl větší důraz na praktické otázky loutkového divadla, neměl doposud konkurenci.

Měsíčník *Český loutkář* (1912–1913) založil zapálený organizátor loutkářského života, divadelní teoretik a historik Jindřich Veselý, jenž jej na konci války obnovil jako *Loutkáře* (1917–1939). Časopis na svém počátku pomáhal sjednocovat loutkářskou obec a byl oporou v procesu formování moderního českého loutkářství; od dvacátých let zesílil důraz na teoretické otázky, na estetiku loutek, na loutkářskou režii a na přípravu profesionalizace oboru. Stejně tak byl ale praktickým rádcem, takže spektrum jeho funkcí bylo v této velmi široké. Na Veselého práci a odhodlání navázal posléze loutkář a dramatik Jan Malík, který řídil *Loutkovou scénu* (1940–1941, 1945–1950). Na jejích stránkách byl mimo jiné zřetelný důraz na roli loutkového divadla při výchově dětí a mládeže.

Po sloučení *Loutkové scény* s revue *Divadlo* převzal její místo *Československý loutkář* (1951–1992), velmi silně zaměřený na ideologické otázky, v padesátých letech především na vhodnou dramaturgii vyhovující požadavkům komunistického režimu. Stal se prvkem osvěty a výchovy k socialismu a tedy součástí oficiálních nakladatelských plánů, takže v tomto období – jako jediném za dosavadní existenci – nepředstavovalo finanční zajištění časopisu problém. Časopis se už od založení obracel na širokou cílovou skupinu – na aktivní loutkáře, na publikum loutkového divadla, na příznivce divadla obecně; stejně tak poté, co byl u nás v roce 1949 zahájen proces profesionalizace a na našem území začali koexistovat loutkáři-profesionálové a loutkáři-amatéři, se *Československý loutkář* věnoval oběma těmto skupinám. Od padesátých let dál otiskoval desítky článků, které řešily opodstatnění obou loutkářských proudů, nároky na ně a doporučení pro nápravu jejich nedostatků.

V šedesátých letech se už dostávalo více pozornosti i režii, scénografii a dalším aspektům loutkového divadla. Celé rubriky se intenzivně soustředily na práci s loutkami ve školách a mládežnických souborech. Velkým průběžným tématem byly loutkářské přehlídky, především Loutkářská Chrudim. Ani v době normalizace se časopis přímo nezaprodal, jeho autoři udrželi titul na odborné úrovni. Sedmdesátá léta byla paradoxně obdobím prudkého rozvoje loutkářství u nás, rozvíjely se autorské scény a zkoušely se inovativní tvůrčí metody, a to se odráželo také na stránkách *Československého loutkáře*. S výjimkou dvou ročníků (1970–1972) vedl od padesátých let do konce roku 1979 časopis kritik a divadelní teoretik Miroslav Česal.

V roce 1980 Česala nahradila publicistka a dramaturgyně Eva Hanžlíková. Na tematickou stránku časopisu tato změna neměla vliv, jiné vedení bylo ale znát na přístupu ke grafickému zpracování. Už od roku 1951 nebyla grafická úprava *Československého loutkáře* příliš přehledná, na stránky se umisťovalo poměrně málo doprovodných ilustrací a nákresů, fotografií osobností a výjevů z loutkových představení. Vzhledem k omezenému přídělu papíru to byl zřejmě důsledek snahy vtěsnat na malý počet stran hodně textu. Nyní tato tendence očividně ještě zesílila a až do poloviny osmdesátých připomínal místy časopis vzhledově spíše textový bulletin. Celkově lze konstatovat, že *Československý loutkář* měl v průběhu jednačtyřiceti let své existence totožné programové zaměření, velmi podobnou obsahovou strukturu, stejný rozsah (24 černobílých stran + 4 strany obálky s barevnými tóny, i když rozhodně ne

celobarevné) a jeho kvalita byla vyrovnaná. Přílohy rigorózní práce mapují proměny titulní strany *Československého loutkáře* stejně jako všech ostatních nástupnických titulů původního *Českého loutkáře*.

Po rozdělení ČSFR dostalo periodikum znovu název *Loutkář* (1993–nyní). Eva Hanžlíková byl odvolána k 30. dubnu 1993, kdy ji nahradil dramaturg a režisér Pavel Vašíček, odpovědnou redaktorkou a jeho pravou rukou se stala Nina Malíková. Devadesátá léta byla obdobím vyrovnávání se s nedostatky z minulosti, přibyla řada tematických seriálů a nových rubrik, z nichž mnohé stále přetrvávají, znovu byl navázán užší vztah k loutkářské katedře, postupně se zlepšovala grafická úprava. Protože v předchozím období na stránkách časopisu dostávaly prostor i zprávy a recenze o jiných divadelních žánrech než o loutkovém divadle, bylo programovým úkolem pro devadesátá léta vrátit *Loutkáře* výhradně loutkářům. V polistopadové epoše se *Loutkář* opakovaně potýkal s nedostatkem finančních prostředků, také proto přešel v roce 1998 na dvouměsíční periodicitu. Časopis byl a je postaven na předplatitelském modelu. Počet předplatitelů ale na pokrytí nákladů dlouhodobě nestačí, a tak i dnes redakce shání alternativní zdroje financování, například z grantů, a oslovuje čtenáře s prosbou o finančních podporu ve formě daru.

Od začátku nového tisíciletí stojí v čele redakce Nina Malíková, předsedkyně Českého střediska UNIMA, odborná asistentka DAMU. Dnešní *Loutkář* zahrnuje všestranné zprávy o dění v profesionálních loutkových divadlech a amatérských souborech, o výročích a úmrtích loutkářů, zprávy ze Slovenska, z jiných zahraničních států a z UNIMA, recenze a hlubší rozbory loutkových představení, rozhovory s významnými osobnostmi, teoretické a kritické úvahy, programy a hodnocení festivalů a přehlídek, články o historii loutkářství, překlady zajímavých textů zahraničních loutkářů, úryvky her s komentáři dramaturga a anglické resumé.

Sté výročí oslavil v roce 2012 *Loutkář* například zvláštními akcemi v rámci festivalů Skupova Plzeň a Loutkářská Chrudim. S jubileem se bude pojit zásadní grafická proměna od září 2012, která má časopis zatraktivnit, a redakce chce dát větší důraz webové stránky. Lze doufat, že ačkoli je situace na dnešním trhu tištěných časopisů nelehká, *Loutkář* bude pokračovat v tradici a v třetím tisíciletí mu znovu pomůže velké osobní nasazení – tentokrát Niny Malíkové, dcery Jana Malíka.

Summary

The rigorous thesis described the history of *Czech Puppeteer*, world's oldest periodical focused on puppetry, since its foundation in 1912 until 2012. The name of the magazine changed several times during the twentieth century (*Puppeteer*, *Puppet Theatre*, *Czechoslovak Puppeteer* and *Puppeteer* again). The author examined the contents of the periodical and the most important aspects of its development and put it into context with relevant theatrical literature. No academic paper of this extent has yet been written on the subject matter. The magazine has been published continuously except for a short break between 1914 and 1916 until today. In 2012, *Puppeteer* celebrates a hundred years of its existence.

The historical analysis of the periodical confirmed the hypothesis that the magazine has always played a crucial role in the development of Czech puppet theatre. It has served as a means of integrating puppeteers, it has been a tribune for sharing important thoughts, it has also helped bring interesting impulses from abroad, it has motivated puppeteers to work harder and it has promoted the qualities of puppetry among both professionals and amateurs. *Czech Puppeteer* and its successors have mirrored all important changes of Czech puppetry and so they have become a valued part of our cultural heritage.

The formal look of the magazine has not changed very much during the hundred years, of course the graphic design has gradually improved. It has always been black and white and since 1951, with a colourful title. Except for the more practically oriented magazine *Our Puppets* published between 1923 and 1938, there was no real competition for *Puppeteer* during the whole twentieth century.

Jindřich Veselý started *Czech Puppeteer* in 1912, thus filling a significant gap in the media market. Although it only lasted until 1913, *Czech Puppeteer* became a respected and popular magazine. In 1917, Veselý reestablished the title as *Puppeteer*, working as both its publisher (until 1930) and editor-in-chief (until 1935). The magazine continued to publish articles about theoretical and practical issues as well as information about the International Puppetry Association UNIMA, which was founded in Prague in 1929. The spectrum of its functions was now even broader than before. The

magazine held successfully for many years until it was cancelled in 1939 – mainly due to economic reasons, because as a result of the Munich Agreement it lost a lot of subscribers.

In 1940, the magazine *Puppet Theatre* took its place under the editorial guidance of Jan Malík. But even *Puppet Theatre* was soon cancelled, so the only periodical focused on puppetry published during the Second World War was a simple cyclostyled bulletin. After the war, the renewed *Puppet Theatre* had to adapt to the new ideological demands and so it emphasized the role of puppets in education.

In 1951, it was replaced by *Czechoslovak Puppeteer* (*Československý loutkář*), which now fully oriented on ideological issues and it focused – or rather it had to focus – on the newly defined role of puppetry in building socialism. However, the authors never directly sold their souls to the regime and *Czechoslovak Puppeteer* managed to maintain its professional tone. Besides discussing the questions of politically convenient repertoire, it also became a platform for the puppetry department of the University of Performing Arts in Prague, which was established in 1952. *Czechoslovak Puppeteer* was published monthly for forty one years. Miroslav Česal was the editor-in-chief for more than twenty years, Eva Hanžlíková took over the lead in the eighties. All in all, the magazine's structure and contents remained basically quite the same, with just a few changes in the graphic design.

After the Czech and Slovak Republic separated into independent republics in 1993, the magazine went back to the title *Puppeteer*. Pavel Vašíček, the new editor-in-chief, had to deal with the content problems that had already arisen in the preceding era. For example, he introduced a number of new sections and he tried to really give the magazine back to the puppeteers, leaving articles about other theatrical genres behind – according to him, they had plenty of space in other theatrical periodicals. Nina Malíková became the editor-in-chief in 2000, but Pavel Vašíček has been a member of the editorial board ever since. Thanks to her high qualification, persistance and stubbornness in the good sense of the word, the magazine is still alive, struggling through hard financial difficulties. Until today, she takes care responsibly of most of the managerial and journalistic work.

Czech Puppeteer, or *Puppeteer*, has always been a reliable source of information about puppetry and a title highly devoted to continuous promotion of the field. The present-day *Puppeteer* is also very loyal to its original function. One could call it a sort of lively chronicle of Czech puppetry. It comes out every two months with 48 pages, colourful title and black and white pages. Its main revenues come from subscription, but the number of subscribers is not high enough to provide a smooth running. The target group of the periodical consists of puppeteers, puppet theatres, theatrically oriented associations, schools and universities and also anyone interested in culture and theatre. Hopefully it will soon be able to get rid of its economic troubles for good and find a reliable and stable source of finance for the next hundred years.

Puppeteer celebrates the hundred year anniversary by different events, e.g. at puppet festivals Loutkářská Chrudim and Skupova Plzeň. It also underwent a complete redesign in order to become more attractive and modern – the first issue with the new design comes out in September 2012. From now on, according to their statement published at www.loutkar.eu, the members of the editorial team want to work more effectively with the content of the website, regularly bring hot news and present events from the puppetry field to their readers and prospectively, they want to create from it a whole new internet platform dedicated solely to puppetry.

Použitá literatura

Tištěné publikace monografické úrovně

BARTOŠEK, Luboš. *Náš film. Kapitoly z dějin československé kinematografie od prvopočátků do konce 2. světové války (1896–1945).* 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1985. 420 s.

Bibliografický katalog časopisectva republiky československé za rok 1920. 1. vyd. Praha : Československý ústav bibliografický při veřejné a universitní knihovně, 1921. 244 s.

BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti.* 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2011. 448 s. ISBN 978-80-247-3028-8.

CÍFKA, Stanislav. *Jindřich Veselý, tvůrce moderního českého loutkářství.* 1. vyd. České Budějovice : Jihočeské nakladatelství, 1986. 108 s. Edice Postavy jihočeské kulturní minulosti.

CÍSAŘ, Jan et al. *Cesty českého amatérského divadla. Vývojové tendence.* 1. vyd. Praha : IPOS, 1998. 444 s. ISBN 80-7068-129-2.

ČERNÝ, František (ed). *Dějiny českého divadla III. Činohra 1848–1918.* 1. vyd. Praha : Academia, nakladatelství ČSAV, 1977. 660 s.

ČERNÝ, František (ed). *Dějiny českého divadla IV. Činoherní divadlo v Československé republice a za nacistické okupace.* 1. vyd. Praha : Academia, nakladatelství ČSAV, 1983. 708 s.

ČERNÝ, František. *Divadlo v bariérách normalizace (1968–1989). Vzpomínky.* 1. vyd. Praha : Divadelní ústav, 2008. 202 s. ISBN 978-80-7008-215-7.

ČERNÝ, František. *Kapitoly z dějin českého divadla.* 1. vyd. Praha : Academia, 2000. 414 s. ISBN 80-200-0782-2.

ČERVINKA, František. *Česká kultura a okupace.* 1. vyd. Praha : Torst, 2002. 154 s. ISBN 80-7215-180-0.

ČESAL, Miroslav. *Kapitoly z historie českého loutkového divadla II.* 1. vyd. Praha : AMU a Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 98 s.

DUBSKÁ, Alice, NOVÁK, Jan, MALÍKOVÁ, Nina, ZDEŇKOVÁ, Marie. *Czech Puppet Theatre Yesterday and Today.* 1. vyd. Praha : Divadelní institut, 2006. 67 s. ISBN 80-7008-199-6.

DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství. Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945.* 1. vyd. Praha : AMU, 2004. 304 s. ISBN 80-7331-008-2.

JIRÁSKOVÁ, Marie, JIRÁSEK, Pavel. *Loutka a moderna*. 1. vyd. Brno : Arbor Vitae a JAMU v Brně, 2011. 454 s. ISBN 978-80-87164-85-3 (AV), ISBN 978-80-7460-000-5 (JAMU).

JURKOWSKI, Henryk. *Magie loutky.* 1. vyd. Praha : Nakladatelství Studia Ypsilon, 1997. 288 s. ISBN 80-902482-0-9.

JUST, Vladimír (ed.) a kol. *Česká divadelní kultura 1945–1989 v datech a souvislostech.* 1. vyd. Praha : Divadelní ústav, 1995. 472 s. ISBN 80-7008-056-6.

JUST, Vladimír. *Divadlo v totalitním systému : příběh českého divadla (1945–1989) nejen v datech a souvislostech.* 1. vyd. Praha : Academia, 2010. 680 s. ISBN 978-80-200-1720-8.

KNAPÍK, Jiří, FRANC, Martin a kol. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967. Svazek I.* 1. vyd. Praha : Academia, 2011. 645 s. ISBN 978-80-200-2019-2.

KNAPÍK, Jiří, FRANC, Martin, a kol. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967. Svazek II.* 1. vyd. Praha : Academia, 2011. 652 s. ISBN 978-80-200-2019-2.

KRAUS Arnošt V. *Das böhmische Puppenspiel vom Doktor Faust.* 1. vyd. Vratislav : W. Koebner, 1891. 186 s.

KUBÍČEK, Jaromír, ŠIMEČEK, Zdeněk. *Brněnské noviny a časopisy od doby nejstarší až do roku 1975.* 1. vyd. Brno : Universitní knihovna, Archiv města Brna – Musejní spolek, 1976. 594 s.

LAISKE, Miroslav. *Divadelní periodika v Čechách a na Moravě 1772–1963, díl I. – Divadelní časopisy a programy*. 1. vyd. Praha : Divadelní ústav, 1967. 290 s.

MALÍK, Jan. *Loutkářství v Československu.* 1. vyd. Praha : Ministerstvo informací, 1948. 49 s. Malá knihovna informací, sv. 5.

MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví. Vývojový přehled, 1. Část – Od nejstarších dob do května r. 1945.* 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1968. 22 s. Učební texty vysokých škol, AMU v Praze, Fakulta divadelní.

MALÍKOVÁ, Nina (ed.) et al. *Dr. Jan Malík – osobnost a tvůrce.* 1. vyd. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2004. 122 s. ISBN 80-239-2937-2.

MALÍKOVÁ, Nina, EXNAROVÁ, Alena. *The World of Puppets Yesterday and Today.* 1. vyd. Chrudim : Muzeum loutkářských kultur, 1997. 47 s.

NIPOS, kol. vedoucích a odborných pracovníků. *Výroční zpráva NIPOS za rok 2011.* 1. vyd. Praha : NIPOS, 2012. 71 s. ISBN 978-80-7068-013-1.

RICHTER, Luděk. *50 Loutkářských Chrudimí. Vývoj českého loutkového divadla v zrcadle festivalu.* 1. vyd. Praha : Dobré divadlo dětem a IPOS-ARTAMA, 2001. 209 s. ISBN 80-902975-0-1, ISBN 80-7068-156-X.

TOMÁNEK, Alois. *Podoby loutky.* 2. vyd. Praha : Akademie múzických umění, 2001. 177 s. ISBN 80-85883-76-7.

VALENTA, Jiří et al. *Bibliografie českého amatérského divadla.* 1. vyd. Praha : IPOS, 1999. 215 s. ISBN 80-7068-142-X.

VAŠÍČEK, Pavel. *Plzeňské loutkářství. Historie a současnost.* 1. vyd. Plzeň : Divadlo Alfa, 2000. 136 s. ISBN 80-238-5457-7.

VAVRUŠKA, Eduard (ed.). *UNIMA 1929 Praha. Sborník k 50. výročí založení Mezinárodní unie Loutkářů.* 1. vyd. Praha : Divadelní ústav, 1979. 56 s.

VESELÝ, Jindřich. *Johan Doktor Faust starých českých loutkářů. Lidopisná studie s 20. obr.* Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1911.

VESELÝ, Jiří. *Loutkové divadlo jindy a dnes.* 1. vyd. Praha : Nakladatel F. Topič, 1921. 16. s.

ZEMEK, Oldřich (ed.). *Loutkáři v míru i v odboji. Z osudů rodu Kopeckých.* 1. vyd. Brno : Dědictví Havlíčkovo, 1929. 144 s.

Tištěné seriálové publikace

Český loutkář: Revue českého Svazu přátel loutkového divadla v Praze. 1912, roč. 1, č. 1–6. Praha : Český svaz přátel loutkového divadla, 1912. 6x ročně.[1]

Český loutkář: Revue českého Svazu přátel loutkového divadla v Praze. 1913, roč. 2, č. 1–10. Praha : Český svaz přátel loutkového divadla, 1913. 10x ročně.

[1] Použité tištěné seriálové publikace jsou řazeny chronologicky s ohledem na jejich logickou návaznost, ne podle abecedy.

Divadelní svět. 1912, roč. 2, č. 1–12, Praha : Organisace českého herectva, 1912. 12x ročně.

Divadlo. 1912, roč. 10, č. 1–20. Praha : Bohuslav Kafka, 1912. 2x měsíčně.

Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. 1917, roč. 1, č. 1–10, Praha : Antonín Münzberg, 1917. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. 1917/1918, roč. 2, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1917/1918. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. 1918/1919, roč. 3, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1918/1919. 10x ročně.

*Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. Časopis umělecké loutkové scény.*1919/1920, roč. 4, č. 1–12, Praha : Jindřich Veselý, 1919/1920. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. Časopis umělecké loutkové scény. 1920/1921, roč. 5, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1920/1921. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. Časopis umělecké loutkové scény. 1921/1922, roč. 6, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1921/1922. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. 1922/1923, roč. 7(9), č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1922/1923. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. 1923/1924, roč. 10, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1923/1924. 10x ročně.

Naše loutky. S rubrikou Praktický loutkář. 1923/1924, roč. 1, č. 1–6. Praha : Antonín Münzberg, 1923/1924. 6x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. 1924/1925, roč. 11, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1924/1925. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. 1925/1926, roč. 12, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1925/1926. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. 1926/1927, roč. 13, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1926/1927. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. 1927/1928, roč. 14, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1927/1928. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. 1928/1929, roč. 15, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1928/1929. 10x ročně.

Měsíčník Loutkář: Revue pro studium a povznesení českého loutkářství. 1929/1930, roč. 16, č. 1–10, Praha : Jindřich Veselý, 1929/1930. 10x ročně.

Revue des marionnettes Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství. 1930/1931, roč. 17, č. 1–10, Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1930/1931. 10x ročně.

Revue des marionnettes Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství. 1931/1932, roč. 18, č. 1–10, Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1931/1932. 10x ročně.

Revue des marionnettes Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství. 1932/1933, roč. 19, č. 1–10, Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1932/1933. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství. 1933/1934, roč. 20, č. 1–10, Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1933/1934. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství. 1934/1935, roč. 21, č. 1–10, Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1934/1935. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství. 1935/1936, roč. 22, č. 1–10, Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1935/1936. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství. 1936/1937, roč. 23, č. 1–10, Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1936/1937. 10x ročně.

Naše loutky. S rubrikou Praktický loutkář. 1937/1938, roč. 13, č. 1–10. Praha : Antonín Münzberg, 1937/1938. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství. 1937/1938, roč. 24, č. 1–10, Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1937/1938. 10x ročně.

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení loutkářství. 1938/1939, roč. 25, č. 1–6. Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1938/1939. 6x ročně.

Zprávy Loutkářského soustředění. 1939, roč. 1, č. 1–12. Praha : Loutkářské soustředění, 1939. 1x měsíčně.

Zprávy loutkářského soustředění. 1940, roč. 2, č. 1–12. Praha : Loutkářské soustředění, 1940. 1x měsíčně.

Zprávy Loutkářského soustředění. 1941, roč. 3, č. 1–12. Praha : Loutkářské soustředění, 1941. 1x měsíčně.

Zprávy Loutkářského soustředění. 1942, roč. 4, č. 1–12. Praha : Loutkářské soustředění, 1942. 1x měsíčně.

Zprávy Loutkářského soustředění. 1943, roč. 5, č. 1–12. Praha : Loutkářské soustředění, 1943. 1x měsíčně.

Zprávy Loutkářského soustředění. 1944, roč. 6, č. 1–12. Praha : Loutkářské soustředění, 1944. 1x měsíčně.

Zprávy Loutkářského soustředění. 1945, roč. 7, č. 1–12. Praha : Loutkářské soustředění, 1945. 1x měsíčně.

Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při ÚV. 1940/1941, roč. 1, č. 1–6. Praha : Českomoravský kompas – Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1940/1941. 6x ročně.

Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při ÚV. 1945/1946, roč. 2, č. 1–10. Praha : Československý kompas – Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1945/1946. 10x ročně.

Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při ÚV. 1946/1947, roč. 3, č. 1–10. Praha : Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1946/1947. 10x ročně.

Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při ÚV. 1947/1948, roč. 4, č. 1–10. Praha : Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1947/1948. 10x ročně.

Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při MLÚ. 1948/1949, roč. 5, č. 1–10. Praha : Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1948/1949. 10x ročně.

Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při ÚLT, loutkářské komisi Divadelní ústředny. 1949/1950, roč. 6, č. 1–6. Praha : Umění lidu, 1949/1950. 6x ročně.

Československý loutkář. 1951, roč. 1, č. 1–6. Praha : Ministerstvo informací a osvěty v nakl. Osvěta, 1951. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti. 1952, roč. 2, č. 1–12. Praha : Ministerstvo informací a osvěty v nakl. Osvěta, 1952. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti. 1953, roč. 3, č. 1–12. Praha : Ministerstvo informací a osvěty v nakl. Orbis, 1953. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti. 1954, roč. 4, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1954. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1955, roč. 5, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1955. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1956, roč. 6, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1956. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1957, roč. 7, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1957. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1958, roč. 8, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1958. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1959, roč. 9, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1959. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1960, roč. 10, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1960. 12x ročně.

Mladý loutkář: Metodický list pro rozvoj loutkového divadelnictví ve východočeském kraji. 1960, roč. 2, č. 1. Náchod : Krajský poradní spor pro loutkářství při Okresním osvětovém domě, 1960. 6x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1961, roč. 11, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1961. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1962, roč. 12, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1962. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1963, roč. 13, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1963. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1964, roč. 14, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1964. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1965, roč. 15, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1965. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1966, roč. 16, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1966. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1967, roč. 17, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1967. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1968, roč. 18, č. 1–12. Praha : Ministerstvo školství a kultury v nakl. Orbis, 1968. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1969, roč. 19, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury a informací v nakl. Orbis, 1969. 12x ročně.

Mladá scéna: Časopis pro dětské divadelní, loutkářské a recitační soubory. 1979, roč. 21, č. 2. Hradec Králové : Krajské osvětové středisko a Krajský dům dětí a mládeže, 1979. 6x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1970, roč. 20, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1970. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1971, roč. 21, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1971. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1972, roč. 22, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1972. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1973, roč. 23, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1973. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1974, roč. 24, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1974. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1975, roč. 25, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1975. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1976, roč. 26, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1976. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1977, roč. 27, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1977. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1978, roč. 28, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1978. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1979, roč. 29, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1979. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1980, roč. 30, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1980. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1981, roč. 31, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1981. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1982, roč. 32, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1982. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1983, roč. 33, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1983. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1984, roč. 34, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1984. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1985, roč. 35, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1985. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1986, roč. 36, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1986. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1987, roč. 37, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1987. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1988, roč. 38, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1988. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1989, roč. 39, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1989. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1990, roč. 40, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1990. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1991, roč. 41, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1991. 12x ročně.

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1992, roč. 42, č. 1–12. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1992. 12x ročně.

Loutkář: *Měsíčník pro loutkářství a dramatickou výchovu.* 1993, roč. 43, č. 1–12. Praha : Divadelní ústav v nakl. Panorama, 1993. 12x ročně. ISSN 1211-4065.

Divadelní noviny: *Kulturní čtrnáctideník pro divadelníky a jejich diváky*. 1996, roč. 5, č. 3. Praha : Divadelní ústav, 1996. ISSN 1802-3614.

Loutkář: *Časopis pro loutkářství.* 1994, roč. 44, č. 1–12. Praha : Divadelní ústav, 1994. 12x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: *Časopis pro loutkářství.* 1995, roč. 45, č. 1–12. Praha : Divadelní ústav, 1995. 12x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: *Časopis pro loutkářství.* 1996, roč. 46, č. 1–12. Praha : Divadelní ústav, 1996. 12x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: *Časopis pro loutkářství.* 1997, roč. 47, č. 1–12. Praha : Divadelní ústav, 1997. 12x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: *Časopis pro loutkářství.* 1998, roč. 48, č. 1–6. Praha : Sdružení po vydávání časopisu Loutkář, 1998. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis pro loutkářství. 1999, roč. 49, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2009. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2000, roč. 50, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2000. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2001, roč. 51, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2001. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2002, roč. 52, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2002. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2003, roč. 53, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2003. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2004, roč. 54, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2004. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2005, roč. 55, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2005. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2006, roč. 56, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2006. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2007, roč. 57, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2007. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2008, roč. 58, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2008. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2009, roč. 59, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2009. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2010, roč. 60, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2010. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2011, roč. 61, č. 1–6. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2011. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2012, roč. 62, č. 1–3. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2011. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Tvořivá dramatika: Časopis o dramatické výchově, literatuře a divadle pro děti a mládež. 2012, roč. 23, č. 65. Praha : Sdružení pro tvořivou dramatiku, DAMU, NIPOS, 2001. 3x ročně. ISSN 1211-8001.

Články v tištěných seriálových publikacích

CIMRMANN, Váša. Kašpárek mezi vojáky. *Loutkář*. Praha : Jindřich Veselý, 1918. Roč. 2, č. 3–4, s. 18–19.

CINYBULK, Vojtěch. Šest chrudimských dnů – Kritická kronika představení první Loutkářské Chrudimi. *Československý loutkář*. Praha : Ministerstvo informací a osvěty v nakl. Osvěta, 1951. Roč. 1, č. 3, s. 20–31.

DVOŘÁK, Jan. Lekce metodikům. *Československý loutkář*. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1982. Roč. 32, č. 10, s. 18.

DUBSKÁ, Alice. Na počátku byl Český loutkář... *Loutkář*. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2002. Roč. 52, č. 2, s. 56–57. ISSN 1211-4065.

FIŠER, Karel. Dekorace loutkového divadla, cizí a české. *Loutkář*. Praha : Jindřich Veselý, 1918. Roč. 2, č. 5–6, s. 4.

FRYČEK, Václav. Problémy loutkového divadelnictví. *Loutkář*. Praha : Jindřich Veselý, 1925. Roč. 11, č. 6, s. 7–13.

Loutkářská katedra se otevírá. Rozhovor redakce s rektorem DAMU prof. A. M. Brousilem. *Československý loutkář*. Praha : Ministerstvo informací a osvěty v nakl. Osvěta, 1952. Roč. 2, č. 5, s. 12.

MALÍK, Jan. Kupředu. *Loutková scéna*. Praha : Loutkářské soustředění, 1949. Roč. 5, č. 9–10, s. 2–3.

MALÍK, Jan. Prohlášení Loutkářského soustředění při Masarykově lidovýchovném ústavu v Praze. *Loutkář*. Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1939. Roč. 25, č. 4, s. 4.

MALÍK, Jan. Sofoklův král Oidipus. *Loutkář*. Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1933. Roč. 19, č. 10, s. 5–8.

MALÍK, Jan. Účtujeme s rokem 1940. *Loutková scéna.* Praha : Loutkářské soustředění, 1941. Roč. 1, č. 5, str. 1–4.

MALÍK, Jan. Začínáme bilancí. *Loutkář*. Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1938. Roč. 25, č. 2, s. 2–4.

MALÍK, Jan. Zpravodaj XXI. Loutkářské Chrudimi. *Československý loutkář*. Praha : Ministerstvo kultury v nakl. Orbis, 1972. Roč. 22, s. 18, č. 8–9.

MALÍKOVÁ, Nina. Úvodník. *Loutkář*. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2012. Roč. 62, č. 3, s. 1.

MALÍKOVÁ, Nina. Úvodník. *Loutkář*. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2000. Roč. 50, č. 1, s. 1.

Rezoluce československých loutkářských pracovníků. *Loutková scéna.* Praha : Československý kompas – Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1946. Roč. 2, č. 9–10, s. 22.

SVOBODA, Emanuel. Mikoláš Aleš a loutkové divadlo. *Loutkář*. Praha : Jindřich Veselý, 1917. Roč. 1, č. 4, s. 9–12.

ŠÁRECKÁ, Maryša. Kino nebo loutkové divadlo? *Loutkář*. Praha : Jindřich Veselý, 1918. Roč. 2, č. 1, s. 2–3.

ŠERÁK, Sláva. Chceme hrát dobré loutkové divadlo. *Loutkář*. Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1937. Roč. 23, č. 10, s. 12.

ŠIBLÍK, Emanuel. Kinematograf, loutky a tanec. *Loutkář*. Praha : Jindřich Veselý, 1918. Roč. 3, č. 1, s. 2–4.

VESELÝ, Jindřich. Loutkářské soustředění při Svazu osvětovém. *Loutkář*. Praha : Jindřich Veselý, 1923. Roč. 10, č. 4, s. 4.

VAŠÍČEK, Pavel. Není na světě člověk ten, aby se zachoval lidem všem. *Loutkář*. Praha : Divadelní ústav, 1993. Roč. 43, č. 4, s. 1.

VESELÝ, Jindřich. Mezinárodní loutkářská výstava v Lutychu a III. mezinárodní loutkářský kongres. *Revue des marionnettes Loutkář*. Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1930. Roč. 17, č. 3, s. 3–8.

VESELÝ, Jindřich. Změna nakladatele Loutkáře. *Revue des marionnettes Loutkář*. Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1930. Roč. 17, č. 1, s. 12.

ZÁKREJS, Vladimír. Vzkříšení loutkového divadla. *Český loutkář*. Praha : Český svaz přátel loutkového divadla, 1913. Roč. 2, č. 8–10, s. 12–14.

Zprávy o museích a společnostech národopisných. Výstava loutkářská, 1911. *Národopisný věstník československý*. Praha : Společnost národopisného musea československého, 1911. Roč. 6, č. 7–8, s. 189.

Československý loutkář československým loutkářům. *Československý loutkář*. Praha : Ministerstvo informací a osvěty v nakl. Osvěta, 1951. Roč. 1, č. 1, s. 1.

Vystupme z ilegality. *Československý loutkář*. Praha : Ministerstvo kultury ČSR v nakl. a vyd. Panorama, 1990. Roč. 40, č. 5, s. 1.

Elektronické zdroje

Artama – Odborný útvar NIPOS. [online] [cit. 10. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.nipos-mk.cz/?cat2nd=archiv&cat=220>

Česká televize. [online] [cit. 26. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/184468-stoleti-ceskeho-loutkarstvi-v-jedn-om-casopise>.

České loutkářské časopisy abecedně. Databáze českého amatérského divadla. [online] [cit. 30. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.amaterskedivadlo.cz /main.php?data=txt&id=327>.

České středisko UNIMA. Historie UNIMA 1929–1999. [online] [cit. 21. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/hist.asp>.

DAMU v Praze. [online] [cit. 26. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-alternativniho-a-loutkoveho-divad-la/pedagogove/mgr-nina-malikova>.

Databáze českého amatérského divadla. [online] [cit. 11. 1. 2012]. Dostupné z www: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=organizace&id=26>.

Databáze českého amatérského divadla. [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=5421>.

Dramatická výchova. Periodika – Tvořivá dramatika. [online] [cit. 4. 7. 2012]. Dostupné z www: <http://www.drama.cz/periodika/tvoriva_dramatika.html>.

Facebook.com. [online] [cit. 26. 8. 2012]. Dostupné z www: <https://www.facebook.com/Loutkar >.

Liberec – nejlepší adresa.cz. [online] [cit. 23. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://liberec.nejlepsi-adresa.cz/zpravy/clanky/Naivni-divadlo-sklidilo-v-cinskem-Chengdu-uspech-za-Janka-a-kouzelnou-fazoli-si-privezlo-oceneni-681>.

Loutkář. Charakteristika titulu a profil čtenářů. [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.loutkar.eu/index.php?o>

Loutkář. Inzerce. [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www. loutkar.eu/index.php?i>.

Loutkář. Předplatné. [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www. loutkar.eu/index.php?s>.

Loutkář slaví 100 let. [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.loutkar.eu/index.php?id=469>.

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu. [online] [cit. 10. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.nipos-mk.cz>.

Přelet nad loutkářským hnízdem. Historie. [online] [cit. 7. 7. 2012]. Dostupné z www: <http://www.prelet.cz/historie.html>.

Sdružení profesionálních loutkářů. [online] [cit. 26. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.profiloutkari.org/?q=node/93>.

Slovník české literatury po roce 1945. [online] [cit. 5. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://www.slovnikceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1874>.

Slovník českých nakladatelství 1849–1949. Album representantů všech oborů veřejného života československého (1927). [online] [cit. 27. 12. 2011]. Dostupné z www: <http://www.slovnik-nakladatelstvi.cz/obrazek/jindrich-vesely.html>.

UNIMA 2012. The 21st UNIMA Congress & World Puppetry Festival. [online] [cit. 7. 7. 2012]. Dostupné z www: <http://www.unima2012.org>.

UNIMA v datech. UNion Internationale de la Marionnette. [online] [cit. 7. 7. 2012]. Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/kongresy.asp>.

Zákon ze dne 20. 3. 1948, kterým se vydávají základní ustanovení o zřizování divadel a o divadelní činnosti (divadelní zákon). Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. [online] [cit. 6. 12. 2011]. Dostupné z www: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/ tisky/T1061_01.htm>.

Zpráva o činnosti Českého střediska UNIMA v roce 2009. UNion Internationale de la Marionnette. [online] [cit. 6. 8. 2012]. Dostupné z www: <http://host.divad-lo.cz/unima/clanek.asp?id=23463>.

Dokumenty archivní povahy

Praha, Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní. Oznámení (6. ledna 1912).

Praha, Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní. Oznámení Josefa Springera c. k. policejnímu ředitelství (18. března 1912).

Praha, Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní. Oznámení Josefa Springera c. k. policejnímu ředitelství (14. listopadu 1912).

Praha, Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Jindřich Veselý. Korespondence Jindřicha Veselého Blaženě Mojžíšové (1919).[1]

[1] Použité tištěné seriálové publikace jsou také v této části řazeny chronologicky s ohledem na jejich logickou návaznost, ne podle abecedy.

Praha, Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Jindřich Veselý. Korespondence Josefa Skupy Jindřichu Veselému (22. července 1936).

Praha, Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní. Oznámení o dobrovolném rozchodu (19. dubna 1948).

Praha, Národní archiv, fond ÚV KSČ. Prohlášení kulturních pracovníků Kupředu, zpátky ni krok (24. února. 1948).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Žádost o povolení vydávání samostatně vydávaného časopisu *Československý loutkář* (3. května 1951).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Oprávnění k vydávání časopisu *Československý loutkář* (6. května 1951).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. *Československý loutkář,* časopis v oboru divadelnictví – sdělení (12. července 1951).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Změna ve vycházení časopisu *Československý loutkář* (2. srpna 1951).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Časopis *Československý loutkář*, změny ve vydávání (12. února 1952).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Oznámení nakladatelství Orbis Hlavní správě vydavatelství při ministerstvu kultury – časopis *Československý loutkář* mění vedoucího redakce (1. června 1954).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Úprava vydavatelských podmínek časopisů (26. dubna 1966).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Přihláška k registraci periodického tisku / oznámení o změně v per. tisku podle zákona č. 81/1966 Sb. (25. března 1967).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Změna vedoucího redaktora časopisu *Československý loutkář* (12. října 1979).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Stanovisko předsedy ČÚTI ke změně vedoucího redaktora (31. března 1980).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Časopisy *Amatérská scéna* a *Československý loutkář* – změna polygrafického podniku (2. června 1982).

Praha, Národní archiv, fond Ministerstvo kultury ČSR/ČR – oddělení periodického tisku. Změny vydavatelských podmínek periodického tisku na rok 1981 (5. prosince 1980).

Ústní sdělení

MALÍKOVÁ, Nina. *Rozhovor autorky se současnou šéfredaktorkou časopisu Loutkář.* Redakce Loutkáře, Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář – Celetná 17, Praha 1, únor 2010.

MALÍKOVÁ, Nina. *Rozhovor autorky se současnou šéfredaktorkou časopisu Loutkář.* Redakce Loutkáře, Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář – Celetná 17, Praha 1, září 2012.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled kongresů UNIMA (tabulka)

Příloha č. 2: Titulní strana časopisu Český loutkář, 1912 (reprodukce)

Příloha č. 3: Titulní strana časopisu Loutkář, 1917 (reprodukce)

Příloha č. 4: Titulní strana časoipsu Loutkář, 1918 (reprodukce)

Příloha č. 5: Titulní strana časopisu Loutkář, 1919 (reprodukce)

Příloha č. 6: Titulní strana časopisu Loutkář, 1923 (reprodukce)

Příloha č. 7: Titulní strana časopisu Loutkář, 1924 (reprodukce)

Příloha č. 8: Titulní strana Měsíčníku Loutkář, 1929 (reprodukce)

Příloha č. 9: Titulní strana Revue de marionnettes Loutkář, 1930 (reprodukce)

Příloha č. 10: Titulní strana časopisu Loutková scéna, 1940 (reprodukce)

Příloha č. 11: Titulní strana časopisu Naše loutky, 1938 (reprodukce)

Příloha č. 12: Titulní strana oběžníku Zprávy Loutkářského soustředění, 1939 (reprodukce)

Příloha č. 13: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1951 (reprodukce)

Příloha č. 14: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1953 (reprodukce)

Příloha č. 15: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1957 (reprodukce)

Příloha č. 16: Titulní strana časopisu Mladý loutkář, 1960 (reprodukce)

Příloha č. 17: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1961 (reprodukce)

Příloha č. 18: Titulní strana časopisu Mladá scéna, 1969 (reprodukce)

Příloha č. 19: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1983 (reprodukce)

Příloha č. 20: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1989 (reprodukce)

Příloha č. 21: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1992 (reprodukce)

Příloha č. 22: Titulní strana časopisu Loutkář, 1993 (reprodukce)

Příloha č. 23: Titulní strana časopisu Loutkář, 1994 (reprodukce)

Příloha č. 24: Titulní strana časopisu Loutkář, 1996 (reprodukce)

Příloha č. 25: Titulní strana časopisu Loutkář, 2001 (reprodukce)

Příloha č. 26: Titulní strana časopisu Loutkář, 2007 (reprodukce)

Příloha č. 27: Titulní strana časopisu Tvořivá dramatika, 2012 (reprodukce)

Příloha č. 28: Titulní strana časopisu Loutkář, 2012 (reprodukce)

Přílohy

Příloha č. 1: Přehled kongresů UNIMA (tabulka)

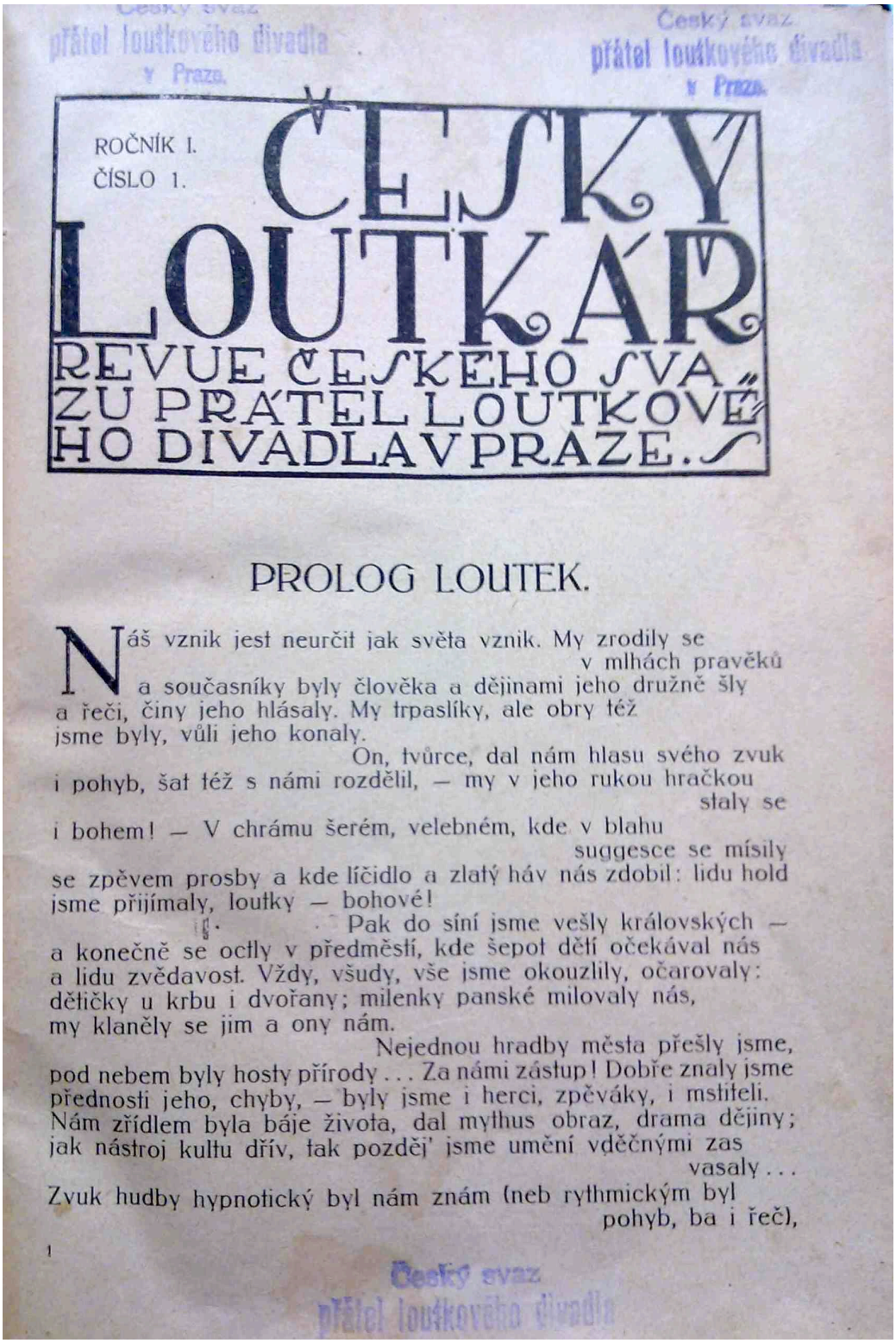
I. **1929**, Praha, Československo
Čestný prezident: Justin Godart (Francie)
Prezident: Jindřich Veselý (Československo)
II. **1929**, Paříž, Francie
Čestný prezident: Justin Godart (Francie)
Prezident: Jindřich Veselý (Československo)
Generální sekretář: Václav Sojka-Sokolov (Československo)
III. **1930**, Lutych, Belgie
Čestný prezident: Justin Godart (Francie)
Prezident: Jindřich Veselý (Československo)
Generální sekretář: Václav Sojka-Sokolov (Československo)
IV. **1933**, Lublaň, Jugoslávie
Čestný prezident: Jindřich Veselý (Československo)
Prezident: Josef Skupa (Československo)
Generální sekretář: Jan Malík (Československo)
--- činnost UNIMA utlumena ---
V. **1957**, Praha, Československo
Prezident: Max Jacob, Německo (NSR)
VI. **1958**, Bukurešť, Rumusko
Prezident: Max Jacob, Německo (NSR)
Generální sekretář: Jan Malík (Československo)
VII. **1960**, Bochum-Braunschweig, Německo
Prezident: Max Jacob, Německo (NSR)
Generální sekretář: Jan Malík (Československo)
VIII. **1962**, Varšava, Polsko
Prezident: Max Jacob, Německo (NSR)
Generální sekretář: Jan Malík (Československo)
IX. 1966, Mnichov, Německo
Prezident: Max Jacob, Německo (NSR)
Generální sekretář: Jan Malík (Československo)

X. 1969, Praha, Československo
Čestný prezident: Max Jacob (NSR)
Prezident: Jan Bussel (Velká Británie)
Generální sekretář: Jan Malík (Československo)
XI. 1972, Charleville-Mézieres, Francie
Čestný prezident: Jan Malík (Československo)
Prezident: Jan Bussel (Velká Británie)
Generální sekretář: Henryk Jurkowski (Polsko)
XII. 1976, Moskva, SSSR
Prezident: Sergej Obrazcov (SSSR)
Generální sekretář: Henryk Jurkowski (Polsko)
XIII. 1980, Washington, USA
Prezident: Sergej Obrazcov (SSSR)
Generální sekretář: Jacques Félix (Francie)
XIV. 1984, Drážďany, Německo
Čestný prezident: Sergej Obrazcov (SSSR)
Prezident: Henryk Jurkowski (Polsko)
Generální sekretář: Jacques Félix (Francie)
XV. 1988, Nagoya, Japonsko
Prezident: Henryk Jurkowski (Polsko)
Generální sekretář: Jacques Félix (Francie)
XVI. 1992, Lublaň, Slovinsko
Čestný prezident: Henryk Jurkowski (Polsko)
Prezidentka: Sirppa Sivori-Asp (Finsko)
Generální sekretář: Jacques Félix (Francie)
XVII. 1996, Budapešť, Maďarsko
Prezidentka: Sirppa Sivori-Asp (Finsko)
Generální sekretář: Jacques Félix (Francie)
XVIII. 2000, Magdeburk, Německo
Prezident: Margareta Niculescu (Francie)
Generální sekretář: Miguel Arreche (Španělsko)
XVIV. 2004, Rijeka, Chorvatsko
Prezident: Massimo Schuster (Francie)
Generální sekretář: Miguel Arreche (Španělsko)
XX. 2008, Perth, Austrálie
Prezident: Dadi Pudumjee (Indie)
Generální sekretář: Jacques Trudeau (Francie)

XXI. 2012, Chengdu, Čína
Prezident: Dadi Pudumjee (Indie)
Generální sekretář: Jacques Trudeau (Francie)

Zdroj: *UNIMA v datech. UNion Internationale de la MArionnette.* [online] [cit. 22. 7. 2012]. [upraveno autorkou na základě rešerše provedené v analyzovaném periodiku] Dostupné z www: <http://host.divadlo.cz/unima/kongresy.asp>. Copyright © Divadelní ústav, REBEX ČR s.r.o. a ČTK 2001.

Příloha č. 2: Titulní strana časopisu Český loutkář, 1912 (reprodukce)

Český svaz přátel loutkového divadla v Praze.

ROČNÍK I.
ČÍSLO 1.

ČESKÝ LOUTKÁŘ

REVUE ČESKÉHO SVAZU PŘÁTEL LOUTKOVÉHO DIVADLA V PRAZE.

PROLOG LOUTEK.

Náš vznik jest neurčit jak světa vznik. My zrodily se v mlhách pravěků a současníky byly člověka a dějinami jeho družně šly a řeči, činy jeho hlásaly. My trpaslíky, ale obry též jsme byly, vůli jeho konaly.

On, tvůrce, dal nám hlasu svého zvuk i pohyb, šat též s námi rozdělil, — my v jeho rukou hračkou staly se i bohem! — V chrámu šerém, velebném, kde v blahu suggesce se mísily se zpěvem prosby a kde líčidlo a zlatý háv nás zdobil: lidu hold jsme přijímaly, loutky — bohové!

Pak do síní jsme vešly královských — a konečně se octly v předměstí, kde šepot dětí očekával nás a lidu zvědavost. Vždy, všudy, vše jsme okouzlily, očarovaly: dětičky u krbu i dvořany; milenky panské milovaly nás, my klaněly se jim a ony nám.

Nejednou hradby města přešly jsme, pod nebem byly hosty přírody ... Za námi zástup! Dobře znaly jsme přednosti jeho, chyby, — byly jsme i herci, zpěváky, i mstiteli. Nám zřídlem byla báje života, dal mythus obraz, drama dějiny; jak nástroj kultu dřív, tak později jsme umění vděčnými zas vasaly ...

Zvuk hudby hypnotický byl nám znám (neb rythmickým byl pohyb, ba i řeč),

Český svaz přátel loutkového divadla

Český loutkář: Revue českého Svazu přátel loutkového divadla v Praze. 1912, roč. 1, č. 1. Praha : Český svaz přátel loutkového divadla, 1912. 6x ročně.

Příloha č. 3: Titulní strana časopisu Loutkář, 1917 (reprodukce)

LOUTKÁŘ.

Měsíčník
pro
povznesení česk. loutkářství.

R. 1917. Rediguje: Č. 1.
Dr. Jindřich Veselý, Praha, III. 240.

Kašpárek v „Loutkáři" a loutkářům.

(Prolog.)

Hm, nepocházím z modré krve sice,
však ze starého rodu přece jsem, —
rád se Škrholou bývám při muzice,
s paňmámou v statku, s Honzou ponejvíce, —
no, byl jsem, jsem a budu lidovcem.

Můj praděd v Indii se zrodil kdysi,
zakrslý, líný, vždy však při chuti.
A komikové všichni jeho rysy
i vtipnost, rozpustilost podrží si,
však jinak k svému lidu přimknuti.

Tak moje příbuzenstvo malé není:
Punch, Hanswurst a též Pulcinella s ním, —
ač dřevění jsme, nejsme na vymření,
ne, naopak, my zas jsme osvěženi
uměním vyšším, ovšem národním!

Jsem věren Kopeckému Matějovi,
ke komediím jeho láskou lnu, —
však že vjel do mne opět život nový,
dík budiž Mikuláši Alešovi,
s nímž — předkrálitéž! — Čechem zůstanu.

Já, Kašpárek, a moji kamarádi
jsme hrdi víc, než bývávalo kdys,
neb máme domov, baštu svou, — jsme rádi,
že milují nás staří (nejen mladí), —
jsme hrdi, že svůj máme časopis.

Jsem jedna ruka s naším redaktorem,
hle, péru svěřen můj dar jazyka. . . .
Tož budu nyní nejvlivnějším tvorem,
ba, mohu říci, budu šéfem skorem,
neb vyhrazena mně tu rubrika!

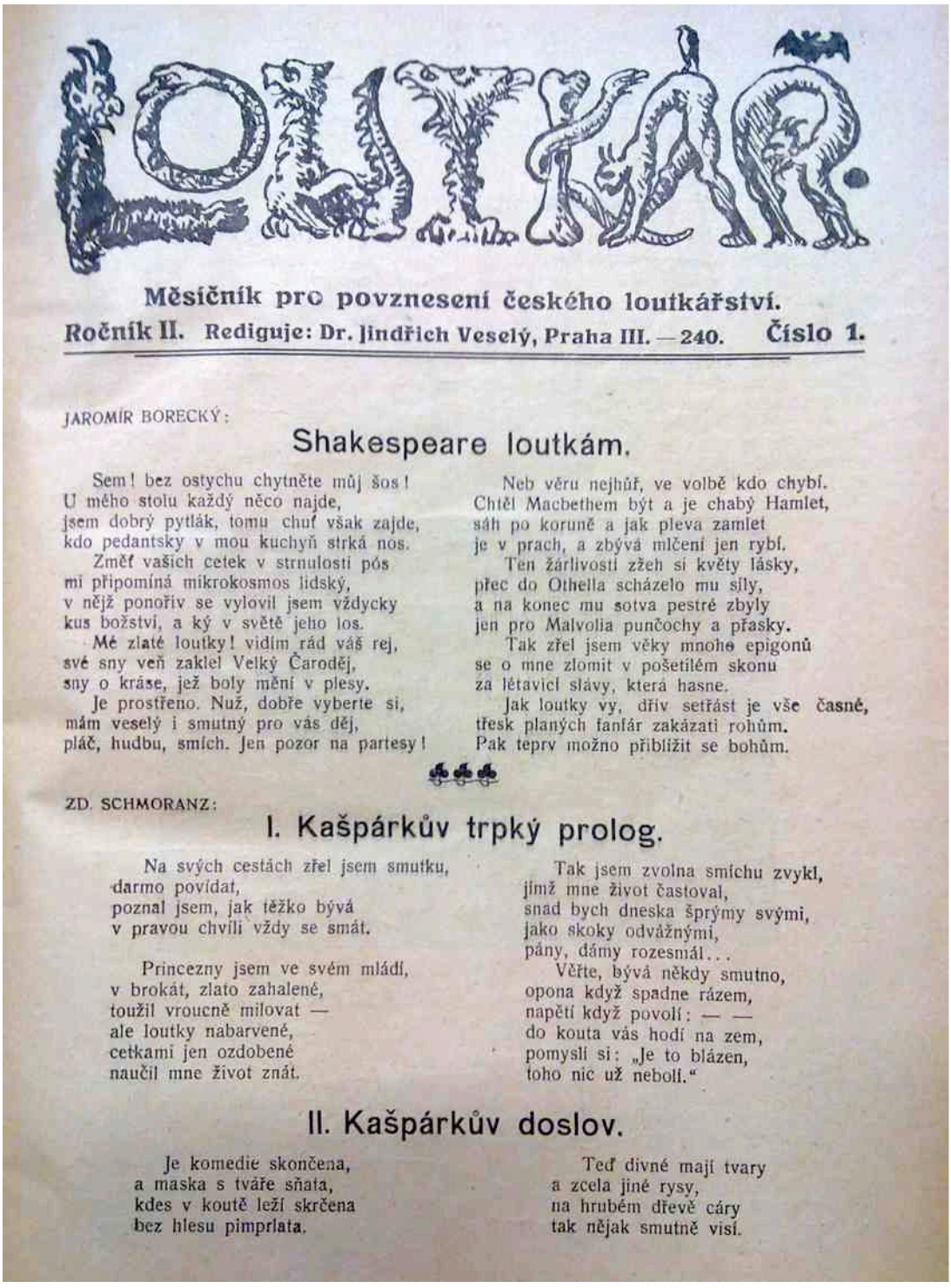
Mně zaručena — závažností kolků —
svoboda nestranného úsudku
(vždyť nejsem členem pražádného spolku);
jen pro cíl dobrý, krásný bez okolků
chci bít se — slova řadit ke skutku!

Nuž, do „Loutkáře" pěkně vítám známé,
cítící půvab loutek a jich gest. —
A na shledanou! — Zas se uhlídáme,
Kašpárek v žádném čísle neoklame
loutkáře milé. — Každé práci čest!

Jiří Volný.

Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. 1917, roč. 1, č. 1, Praha : Antonín Münzberg, 1917. 10x ročně.

Příloha č. 4: Titulní strana časopisu Loutkář, 1918 (reprodukce)

LOUTKÁŘ.

Měsíčník pro povznesení českého loutkářství.

Ročník II. Rediguje: Dr. Jindřich Veselý, Praha III. — 240. Číslo 1.

JAROMÍR BORECKÝ:

Shakespeare loutkám.

Sem! bez ostychu chytněte můj šos!
U mého stolu každý něco najde,
jsem dobrý pytlák, tomu chuť však zajde,
kdo pedantsky v mou kuchyň strká nos.
Změť vašich cetek v strnulosti pós
mi připomíná mikrokosmos lidský,
v nějž ponořiv se vylovil jsem vždycky
kus božství, a ký v světě jeho los.
Mé zlaté loutky! vidím rád váš rej,
své sny veň zaklel Velký Čaroděj,
sny o kráse, jež boly mění v plesy.
Je prostřeno. Nuž, dobře vyberte si,
mám veselý i smutný pro vás děj,
pláč, hudbu, smích. Jen pozor na partesy!

Neb věru nejhůř, ve volbě kdo chybí.
Chtěl Macbethem být a je chabý Hamlet,
sáh po koruně a jak pleva zamlet
je v prach, a zbývá mlčení jen rybí.
Ten žárlivosti zžeh si květy lásky,
přec do Othella scházelo mu síly,
a na konec mu sotva pestré zbyly
jen pro Malvolia punčochy a přasky.
Tak zřel jsem věky mnoho epigonů
se o mne zlomit v pošetilém skonu
za létavicí slávy, která hasne.
Jak loutky vy, dřív setřást je vše časné,
třesk planých fanfár zakázati rohům.
Pak teprv možno přiblížit se bohům.

ZD. SCHMORANZ:

I. Kašpárkův trpký prolog.

Na svých cestách zřel jsem smutku,
darmo povídat,
poznal jsem, jak těžko bývá
v pravou chvíli vždy se smát.

Princezny jsem ve svém mládí,
v brokát, zlato zahalené,
toužil vroucně milovat —
ale loutky nabarvené,
cetkami jen ozdobené
naučil mne život znát.

Tak jsem zvolna smíchu zvykl,
jímž mne život častoval,
snad bych dneska šprýmy svými,
jako skoky odvážnými,
pány, dámy rozesmál...
Věřte, bývá někdy smutno,
opona když spadne rázem,
napětí když povolí: — —
do kouta vás hodí na zem,
pomyslí si: „Je to blázen,
toho nic už nebolí."
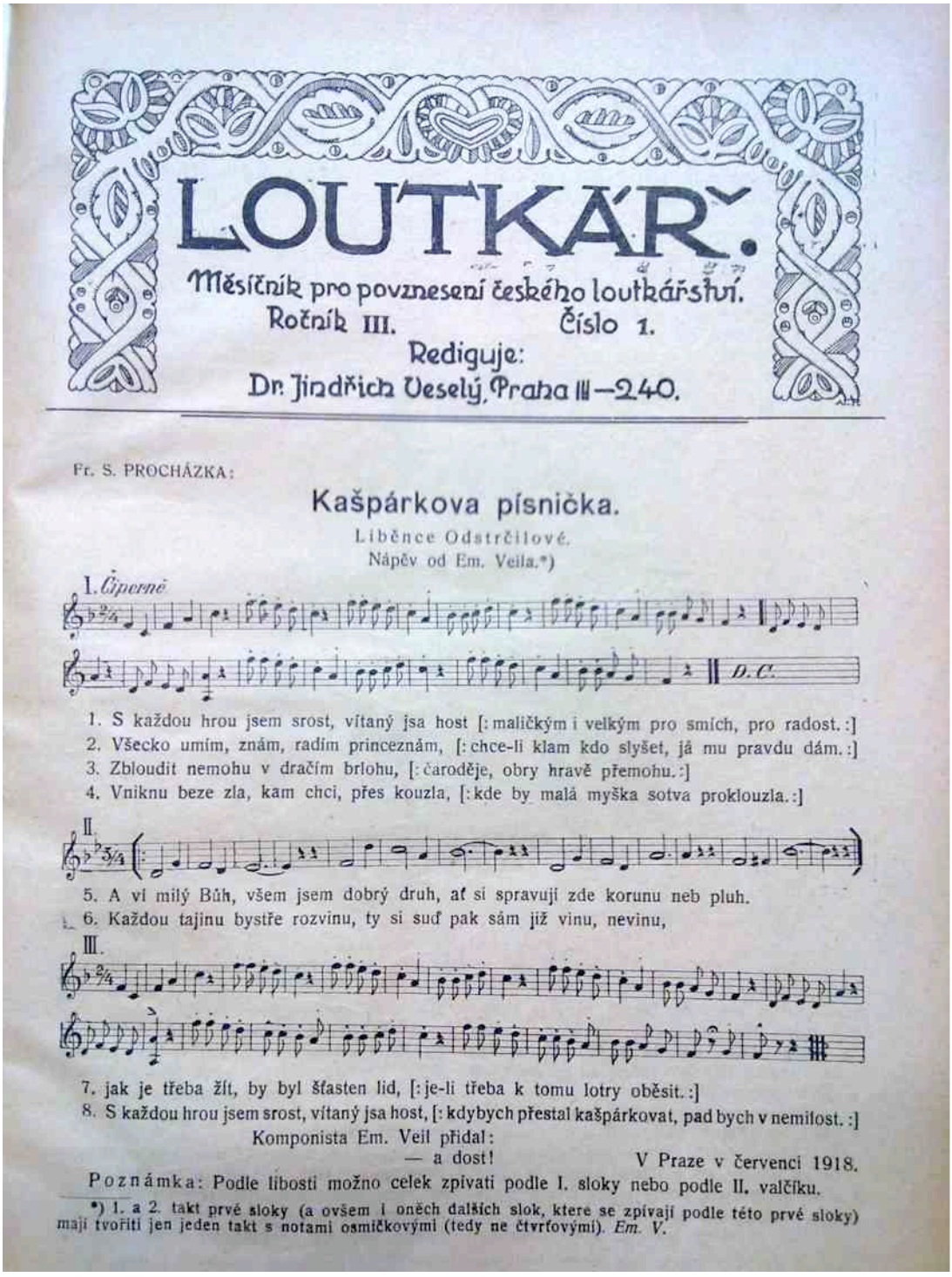
II. Kašpárkův doslov.

Je komedie skončena,
a maska s tváře sňata,
kdes v koutě leží skrčena
bez hlesu pimprlata.

Teď divné mají tvary
a zcela jiné rysy,
na hrubém dřevě cáry
tak nějak smutně visí.

Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. 1917/1918, roč. 2, č. 1, Praha : Jindřich Veselý, 1917/1918. 10x ročně.

Příloha č. 5: Titulní strana časopisu Loutkář, 1919 (reprodukce)

LOUTKÁŘ.

Měsíčník pro povznesení českého loutkářství.

Ročník III. Číslo 1.

Rediguje:

Dr. Jindřich Veselý, Praha III—240.

Fr. S. PROCHÁZKA:

Kašpárkova písnička.

Líběnce Odstrčilové.

Nápěv od Em. Veila.*)

I. Úpěvně

1. S každou hrou jsem srost, vítaný jsa host [: maličkým i velkým pro smích, pro radost. :]
2. Všecko umím, znám, radím princeznám, [: chce-li klam kdo slyšet, já mu pravdu dám. :]
3. Zbloudit nemohu v dračím břichu, [: čaroděje, obry hravě přemohu. :]
4. Vniknu beze zla, kam chci, přes kouzla, [: kde by malá myška sotva proklouzla. :]

II.

5. A ví milý Bůh, všem jsem dobrý druh, ať si spravují zde korunu neb pluh.
6. Každou tajinu bystře rozvinu, ty si suď pak sám již vinu, nevinu,

III.

7. jak je třeba žít, by byl šťasten lid, [: je-li třeba k tomu lotry oběsit. :]
8. S každou hrou jsem srost, vítaný jsa host, [: kdybych přestal kašpárkovat, pad bych v nemilost. :]

Komponista Em. Veil přidal:
— a dost!

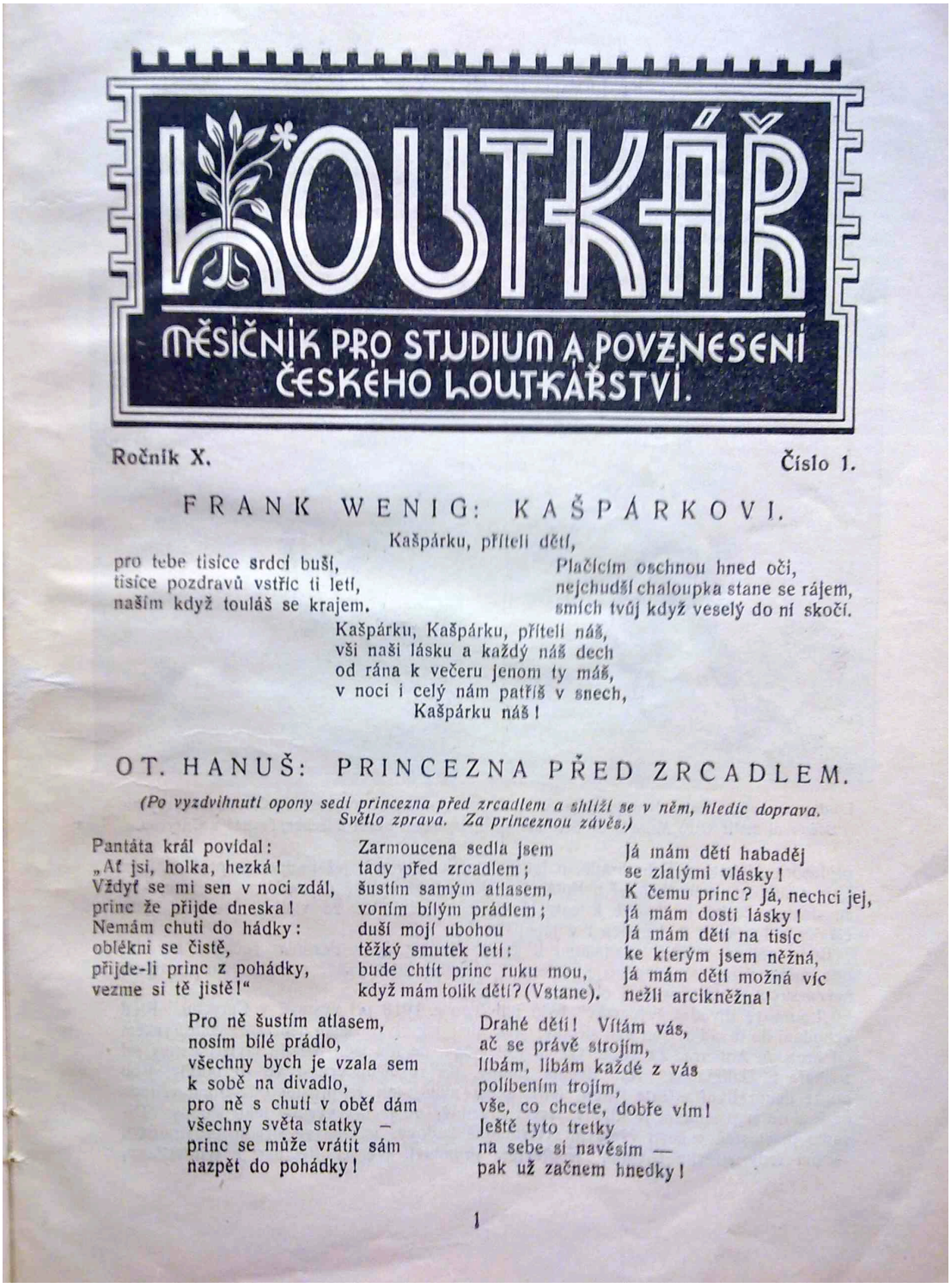
V Praze v červenci 1918.

Poznámka: Podle libosti možno celek zpívati podle I. sloky nebo podle II. valčíku.

*) 1. a 2. takt prvé sloky (a ovšem i oněch dalších slok, ktere se zpívají podle této prvé sloky) mají tvořiti jen jeden takt s notami osmičkovými (tedy ne čtvrťovými). *Em. V.*

Loutkář: Měsíčník pro povznesení českého loutkářství. 1918/1919, roč. 3, č. 1, Praha : Jindřich Veselý, 1918/1919. 10x ročně.

Příloha č. 6: Titulní strana časopisu Loutkář, 1923 (reprodukce)

LOUTKÁŘ

MĚSÍČNÍK PRO STUDIUM A POVZNESENÍ ČESKÉHO LOUTKÁŘSTVÍ.

Ročník X. Číslo 1.

FRANK WENIG: KAŠPÁRKOVI.

Kašpárku, příteli dětí,
pro tebe tisíce srdcí buší,
tisíce pozdravů vstříc ti letí,
naším když touláš se krajem.
Plačícím oschnou hned oči,
nejchudší chaloupka stane se rájem,
smích tvůj když veselý do ní skočí.
Kašpárku, Kašpárku, příteli náš,
vši naši lásku a každý náš dech
od rána k večeru jenom ty máš,
v noci i celý nám patříš v snech,
Kašpárku náš!

OT. HANUŠ: PRINCEZNA PŘED ZRCADLEM.

(Po vyzdvihnutí opony sedí princezna před zrcadlem a shlíží se v něm, hledíc doprava. Světlo zprava. Za princeznou závěs.)

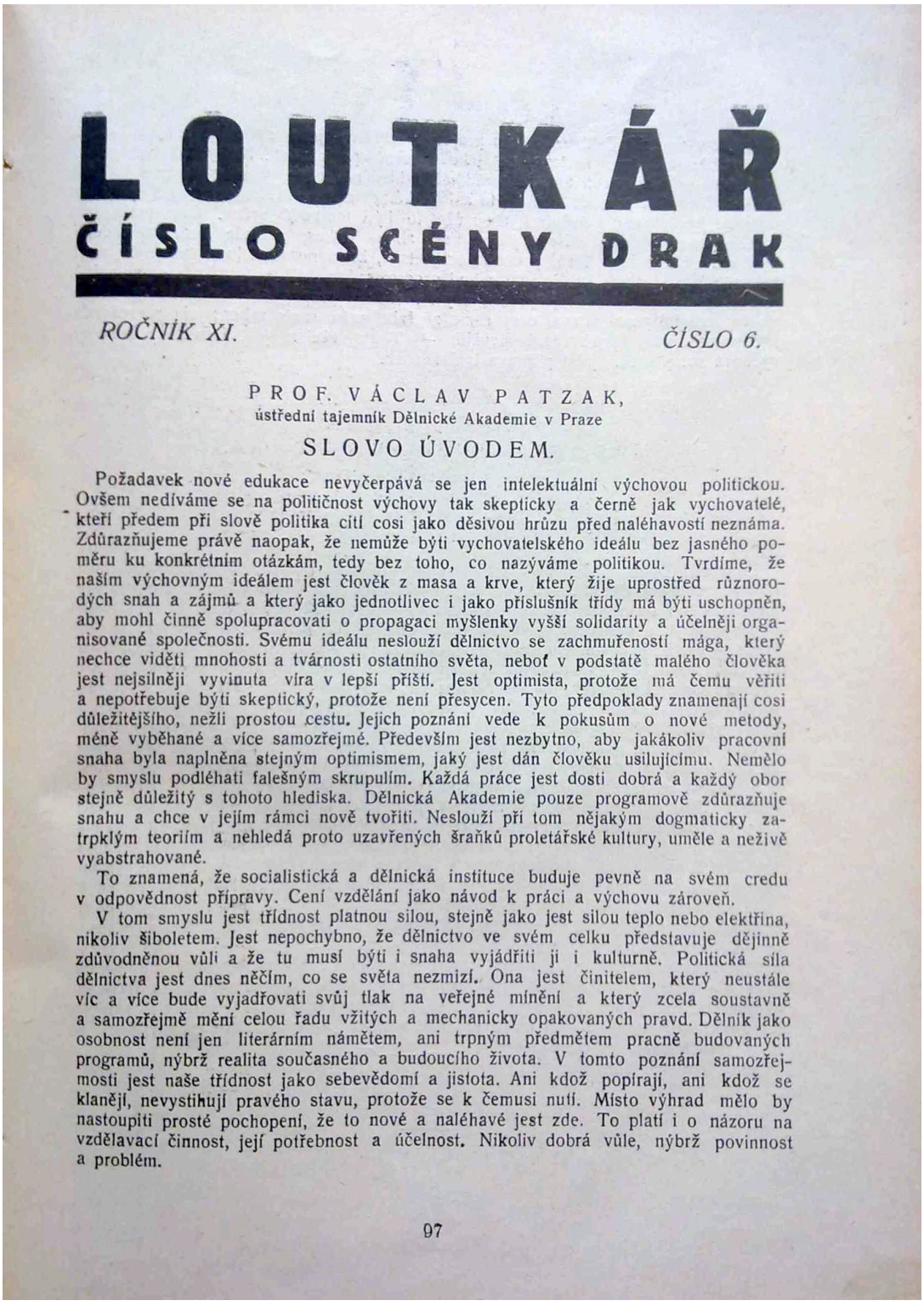
Pantáta král povídal:
„Ať jsi, holka, hezká!
Vždyť se mi sen v noci zdál,
princ že přijde dneska!
Nemám chuti do hádky:
oblékni se čistě,
přijde-li princ z pohádky,
vezme si tě jistě!“
Zarmoucena sedla jsem
tady před zrcadlem;
šustím samým atlasem,
voním bílým prádlem;
duši mojí ubohou
těžký smutek letí:
bude chtít princ ruku mou,
když mám tolik dětí? (Vstane).
Já mám dětí habaděj
se zlatými vlásky!
K čemu princ? Já, nechci jej,
já mám dosti lásky!
Já mám dětí na tisíc
ke kterým jsem něžná,
já mám dětí možná víc
nežli arcikněžna!

Pro ně šustím atlasem,
nosím bílé prádlo,
všechny bych je vzala sem
k sobě na divadlo,
pro ně s chutí v oběť dám
všechny světa statky –
princ se může vrátit sám
nazpět do pohádky!
Drahé děti! Vítám vás,
ač se právě strojím,
líbám, líbám každé z vás
políbením trojím,
vše, co chcete, dobře vím!
Ještě tyto tretky
na sebe si navěsím —
pak už začnem hnedky!

1

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. 1923/1924, roč. 10, č. 1, Praha : Jindřich Veselý, 1923/1924. 10x ročně.

Příloha č. 7: Titulní strana zvláštního vydání časopisu Loutkář, 1924

LOUTKÁŘ

ČÍSLO SCÉNY DRAK

ROČNÍK XI. *ČÍSLO 6.*

PROF. VÁCLAV PATZAK,
ústřední tajemník Dělnické Akademie v Praze

SLOVO ÚVODEM.

Požadavek nové edukace nevyčerpává se jen intelektuální výchovou politickou. Ovšem nedíváme se na političnost výchovy tak skepticky a černě jak vychovatelé, kteří předem při slově politika cítí cosi jako děsivou hrůzu před naléhavostí neznáma. Zdůrazňujeme právě naopak, že nemůže býti vychovatelského ideálu bez jasného poměru ku konkrétním otázkám, tedy bez toho, co nazýváme politikou. Tvrdíme, že naším výchovným ideálem jest člověk z masa a krve, který žije uprostřed různorodých snah a zájmů a který jako jednotlivec i jako příslušník třídy má býti uschopněn, aby mohl činně spolupracovati o propagaci myšlenky vyšší solidarity a účelněji organisované společnosti. Svému ideálu neslouží dělnictvo se zachmuřeností mága, který nechce viděti mnohosti a tvárnosti ostatního světa, neboť v podstatě malého člověka jest nejsilněji vyvinuta víra v lepší příští. Jest optimista, protože má čemu věřiti a nepotřebuje býti skeptický, protože není přesycen. Tyto předpoklady znamenají cosi důležitějšího, nežli prostou cestu. Jejich poznání vede k pokusům o nové metody, méně vyběhané a více samozřejmé. Především jest nezbytno, aby jakákoliv pracovní snaha byla naplněna stejným optimismem, jaký jest dán člověku usilujícímu. Nemělo by smyslu podléhati falešným skrupulím. Každá práce jest dosti dobrá a každý obor stejně důležitý s tohoto hlediska. Dělnická Akademie pouze programově zdůrazňuje snahu a chce v jejím rámci nově tvořiti. Neslouží při tom nějakým dogmaticky zatrpklým teoriím a nehledá proto uzavřených šraňků proletářské kultury, uměle a neživě vyabstrahované.

To znamená, že socialistická a dělnická instituce buduje pevně na svém credu v odpovědnost přípravy. Cení vzdělání jako návod k práci a výchovu zároveň.

V tom smyslu jest třídnost platnou silou, stejně jako jest silou teplo nebo elektřina, nikoliv šiboletem. Jest nepochybno, že dělnictvo ve svém celku představuje dějinně zdůvodněnou vůli a že tu musí býti i snaha vyjádřiti ji i kulturně. Politická síla dělnictva jest dnes něčím, co se světa nezmizí. Ona jest činitelem, který neustále víc a více bude vyjadřovati svůj tlak na veřejné mínění a který zcela soustavně a samozřejmě mění celou řadu vžitých a mechanicky opakovaných pravd. Dělník jako osobnost není jen literárním námětem, ani trpným předmětem pracně budovaných programů, nýbrž realita současného a budoucího života. V tomto poznání samozřejmosti jest naše třídnost jako sebevědomí a jistota. Ani kdož popírají, ani kdož se klanějí, nevystihují pravého stavu, protože se k čemusi nutí. Místo výhrad mělo by nastoupiti prosté pochopení, že to nové a naléhavé jest zde. To platí i o názoru na vzdělavací činnost, její potřebnost a účelnost. Nikoliv dobrá vůle, nýbrž povinnost a problém.

97

Loutkář: Měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. 1924/1925, roč. 11, č. 6, Praha : Jindřich Veselý, 1924/1925. 10x ročně.

Příloha č. 8: Titulní strana Měsíčníku Loutkář, 1929 (reprodukce)

MĚSÍČNÍK
LOUTKÁŘ
XVI
REVUE PRO STUDIUM A POVZNESENÍ ČESKOSLOV. LOUTKÁŘSTVÍ.

Revue officielle de l'Union internationale des marionnettes.
Věstník Loutkářského soustředění při Masarykově lid. ústavu v Československu.

Číslo 1. Září 1929.

VÝSTAVNÍ VZPOMÍNKY.

(Od 16. května do 2. června 1929.)

Ach, co bylo práce, ruchu, zápolení,
loutkářů i loutek když byl svolán sjezd!
Připletlo se také obvyklé již klení
k umístění slavných pimprlových hvězd.

Sjížděli se čerti z horoucích až pekel —
přivezli i smůly pytlů celý řad,
ohnivými slovy psané „Mene tekel"
nepovolil jim však výstavní náš řád.

Byly z toho srážky, náhlé ochlazení,
samo slunce v mraky zhalilo svou tvář,
jenom všichni čerti z pekla nařízení
v účastníky lili divnou zlatozář.

Přes pět set jich přišlo poznat všecky divy,
které řídí nitky, řeč i osudy —
mnozí opustili dálné rodné nivy,
shlédnout všecky krásy, ba i obludy.

Pět set účastníků ze všech téměř zemí
slavný prapor zdvihá vůdci nad hlavou,
na Kašpárky hledí úžasem svět němý,
jak se čerti rojí temnou záplavou.

Loutky různých zemí ve výstavním loubí
jsou jak v krásném věnci květů sličná směs;
ve „*Svaz slovanský*"*) a v „*Unima*"**) se snoubí
všichni loutkáři — toť velký svátek dnes.

Když pak vánek míru temné mraky rozvál,
anděl svornosti se dotkl srdcí všech —
chvály zvuk jak hudba z cizíny se ozval! —
Dál nechť vítězí, jak zvítězil tu Čech!

A. B. Šavrdová.

*) O Svazu slovanských loutkářů a výstavě psaly na př. tyto listy: 22. V. 1929 Varšava: Nasz preglad: W królestwie lalek. Międzynarodova wystava marjonetek w Pradze. - „Bedziemy wychowywać lalkami, a nie lalki". - Rozwój teatru marjonetek. Požar wśród lalek. - 22. V. Katovice: Kurjer šlaski. - 23. V. Varšava: Trzeba iść w lud z teatrem marjonetek! - 23. V. Poznaň: Kurjer Poznański. - 23. V. Zagreb: Narodna Politika: U carstvu marionetskog kazališta. Medunarodna izložba lutaka u Pragu. Odgajanje lutkama, ali ne odgajanje lutaka. Razvitak kazališta lutaka. Požar lutaka. - 23. V. Zagreb: Obzor: Medjunarodna izložba kazališta marioneta u Pragu. - 24. V. Poznaň: Dziennik Poznański. - 25. V. Sarajevo: Večernja pošta: Carsko srebro. Jedinstvena zbirka u Pragu. - 15. VI. 1929: Českolužický věstník X. 6. str. 41 a 42.

) L' **union **i**nternationale des **ma**rionettes - viz str. 26. a poslední, která vyhrazena Unimě.

1

Měsíčník Loutkář: Revue pro studium a povznesení českého loutkářství. 1929/1930, roč. 16, č. 1, Praha : Jindřich Veselý, 1929/1930. 10x ročně.

Příloha č. 9: Titulní strana Revue des marionnettes Loutkář, 1930 (reprodukce)

Revue des marionnettes

LOUTKÁŘ

List pro studium a povznesení českoslov. loutkářství

ORGANE OFFICIEL DE L'UNION INTERNATIONALE DES MARIONNETTES
VĚSTNÍK LOUTKÁŘSKÉHO SOUSTŘEDĚNÍ PŘI MASARYKOVĚ LIDOVÝCH. ÚSTAVU V ČSR.

Ročník XVII. *Číslo 1.*

PŘÁTELÉ — LOUTKÁŘI — SPOLUPRACOVNÍCI!

Od r. 1911, kdy mou *první výstavu lidových loutkářů* (sešlo se v ní na 300 loutek) v Národopisném museu shlédlo 25.862 osob, do doby, kdy jsme provedli loutkami *Sofoklovu „Elektru"*, *Shakespearova „Hamleta"*..., až do doby, kdy jsme hráli v *Umělecké loutkové scéně* s členy Národního divadla, s Liběnou Odstrčilovou, s Vlad. Merhautem, s Hilbertem Vávrou, s ak. malířem K. Štapfrem, s ing. J. Kopencem (nyní v Uměl. výchově na Kr. Vinohradech) a s MUDr. Č. Klikou (nyní v Říši loutek)..., ach, jak rostlo loutkové divadlo české od lidového k uměleckému měrou netušenou.

Vznik loutkářského odboru *Masarykova lidovýchovného ústavu*, *Loutkářského soustředění* a konečně *„UNIMY"* (v níž je již 18 států) — to vše jsou úspěchy čsl. loutkářství, jež se odrážejí v „Loutkáři", jehož každý ročník znamenal vzestup po stránce obsahové i textové.

V zájmu čsl. loutkářů, kteří *v resoluci sjezdu 1929 zvolili revui „Loutkář" za oficielní orgán „Loutkářského soustředění"*, v zájmu loutkářských pracovníků zahraničních, kteří za orgán „UNIMY" mají týž měsíčník, — vzdal jsem se svého soukromého nakladatelství a vydavatelství „Loutkáře" i „Knihovny českých loutkářů", aby obé za mé redakce vydávalo odborné nakladatelství z povolání,

JOS. R. VILÍMEK,

v jehož závodě r. 1862 vydány byly prvně „Komedie a hry Matěje Kopeckého podle sepsání jeho syna Václava" jakož i r. 1894 první české dekorace k rodinnému divadlu od K. Štapfra, šéfa výpravy Národního divadla — a to jest symbolem pro další vzrůst i prohloubení našeho loutkářství (to je hlavní) a dobrým znamením pro budoucnost.

REVUE DES MARIONNETTES LOUTKÁŘ,

jak je název XVII. ročníku (1930-1), — slibuje věrnost dosavadním směrnicím „Loutkáře":

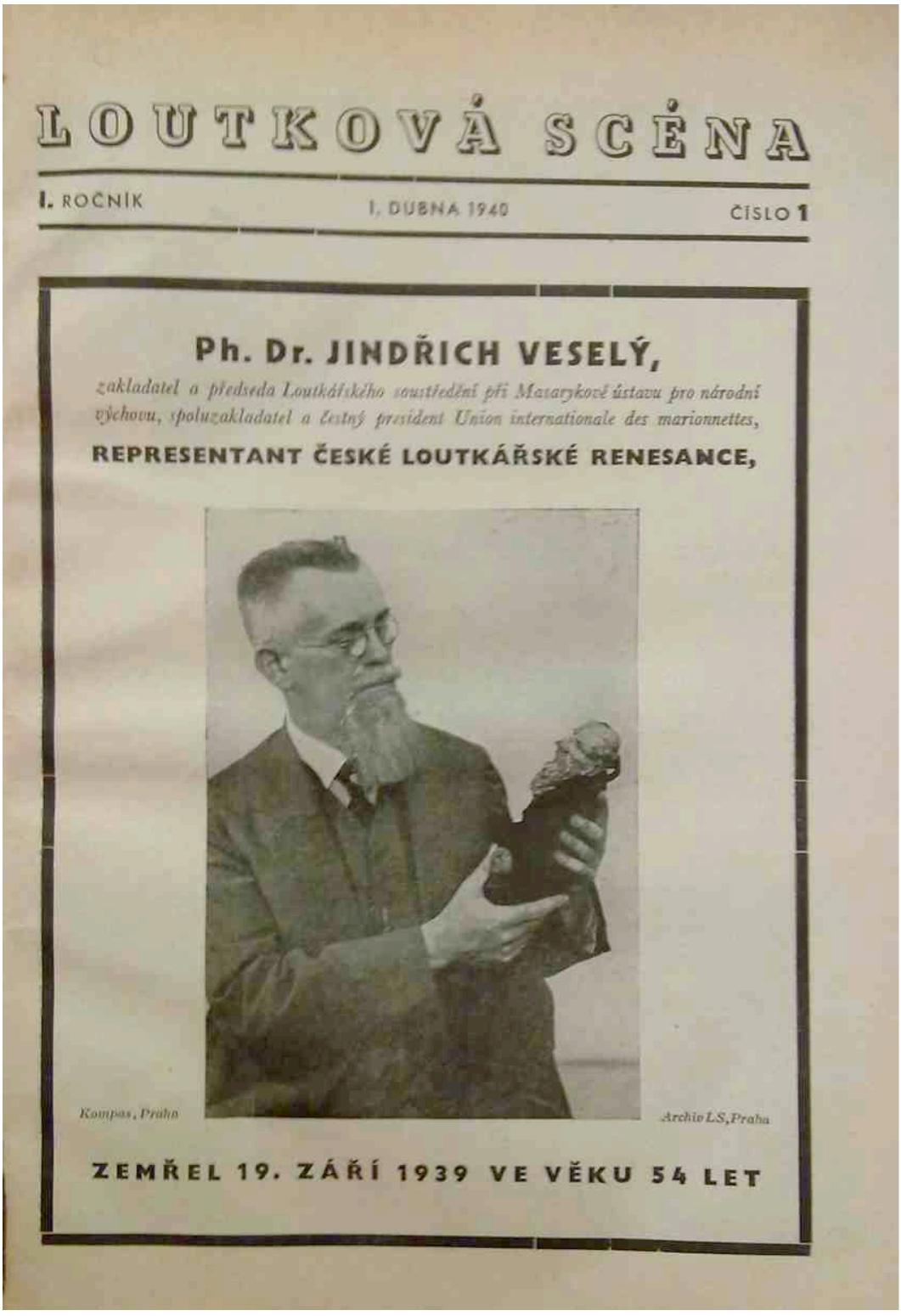
1. Uchovávati památky na staré dynastie *loutkářů lidových*, pokud se ještě vyskytne něco cenného.

2. Podávati hojně praktických návodů a obrázků pro naše loutková divadla *rodinná, školní i spolková.*

1

Revue des marionnettes Loutkář: List pro studium a povznesení českoslov. loutkářství. 1930/1931, roč. 17, č. 1, Praha : Nakl. Jos. R. Vilímek, 1930/1931. 10x ročně.

Příloha č. 10: Titulní strana časopisu Loutková scéna, 1940 (reprodukce)

LOUTKOVÁ SCÉNA

I. ROČNÍK | 1. DUBNA 1940 | ČÍSLO 1

Ph. Dr. JINDŘICH VESELÝ,

zakladatel a předseda Loutkářského soustředění při Masarykově ústavu pro národní výchovu, spoluzakladatel a čestný president Union internationale des marionnettes,

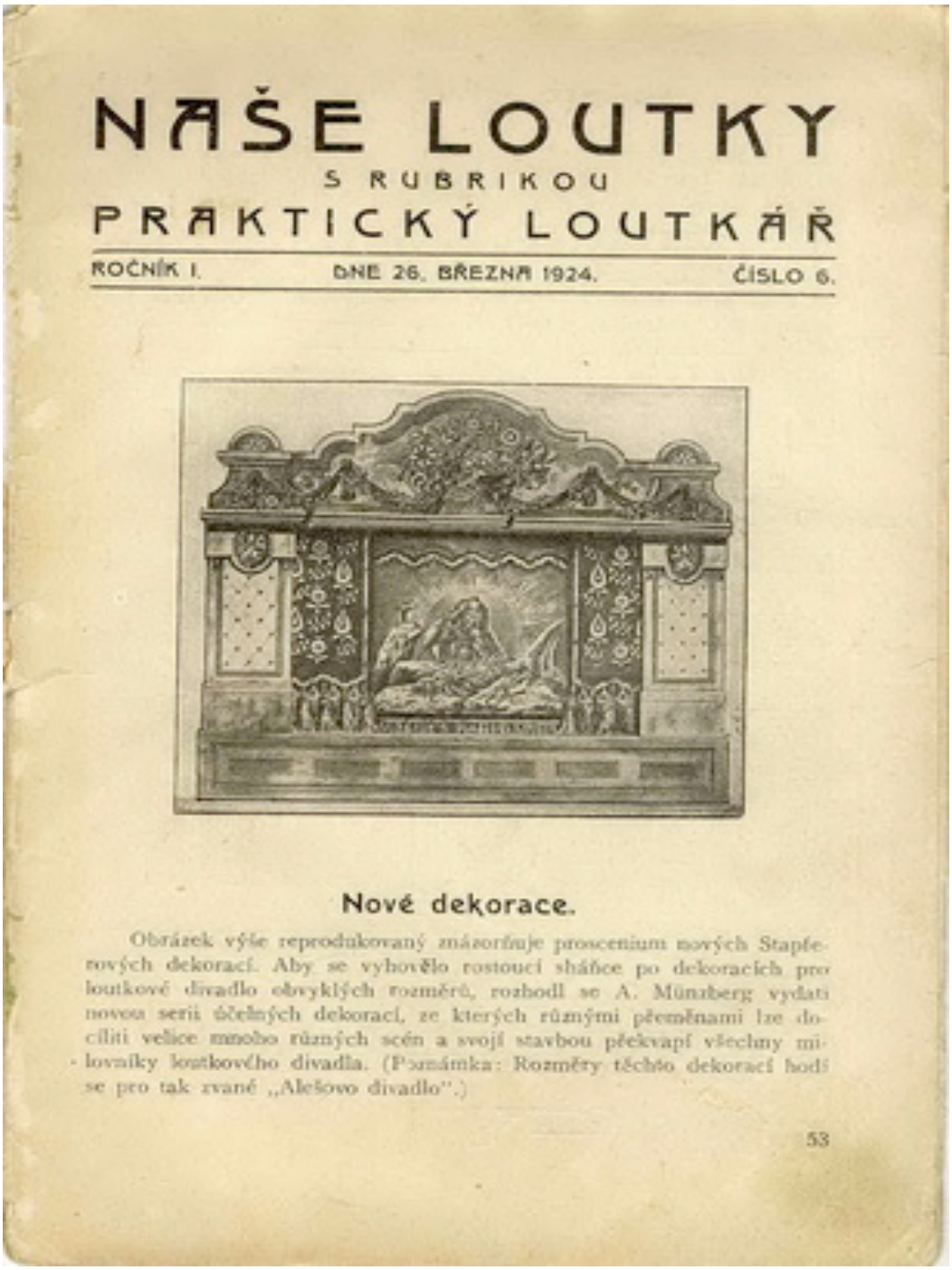
REPRESENTANT ČESKÉ LOUTKÁŘSKÉ RENESANCE,

Kompas, Praha *Archiv LS, Praha*

ZEMŘEL 19. ZÁŘÍ 1939 VE VĚKU 54 LET

Loutková scéna: List pro theorii a praksi loutkového divadelnictví; Věstník loutkářského soustředění při ÚV. 1940/1941, roč. 1, č. 1. Praha : Českomoravský kompas – Masarykův lidovýchovný ústav (Loutkářské soustředění), 1940/1941. 6x ročně.

Příloha č. 11: Titulní strana časopisu Naše loutky, 1924 (reprodukce)

NAŠE LOUTKY

S RUBRIKOU

PRAKTICKÝ LOUTKÁŘ

ROČNÍK I. DNE 26. BŘEZNA 1924. ČÍSLO 6.

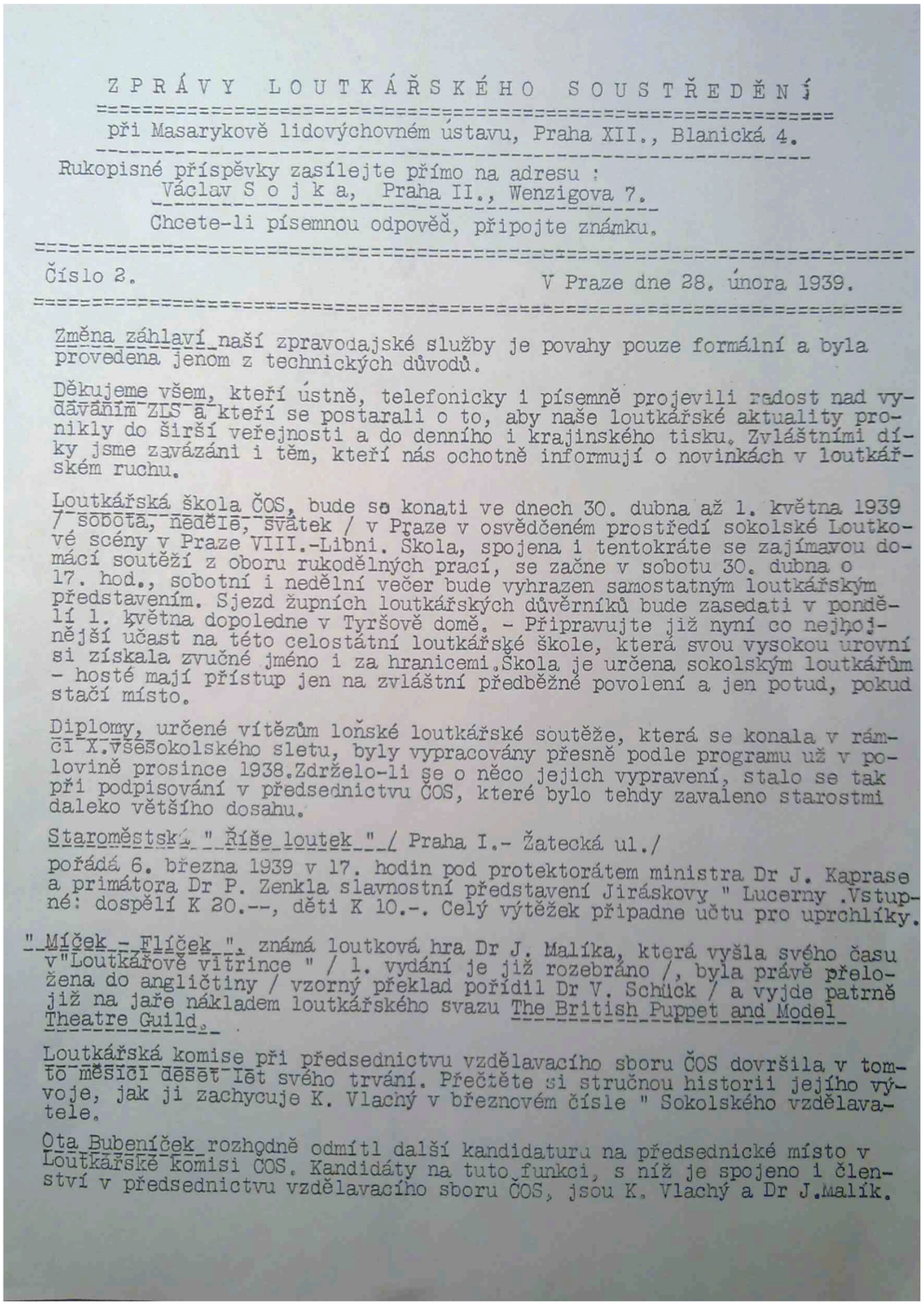
Nové dekorace.

Obrázek výše reprodukovaný znázorňuje proscenium nových Stapferových dekorací. Aby se vyhovělo rostoucí sháňce po dekoracích pro loutkové divadlo obvyklých rozměrů, rozhodl se A. Münzberg vydati novou serii účelných dekorací, ze kterých různými přeměnami lze docíliti velice mnoho různých scén a svojí stavbou překvapí všechny milovníky loutkového divadla. (Poznámka: Rozměry těchto dekorací hodí se pro tak zvané „Alešovo divadlo".)

53

Naše loutky. S rubrikou Praktický loutkář. 1923/1924, roč. 1, č. 6. Praha : Antonín Münzberg, 1923/1924. 6x ročně.

Příloha č. 12: Titulní strana oběžníku Zprávy Loutkářského soustředění, 1939 (reprodukce)

ZPRÁVY LOUTKÁŘSKÉHO SOUSTŘEDĚNÍ

při Masarykově lidovýchovném ústavu, Praha XII., Blanická 4.

Rukopisné příspěvky zasílejte přímo na adresu :
Václav S o j k a, Praha II., Wenzigova 7.

Chcete-li písemnou odpověď, připojte známku.

Číslo 2. V Praze dne 28. února 1939.

Změna záhlaví naší zpravodajské služby je povahy pouze formální a byla provedena jenom z technických důvodů.

Děkujeme všem, kteří ústně, telefonicky i písemně projevili radost nad vydáváním ZLS a kteří se postarali o to, aby naše loutkářské aktuality pronikly do širší veřejnosti a do denního i krajinského tisku. Zvláštními díky jsme zavázáni i těm, kteří nás ochotně informují o novinkách v loutkářském ruchu.

Loutkářská škola ČOS, bude se konati ve dnech 30. dubna až 1. května 1939 / sobota, neděle, svátek / v Praze v osvědčeném prostředí sokolské Loutkové scény v Praze VIII.-Libni. Škola, spojena i tentokráte se zajímavou domácí soutěží z oboru rukodělných prací, se začne v sobotu 30. dubna o 17. hod., sobotní i nedělní večer bude vyhrazen samostatným loutkářským představením. Sjezd župních loutkářských důvěrníků bude zasedati v pondělí 1. května dopoledne v Tyršově domě. - Připravujte již nyní co nejhojnější účast na této celostátní loutkářské škole, která svou vysokou úrovní si získala zvučné jméno i za hranicemi.Škola je určena sokolským loutkářům - hosté mají přístup jen na zvláštní předběžné povolení a jen potud, pokud stačí místo.

Diplomy, určené vítězům loňské loutkářské soutěže, která se konala v rámci X.všesokolského sletu, byly vypracovány přesně podle programu už v polovině prosince 1938.Zdrželo-li se o něco jejich vypravení, stalo se tak při podpisování v předsednictvu ČOS, které bylo tehdy zavaleno starostmi daleko většího dosahu.

Staroměstská " Říše loutek " / Praha I.- Žatecká ul./

pořádá 6. března 1939 v 17. hodin pod protektorátem ministra Dr J. Kaprase a primátora Dr P. Zenkla slavnostní představení Jiráskovy " Lucerny .Vstupné: dospělí K 20.--, děti K 10.-. Celý výtěžek připadne účtu pro uprchlíky.

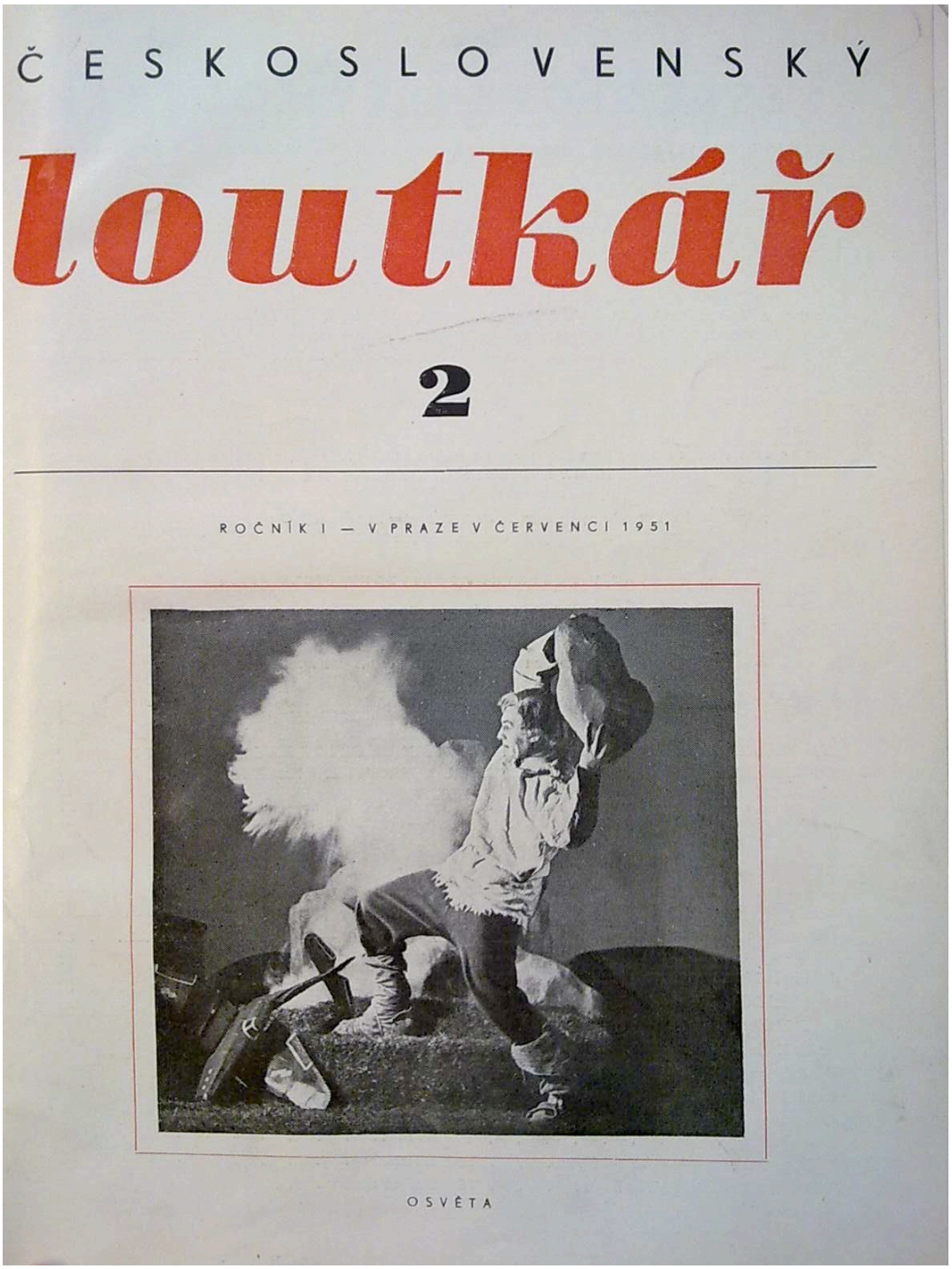
" Míček - Flíček ", známá loutková hra Dr J. Malíka, která vyšla svého času v"Loutkářově vitrince " / 1. vydání je již rozebráno /, byla právě přeložena do angličtiny / vzorný překlad pořídil Dr V. Schück / a vyjde patrně již na jaře nákladem loutkářského svazu The British Puppet and Model Theatre Guild.

Loutkářská komise při předsednictvu vzdělavacího sboru ČOS dovršila v tomto měsíci deset let svého trvání. Přečtěte si stručnou historii jejího vývoje, jak ji zachycuje K. Vlachý v březnovém čísle " Sokolského vzdělavatele.

Ota Bubeníček rozhodně odmítl další kandidaturu na předsednické místo v Loutkářské komisi ČOS. Kandidáty na tuto funkci, s níž je spojeno i členství v předsednictvu vzdělavacího sboru ČOS, jsou K. Vlachý a Dr J.Malík.

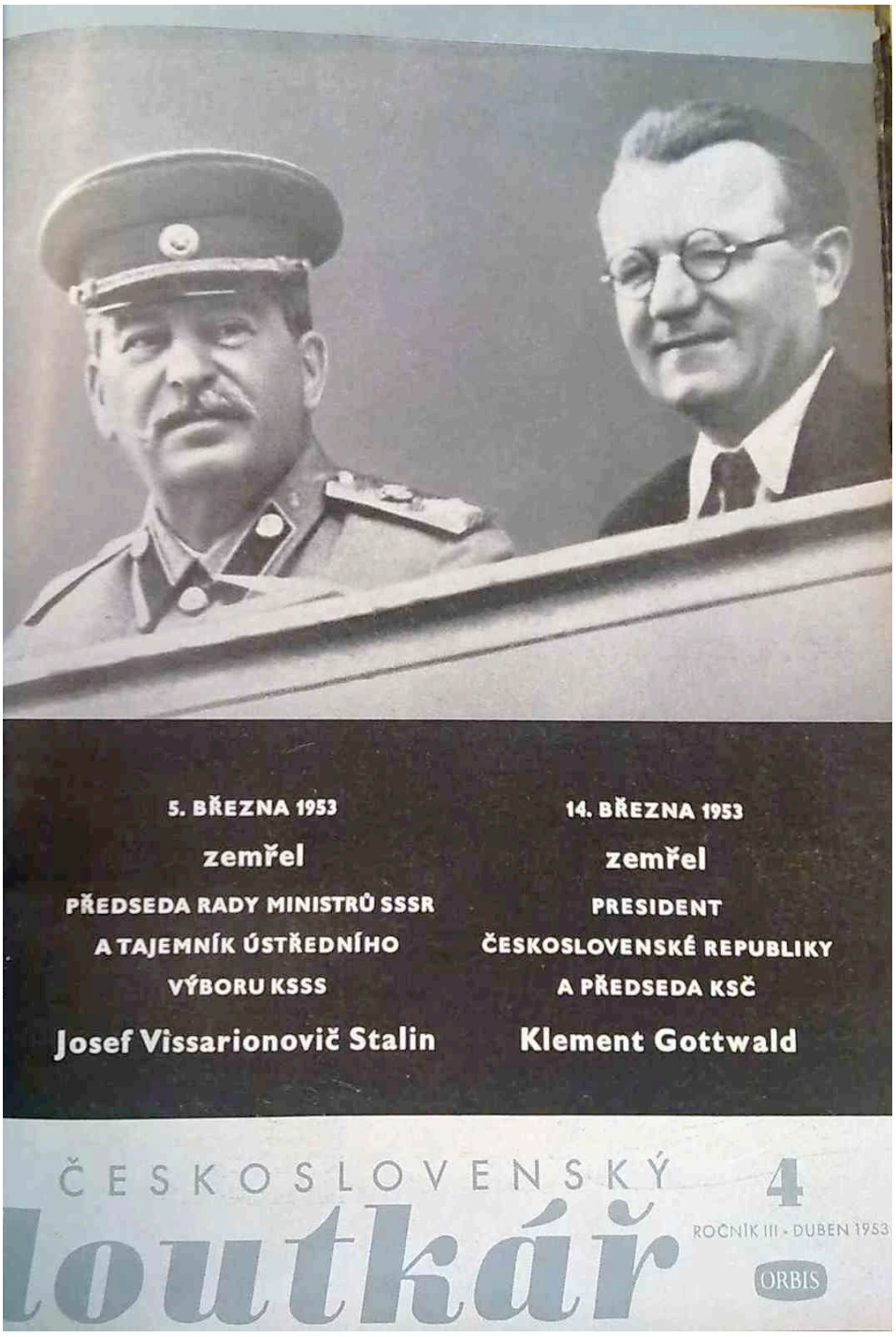
Zprávy Loutkářského soustředění. 1939, roč. 1, č. 2. Praha : Loutkářské soustředění, 1939. 1x měsíčně.

Příloha č. 13: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1951 (reprodukce)

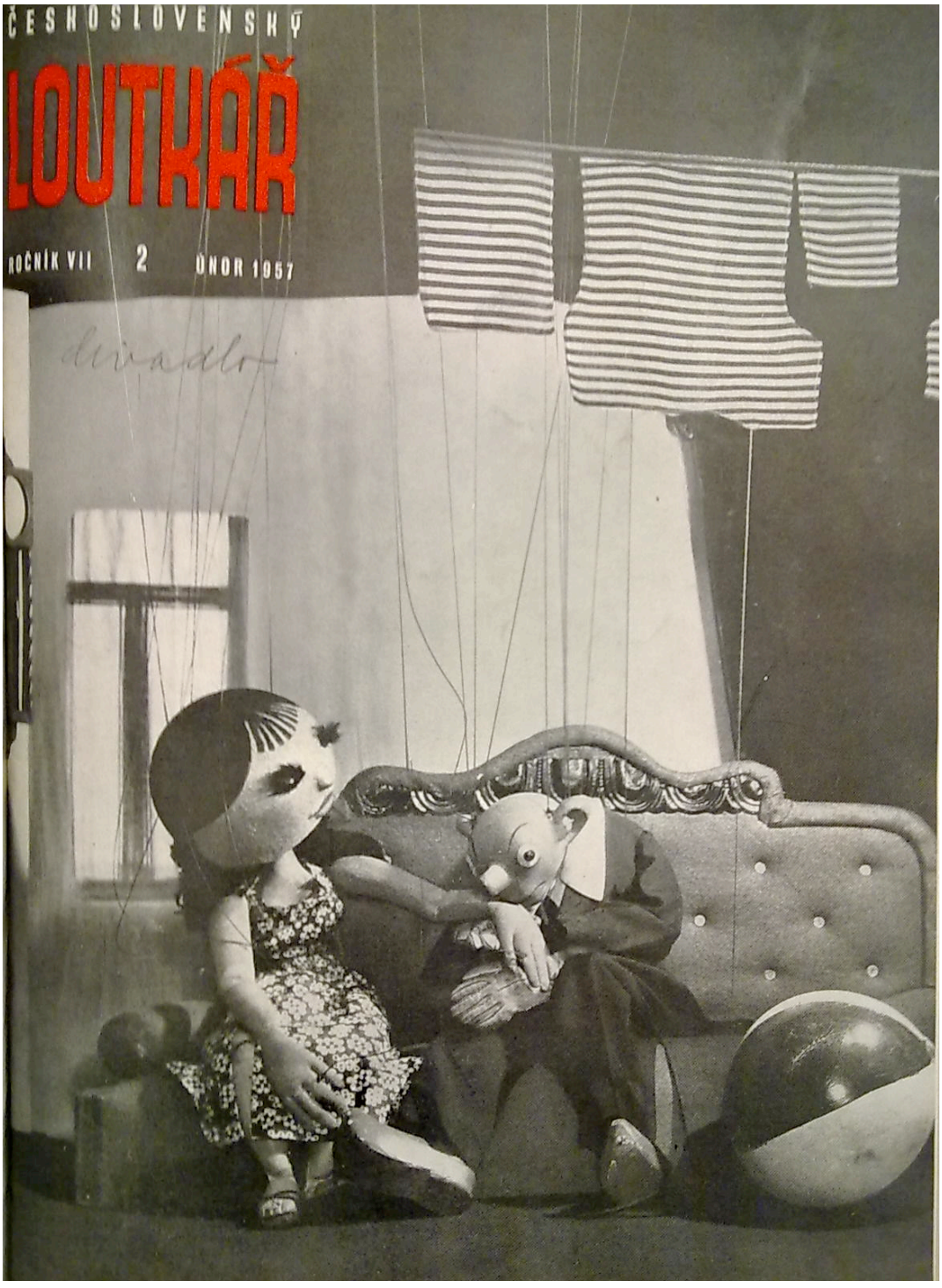
Československý loutkář. 1951, roč. 1, č. 2. Praha : Ministerstvo informací a osvěty – Osvěta, 1951. 12x ročně.

Příloha č. 14: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1953 (reprodukce)

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti. 1953, roč. 3, č. 4. Praha : Ministerstvo informací a osvěty – Orbis, 1953. 12x ročně.

Příloha č. 15: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1957 (reprodukce)

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1957, roč. 7, č. 2. Praha : Ministerstvo kultury – Orbis, 1957. 12x ročně.

Příloha č. 16: Titulní strana časopisu Mladý loutkář, 1960 (reprodukce)

Mladý loutkář: Metodický list pro rozvoj loutkového divadelnictví ve východočeském kraji. 1960, roč. 2, č. 1. Náchod : Krajský poradní spor pro loutkářství při Okresním osvětovém domě, 1960. 6x ročně.

Příloha č. 17: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1961 (reprodukce)

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1961, roč. 11, č. 4. Praha : Ministerstvo školství a kultury – Orbis, 1961. 12x ročně.

Příloha č. 18: Titulní strana časopisu Mladá scéna, 1969 (reprodukce)

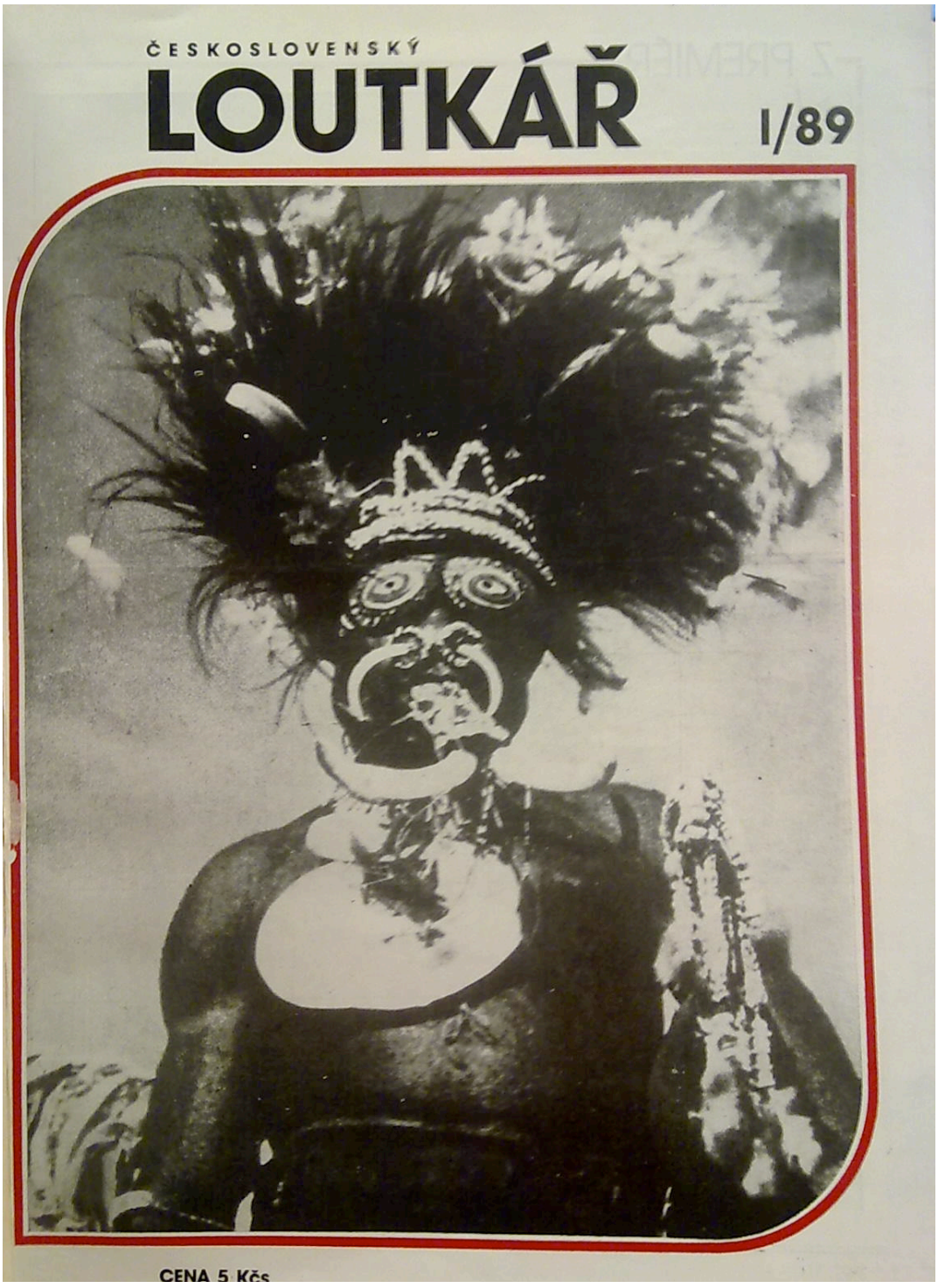
Mladá scéna: Časopis pro dětské divadelní, loutkářské a recitační soubory. 1969, roč. 11, č. 2. Hradec Králové : Krajské osvětové středisko a Krajský dům dětí a mládeže, 1969. 6x ročně.

Příloha č. 19: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1983 (reprodukce)

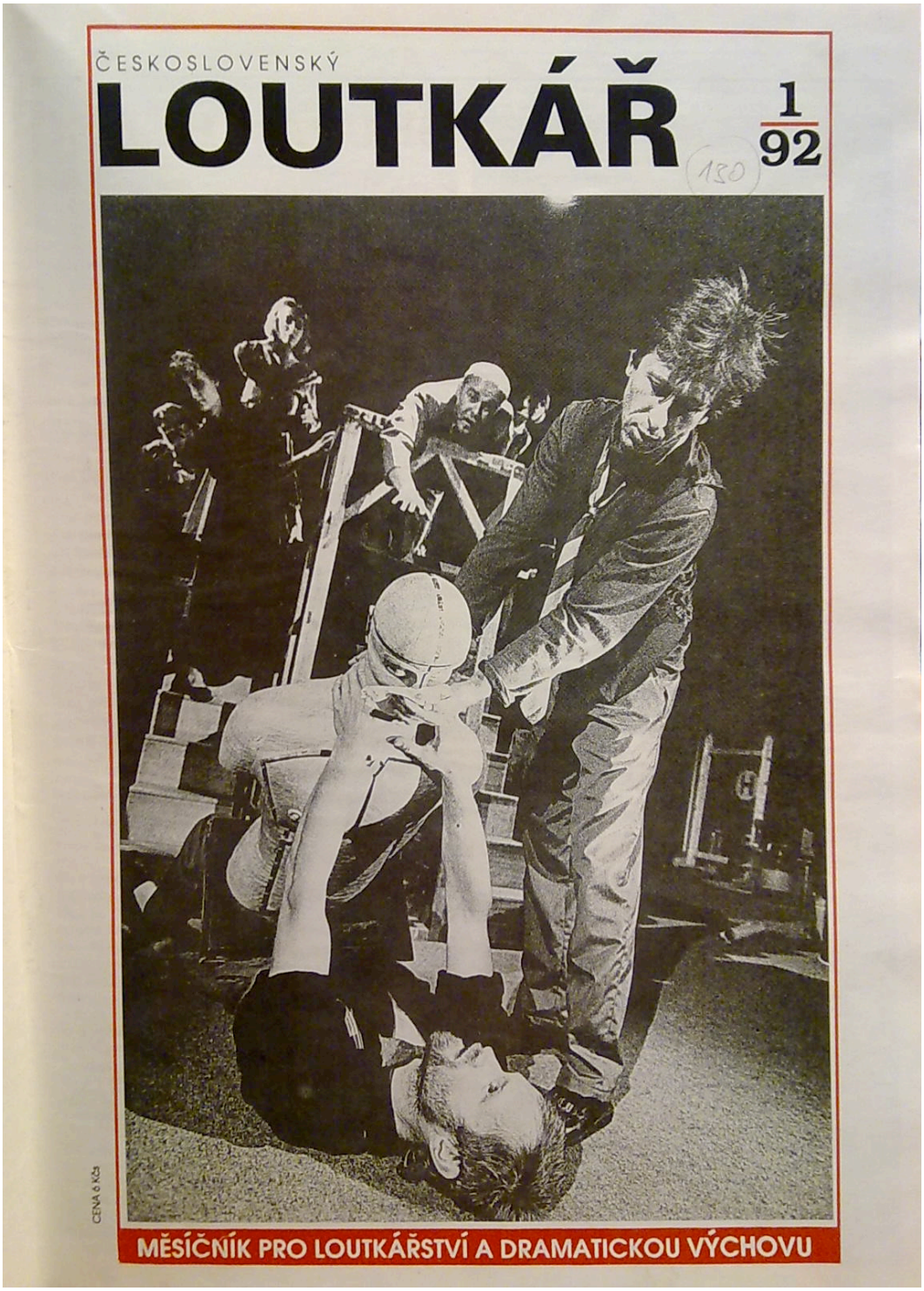
Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1983, roč. 33, č. 1. Praha : Ministerstvo kultury ČSR – Panorama, 1983. 12x ročně.

Příloha č. 20: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1989 (reprodukce)

Československý loutkář: Časopis pro loutkářské soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální loutkářské pracovníky. 1989, roč. 39, č. 1. Praha : Ministerstvo kultury ČSR – Panorama, 1989. 12x ročně.

Příloha č. 21: Titulní strana časopisu Československý loutkář, 1992 (reprodukce)

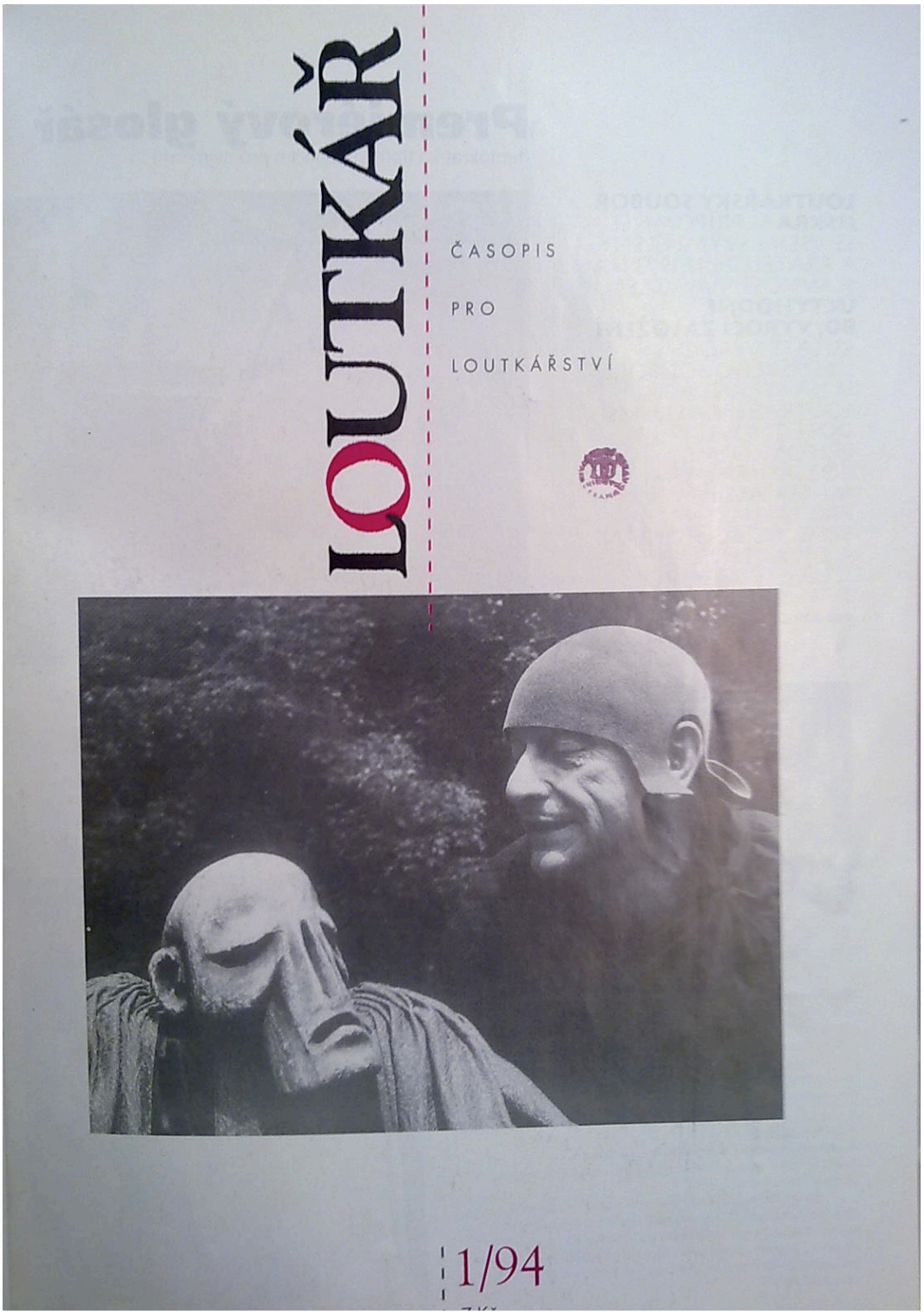
Československý loutkář: Měsíčník pro loutkářství a dramatickou výchovu. 1992, roč. 42, č. 1. Praha : Ministerstvo školství ČSR – Panorama, 1992. 12x ročně.

Příloha č. 22: Titulní strana časopisu Loutkář, 1993 (reprodukce)

Loutkář: *Měsíčník pro loutkářství a dramatickou výchovu.* 1993, roč. 43, č. 1. Praha : Divadelní ústav, 1993. 12x ročně. ISSN 1211-4065.

Příloha č. 23: Titulní strana časopisu Loutkář, 1994 (reprodukce)

Loutkář: *Časopis pro loutkářství.* 1994, roč. 44, č. 1. Praha : Divadelní ústav, 1994. 12x ročně. ISSN 1211-4065.

Příloha č. 24: Titulní strana časopisu Loutkář, 1996 (reprodukce)

Loutkář: *Časopis pro loutkářství.* 1996, roč. 46, č. 1. Praha : Divadelní ústav, 1996. 12x ročně. ISSN 1211-4065.

Příloha č. 25: Titulní strana časopisu Loutkář, 2001 (reprodukce)

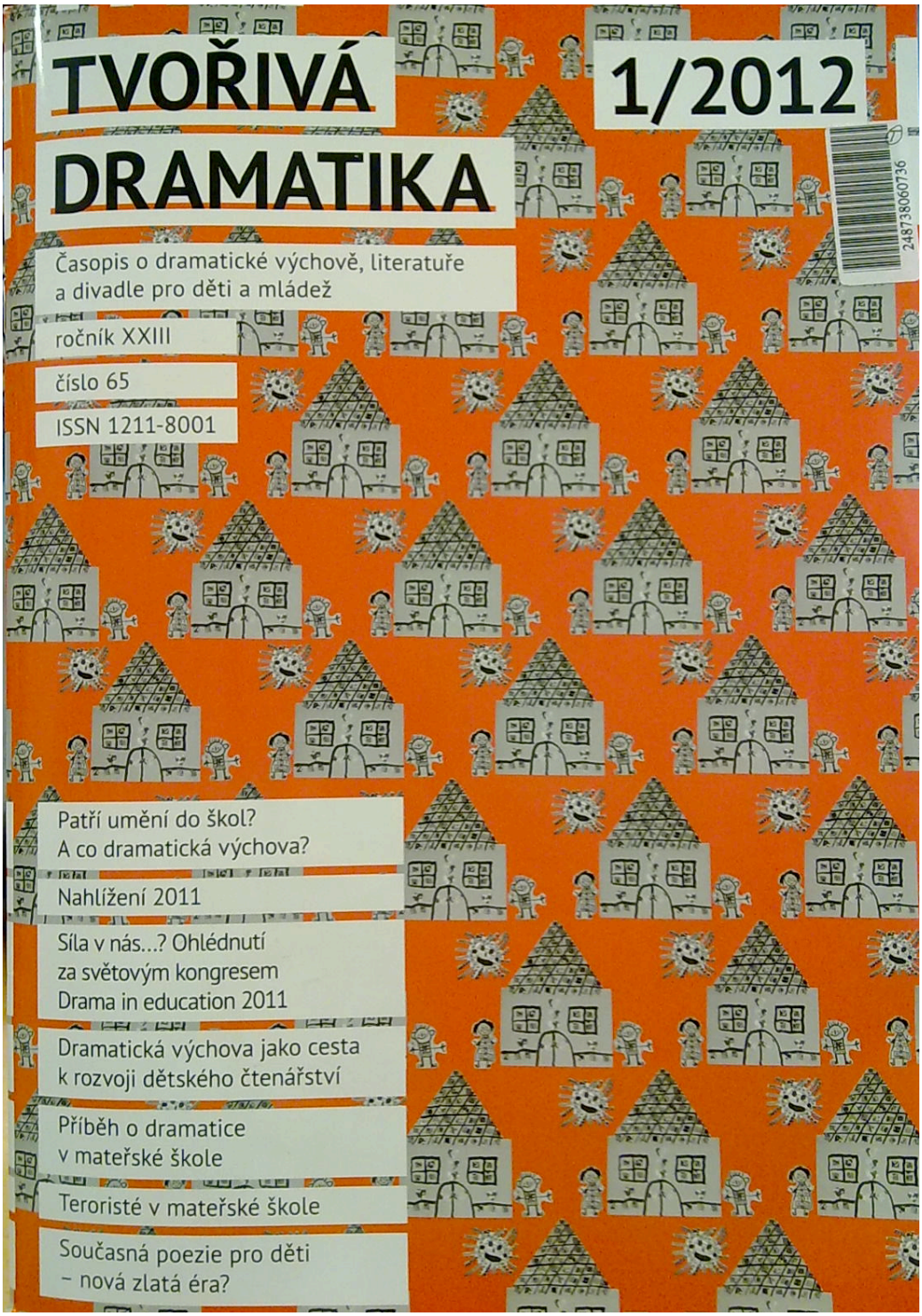
Loutkář: *Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře.* 2001, roč. 51, č. 1. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2001. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Příloha č. 26: Titulní strana časopisu Loutkář, 2007 (reprodukce)

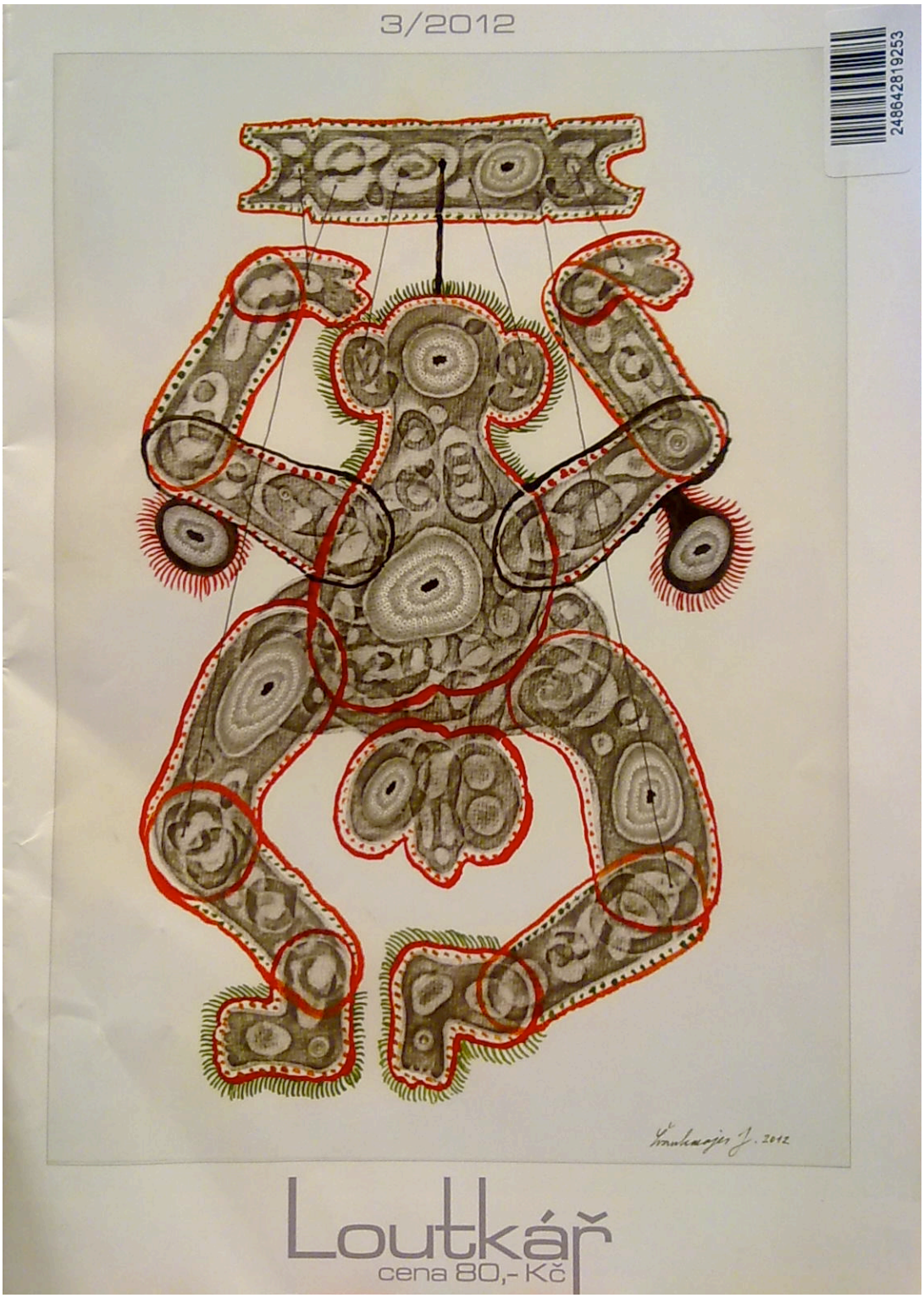
Loutkář: *Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře.* 2007, roč. 57, č. 2. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2007. 6x ročně. ISSN 1211-4065.

Příloha č. 27: Titulní strana časopisu Tvořivá dramatika, 2012 (reprodukce)

Tvořivá dramatika: Časopis o dramatické výchově, literatuře a divadle pro děti a mládež. 2012, roč. 23, č. 65. Praha : Sdružení pro tvořivou dramatiku, DAMU, NIPOS, 2001. 3x ročně. ISSN 1211-8001.

Příloha č. 28: Titulní strana časopisu Loutkář, 2012 (reprodukce)

Loutkář: Časopis o loutkářství nejen pro loutkáře. 2012, roč. 62, č. 3. Praha : Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2012. 6x ročně. ISSN 1211-4065.